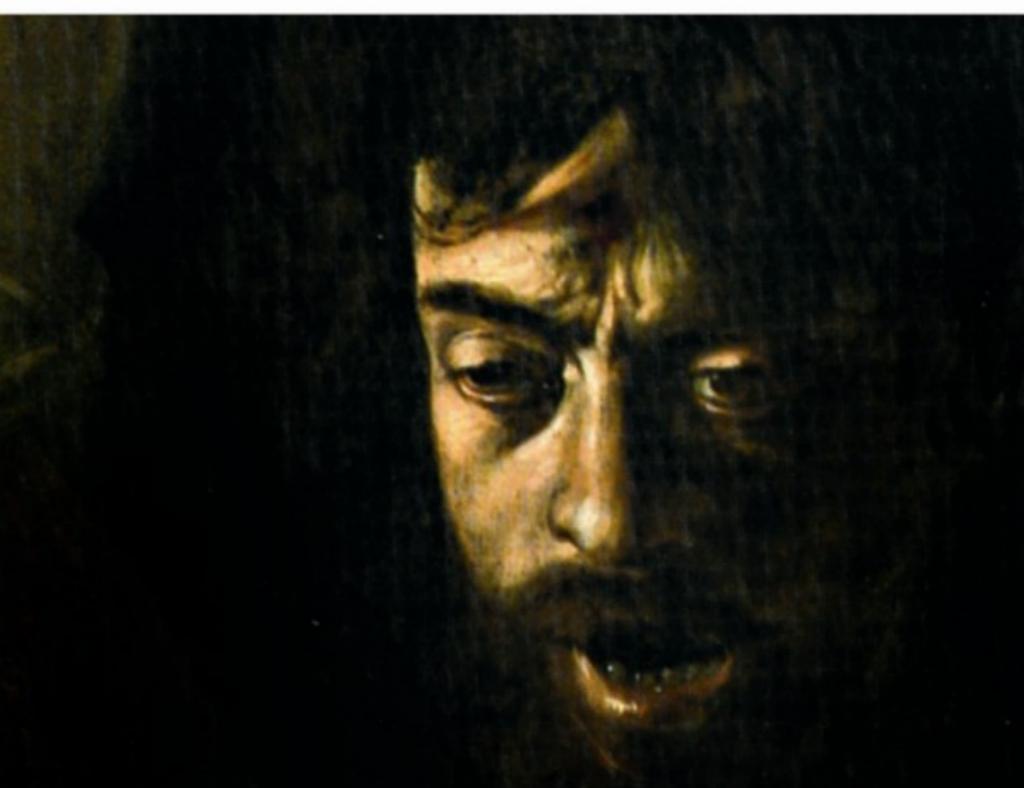

κυριάκος αθανασιάδης

ΚΑΚΟΡΡΑΦΙΕΣ

Το Έπος

δήγμα

KAKOPPΑΦΙΕΣ

τ ο ε π ο ζ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- Iστορίες Υπερβολής, «Ροές» 1987*
Δώδεκα, Καστανιώτης 1991
Μικροί Κόσμοι, Λιβάνης 1996
To Σάβανο της Χιονάτης, «Σύγχρονοι Ορίζοντες» 2000
To Βασίλειο των Αποχαιρετισμού, «Σύγχρονοι Ορίζοντες» 2002
Πανταχού Απόν, «τυπωθήτω» 2006

κυριάκος αθανασιάδης

KAKOPPAΦIEΣ

τ ο ε π ο ζ

δήγμα

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ: *Κακκοραφίες*, το έπος

εκδόσεις **δήγμα** - Θανάσης Τριαρίδης
Γκαλμπολά 1, 54631, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,
τηλ. 697.31.60.705 και 2310-23.20.58.
[www.triaridis.gr/digma](http://ekdoseisdigma.blogspot.com) * <http://ekdoseisdigma.blogspot.com>
e-mail: thanasis@triaridis.gr

δήγμα/μυθοπλασίες 2
Κακκοραφίες
1η έκδοση, Φθινόπωρο 2009
376 σελίδες (12 «επί» 20,5)
ISBN 978-960-99012-1-5

© γενικό: 2009 ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ
© για την έντυπη ελληνική έκδοση: 2009, εκδόσεις **δήγμα**
και ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

Σχεδιασμός εξωφύλλου και μορφοποίηση έκδοσης:
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ και ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΡΙΑΡΙΔΗΣ.

Στο εξώφυλλο λεπτομέρεια από τον πίνακα *O Δαβίδ με το κεφάλι του Γολιάθ* (1610, σήμερα στην Πινακοθήκη Μποργκέζε στη Ρώμη) του Μικελάντζελο Μερίζι, επονομαζόμενου Καραβάτζιο. Τεχνική υποστήριξη στο σχεδιασμό του εξωφύλλου πρόσφερε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΤΣΙΦΟΣ.

Εκδοτική φροντίδα και διορθώσεις: ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ
Σελιδοποίηση: ΡΟΣΓΟΒΑ ΔΙΟΝΥΣΙΑ (210.53.11.721)
Φιλμ-μοντάζ: ΤΖΑΝΙΩ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ (210.36.28.601)
Εκτύπωση: ΜΑΚΗΣ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ (210.64.57.212)

Τυπώθηκε στην Αθήνα σε 1000 αντίτυπα το φθινόπωρο του 2009
για λογαριασμό των εκδόσεων **δήγμα**. Κυκλοφορεί ελεύθερο από
κάθε «πνευματικό δικαίωμα».

Σημείωμα για την έκδοση

Οι ιστορίες αυτές γράφτηκαν στην Αθήνα στο διάστημα μιας εικοσαετίας: 1998-2008, με φθίνουσα σειρά — περισσότερες την πρώτη δεκαετία, ολοένα και λιγότερες τη δεύτερη. Γράφτηκαν, δε, με το χέρι, και στη συνέχεια δακτυλογραφήθηκαν σε ποικίλες γραφομηχανές (νοικιασμένες, μηχανικές, δικές μου, ηλεκτρονικές) και πέντ’-έξι σε υπολογιστή. Κάποιες εκδόθηκαν, στον καιρό τους, σε περιοδικά ή σε ανθολογίες, κάποιες όχι. Η σειρά με την οποία δημοσιεύονται εδώ δεν είναι χρονολογική, αλλά αυτή που διάλεξε ο φίλος μου ο Θανάσης Τριαρίδης, που δεν είχε μόνο την ιδέα για την έκδοση της συλλογής, αλλά και όλη της τη φροντίδα: πέρα για πέρα — προσωπικά, δεν είχα σκοπό να με απασχολήσουν πια αυτά τα ταραγμένα διηγήματα, και ουσιαστικά τα είχα ξεχάσει.

Διαβάζοντάς τα, για τις ανάγκες της διόρθωσης, είδα πως δεν έχω αλλάξει και πολύ: πάντα το ίδιο θέμα, ο ίδιος τρόπος, οι ίδιες λέξεις, η ίδια (δικιά μου) συγκίνηση, η ίδια ενοχή. Μπορώ και τα βλέπω, μπορώ και τα κρίνω (· όσο μπορώ, όσο μπορούμε), καθώς έχω αποστασιοποιηθεί πλέον από το γράψιμο — εδώ και χρόνια έχω επαναπροσεγγίσει αξίες της παιδικής και εφηβικής μου ηλικίας, αποστρεφόμενος σιγά-σιγά τη «συγγραφή». Προτιμώ, φέρω ειπείν, το «Γκολ!» από το «ΤΕΛΟΣ».

Ας είναι.

Δεν ξέρω τι θα γίνει αύριο.

*Τσως ξαναπάρ πράγματα, αν και δεν υπάρχει, και δεν
έχω, να πω τίποτε.*

Κ.Α., Οκτώβριος 2009, Χαριλάου Θεσσαλονίκης
(δίπλα στο Κλεάνθης Βικελάδης)

*Από τον Θαράση σε μέρα.
(Περίεργο αλλά έτσι είναι).*

. . . Είδατε πόσο δύσκολο είναι να αποκρυπτογραφήσει κανείς την επιγραφή. Ο άνθρωπος την αποκρυπτογραφεί με τις πληγές του . . .

[Φ. ΚΑΦΚΑ, *Στην Αποικία των Τιμωρημένων*]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ: Χαμένος κήπος	13
1. Πάνω	19
2. Η στρατιά των νεκρών	47
3. Εκείνο που σφύριζε	53
4. Επισκέπτες	63
5. Σκοτούρες	79
6. Μπόρα, καταιγίδα	95
7. Κόκκινη κιμωλία	119
8. Η παγωνιά του ψυγείου του	129
9. Στην υπηρεσία της	133
10. Πρόσωπα	139
11. Η φρίκη τού Θ.	151
12. Σήματα λυγρά	161
13. Όλο το κακό	167
14. Τ' αστέρια σβήνουν	185
15. Κάποιο λάθος στο νούμερο	199
16. Λαβύρινθος	215
17. Καμιά ιδέα για το τέλος;	229
18. Τυφλό σύστημα	253
19. Η φωτογραφία	267
20. Love story	273
21. Η λευκή ταινία	285

22. Ο κόσμος μεγαλώνει	299
23. Γι' ἀλλη μια φορά	309
24. Τιμωρία	315
25. Το Πρόβλημα	329
26. Δεσμοί αίματος	353
ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Αφάνες	369

Πρόλογος: Χαμένος κήπος

Η μαμά μου είχε πει ότι την άλλη μέρα θα ερχόντουσαν οι θείοι μου να μου φέρουν ένα σωρό πράγματα και να δουν το καινούργιο μας σπίτι και να με κρατήσουν όσο η μαμά θα τέλειωνε τις δουλειές της στην πόλη. Μόνο που σήμερα έπρεπε να γίνω μεγάλος και να μην κλάψω και να μην ανοίξω την πόρτα αν τη χτυπήσει κανείς και να πω ότι η μαμά μου θα γυρίσει γρήγορα και να φύγουν όποιοι και να 'ναι, γιατί είχε δουλειές στην πόλη κι έπρεπε οπωσδήποτε να πάει, αλλά δε θα μπορούσε να με πάρει μαζί. Έφυγε κι έμεινα μόνος στο καινούργιο μας σπίτι, κι η μαμά μου άφησε την τηλεόραση ανοιχτή και είδα όλα τα προγράμματα μαζί. Είδα ένα παιχνίδι αλλά τα παιδιά δεν ήξεραν καθόλου τις ερωτήσεις, λίγο από μια ταινία με τα τέρατα του Άρη που είχα ξαναδεί, τον Ζωολογικό Κήπο και κάποιους που μιλούσαν για τη δουλειά του μπαμπά που ήταν για την ενέργεια αλλά που ήταν και πολύ επικίνδυνη, έλεγε κάποιος φωνάζοντας. Οι άλλοι τού είπαν, νομίζω, να σωπάσει. Όταν κουράστηκα έκλεισα λίγο τα μάτια μου και πήγα στον κήπο με τις λεμονιές. Οι γάτες μασουλούσαν όλες τους από ένα ψαροκόκαλο κι είχανε πολλή πλάκα, κι ο ήλιος έκαιγε, και

τα καναρίνια έβγαιναν από τα λεμόνια και τραγουδούσαν «Μια γάτα στο πεζούλι», κι άκουγα το μπαμπά να το τραγουδάει —*O ποντικός ο κοιλαράς* έπεισε μες στο γάλα πλούνοφ!—, και θυμήθηκε το μπαμπά να βγαίνει απ' το αυτοκίνητό μας και να κρατάει την κοιλιά του και να προσπαθεί να μου χαμογελάσει ενώ πονούσε, κι ύστερα το νοσοκομείο, και η θεία μου να μου λέει παραμύθια, και άνοιξα τα μάτια κι αμέσως γέμισα δάκρυα σ' όλο μου το πρόσωπο. Πάει ο κήπος με τις λεμονιές, και το τραγούδι του μπαμπά, και όλα. Κρύωσα και σηκώθηκα απ' τον καναπέ. Στο τραπέζι είχε μια πιατέλα με ξερά σύκα και χουρμάδες κι έφαγα ένα σύκο και δύο χουρμάδες. Έξω απ' το σπίτι, τότε, ακούστηκε ένας θόρυβος που με τρόμαξε γιατί ήταν πολύ δυνατός, σα να χτυπούσαν δυο φορτηγά φορτωμένα τηγάνια, και πήγα στο παράθυρο να κοιτάξω. Ήταν νύχτα έξω και δεν είχε αναμμένα φώτα στο δρόμο και δε φαινόταν τίποτα. Έβλεπα μόνο όλο το μαύρο του δρόμου να προχωράει σα μεγάλη μαύρη σαπουνόφουσκα που όλο της το μέσα ήτανε μαύρο και δε σ' άφηνε να δεις από μέσα της. Ήταν σαν το σπίτι με τον κήπο μας να κολυμπούσε μαζί με τη σαπουνόφουσκα, κι ούτε ένα φως δε φαινόταν, ούτε μακριά, εκεί που άρχιζε η πόλη, και τότε κατάλαβα ότι είχε σβήσει κι η τηλεόραση και το πορτατίφ, και μόνο η παλιά σόμπα έκαιγε και φώτιζε το δωμάτιο. Τότε κατάλαβα κι ότι πρέπει να έγινε διακοπή του ηλεκτρικού και γι' αυτό δε φαινόταν κανένα φως κι ότι ο θόρυβος ήταν απ' αυτό. Σε λίγο νόμισα ότι και η σόμπα θα έσβησε, αλλά ήταν μόνο που είχα κλείσει τα μάτια μου για να δω τον κήπο με τις λεμονιές, αλλά δεν είδα τίποτα και τ' άνοιξα πάλι κι ήθελα πάλι να κλάψω, αλλά δεν έκλαιγα γιατί τώρα φοβόμουνα. Πήγα σιγά-σιγά προς το τραπέζι με την πιατέλα κι έβαλα άλλους δύο χουρμάδες στο στόμα μου και τα χέρια μου κολλούσαν.

Σκέφτηκα πως έπρεπε να πάω να βρω το φακό μου για να βλέπω καλύτερα και για να φωτίσω της μαμάς για να βρει το σπίτι, γιατί κι εκείνη δεν ήξερε καλά-καλά πού ήμασταν, μου είπε. Αλλά θυμήθηκα ότι ο φακός μου και τ' άλλα μου παιχνίδια ήταν ακόμα στο κουτί και θα τ' ανοίγαμε αύριο με τους θείους, και το κουτί ήταν στο καινούργιο μου δωμάτιο κι εκεί θα είχε τώρα τόσο σκοτάδι σαν πίσσα. Η πλάτη μου με γαρ-γάλησε κι έτρεξα γρήγορα προς το παράθυρο, αλλά πάλι δεν είδα τίποτα. Μόνο που η σαπουνόφουσκα τώ-ρα είχε γίνει πιο πηχτή, σα μαύρο ζελέ που κολυμπού-σε και μαζί του κολυμπούσε και το σπίτι μας κι όλα. Έφυγα σιγά-σιγά από το παράθυρο και σκέφτηκα ότι η μαμά θα έφαχνε για το σπίτι και δε θα το έβρισκε και θα φοβόταν για μένα κι ότι θα έκλαιγα και θα φώ-ναζα. Πάντα φοβόταν για μένα, νομίζω, γι' αυτό δεν κλαίω ποτέ μπροστά της, κι όταν πέθανε ο μπαμπάς κι ήταν αμίλητη εγώ τής έκανα αστεία κι εκείνη με μάλωσε που ήμουνα αναίσθητο. Η μαμά δε μπορεί να καταλάβει καλά μερικά πράγματα, ακόμα και τα εύ-κολα πράγματα, κι εγώ δε μπορώ καμιά φορά να της εξηγήσω. Τότε είδα τη σόμπα μας και θυμήθηκα κι έτρεξα καταπάνω της. Η μαμά αφήνει πάντα τα σπίρ-τα για να τα βρίσκει εκείνη εύκολα και για να μη τα φτάνω εγώ σ' ένα συρμάτινο καλαθάκι που κρέμεται απ' το μπουρί της σόμπας. Μπορούσα να το δω μέσα στο σκοτάδι και χαμογέλασα. Έφερα κοντά στη σόμπα την καρέκλα κι ανέβηκα πάνω. Τέντωσα το χέρι μου κι έπιασα το καλαθάκι. Άγγιξα το κουτί με τα σπίρ-τα κι εκείνο μού γλίστρησε απ' τα δάχτυλα κι έπεσε πάνω στη σόμπα κι ύστερα στο πάτωμα. Κατέβηκα απ' την καρέκλα και σε λίγο φώτισα όλο το δωμάτιο με το πρώτο μου σπίρτο. Κοίταξα γύρω μου κι όλα μού φάνηκαν πολύ παράξενα γιατί δεν το είχα συνηθίσει ακόμα. Μου ήρθε να γελάσω πολύ, αλλά σκέφτηκα ότι

η μαμά τώρα θα ήταν τρομαγμένη για μένα και σταμάτησα να χαίρομαι. Το σπίρτο μου έσβησε, αλλά το κουτάκι ήταν σχεδόν γεμάτο. Άναψα κι άλλο και ξαναπλησίασα το παράθυρο. Και τότε είδα προς τη μεριά της πόλης τις φωτιές. Ήταν πολλές, πάνω από δέκα, και έτρεμαν, και χόρευαν, μακριά απ' το σπίτι μας, στην πόλη, εκεί που ήταν η μαμά. Μου φάνηκε ότι άκουσα φωνές και τσιρίδες, αλλά αμέσως κόπηκαν και δεν είμαι σίγουρος. Ίσως να φώναζαν συνέχεια, αλλά ήταν μακριά για να τις ακούω κανονικά. Μπορεί να φοβήθηκαν εκεί στην πόλη από τη διακοπή και ν' άναψαν τις φωτιές για να βλέπουν ότι να ζεσταίνονται. Μπορεί να φωνάζουν γιατί κάποιο σπίτι πήρε φωτιά και τρέχουν να τη σβήσουν. Αλλά η μαμά μου — πώς θα ερχόταν πίσω; Και τότε αποφάσισα ότι δε θα με μάλωνε αν άναβα κι εγώ μια φωτιά στην κήπο μας, ίσα-ίσα για να μπορέσει να θυμηθεί το σπίτι και να έρθει να με βρει. Έβαλα το παλτό μου και το σκούφο μου και τα γάντια μου και ξεκλείδωσα την πόρτα. Η μαμά δε με ιλειδώνει ποτέ. Πήρα τα ιλειδιά απ' την πόρτα και τα έβαλα στην τσέπη του παντελονιού μου. Έπρεπε τώρα να μαζέψω πράγματα που δεν τα θέλαμε για να τα κάψω. Έξω είχε πολύ-πολύ σκοτάδι. Θυμήθηκα όμως ότι σε μιαν άκρη του κήπου είχε πεταμένους θάμνους — ξεραμένα λουλούδια και τέτοια, ο κήπος μας είχε τα χάλια του γιατί οι προηγούμενοι δεν τον περιποιόντουσαν κι έπρεπε να τον σπείρουμε όλον απ' την αρχή. Πήγα πάλι κοντά στην τηλεόραση κι έψαξα κάτω απ' τον καναπέ. Ήταν το τελευταίο μου κόμιξ και μόλις το είχα αγοράσει —το διάβασα μόνο μια φορά—, αλλά η μαμά, νομίζω, θα μου το ξαναέπαιρνε αύριο. Έσκισα μερικά φύλλα απ' τη μέση και προχώρησα προς την εξώπορτα. Βγήκα έξω, μέσα στο κρύο — έκανε πολύ κρύο, πάρα πολύ. Έκανα λίγα βήματα κι έφτασα στα σκαλοπάτια. Τότε άναψα ένα

σπίρτο κι έβαλα φωτιά στα φύλλα. Είχα έναν πυρσό κι εγώ, σα στις ιστορίες. Είδα βιαστικά εδώ κι εκεί στον κήπο. Είδα τους θάμνους. Έτρεξα πηδώντας τα σκαλοπάτια, αλλά γλίστρησα κι έπεσα. Χτύπησα το γόνατό μου στο χώμα και πόνεσα, πόνεσα πολύ. Τα φύλλα μου έπεσαν κάτω κι έσβησαν σα μουντζούρα. Σηκώθηκα κι έτριψα το γόνατό μου. Κοίταξα προς τη μεριά της πόλης. Οι φωτιές είχανε γίνει πιο πολλές, πολύ πιο πολλές. Έμοιαζε σαν όλη η πόλη να είχε πιάσει φωτιά. Πού ήταν η μαμά; Έβγαλα απ' την τσέπη μου το υπόλοιπο περιοδικό και τα σπίρτα μου. Προχώρησα πονώντας προς τους θάμνους. Άναψα ένα φύλλο και το έχωσα μες στα κλαριά. Έσβησε αμέσως. Ξανά. Τίποτε. Τότε θυμήθηκα ότι ξέχασα το κυριότερο: οινόπνευμα. Ήταν κι αυτό στη σόμπα, για να την ανάβουμε. Πάντα για ν' ανάψει η σόμπα, με οινόπνευμα άναβε. Πιο παλιά είχανε καλοριφέρ. Μπήκα πάλι στο σπίτι, που μου φάνηκε πολύ κρύο, γιατί είχα αφήσει την πόρτα ανοιχτή. Πήρα το οινόπνευμα και ξαναπερπάτησα, αργά αυτή τη φορά, ώς τους θάμνους. Ζούληξα το μπουκαλάκι και ράντισα όλο το σωρό, πολύ, με όλο το οινόπνευμα. Ήταν πολύ ωραίο αυτό, να ραντίζω με το οινόπνευμα απ' το μπουκαλάκι. Άλλα τότε άκουσα τους κρότους. Πολλοί μαζί, σα να πυροβολούσανε με κανόνια πάνω σε αυτοκίνητα. Σήκωσα φοβισμένος τα μάτια μου προς την πόλη. Δεν έβλεπα τίποτ' άλλο, τίποτ' άλλο εκτός απ' τις φωτιές. Κι αμέσως ο θόρυβος σταμάτησε. Τα μάτια μου βούρκωσαν κι ήθελα να δω τον κήπο με τις λεμονιές, αλλά φοβήθηκα μήπως πάλι δεν ήταν εκεί και το άφησα. Πού ήταν η μαμά; Γιατί δεν είχε έρθει ακόμη; Πρέπει ν' ανάψω τη φωτιά. Για να τη δει. Άλλα — τι ακούγεται τώρα; Τι σούρσιμο είναι αυτό; Και μουρμουρητά.

Μαμά, είσ' εσύ; Μαμά;... Μαμά! Θα βάλω φωτιά, θα βάλω φωτιά και θα δεις, μαμά, θα με δεις. Μη φ-

βάσαι. Εγώ, με βλέπεις; δε φοβάμαι. Δεν έχει τίποτα να φοβηθώ, μαμά. Μαμά, ανάβω το σπίρτο. Κοίτα, εδώ είμαι. Εγώ κρατάω αυτή τη φλογίτσα. Κοίτα, κοίτα τώρα. Τώρα θα με δεις...

Ω! Τι φλόγα, μαμά! Τι φωτιά! Πώς ξεπήδησε, πώς πετάχτηκε έτσι σα μέσ' απ' το χώμα, μαμά. Μαμά;...

'Όχι, όχι, δεν είσαι η μαμά μου εσύ. Δεν είσαι η μαμά μου! Ποτέ δεν ήσουνα! ΤΕΡΑΣ! Φύγε! Η μαμά μου είναι μισή από σένα! Φύγε, τέρας! Άαα! Μπαμπά!

Μπαμπά;... Αχ, μπαμπά, μπαμπά μου, τι καλά που ήρθες! Αχ, τι όμορφος που είναι ο κήπος μας, μπαμπά. Κοίτα, κοίτα ένα καναρίνι που βγαίνει από κείνο το λεμόνι. Θεέ μου! μπαμπά, είναι μούρλα. Ναι — Ο ποντικός ο κοιλαράς έπεσε μες στο γάλα — πλούνονονονφ!

1.

Πάνω

Ο μπάρμαν με κοίταξε μ' ένα ύφος σα να με λυπόταν που 'χα γεννηθεί. Κούνησε ερωτηματικά το φαλακρό, ρυτιδιασμένο του κεφάλι, κι εγώ του έδειξα το μπουκάλι που κρατούσε. Έπιασε ένα θολό κοντό ποτήρι από το ράφι πίσω του και μου το γέμισε. Το πήρα με το βρεγμένο μου χέρι και το κατέβασα με μια κίνηση. Έβγαλα την καμπαρτίνα μου κι έψαχνα να βρω πού να την κρεμάσω, όταν μια σταφιδιασμένη γυναίκα μού την πήρε αμίλητη και χάθηκε μαζί της κάπου στο βάθος. Το καπέλο μου έσταξε νερό σα μαρκίζα. Έσκυψα, και κουνώντας το κεφάλι μου δεξιά-αριστερά προσπάθησα να το στραγγίξω, περιμένοντας να δω και κάνα ψάρι να πέφτει μαζί με το νερό. Ο γέρος πίσω από τον πάγκο μού ξαναγέμισε το ποτήρι κι εγώ ξαναήπια, δείχνοντάς του με το δάχτυλο να μου βάλει πάλι. Το γέμισε μέχρι τα χείλια. Έβγαλα τα τσιγάρα απ' τη μέσα τσέπη του σακακιού μου κι έψαξα για φωτιά οπουδήποτε πάνω μου. Ο μπάρμαν πέταξε ένα κουτί σπίρτα δίπλα στο ποτήρι, κι έσκυψε κοιτώντας με στα

μάτια. Το βλέμμα του είχε μια στυφή λάμψη, σα ξεραμένου φυτού. Το μπαρ του ήταν σκοτεινό, όπως θα 'ναι μάλλον τα μπαρ στην Κόλαση.

«Τουρίστας», είπε χωρίς να ρωτάει. Η ανάσα του μύριζε άπλυτο τασάκι και μουχλιασμένα εσώρουχα.

«Τουρίστας», του είπα, κι ανατρίχιασα ξανά απ' το νερό που στέγνωνε μέσα στην πλάτη μου.

«Από πού;»

«Από κάπου», απάντησα σηκώνοντας το ποτήρι μου. «Όχι από 'δω».

«Α, όχι από 'δω. Όχι από 'δω».

Ήπια το μισό ποτό κι ένιωσα τα δύο προηγούμενα να στριφογυρίζουν μες στο στομάχι μου σάμπτως για ν' ανάψουνε φωτιά, όπως κάνανε παλιά με τα ξύλα.

«Εσύ το φτιάχνεις αυτό το ουίσκι;»

«Είδες τη βροχή; Μ; Βροχή μια φορά, ε;» είπε αγνοώντας την ερώτησή μου.

«Την είδα. Έτσι βρέχει πάντα εδώ;»

«Έτσι. Πάντα. Δε σταματάει να βρέχει».

Δεν πρέπει να 'χε αδικο. Βρισκόμουν δυο μέρες στην πόλη, κι οι ουρανοί δε λέγαν να σταματήσουν. Έβρεχε συνέχεια, και συνέχεια με τον ίδιο ράθυμο, υπνωτιστικό ρυθμό· ούτε δυνάμωνε, ούτε έδειχνε σημάδια πως θα σταματούσε κάποτε. Ήταν άθλια. Σκοτεινά, βρεγμένα και άθλια.

«Δε σταματάτε να έρχεστε όμως», μου είπε. «Αυτό το κερνάω εγώ, αν έχεις λεφτά για τα επόμενα».

«Βάλε».

«Είστε σαν τα κουνούπια. Όσο πιο πολύ σάς χτυπάνε, τόσο πιο πολύ ορμάτε κι εσείς. Τουρίστες».

Δεν του απάντησα. Γύρισα προς τα πίσω να δω το υπόλοιπο μαγαζί. Ήταν βουτηγμένο στο σκοτάδι. Ακούγονταν μόνο τα ποτήρια που ανεβοκατέβαιναν, λίγα πηγχτά μουρμουρητά, κι οι ήχοι από σπίρτα που άναβαν. Μια κουρασμένη λάμπα στον τοίχο φώτιζε τις

καθισμένες φιγούρες ίσα-ίσα για να πυκνώσει τις σκιές πάνω τους.

«Δείξε μου τα λεφτά σου», είπε ο μπάρμαν.

Αναψα δεύτερο τσιγάρο, έβγαλα ένα μεγάλο χαρτονόμισμα απ' το πορτοφόλι μου και τ' άφησα πάνω στον πάγκο. Το τσαλάκωσε στη χούφτα του και μ' έδειξε με το δάχτυλο λες κι ήμουν μακριά.

«Δε σε κλέψωνε έξω;»

«Όχι. Ποιος;»

«Τι ποιος; Αυτοί που κλέβουν».

«Δε με κλέψαν αυτοί, όχι!»

Έδειξε να στεναχωρέθηκε, κι έσκυψε το κεφάλι περνώντας το χέρι απ' το κεφάλι του σα για να στρώσει τα μαλλιά που του λείπανε.

«Να φύγεις...» ψιθύρισε.

«Τι;»

«Και να μην ξανάρθεις. Πιες, πλήρωσε, κοιμήσου ή μείνε ξάγρυπνος, δικό σου θέμα, κι αύριο πρωί-πρωί φύγε. Και μην ξανάρθεις».

«Είναι όλοι τόσο φιλάξενοι σαν κι εσένα στην πόλη;»

«Για το καλό σου το λέω. Άμα μείνεις πολύ, μετά...»

«Τι γίνεται μετά; Τι θες να πεις;»

Σήκωσε τα μάτια και με κοίταξε μαζεύοντας τα φρύδια. Χαμογελούσε σα φίδι. «Και δε μένεις; Τι με κόφτει εμένα; Θα πιεις ή θα φύγεις;»

«Θα πιω άλλο ένα. Κάνεις καλή παρέα».

«Είσαι... είσαι...» Τα μάγουλά του κι οι ρυτίδες της φαλάκρας του κοκκίνισαν. Γέμισε ξανά το ποτήρι μου και πήγε προς την άλλη μεριά του πάγκου ξεψύσωντας.

Ένα χέρι τράβηξε το σακάκι μου δυο φορές, σαν ψάρι που τσιμπάει. Γύρισα και δεν είδα κανέναν. Το τράβηγμα επαναλήφθηκε, και χαμηλώνοντας το βλέμμα είδα το παιδί. Ήταν έξι ή εφτά χρονών, φορούσε

μια τεράστια τραγιάσκα στο κεφάλι, και τα ρούχα του κολλούσαν πάνω του από τα νερά της βροχής. Γύρω από τα στραβοπατημένα του παπούτσια είχε φτιάξει μια μικρή λιμνούλα που γυάλιζε στο σκοτάδι.

«Τουρίστα», είπε, «θέλεις...;» Έχωσε το 'να του δάχτυλο στη γροθιά του και το πήγε μέσα-έξω πέντ'-έξι φορές. Έμεινε να με κοιτάει με το δάχτυλο σφηνωμένο ακόμα στη γροθιά του.

Δεν είπα τίποτα. Εκείνο έκανε μεταβολή, έβαλε τα χέρια στις τσέπες κι άρχισε να βαδίζει προς την έξοδο. Το έβλεπα να φεύγει, όταν η γριά που μου 'χε πάρει την καμπαρτίνα μού την έφερε πίσω χωρίς να μου πει πάλι το παραμικρό. Τη φόρεσα βιαστικά κι έτρεξα να προλάβω το παιδί που βρισκόταν ήδη έξω. Μπήκα στη σκοτεινή δημοκρατία της βροχής κι ακολούθησα την κοντή σκιά, μόλις προλαβάνοντας να τη δω τη στιγμή που έστριβε πίσω από μια γωνία. Άνοιξα το βήμα, γιατί εκείνο το μικροσκοπικό πλάσμα δεν έδειχνε κανένα σημάδι πως θα εγκατέλειπε σύντομα το κατρακύλισμά του για έναν πιο ήσυχο ρυθμό, πιο ταιριαστό με το δαιδαλώδες σκηνικό της Άνω Πόλης. Δεν έπρεπε να το χάσω από τα μάτια μου. Με τίποτα.

Πρέπει να μισούμε τρεχαίρεται οι σωματικές αντιδράσεις της φύσης μας, που έχουν αναπτυχθεί σε αντίθετη κατεύθυνση. Την περισσότερη ώρα βρισκόμενη στο μέσο κάποιου στενού δρόμου, σα σολομός που πασχίζει ν' ανέβει τον ποταμό κόντρα στο ρεύμα. Δεξιά κι αριστερά μου το νερό κατέβαινε αφρισμένο και μ' ένα γλουγλουκιστό ήχο, όπως αυτόν που κάνει το καζανάκι του γείτονα μέσα στη νύχτα. Ανεβαίναμε ολοένα και ψηλότερα, κι όμως είχα πάντα την εντύπωση πως ο μικρός, σ' αντίθεση με μένα, με το νερό και με το σκοτεινό αστικό τοπίο, κατέβαινε — και με παρέσερνε μαζί του σε κάτι που θύμιζε Μάελστρομ. Ίσως και να 'ταν έτσι. Τελικά, καθώς έστριβα πίσω από έναν σαραβαλιασμένο όγκο από τσιμέντο και σπα-

σμένο γυαλί, κι ενώ οι στέρεες σκιές απομακρύνθηκαν με κινηματογραφικό τρόπο από γύρω μου, τον είδα κάπου στα δεξιά μου, με το δεξί χέρι σηκωμένο να μου δείχνει πού βρισκόταν. Τον πλησίασα, και σκύβοντας προς το πρόσωπό του προσπάθησα να του πω κάτι — να τον μαλώσω, υποθέτω, για το λαχάνιασμά μου. Πιο γρήγορος από τη φωνή μου, ο μικρός μ' έπιασε από την άκρη της καμπαρτίνας μου και μ' έσυρε με ανεξήγητη ευκολία μέσα σε κάτι που θύμιζε διάδρομο ή στοά. Ήμασταν μέσα στα όρια ενός περιτειχισμένου σπιτιού, κι η γνώση αυτού του απομειναριού της παμπάλαιας αρχιτεκτονικής σάλεψε στη μνήμη μου για ένα δευτερόλεπτο σαν κάτι ζωντανό θαμμένο μέσα σε άμμο. Ήταν όντως ένας στενός διάδρομος χωρίς πόρτα στην άκρη, που διέσχιζε ευθεία γραμμή ένα σύμπλεγμα κτηρίων από μπετόν, ξύλο και σφαλισμένα παράθυρα. Κάποια στιγμή ο μικρός χώθηκε μέσα σε μια τετράγωνη πηγή σκιά κι εξαφανίστηκε, και τον ακολούθησα ριγώντας χωρίς να το σκεφτώ.

Το δωμάτιο ήταν χαμηλοτάβανο, και φωτιζόταν μόνο από έναν φτηνό γλόμπο γεμάτον ακαθαρσίες που λογικά έπρεπε να 'χε καεί και πεταχτεί χρόνια πριν. Στην άλλη άκρη του δωματίου διαγραφόταν με ασάφεια το πλαίσιο μιας άλλης πόρτας, στενότερης απ' την εξωτερική, κι ο οδηγός μου όρμησε καταπάνω της σαρώνοντας την κουρτίνα που ήταν καρφωμένη στην κορυφή της κι έπαιζε ρόλο κλειστής πόρτας. Μπήκα κι εγώ από πίσω του, παρατηρώντας την τελευταία στιγμή με την άκρη του ματιού μου ότι οι τοίχοι στο πρώτο δωμάτιο ήταν γεμάτοι με σχέδια — ένα περίεργο ιστόρημα από πρόσωπα, ανθρώπινες καρικατούρες, μικρές λέξεις και χνάρια από εξίσου μικρές παλάμες. Κάτι μού θύμιζαν όλ' αυτά, μα δεν είχα το χρόνο να το εξετάσω.

Το δεύτερο δωμάτιο ήταν απροσδιόριστα μεγάλο. Ο

ήχος από τα βήματά μας στο ξύλινο πάτωμα ήταν ξερός κι έμοιαζε να ταξιδεύει πολύ γρήγορα στις τέσσερις απομακρυσμένες πλευρές του, αφήνοντάς με μιαν αίσθηση γαργαλιστικής ανησυχίας στο στομάχι. Εδώ ο φωτισμός ήταν πιο έντονος, κι επιτέλους το πιτσίλισμα της βροχής πάνω στα πάντα σταμάτησε να χτυπά τ' αφτιά μου· μα ίσως γι' αυτό ακριβώς, δεν ξέρω, να σκέφτηκα ξαφνικά με τρόμο πως όντως σ' αυτό τον τόπο δε σταματούσε ποτέ να βρέχει — μήτε καν για να ρίξει ποτέ μια πραγματική, καταγιστική βροχή. Έσφιξα το μουσκεμένο μου αδιάβροχο και με τα δυο μου χέρια κι αγωνίστηκα να ξεχωρίσω τις ξαπλωμένες φιγούρες κάπου μπροστά μου, που άρχισαν να αναδεύονται μέσ' από τις σκιές σα καμπούρες ράθυμων κητών στον οκεανό.

Ο πιτσιρίκος δε φαινόταν πουθενά, αλλά μάλλον δεν τον χρειαζόμουν άλλο. Από το πάτωμα στα δεξιά του δωματίου σηκώθηκαν δυο λεπτές, σκοτεινές μορφές και προχώρησαν προς το μέρος μου. Έρχονταν σιγά-σιγά, λες και τις μετέφερε ένας αργοκύλιστος μηχανικός διάδρομος· έπλεαν στο μισοσκόταδο, φωσφορίζοντας ελαφριά στις άκρες των μαλλιών, μόνο, και των ρούχων που τις σκέπαζαν. Ήταν δυο κορίτσια. Μελαχρινά, με πεταγμένα ζυγωματικά και χοντρά πάνω χείλια, γύρω στα δεκαπέντε, με μιαν ανοιχτή μπροστά ρόμπα το καθένα, που άφηνε να φαίνεται η σκουύρα, σαν πλαστική σοκολάτα, σάρκα από κάτω τους. Ήταν δίδυμες, ή καλύτερα έμοιαζαν φτιαγμένες με προσοχή από το ίδιο καλούπι — σκέφτηκα ότι τέτοια όμοια πλάσματα δε θα υπήρχαν παρά μόνο σε μια φανταστική φυλή διπλών ανθρώπων. Ανέπνεαν κι έτρεμαν με τον ίδιο τρόπο, κι όπως έβγαλα τα χέρια μου απ' τα μανίκια της βρεγμένης καμπαρτίνας αισθάνθηκα σα να στέκομαι μπροστά σ' ένα ζωντανό καθρέφτη. Με παρέσυραν στο στρώμα τους και μ' έβαλαν να ξαπλώσω ανάσκελα χωρίς να πουν λέξη, κι αμέσως, συντονισμένα, τόσο

αρμονικά που οι αργές τους κινήσεις έμοιαζαν ταχύτατες, με ξέντυσαν τελείως, και η μια τους, ενώ η άλλη άναβε μ' ένα μακρύ σπίρτο μια σειρά κεριά στερεωμένα στον τοίχο πάνω σε κάτι σκουριασμένες μεταλλικές βάσεις, άρχισε να αλείβει πάνω μου, παντού πάνω μου, ένα λιπαρό υγρό, κάτι σα λάδι με μυρωδιά μέντας κι ευκάλυπτου. Ήταν ένας αρωματικός συνδυασμός που μου θύμιζε ένα σωρό πράγματα, το σπίτι, το σκύλο που μου πήραν όταν έγινα έξι χρονών, σπιτικά γλυκά, νανούρισμα, ήσυχες πόλεις, τη θάλασσα. Μ' άλειψε όλον, βάζοντας πού και πού λίγη από την κρέμα και στο στήθος της, περνώντας την παλάμη της μέσα από την ανοιχτή ρόμπα, αλλά και στα χείλη, και στα μάγουλα και στο μέτωπό της. Το φως των κεριών σταθεροποιήθηκε, και η σκιά, πρώτα, της δεύτερης, κι η ίδια, αιμέσως μετά, έπεισε σα ζωγραφισμένο κύμα πάνω μας, πάνω στα σώματα και στην υγρή μυρωδιά, μ' έναν τρελό αναστεναγμό. Ένα χέρι με κύλησε στην άκρη του στενού στρώματος, και τα δυο κορίτσια ξαπλωσαν δίπλα μου, το ένα πάνω και μέσα στο άλλο, χωρίς τα ρούχα που αποκάλυπταν τα σώματά τους πια, μόνο σκιές και κίτρινο φως, και μαλλιά και σάλιο και θωπευτικά χέρια και γυαλιστερά στήθη και πνιγμένες κραυγές. Ήταν δίπλα μου, εκεί, και ταυτόχρονα απομακρύνονταν από το πλάι μου όπως ένα γλυκό όνειρο που το χάνεις ξυπνώντας λίγο πριν ολοκληρωθεί. Τις έβλεπα να ανατέμουν η μία την άλλη με νευρώδεις κινήσεις που θύμιζαν σιωπηλή πάλη, να τρέφονται η μία από την άλλη και να ενώνουν τα μαλλιά τους σε κάτι τρομαχτικό που με λύγισε και μ' έκανε να ξεφωνίσω καθώς η κοιλιά και το στήθος μου πλημμύριζαν είτε από μένα τον ίδιο είτε απ' τις στάλες των λιωμένων κεριών του τοίχου. Έπειτα φώναξα δυνατά — φώναξα δυνατά και γύρισα απ' την άλλη γιατί όλες οι εικόνες που χαν γεννηθεί στο μαλό μου ξαφνικά χάθηκαν μέσα

σε μια στιγμή, αφήγοντας πίσω τους ένα μεγάλο μαύρο παραπέτασμα. Σηκώθηκα πατώντας στο παγωμένο πάτωμα με τα γυμνά μου πόδια κι ἀρχισα να φοράω όπως-όπως τα ρούχα μου αφού σκούπισα με τη γραβάτα την κοιλιά μου, πετώντας την ἐπειτα σε μια μαύρη, θεοσκότεινη γωνιά. Οι δυο δίδυμες τώρα ξάπλωναν ήσυχες στο στρώμα τους, κοιτώντας με με το ίδιο βλέμμα, με το ίδιο λαμπερό αλλά και εξασθενημένο, αποχανωμένο βλέμμα ενός τρελού. Έψαξα περισσότερη ώρα απ' ό,τι ἐπρεπε στις τσέπες μου για να βρω τα λεφτά μου· πέταξα πάνω στο στρώμα δυο χαρτονομίσματα κι ἐτρέξα σκοντάφτοντας στα ίδια μου τα πόδια προς την πόρτα για να φύγω. Βγήκα στο πρώτο δωμάτιο με τους ζωγραφισμένους τοίχους δίχως να κάτσω για να δω τα σχέδια. Και χώθηκα στον μακρύ διάδρομο την ίδια στιγμή που ένα κοριτσίστικο γέλιο, κάπου πίσω ή κάπου πάνω μου, έμοιαζε να με αποχαιρετά όπως αποχαιρετάς μια κακιά διάθεση, μιαν αρρώστια.

Ο μικρός με περίμενε στην άκρη του διαδρόμου.

«Τουρίστα», μου είπε, «καλό;»

Τον κοίταξα στρώνοντας το καπέλο στα ήδη μου-σκεμένα μου μαλλιά. Έβγαλα ένα τσιγάρο από το πακέτο μου κι ἔψαξα για φωτιά στις τσέπες του παντελονιού μου. Βρήκα τα σπίρτα του μπάρμαν κι ἀναψα. Ρούφηξα τον καπνό λες κι όλη μου η ζωή εξαρτιόταν από τούτη την ανάσα.

«Καλό;» ξανάπε εκείνος.

«Αδερφές σου ήταν;» τον ρώτησα.

«Αδερφοί μου. Καλό;»

Φύσηξα δυνατά τον καπνό, κι εκείνος χάθηκε με μια φευγαλέα λάμψη μες στο ψιλόβροχο. Κοίταξα με την καρδιά μου να χτυπάει δυνατά όσο πιο μακριά μπορούσα γύρω μου. Ήμουν στην Ανω Πόλη. Στα σύνορα του Πάνω, στα σύνορα της επικράτειας των παιδιών. Οι άγκοι απ' τα παλιά κτήρια έμοιαζαν να βγαίνουν ο ένας

μέσα από τον áλλο, σ' éνα παράδοξο κυβιστικό παιχνίδι τριών διαστάσεων βυθισμένο σε πίσσα. Μερικές φωσφορικές αναλαμπές στα πιο ψηλά παράθυρα έδειχναν με το δάχτυλο ακόμα πιο ψηλά, πιο ψηλά και πιο μακριά απ' την επιφάνεια, σ' éνα οικοδομικό ταξίδι προς τα σύννεφα που έριχναν τη βροχή, κι ίσως ακόμη πιο ψηλά. Όλοι το πίστευαν αυτό: τα κτήρια των παιδιών, με τις συνεχείς προσθήκες δόλων αυτών των τελευταίων χρόνων, τη μια πάνω και γύρω απ' την αποκάτω της, έφταναν στο πραγματικό Πάνω, πάνω από τα σύννεφα και πάνω από οτιδήποτε.

«Τουρίστα. Τουρίστα!» Το αγόρι τραβούσε την áκρη της καμπαρτίνας μου με δύναμη. «Τι κοιτάς; Τι κοιτάς;»

Πέταξα το τσιγάρο μέσα στη βροχή.

«Θέλω να πάω Πάνω», του είπα.

Ο μικρός áφησε την καμπαρτίνα μου σα να τον έκαψε.

«Πάνω;» είπε. «Όχι, όχι. Πάνω, Πάνω είναι κακό. Εσύ θα χαθείς».

«Να με πας. Θα σου δώσω λεφτά. Πολλά λεφτά. Απόψε». Καθώς μιλούσα τράβηξα éνα μάτσο χρήματα από την τσέπη μου και, αργά-αργά, μέτρησα τρία χαρτονομίσματα. Έβαλα τα υπόλοιπα πίσω και του τα 'δειξα. «Αυτά, αν με πας. Αν μου δείξεις το δρόμο και με πας Πάνω. Κι áλλα τόσα óταν κατέβω. Να με περιμένεις. Είναι πολλά λεφτά».

«Τουρίστα... Όλοι λεφτά, λεφτά, πολλά λεφτά. Πάνω όχι καλά. Πάνω χάνεσαι. Παφ» —πλατάγισε τα χείλη του σα να 'νοιγε éνα μπουκάλι με κουνημένη σαμπάνια— «και μένεις. Πάνω... όχι, όχι...»

«Ξέρω τι λένε. Δε με νοιάζει. Σταμάτα, μη συνεχίζεις. Πάρ' τα αυτά. Δικά σου. Και áλλα τόσα óταν γυρίσω. Κοίτα πόσα είναι. Ε; πολλά λεφτά. Ποτέ σου δεν είδες τόσα λεφτά μαζεμένα, είδες;»

«Πάνω... δύσκολο σε πάω», είπε παίρνοντας τα

χρήματα με μιαν αδιάφορη κίνηση. «Πάνω απαγορεύεται τουρίστες. Εκεί—»

«Σταμάτα», τον διέκοψα. «Τα ξέρω αυτά. Αλλά έχουν πάει πολλοί. Θα με πας κι εμένα».

«Έχουν. Αλλά χάθηκαν».

«Εσύ θα με φέρεις πίσω. Κανόνισέ το».

Ο μικρός έβγαλε την τραγιάσκα του κι έκρυψε μέσα της τα λεφτά. Φαινόταν να σκέφτεται κάτι.

«Θέλεις πολύ, ε;...» είπε βάζοντας πάλι το δάχτυλο στη σφιγμένη, μικρή του γροθιά.

Ένιωσα να κοκκινίζω, όχι τόσο απ' αυτό που μου δειχνε, όσο απ' το ότι μ' έκανε να νιώθω έτσι ένα παιδί.

«Αδερφοί μου... όχι καλό;»

«Καλοί ήταν», είπα. «Πήγαινέ με τώρα. Έλα».

Ξαναφόρεσε την τραγιάσκα στο μεγάλο του κεφάλι με τα πατικωμένα μαλλιά, έκανε απότομα μεταβολή κι άρχισε να βαδίζει γρήγορα προς τον άγκο των ψηλών κτηρίων. Τον ακολούθησα τρέχοντας και θέλοντας να του φωνάξω να μην τρέχει. Αλλά δεν είπα τίποτα, και τάχυνα το βήμα μου.

Μέσα στο βουνό από μπετόν και ρημαγμένες σκάλες νόμισα πως τον έχασα πάνω από μια φορά. Εντέλει η μικροσκοπική του φιγούρα φαινόταν πάντα κάπου μπροστά, να προχωρά και ν' ανεβαίνει μέσα στα σωθικά του τσιμεντένιου τέρατος που χειροποίησε εδώ και δεκαετίες απ' τους κατοίκους του. Οι μισοί τοίχοι που έβλεπα ήταν γκρεμισμένοι, και στους περισσότερους τα μπάζα βρίσκονταν ακόμα εκεί, δίνοντάς μου την αίσθηση ότι είχαν πέσει από έναν πρόσφατο βομβαρδισμό. Σε άλλες μεριές, νεότερες κατασκευές από ξύλο, τούβλα ή απομεινάρια της αρχικής, ξεφύτρωναν μέσα από τα πατώματα σα δομικά καρκινώματα, λες και τα κύτταρα του κτίσματος είχαν γεμίσει σ' έναν παροξυσμό σουρεαλιστικού πανικού κύστεις,

όγκους και γύψινες φλύκταινες, που δεν έδειχναν να έχουν πια την παραμικρή χρησιμότητα. Όταν φτάσαμε στην κορυφή της πρώτης νεκρής πολυκατοικίας και βγήκαμε στην ταράτσα της, που τώρα έπαιζε το ρόλο του υπογείου σ' ένα πιο πρόσφατο οικοδόμημα, το χάος ήταν τόσο πιο έντονο όσο πιο ζοφερό γινόταν συνέχεια το σκοτάδι. Καμάρες, θάλοι, απομιμήσεις τρούλων και δωμάτια σε κάτοψη έδειχναν να χουν μιαν αυτοχειριακή τάση καθώς ισορροπούσαν επικίνδυνα πάνω από τερατώδη χάσματα στα επισφαλή πατώματα ή ικρέμονταν κατακόρυφα κάτω από συμπλέγματα τοίχων ή σανιδοκατασκευών που έδειχναν ανίκανα να τα συγκρατήσουν. Το όλο θεμελιακό κομμάτι του Πάνω στηριζόταν από πάντα στις παρυφές ενός υψηλού λόφου που στήριζε εξαρχής τις πρώτες οικοδομές, μα τώρα πια είχαμε οπωσδήποτε ξεπεράσει και το λόφο, και οποιοδήποτε φυσικό έρεισμα του καρκινώματος. Δεκάδες νέα και νεότερα χτίσματα είχαν αναγερθεί πάνω στα παλιότερα και στα πρώτα, και μολονότι το σύνολο υποτίθεται πως στηριζόταν στον εαυτό του, η αίσθηση που φούσκωνε συνέχεια το στήθος μου ήταν εκείνη ενός ανθρώπου που περπατά σ' ένα φθαρμένο σκοινί, τεντωμένο πάνω από μιαν άβυσσο. Τα τερατουργήματα από πηλό, σιδερόβεργες, χώμα, πέτρες και χαλίκια —ολοένα και πιο απλά, πιο φυσικά υλικά όσο ανεβαίναμε— συνέχιζαν να μολύνουν τον τόπο, γεννώντας σου την εντύπωση ότι τα χρόνια εδώ ψηλά περνούσαν με πιο αργό ρυθμό απ' ό,τι στην πραγματικότητα, δίνοντας στους κατοίκους του Πάνω τη δυνατότητα να εφαρμόσουν ακόμη πιο παράλογες και πιο άχρηστες ιδέες. Κανείς δεν έμενε εδώ — δε συναντήσαμε κανένα σημάδι ανθρώπινης παρουσίας την πρώτη μιάμιση ώρα που σκαρφαλώναμε μέσα από περίπλοκα διασταυρωνώμενους διαδρόμους, πηγάδια που ανοίγονταν ξαφνικά από πάνω μας ή σκάλες που έμοιαζαν να μην οδηγούν

πουθενά. Ούτε φωνή, ούτε μυρωδιά ανθρώπου, ούτε άλλον ήχο πέρα απ' αυτόν των βημάτων μας, και της βροχής που εύκολα διείσδυε στο κτηριακό συνονθύλευμα και χωνόταν μέσα του διαβρώνοντάς το συνέχεια και συνέχεια. Έπειτα βρεθήκαμε σ' ένα πλάτωμα, ένα τεράστιο δωμάτιο σαν χολ ξενοδοχείου στρωμένο με μωσαϊκό, που το απροσδιόριστα οικείο σχέδιό του θα γινόταν μάλλον κατανοητό μόνο αν είχες την ευχέρεια να το δεις από κάπου ψηλά. Εκεί, ο μικρός σταμάτησε. Εγώ αντίθετα έτρεξα τα τελευταία δέκα-δώδεκα μέτρα που μας χώριζαν (ένας οπτικός μίτος που όλο κινδύνευε να σπάσει και να μ' αφήσει μόνον στα σκοτάδια του πέτρινου τέρατος) κι έφτασα λαχανιασμένος και ιδρωμένος δίπλα του. Προσπάθησα να τον ρωτήσω αν φτάναμε ή αν είχαμε δρόμο ακόμα μπροστά μας, αλλά η φωνή μου δεν έβγαινε. Λύγισα τα πόδια μου, τον έπικασα με το 'να χέρι από το μπράτσο και, χώνοντας το κεφάλι στους ώμους μου, προσπάθησα να βρω την ανάσα μου. Ο μικρός μ' άφησε να στηριχτώ για ένα-δυο δευτερόλεπτα πάνω του, κι έπειτα πισωπάτησε μ' ευλυγισία γάτας και με παράτηση μούσκεμα πια στον ιδρώτα να τον κοιτάω με τα χέρια στα γόνατα. Τον έβλεπα ζαλισμένος να χώνεται πιο βαθιά στο σκοτάδι και — και να μην είναι πια μικροκαμωμένος, ούτε μόνος...

Τινάχτηκα όρθιος μόλις συνειδητοποίησα ότι ήμουν περικυκλωμένος από δεκάδες ανθρώπους, αμίλητους κι ακίνητους, μπροστά, δεξιά, αριστερά και πίσω μου. Στριφογύρισα κοιτώντας τους ανήσυχος... έμοιαζε να 'χα πέσει σε παγίδα, αν και κάτι μού έλεγε πως όλα ήταν, εδώ πάνω, πολύ φυσιολογικά: έτσι έπρεπε να γίνει, είτε ήταν όντως παγίδα κι εκτελεστικό απόσπασμα, είτε αίθουσα και ομάδα υποδοχής. Ένιωθα να ηρεμώ. Βρισκόμουν εδώ, ή κοντά, στο σημείο όπου έπρεπε να βρίσκομαι. Δε μπορώ να το εξηγήσω, μα όλ' αυτά τα τεντωμένα πρόσωπα δεν έμοιαζαν να προοιωνίζουν κά-

ποιον κίνδυνο, παρά μόνο κάτι πέρα για πέρα αναμενόμενο. Σκέφτηκα πως δε μ' ένοιαζε και πολύ να πεθάνω. Όχι πολύ, όχι: καθόλου. Άλλωστε ήμουν περικυκλωμένος από παιδιά. Το μεγαλύτερο ανάμεσά τους δεν ήταν πάνω από δεκαοχτώ χρονών.

Με την κουκούλα στο κεφάλι, και κλεισμένος μέσα στο φάθινο καλάθι που σήκωναν πάνω στους ώμους τους τέσσερα γεροδεμένα αγόρια, ανέβηκα κι άλλο. Υπήρχε κι άλλο για ν' ανεβείς, πολύ περισσότερο απ' όσο πίστευαν και οι πιο ευφάνταστοι Κατωμερίτες — όλοι εμείς: όλοι όσοι, τουλάχιστον, νομίζαμε ότι ξέραμε για το Πάνω και τα παιδιά που το κατοικούσαν... και που το είχαν δημιουργήσει χτίζοντας μεθοδικά σαν τους τερμίτες πάνω στα από χρόνια νεκρά κι εγκαταλειμμένα απ' τους παλιούς κατοίκους τους κτήρια της Άνω Πόλης. Τ' άκουγα τώρα να μιλάνε μεταξύ τους καθώς σκαρφάλωναν προς τον τόπο τους, ανέμελα μικρά παιδιά που όταν δε σε βλέπουν νομίζουν κι ότι δε φαίνονται και δεν ακούγονται, σε κείνη τη γλώσσα τους με τα μονοσύλλαβα συμπλέγματα απ' όπου απουσίαζαν εντελώς τα σύμφωνα: μιλούσαν σα να χαν χορδές μες στο στόμα τους, σέρνοντας το α και το ο και φτιάχγοντας κάθε φορά που άνοιγαν το στόμα τους για να επικοινωνήσουν μεταξύ τους ένα μικρό τραγούδι. Η γλώσσα τους έμοιαζε σε σύγκριση με τις δικές μας όμοια με σκίτσα από κάμιξ βαλμένα δίπλα σε φωτογραφίες. Σκέφτηκα ότι ήταν μια γλώσσα που τη μάθαινες όχι με τον καιρό, όπως τις άλλες, αλλά μέσα σε μια στιγμή έκλαψης: ότι τα παιδιά συζητούσαν για οτιδήποτε με την ίδια ευχέρεια που δυο μωρά ή δυο σκύλοι καταλαβαίνουν το ένα το άλλο από την πρώτη στιγμή που συναντιούνται. Δεν ξέρω τι συμβαίνει πραγματικά μ' αυτή τη μαλακή, ζυμαρένια γλώσσα κι ούτε θα μάθαι-

να ποτέ μου. Κι ούτε ήταν αυτός ο σκοπός μου, εδώ που τα λέμε.

Μισή ώρα αφότου με έβαλαν στο καλάθι, αισθάνθηκα να προσγειώνομαι απότομα κάπου, και ήξερα ότι είχα φτάσει, ότι δεν υπήρχε κάτι άλλο για να σκαρφαλώσουμε πάνω του. Μ' έβγαλαν απ' το πλεχτό φορείο και τράβηξαν την κουκούλα απ' το κεφάλι μου — μια εντελώς άχρηστη προφύλαξη πάντως: δε θα μπορούσα ποτέ μου να θυμηθώ το δρόμο, όσο χρόνο και να 'χα στη διάθεσή μου· ήξερα μόνο ότι ανεβαίναμε, ότι ανεβαίναμε για τόσην ώρα ώστε πια έπρεπε να ήμασταν μέσα στα σύννεφα, ή και πέρα απ' αυτά.

Άνοιξα τα μάτια μου και τ' άφησα να περιπλανηθούν ολόγυρά μου. Κατάλαβα αμέσως πως δεν έπρεπε να το κάνω έτσι απότομα — και πως έπρεπε να ήμουν προετοιμασμένος για οτιδήποτε. Το σοκ από την αίσθηση του απίστευτου ύψουνς όπου με είχαν ανεβάσει, μαζί με την πρόσθετη ναυτία που προκάλεσε στο στομάχι και στα μηλίγγια μου ο φόβος ότι το όλο οικοδομικό σύστημα μπορούσε να γκρεμιστεί ανά πάσα στιγμή από τη δύναμη και μόνο του ανέμου, έκαναν τα μάτια μου να κλείσουν και πάλι σφιχτά και τα πόδια μου να λυγίσουν πάνω στη στενή τραβέρσα όπου στεκόμουν. Παντού γύρω μου, πάνω, δεξιά κι αριστερά μου, σκαλωσιές, σανίδες, καλώδια, σχοινιά και μεταλλικοί σωλήνες τέμνονταν, διασταυρώνονταν και πλέκονταν μεταξύ τους σχηματίζοντας έναν πελώριο κρεμασμένο από το στερέωμα ιστό που δεν έμοιαζε να 'χει την παραμικρή λογική στο σχέδιο και το στήσιμό του. Άκουγα το χάος κάτω από τα πόδια μου, σκοτεινό και γεμάτο σκούρες γωνίες και υποψίες καμπυλών, να ρουφάει το σάλιο του περιμένοντάς με να γείρω και να βρεθώ στη δικαιοδοσία του. Εδώ πάνω η βαρύτητα ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος μετά τα παιδιά, κι η καρδιά μου, απροειδοποίητη και κουρασμένη απ' την αγωνία των

τελευταίων ωρών, διαμαρτυρήθηκε χτυπώντας υπόκωφα μέσα στο στήθος μου, σαν ἀνθρωπος φυλακισμένος σ' ένα υπόγειο κελί.

Ανοιξα ξανά τα μάτια μου, και σφίγγοντας τα δόντια σύρθηκα πάνω στην ξύλινη τραβέρσα για να φτάσω σ' ένα στενό πλάτωμα δέκα μέτρα πιο πέρα που έμοιαζε ελάχιστα πιο σταθερό και ασφαλές. Το φως από τους πυρσούς που έκαιγαν εδώ κι εκεί, την ίδια στιγμή που με βοηθούσε να βλέπω, έκρυψε με τις σκιές που γεννούσε δ', τι θα 'θελα πραγματικά να δω. Τα παιδά που με είχαν ανεβάσει δε φαίνονταν πουθενά, αλλά οι μονότονες φωνές τους, σαν ψαλμωδίες από έγχορδα των Ινδιών, ακούγονταν μέσα και πάνω από το διαρκές πιτσίλισμα της βροχής.

Η σανίδα έτριξε καθώς την άφηνα για να βρεθώ στο επόμενο πέρασμα, τρομοκρατημένος σα μύγα κολλημένη στο δίχτυ μιας αόρατης αράχνης. Στάθηκα για λίγο για να δω καλύτερα γύρω μου, κι όταν διέκρινα κάτι που έμοιαζε με στενό δρόμο φτιαγμένον από πέτρα κάπου στα δεξιά μου, πήρα μια βαθιά ανάσα και τράβηξα σιγά-σιγά κατά κει. Για να μπορέσω να πατήσω πάνω του έπρεπε να περπατήσω πρώτα για πέντε βήματα σ' ένα τεντωμένο συρματόσχοινο, αλλά το 'κανα κοιτώντας μόνο ευθεία μπροστά και γαντζώνοντας τα χέρια μου σ' δ', τι υπήρχε κοντά κι έμοιαζε ελάχιστα έστω στέρεο. Ο ιδρώτας τώρα κυλούσε ελεύθερα απ' τις μασχάλες και τα πόδια μου, και το νερό της βροχής έμπαινε μέσα στο σβέρκο και το λαιμό μου. Είχα χάσει, καθώς πάσχιζα να μη μείνω πίσω από το πρώτο παιδί, το καπέλο μου, και τα λιγοστά μου μαλλιά κολλούσαν πάνω από τα βλέφαρα και τ' αφτιά μου σα φύκια. Ωστόσο πάτησα και με τα δυο μου πόδια πάνω στο δρομάκι, κι αισθάνθηκα αμέσως σχεδόν ασφαλής, λες κι είχα κερδίσει μια μάχη. Δεν ήταν πραγματικός δρόμος αλλά κομμάτια παλιού τσιμέντου και επίπεδες

πέτρες κολλημένα και καρφωμένα μεταξύ τους, μα φαινόταν μακρύς και τον ακολούθησα για να δω πού έβγαζε. Κάπου μπροστά, κι ενώ το σκοτάδι πύκνωνε συνεχώς στις δυο του άκρες, έφεγγε ένας αναμμένος δαυλός. Όταν τον έφτασα, μπόρεσα για πρώτη φορά εδώ και ώρα να αναπνεύσω κανονικά. Μια έκταση σαν ένα μικρό γήπεδο ποδοσφαίρου ανοιγόταν μπροστά μου, με μικρά σπίτια σαν καλύβες χτισμένα στις τρεις του πλευρές, κι ένα άγαλμα που απεικόνιζε κάτι απροσδιόριστα ανθρώπινο στο κέντρο του. Σειρές από σκαλωσιές υψώνονταν πίσω από τα σπίτια, σα να έδιναν μιαν υπόσχεση στα σύννεφα της βροχής ότι κάποια στιγμή θα τα έφταναν και θα τα προσπερνούσαν. Το Πάνω δεν είχε τελειώσει. Βρισκόταν σε κίνηση και εξελισσόταν καθημερινά· ήταν ένα σχέδιο που δεν έμοιαζε να 'χει τέλος. Τα παιδιά ανέβαιναν συνέχεια και συνέχεια, και οι σιδερένιες, ξύλινες, μισοφτιαγμένες σκαλωσιές με τους κολλημένους πυρσούς πάνω τους έδιναν την εντύπωση ότι κάποια στιγμή θα έφταναν τόσο ψηλά ώστε πραγματικά δε θα 'χει άλλο για ν' ανέβουν. Είχαν καταλάβει την Άνω Πόλη πριν από εικοσιπέντε με τριάντα χρόνια —κανείς μας δεν ήξερε πότε πραγματικά συνέλαβαν το σχέδιο της κατακόρυφης απομόνωσής τους—, μα είχαν κάνει δουλειά που δε χώραγε ούτε σε πενήντα, ή και περισσότερα. Λέγαν πολλά για τα παιδιά — ότι μετά τα δεκαοχτώ τους έπαιναν ν' ανήκουν στην ομάδα και διώχνονταν ή φυλακίζονταν ή δολοφονούνταν ή τρώγονταν από τα μικρότερα, ότι οι γενιές διαδέχονταν κάθε χρόνο η μία την άλλη δίνοντας απίστευτη ενέργεια στο σύνολο, κι ότι όλα τα κορίτσια γεννούσαν ασταμάτητα, μ' έναν ζωώδη ρυθμό, παιδιά που μέσα σε τρία-τέσσερα χρόνια μπορούσαν να στρατευτούν στους σκοπούς της ομάδας όσο και οι μεγαλύτεροι ανάμεσά τους. Λέγαν πολλά για το Πάνω — γι' αυτό τον δεκαοχτάχρονο κύκλο ζωής όπου όλα έτρεχαν

με δεκαπλάσια ταχύτητα απ' ό, τι στις δικές μας πόλεις, για την ένταση και τη δύναμη και την ηδονή των παιδιών... κι όλοι, όλοι, όλοι, όλοι ήθελαν ν' ανεβούν εδώ, να φτάσουν Πάνω και να ξέρουν μια νύχτα έστω μόνο μαζί με τα παιδιά... και με τον έρωτα των παιδιών. Ξέραμε γι' ανθρώπους που ήταν ικανοί να θυσιάσουν παραπάνω από μια καριέρα ή μια οικογένεια για ν' ανέβουν εδώ. Και ξέραμε πολλούς που το είχαν κάνει. Τα σύνορα της χώρας έκλεισαν πριν αρκετά χρόνια για τους τουρίστες, κι η πόλη στα θεμέλια του Πάνω σχεδόν ρήμαξε απ' τον κλοιό που έφτιαξαν γύρω της οι στρατιώτες και τα συρματοπλέγματα. Όμως οι άνθρωποι, όντας αποφασισμένοι να πετύχουν, έβρισκαν πάντα τρόπους για να μπουν παράνομα στην απαγορευμένη πόλη. Οι φύλακες μπορούσαν να λαδωθούν, οι περίπολοι να κάνουν τα στραβά μάτια μπροστά σε μια χαρτοσακούλα γεμάτη χαρτονομίσματα, τα συρματοπλέγματα και τα οδοφράγματα να καταρρεύσουν αν είχες ρευστοποιήσει όλη σου τη ζωή κι ήσουν αποφασισμένος ν' ανέβεις Πάνω. Οι Αρχές της χώρας διαχειρίζονταν περισσότερα από τα μισά χρήματα των τουριστών, κι όσο περισσότερους στρατιώτες έστελναν στα σύνορα για να τα ασφαλίσουν κάθε φορά που πιέζονταν από τον έξω κόσμο, τόσο πιο εύκολα μπορούσες να τα καταφέρεις έτσι και το θέλες. Κανείς δεν είχε γυρίσει ποτέ για να μας το πει με το ίδιο του το στόμα, αλλά η αδιάκοπη ροή των ξένων στην πόλη κάτω από τα παιδιά ήταν η μεγαλύτερη απόδειξη ότι όλοι έφταναν αργά ή γρήγορα Πάνω. Και ότι ζούσαν εκείνη τη νύχτα που ονειρεύονταν ώς τότε. Όλοι είχαν και μια θεωρία γι' αυτήν, και πολλοί πως δεν ήταν μόνο μια νύχτα, ή τουλάχιστον όχι τόσο μικρή όσο σ' εμάς. Οι περισσότεροι μιλούσαν για το «Κυνήγι του Ελέφαντα» — το λιώσιμο των αισθήσεων κάτω από τα λαμπερά, γυμνά σώματα των παιδιών. Οι εικλησίες αφιέρωναν

όλα τους σχεδόν τα κηρύγματα στην πάταξη της πορνείας, απειλώντας με αφορισμό όποιον αντάλλασσε την ανθρωπιά και τη ζωή του για μια νύχτα οργίου στο Πάνω, μα δεκάδες αιρέσεις που ξεπετάγονταν τα τελευταία χρόνια ευαγγελίζονταν ότι ακριβώς τα γεννητικά όργανα των παιδιών στην ουράνια κατοικία τους ήταν το κλειδί για τον Παράδεισο και το βάλσαμο για δι, τι υπέφερε η ψυχή του ανθρώπου στις στέρφες πόλεις που είχε φτιάξει μόνο και μόνο για να τον πνίξουν. Οι πιστοί των νέων ιερέων πολλαπλασιάζονταν σαν τους πρώτους χριστιανούς, και η απουσία πραγματικής πληροφόρησης αντισταθμίζόταν από τις τυπωμένες εικασίες των νέων προφητών. Δεν ξέραμε, δεν ξέραμε τι ήταν αλήθεια και τι ψέμα, πόσα έστεκαν και πόσα όχι απ' όσα είχαμε ώς τώρα μάθει ή νομίζαμε ότι είχαμε ώς τώρα μάθει, αλλά τώρα ήμουν Πάνω, εγώ ήμουν Πάνω και θα μάθαινα. Και θα 'κανα και όλα τα άλλα.

Κοίταξα το πλάτωμα με τα σπίτια και προχώρησα προς το κέντρο του. Το άγαλμα ήταν φτιαγμένο από πίσσα, τσιμέντο και κομμάτια τσουβάλι ξεφτισμένου απ' τη βροχή και τα χρόνια. Ήταν η εικόνα ενός γίγαντα που κοιτούσε ψηλά έχοντας τα χέρια σφιγμένα γροθιές στη μέση του, σα να ετοιμαζόταν να πετάξει. Έδινε την εντύπωση πως είχε φτιαχτεί βιαστικά, μέσα σε λίγες ώρες, χωρίς κανένα προσχέδιο — στην τύχη. Κοίταξα πάλι προς τα σπίτια, αλλά κανείς δε φαινόταν να μένει εκεί. Ήταν όλα σκοτεινά και έμοιαζαν άδεια. Ένα χέρι ακούμπησε στην πλάτη μου, και γύρισα τρομαγμένος και βγάζοντας μια κραυγή που δε θυμάμαι να την άκουσα. Ήταν ένα παιδί, γύρω στα εννιά, και με κοιτούσε.

Από τη μέση και πάνω, πέρα από ένα δερμάτινο κολιέ στο λαιμό με περασμένα κοχύλια πάνω του που του έφτανε ώς την κοιλιά, δε φορούσε τίποτε, και το ρούχο που σκέπαζε τα λαγόνια του δεν ήταν άλλο από

ένα σκισμένο σακάκι που το είχε ράψει με σπάγκο για να μην του πέφτει. Ήταν ξυπόλυτος κι είχε μεγάλα μάτια, με δύο κατάμαυρες τεράστιες κόρες που με κοιτούσαν ανέκφραστα. Έμοιαζε με καρχαρία.

«Ηρθα», του είπα. «Ε... εδώ είμαι... έφτασα».

Σήκωσα τα δύο μου χέρια ώς το στήθος και κούνησα ερωτηματικά τα δάχτυλα.

«Πήγαινέ με», συνέχισα. «Πήγαινέ με να...»

Ο μικρός ξεκίνησε να προχωράει απότομα, χωρίς να μου πει το παραμικρό. Έκανα μεταβολή και βιάστηκα να τον ακολουθήσω, βλέποντας τη βροχή που πιτσίλιζε τη γυμνή του πλάτη κι έτρεχε σε δύο ρυάκια πάνω στο ρούχο του. Κατευθυνόταν προς ένα από τα μικρά σπίτια, κι όταν έφτασε μπροστά στην κλειστή δίφυλλη πόρτα του σταμάτησε και γύρισε να με κοιτάζει ξανά. Άπλωσε το χέρι του προς το μέρος μου με τα δάχτυλα τεντωμένα, κι έμεινε έτσι να με κοιτάει στα μάτια. Έβγαλα αμέσως τα χρήματά μου και του τα δώσα. Όλα. Τα πήρε και τα χώσε μέσα στο ρούχο του χωρίς να τα μετρήσει. Μου έκανε μια κίνηση με τα χέρια και κατάλαβα πως ήθελε την καμπαρίνα μου. Την έβγαλα και του την δώσα. Την πήρε, την έριξε στον γυμνό του ώμο, κι έκανε πάλι την ίδια κίνηση, αλλά πιο γρήγορα αυτή τη φορά.

«Θέλεις το σακάκι μου;» τον ρώτησα. «Θες το πουκάμισό μου;»

Δε μου πε τίποτα. Στάθηκε ακίνητος, με κείνα τα μεγάλα, μαύρα μάτια που περίμεναν. Έβγαλα το νοτισμένο μου σακάκι, ξεκούμπωσα το πουκάμισο και του τα δώσα όλα. Τα κράτησε και χαμήλωσε το βλέμμα κάτω από την κοιλιά μου. Με τη βροχή να πέφτει κατευθείαν πια στο δέρμα μου, ξεκούμπωσα τη ζώνη και το παντελόνι μου, έβγαλα τα παπούτσια μου πατώντας τα, τις κάλτσες, το εσώρουχο, και τα δώσα όλα στα χέρια του μένοντας ολόγυμνος κάτω από τη βροχή και

μέσα στο σκοτάδι. Δεν είχα τίποτε άλλο να του χαρίσω, κι εκείνος το είδε με τα ψυχρά του μάτια κι έδειξε μ' ένα νεύμα την πόρτα πίσω του. Έκανε ένα βήμα στο πλάι, κι έπειτα έφυγε μισοτρέχοντας προς τα δίχτυα και τις τραβέρσες που είχα ακολουθήσει για να βρεθώ στο πλάτωμα, σαν καρχαρίας που ξέρει το δρόμο κι έχει ένα σχέδιο στο πρωτόγονο, αρχαίο μυαλό του.

Τον είδα να χάνεται μες στο σκοτάδι, κι έπειτα στράφηκα προς το σπίτι. Ήταν μικρό κι έμοιαζε φτιαγμένο από πέτρες: μικρές-μικρές πέτρες κολλημένες η μια δίπλα στην άλλη. Η δίφυλλη πόρτα του δεν είχε μπετούγια και χώθηκε προς τα μέσα αιμέσως μόλις την άγγιξα. Ήμουν παγωμένος αλλά δεν έτρεμα. Δεν ήξερα τι θα δω μέσα, κι η καρδιά μου η ίδια έμοιαζε να κρατάει την ανάσα της. Μπήκα.

Ήταν ξαπλωμένη πάνω σ' ένα χαμηλό κρεβάτι σκεπασμένο με μια κουβέρτα από προβιά. Το πάτωμα ήταν καλυμμένο ολόκληρο μ' ένα χαλί ίδιο σχεδόν με την κουβέρτα της, όπως και οι τοίχοι. Απ' το ταβάνι κρεμόταν με σχοινί ένα σπασμένο μανούάλι γεμάτο κεριά. Τρία απ' αυτά έφεγγαν αρκετά για να τη βλέπω, κι εκείνη τη στιγμή, και στα όνειρά μου από κει και πέρα.

Φορούσε κάτι που έμοιαζε με θαλασσί τούλι, ένα διαφανές ρούχο υφασμένο από μικροσκοπικές κλωστές — ένα συμμετρικό συνονθύλευμα από αέρα, κόμπους, μετάξι και μια υποψία χρώματος. Στα μπράτσα και στους αστραγάλους της είχε περασμένα βραχιόλια από ένα υλικό που δεν έμοιαζε περισσότερο ακριβό από ανεπέξεργαστο αλουμίνιο, κι είχε τα μαλλιά της πλεγμένα με μικρά κομμάτια απ' το ίδιο ύφασμα με το φουστάνι της. Δυο μεγάλοι μαύροι κύκλοι σκέπαζαν τα μάτια της από τα φρύδια μέχρι τα ανορθωμένα ζυγωματικά της, κάνοντάς τη να μοιάζει σα να φορούσε μάσκα. Τα νύχια της ήταν μακριά και βαμμένα στο ίδιο χρώμα, ή σε κάποιο κόκκινο τόσο σκούρο που θύ-

μιζε πηγμένο αίμα. Μόλις συνειδητοποίησε την παρουσία μου σταμάτησε να ασχολείται με κάτι γυάλινο και μακρύ που βρισκόταν στερεωμένο στο πάτωμα δίπλα στο κρεβάτι της, και με κοίταξε με τα βαρμένα της μάτια χωρίς να μου μιλήσει.

Ήμουν γυμνός, πιο γυμνός από κείνη, και στεκόμουν όρθιος από πάνω της, μέσα στο μικροσκοπικό δωμάτιο που φωτιζόταν από τα τρία κεριά, πιστεύοντας, ή νομίζοντας —όπως νομίζουν τα παιδιά ότι ο κόσμος τούς ανήκει κι ότι δεν είναι μεγαλύτερος από το σύνολο των πραγμάτων που ξέρουν—, πως δεν είχα σχεδόν τίποτε άλλο στον κόσμο από κείνην.

Ένιωσα μια μικρή κάψα χαμηλά στην κοιλιά μου και βιάστηκα να καθίσω πάνω στο στρώμα, χωρίς να την αγγίξω, περιμένοντας να κάνει η ίδια μιαν αρχή. Τα μάτια μου κατέβηκαν από τα δικά της κι ακολούθησαν προσεχτικά το σώμα της, με μιαν ελευθερία που δε δικαιολογούνταν από την παρουσία της εκεί — ένιωθα πως κοίταζα μια φωτογραφία.

Έπειτα εκείνη γύρισε στο πλευρό της ξανά και τράβηξε ένα λεπτό σύρμα από το γυάλινο αντικείμενο δίπλα της. Μια γαλαζωπή φλόγα φάνηκε κάπου στη μέση του, κι αμέσως μια γλυκερή, βαριά μυρωδιά αναδύθηκε από το εσωτερικό του κι έκανε το στομάχι μου να συσπαστεί. Τράβηξε τον μακρύ σωλήνα από το πάτωμα και τον έβαλε στο στόμα της ρουφώντας με τα μάτια κλειστά. Ήταν ένας ανατολίτικος ναργιλές, και μια στιγμή μετά έβλεπα τον καπνό να γλιστρά από τα ρουθούνια της σε δυο πηχτά, γκριζόλευκα σύννεφα. Πέρασε τον δερμάτινο σωλήνα στο άλλο της χέρι, χωρίς ν' αλλάξει θέση, και μου τον πρόσφερε, κι εγώ ήπια από τον καπνό, κι αμέσως το μυαλό μου γέμισε κόκκινες, φασματικές εικόνες ανθρώπων που μπλέκονταν μεταξύ τους σαν αλογάκια του λούνα-πάρκ που στριφογυρνούν με απόλυτη ταχύτητα. Πάνω από τις

φιγούρες των ανθρώπων (αυτή ήταν η δεύτερη ρουφη-ξιά) άρχισε τότε να κυριαρχεί μια γεύση: άξινη, ελα-φρά μεταλλική, χαμηλότονη και, κατά κάποιο τρόπο, σκούρα. Ανοιξα τα μάτια μου και την είδα να υψώνε-ται πάνω από το πρόσωπό μου, ψηλή, απίστευτα ψηλή και ολόγυμνη. Καθόταν στο στόμα μου, με τα γόνατά της δεξιά και αριστερά από τους ώμους μου, τη λεκάνη της να κινείται μπρος-πίσω, μπρος-πίσω, και τα χέρια της να τυλίγονται μες στα μαλλιά της σα φίδια. Ήθε-λα να πω κάτι, να εκφράσω όλ' αυτά που ένιωθα, μα ταυτόχρονα ήξερα πως δεν το μπορούσα κι ούτε ήθελα πραγματικά να το κάνω, κι έμεινα εκεί ξαπλωμένος ανάσκελα στο χαμηλό κρεβάτι, βλέποντας μια τα στή-θη και μια το ορθάνοιχτο στόμα της. Δεν ξέρω πόση ώρα πέρασε μέχρι να τη χάσω από πάνω μου και μέ-χρι να την ξαναβρώ με τα αμέτοχα ώς τότε χέρια μου, χαμηλά, κάτω, ν' ανεβοκατεβάζει το στρογγυλό της στόμα πάνω σ' έναν κόκκινο φαλλό με αναλογίες που δε θύμιζαν τις δικές μου — μα δικό μου παρ' όλ' αυ-τά, γιατί απ' τη μαύρη βάση του άρχιζα εγώ, ξαπλω-μένος ανάσκελα στο χαμηλό κρεβάτι, με τα χέρια μου απλωμένα τώρα στις δύο του πάντες και τα πόδια μου ανοιχτά, με τα μάτια μου καρφωμένα στο κρεμασμένο απ' την οροφή μανούάλι και τα τρία αναμμένα του κε-ριά, με το μαλάρι μου γεμάτο κόκκινες εικόνες τη μια πάνω στην άλλη, κι εκείνο τον πελώριο ξένο αλλά δικό μου φαλλό να τινάζεται και να συσπάται και να υγραί-νει την κοιλιά και το στήθος μου μέσα σε μια εκπυρ-σοκρότηση σε αργό χρόνο που μ' έκανε να μουγκρίσω. Ρούφηξα ξανά τον καπνό μόλις αισθάνθηκα και πάλι το σωλήνα ανάμεσα στα δόντια μου, και τώρα βρισκό-μουν πάνω, έξω και μέσα της, με την απόσταση ανά-μεσα στο έξω και στο μέσα να μεγαλώνει φορά τη φο-ρά, κι εκείνη να χει γίνει ολόκληρη από λάστιχο και ν' αναδίδει μια μυρωδιά δαγκωμένης τσίχλας — κάτι

που είχα δοκιμάσει μικρός, κάτι που δε μπορούσα να προσδιορίσω παρά την έντονη οικειότητα της αίσθησης. Τινάχτηκα μέσα της σχεδόν ολόκληρος, κάνοντας το σώμα της να λυγίσει, τη μέση της να υψωθεί από το στρώμα, και τα στήθη της να φουσκώσουν με ορμή χειμάρρου μες στις παλάμες μου. Άκουσα μια φωνή — ένα ουρλιαχτό λύκου ή σαμάνου που βουτά σε μια φωτιά εξαγνισμού — να γεμίζει όλο το δωμάτιο και μετά να στριφογυρνά γύρω από το κεφάλι και τ' αφτιά μου, κι ένιωσα μια κρυστάλλινη κλωστή σάλιου να κρέμεται απ' τα χείλη μου καθώς ο ηδονικός φόβος από την πρόσκαιρη εξαφάνισή της αντικαταστάθηκε από την αίσθηση της προσμονής που γένησε στο σώμα μου ο μακρύς σωλήνας με τον καπνό στην άκρη του. Ρούφηξα παθιασμένα, σαν κολασμένος που ακούει για τον Παράδεισο, κι ανέβηκα, σκαρφάλωσα πάνω της αρπάζοντάς την από τη μέση κι από το σκυμμένο της σβέρκο, κι άρχισα να την τρυπάω και να της επιτίθεμαι, σφίγγοντάς τη με τις παλάμες μου, μπλέκοντας τα δάχτυλά μου στα μαλλιά της και χαστουκίζοντας τα πόδια της, ορμητικά, μ' όλο μου το σώμα, σα να 'θελα να την εκτοπίσω, να τη διαπεράσω και να βγω ματωμένος από την άλλη μεριά. Τινάχτηκα σα μεμβράνη για μια τελευταία φορά, την ίδια στιγμή που εκείνη τεντωνόταν για να με συναντήσει σκύβοντας ακόμη περισσότερο το κεφάλι και το λαιμό της και ωθώντας μέ τα γόνατα τη μέση της προς το μέρος μου. Την έκρυψα στην αγκαλιά μου κι άρχισα να κλαίω. Τα δάκρυα μου μούσκεψαν το πρόσωπο κι έπειτα το στήθος μου, κι εκείνη έγινε μικροσκοπική και χώθηκε βαθιά μέσα στα μπράτσα και τα πόδια μου, μουρμουρίζοντας κάτι που 'μοιαζε με τραγούδι ή με νανούρισμα.

Της είπα να 'ρθεί πίσω μαζί μου, στον κόσμο. Κάτω. Αλλά άρχισε να κλαίει, να κλαίει μέσα στην αγκαλιά μου και να μου λέει όχι, όχι, δε μπορούσε, αν έφευγε θα την αναζητούσαν και θα την έφερναν πίσω και θα τη σκότωναν — κι ότι όλοι όσοι προσπάθησαν να το σκάσουν από Πάνω πιάστηκαν από τα παιδιά κι είχαν ένα ανήκουστο τέλος, δε μπορούσε, δεν ήθελε να το σκέφτεται. Εγώ επέμεινα και της είπα να προσπαθήσει, να το σκεφτεί ξανά, γιατί εδώ το τέλος της θα έφτανε ούτως ή άλλως πολύ γρηγορότερα απ' ό,τι κάτω στον κόσμο, στον πραγματικό κόσμο, κι ότι είχα γνωστούς και φίλους που θα την προστάτευαν, κι ότι θα πηγαίναμε να ζήσουμε κάπου μακριά απ' την πόλη των παιδιών, κάπου όπου δε θα μας έβρισκαν ποτέ. Αρκεί μόνο να μ' ακολουθούσε, της είπα. Να μου έδειχνε το δρόμο για να κατέβω. Και θα την έπαιρνα μαζί μου, γιατί τώρα πια δε μπορούσα να κάνω χωρίς αυτήν.

«Μη φοβάσαι», της έλεγα χαϊδεύοντάς της τα μαλλιά και σκουπίζοντάς με το δάχτυλό μου τις περιφέρειες των μαύρων κύκλων γύρω από τα μάτια της που είχαν πασαλειφτεί απ' τα δάκρυά της. «Μη φοβάσαι».

Σταμάτησε να φέρνει αντιρρήσεις για μια στιγμή, κι είδα πως ίσως να μπορούσα να την πείσω... αν επέμενα λίγο, ελάχιστα ακόμη.

«Τι ξέρεις από τη ζωή;» της είπα. «Πώς μπορείς να κρίνεις αν δεν αξίζει τον κόπο να διακινδυνεύσεις; Για όλ' αυτά που δεν έχεις δει ούτε ακούσει ποτέ; Για τις πόλεις που δε μοιάζουν σαν κι αυτήν, για τη θάλασσα, για τα δέντρα; Ξέρεις τι είναι τα βιβλία; η μουσική; Άκου με, άκου με: ο κόσμος δεν είναι αυτός εδώ που γεννήθηκες πάνω του. Ο κόσμος είναι κάτω — εκεί απ' όπου έρχομαι. Υπάρχουν πράγματα εκεί, όμορφα πράγματα, και άνθρωποι. Άκους; Άνθρωποι. Όχι μόνο παιδιά. Όχι μόνο αγόρια και κορίτσια. Οι άνθρωποι ζουν κι αγαπούν κι ερωτεύονται και μεγαλώνουν και

πεθαίνουν γιατί έτσι πρέπει να γίνεται κι έτσι γινόταν πάντα. Το Πάνω είναι αφύσικο, καταλαβαίνεις; Είναι ψεύτικο. Είναι ίσως ωραίο, και καινούργιο, και διαφορετικό. Αλλά είναι ψεύτικο. Δε θ' αντέξει. Ο κόσμος κάτω αντέχει χιλιάδες χρόνια τώρα μ' εμάς επάνω του. Είναι αληθινός. Και μπορεί να γίνει πολύ πιο όμορφος — πολύ πιο όμορφος ακόμη κι απ' όσο είναι τώρα. Και μαζί μου... εσύ... Αχ, έλα, μη το σκέφτεσαι άλλο. Πάμε να φύγουμε. Δεν... δε μπορώ... το καταλαβαίνεις; Δε μπορώ να ζήσω χωρίς εσένα μετά απ' αυτό... Δεν υπάρχει τίποτε που να σου μοιάζει — καμιά. Έλα. Έλα. Πες μου ναι. Πες μου ναι και δείξε μου εμπιστοσύνη. Δε θα σε βρουν. Ό, τι και να κάνουν, δ, τι και να είναι, δεν πρόκειται να σε βρουν ποτέ. Σου τ' ορκίζομαι. Άσ' τους εδώ. Να μένουν πάντα παιδιά. Να πεθαίνουν παιδιά. Τι σας κάνουν στα δεκαοχτώ; Σας σκοτώνουνε; Σας καίνε; Σας τρώνε; Θέλεις να μείνεις μ' αυτούς τους τρελούς — για πόσο; ένα χρόνο ακόμη; ενάμιση; Πόσο σου μένει; Έλα, έλα, έλα».

Δεν έκλαιγε πια. Όχι. Κι έμοιαζε αποφασισμένη. Κι ήταν όμορφη.
 «Θα ρθω», είπε μόνο.
 Και χαμογέλασα.

Η βροχή έπεφτε κουρασμένα πάνω μας. Η κουβέρτα απ' το κρεβάτι της που είχα δέσει πρόχειρα πάνω μου γλιστρούσε συνέχεια κι έπρεπε ολοένα να τη στρώνω με το ελεύθερο χέρι μου. Στο άλλο κρατούσα το δικό της, που ήταν λεπτό και παγωμένο σαν ενσαρκωμένος αέρας. Προχωρούσαμε μες στο σκοτάδι, αμίλητοι και κρατώντας ακόμα και τις ανάσες μας. Ύπήρχαν φρουροί παντού, μου χε πει, που είχαν διαταγές να μη σκοτώνουν κανέναν κι ας είχαν τόξα και μαχαίρια επάνω τους. Δεν ήθελε να μου πει τι θα μας έκαναν έτσι και

πέφταμε στα χέρια τους, κι ούτε την πίεσα κι εγώ.
Έφτανε που θα μου έδειχνε το δρόμο για κάτω.

Κάποια στιγμή σταμάτησε. Βαδίζαμε πάνω σ' ένα επίπεδο φτιαγμένο μάλλον από παλιοκαιρισμένες σανίδες και κομμάτια σχισμένων ελαστικών. Δεν έβλεπα τίποτε, εμπιστευόμουν μόνο τη μνήμη της — και χαιρόμουν γι' αυτό κάθε που άκουγα μια σπηλιάδα ανέμου να γλιστράξεφωνίζοντας μέσα από τις τρύπες του μετέωρου δρόμου, θυμίζοντάς μου την άβυσσο που βρισκόταν από κάτω του. Έπεσα πάνω της, και μια ψιλή κραυγή βγήκε από το στήθος μου.

«Σώπω», ψιθύρισε εκείνη. «Φτάσαμε».

«Πού;» της είπα. Η καρδιά μου κόντευε να σπάσει από την αγωνία.

«Εδώ». Έδειξε με το χέρι κάπου μπροστά. Δε μπορούσα να δω. «Είναι η έξοδος. Μια εξέδρα. Φτάνει μέχρι κάτω, στους... στους ανθρώπους».

«Πώς πάει κάτω; Με τι;»

«Με σύρματα. Πάνω της υπάρχει ένας μοχλός. Είναι εύκολο, πολύ εύκολο. Έτσι φτάνουν γρήγορα κάτω για να κλέψουν. Φέρνουν όποιον θέλει ν' ανεβεί σε μας μέσα από τα κτήρια για... για τιμωρία, νομίζω... Αυτό εδώ όμως είναι πολύ γρήγορο. Φτάνεις κάτω μέσα σε λίγες στιγμές.

«Μπράβο», είπα και την πλησίασα. Έσκυψα και τη φίλησα στα χείλη. Έκαιγαν. Την αγκάλιασα μ' όλη μου τη δύναμη, κι αμέσως ένιωσα τον πόθο μου να φουντώνει ξανά. Αν δεν έπρεπε να βιαστώ —δεν ξέρω πόσο χρόνο είχα πια, ίσως μόνο λίγα λεπτά—, θα την έπαιρνα εκεί, δίπλα στο ασανσέρ που θα με κατέβαζε πίσω. Αλλά δεν έμενε πολλή ώρα. Έπιασα το πρόσωπό της με τις παλάμες μου και την ξαναφίλησα. «Μπράβο», της είπα μετά κι έστριψα το κεφάλι της προς τα δεξιά. Ακούστηκε ένα κραχ —σαν καραμπόλα σε μπιλιάρδο— κι αμέσως το σώμα της βάρυνε. Την άφησα

να πέσει, αλλά αργά-αργά για να μην κάνει θόρυβο. Έβγαλε κάτι σα ρόγχο όταν την ξάπλωσα κάτω. Έσφιξα για μια τελευταία φορά το στήθος της —ήθελα ένα μικρό σουβενίρ, κάτι— κι ανέβηκα προσεχτικά στην ξύλινη εξέδρα. Ο μοχλός βρισκόταν πάνω σ' ένα σιδερένιο κουτί· στο σύνολό του το ανεβατόρι έμοιαζε με σχεδία, απ' όσο μπορούσα να διακρίνω. Τον τράβηξα και με τα δυο μου χέρια, κι άρχισα αμέσως να κατεβαίνω.

Αλλά τότε άναψαν τα φώτα.

Δεν ήταν πυρσοί αυτή τη φορά. Ήταν τέσσερις μεγάλοι προβολείς που έλουζαν με άσπρο, κάτασπρο φως τη σχεδία κι εμένα. Τυφλώθηκα. Κι η σχεδία άρχισε να κατεβαίνει όλο και πιο γρήγορα, όλο και πιο γρήγορα. Οι προβολείς τώρα έμοιαζαν με τέσσερα φεγγάρια, και το πηγάδι ολόγυρά μου γέμισε παιδιά. Φώναζαν — όχι, δε φώναζαν: μουρμουρίζαν κάτι. Μια — μια βρισιά, μια κατάρα, δεν ξέρω. Ήταν παντού παιδιά. Χιλιάδες. Η φαλμωδία τους εντάθηκε όσο εγώ συνέχιζα να πέφτω ολοένα και πιο γρήγορα, μέχρι που έφτασε σ' ένα ιλιγγιώδες κρεσέντο, για να σταματήσει απότομα, σάμπως κάποιος να 'κοψε ταυτόχρονα μ' ένα μαχαίρι τις φωνητικές τους χορδές. Η σχεδία, υπακούοντας στη σιωπή, σταμάτησε κι εκείνη την ίδια στιγμή, κι εγώ τσακίστηκα πάνω της σπάζοντας και τα δυο μου χέρια με το ίδιο μου το βάρος. Ο κόσμος όλος γύρισε, και για ένα δευτερόλεπτο ένιωσα πως πετούσα πάλι προς τα ψηλά. Αλλά όχι. Είχα αφήσει την εξέδρα και πήγαινα προς τα κάτω, προς την πόλη, μόνος, γυμνός μες στον ψιλό καταρράχτη της βροχής, και ουρλιάζοντας. Κάποια στιγμή το σώμα μου χτύπησε στο τοίχωμα του πηγαδιού και νομίζω πως έχασα τελείως ένα μου χέρι, γιατί ένιωσα ένα τράβηγμα κι άκουσα κι ένα σκίσιμο· κι ούτε έπεφτα πια όπως πριν. Τώρα στριφογυρνούσα. Στριφογυρνούσα διαρκώς, κι άκουγα πάλι το σούσουρο των παιδιών. Και σκεφτόμουν πως

είχα κάνει ένα λάθος. Όλοι είχαμε κάνει ένα πολύ μεγάλο λάθος. Το Πάνω ήταν πιο ψηλό, πιο ψηλά απ' όσο υπολογίζαμε. Καθώς με ανέβαζαν μέσα στο καλάθι τους πρέπει να αποκοιμήθηκα — για μια μέρα; για δυο; για μέρες; δεν ξέρω. Τώρα όμως έβλεπα πόσο ψηλά βρισκόντουσαν τα παιδιά και ο κόσμος τους, πόσο ψηλά είχανε ήδη φτάσει. Από κει έπεφτα. Και θα 'πεφτα για πολύ ακόμη.

'Επειτα είδα τη λάμψη. Απ' την κορυφή τού Πάνω. Από κει που βρισκόταν το πεσμένο της σώμα. Το είχα ξεγάσει καθώς με είχε απορροφήσει ο δικός μου θάνατος. Το σπέρμα που μου είχαν εγχύσει στην Υπηρεσία κι εγώ άφησα μέσα της εξερράγη, κι η δύναμή του ήταν πραγματικά τόση όση μού είχαν περιγράψει. Η λάμψη φώτισε τα πάντα, κι έγινε μια μπάλα φωτιάς που χώθηκε στο πηγάδι και άριγησε προς το μέρος μου καίγοντας οιδήποτε βρισκόταν γύρω της. Με έφτασε μέσα σε λίγες στιγμές, και καθώς περνούσε από μέσα μου σκέφτηκα ότι τελικά θα 'πεφτα, αν έμενε κάτι από μένα για να πέσει, μέσα σε φλόγες. Κι ότι δεν ήξερα τι είχα πραγματικά κάνει εκείνη τη μέρα. Ότι κανείς μας δεν ήξερε. Ότι ήμασταν τυφλοί.

2.

Η στρατιά των νεκρών

Δε μπορώ να τους περιγράψω τους εχθρούς μας πια. Μέχρι τώρα τούς βλέπαμε, αν όχι ζωντανούς τουλάχιστον πεθαμένους, χτυπημένους απ' τις σφαίρες μας, μα τώρα όχι. Όχι πια. Τώρα είναι σα σκιές. Χτυπούν από απρόβλεπτα μέρη, νομίζεις πως βλέπουν μες στο σκοτάδι, πως δεν έχουν ανάγκη από προμήθειες, τους περικυκλώνεις κι αμέσως εκείνοι σε βάλλουν από πίσω, σε—

Αφύσικα πράγματα. Τρελά. Δε μπορεί. Ήτανε — πόσοι; διακόσιες χιλιάδες στρατός, άντε διακόσιες πενήντα μαζί με τους γέρους και τα πιτσιρίκια. Κι εμείς έχουμε σκοτώσει τουλάχιστον τετρακόσιες χιλιάδες από δαύτους, τετρακόσιες χιλιάδες κόσμο. Δε μπορεί.

Έχω σκοτώσει — εγώ, ας πούμε, έχω σκοτώσει την τελευταία βδομάδα... ξέρω γω, νομίζω εικοσιπέντε στρατιώτες — κι όταν λέω σκοτώσει εννοώ σκοτώσει, οι σφαίρες οι δικές μας ούτε τραυματίες αφήνουν, ούτε ακρωτηριασμένους: σε σκοτώνουν — έτσι και σε δουν μοναχά οι σφαίρες οι δικές μας, δε χρειάζεται ούτε Αρ-

ρώστια ν' αρπάξεις, ούτε αμάξι να σε πατήσει: καθαρίζεις μια κι έξω.

Όχι, δεν έχω δει τα πτώματά τους. Θέλω να πω, εντάξει, τους είδα να πέφτουν και να βουλιάζουν μέσα στα νερά, ναι, αυτό εντάξει, αλλά να πάω, τέλος πάντων, θέλω να πω, κάθε φορά που κατάφερνα να πάω και να τους δω, να πλησιάσω, εκείνοι λείπανε. Κανείς μας δε βγάζει συμπέρασμα. Έχουμε βαρεθεί να τους σκοτώνουμε, τους σατανάδες. Κι ούτε αίμα αφήνουνε πίσω τους.

Στο μεταξύ, έχουμε τα χάλια μας. Τα ρούχα μας, αχ, τα ρούχα μας είναι κουρέλια. Τα παντελόνια μας κρέμονται λουρίδες-λουρίδες, τα χιτώνια μας δεν έχουν μανίκια, τσέπες, τίποτα, τις εξαρτύσεις μας τις χάσαμε φυσικά όλοι, λίγοι μόνο φοράνε και τις δυο δικές τους αρβύλες. Και το κρύο, να σε περονιάζει. (Και τάχα τούς είχανε ρίζει τα αέρια κι εμείς θα μασταν λέει σκουπά, έτσι για την παραδόση). Και η βροχή να σε ξυλιάζει. Βρέχει ασταμάτητα σ' αυτό τον κωλότοπο, το νερό είναι περισσότερο απ' τον αέρα. Πριν ένα μήνα, όταν καθάρισε λιγάκι ο ουρανός, λες κι ήμασταν συνεννοημένοι, κι αυτοί κι εμείς, παρατάγαμε τα μπαμ και τα μπουμ, για δέκα, δεκαπέντε λεπτά. Μια φορά σταματήσαμε για μιαν ολόκληρη ώρα, θυμάμαι. Ήταν ωραίες στιγμές εκείνες... Τώρα όμως, ενώ περιμένουμε πώς να σκάσει λίγο μάτη ο ήλιος να ξανασάνουμε, εκείνοι εκεί. Στο μπαμ και στο μπουμ... Είναι άθλια η ζωή μας. Κι αυτοί πάλι τελειωμό δεν έχουν.

Θέλω να πω ότι ο πόλεμος αυτός, η φασίνα που λέγανε, ήταν προγραμματισμένος να κρατήσει ακριβώς τριανταέξι μέρες. Ακριβώς. Όλα ήταν σχεδιασμένα κατά

γράμμα. Ξέραμε μέχρι και πόσες σφαίρες θα ρίξει ο καθένας μας. Ξέραμε πότε θα πάρουμε άδειες, πότε θ' ακούσουμε τους καλλιτέχνες και τους αξιωματικούς του Εμψυχωτικού, τα πάντα. Μα όλα έχουν ανατραπεί. Κι εμείς δε στέκουμε στα καλά μας πια. Τουλάχιστον, τα πυρομαχικά δε μας λείπουν. Δόξα τω Θεώ — το σκέψεσαι; Φρίκη, Παναγιά μου, φρίκη! Θυμάμαι —

Δε θέλω να θυμάμαι, όχι πια. Το μόνο... το μόνο που θέλω... το μόνο που θέλω είναι να ζεσταθώ και ν' αφήσω λίγο το όπλο μου. Λίγο μόνο. Αλλά σ' αυτό τον τόπο δεν έχει μείνει πια τίποτε για να σε κρύψει. Όχι για να σε κρύψει, εννοείται, μια στιγμή μοναχά, ίσα δηλαδή για να μη μπορεί να σε δει και να σε πυροβολήσει ο άλλος απέναντι, όχι. Εννοώ ένα μέρος όπου θα κρυφτείς και κανείς δε θα το ξέρει. Ούτε ο άλλος απέναντι, ούτε οι δικοί σου, ούτε ο Θεός, ούτε η βροχή. Κανείς. Έτσι, εννοώ, να ξεχαστείς εκεί μέσα, να ξεχαστείς τελείως, και να κλείσεις τα μάτια δίχως να χεις τον σκοπό δίπλα να σε σκουντάει μόλις ξαπλώσεις και να σου φωνάζει, *Είπα, δυο ώρες!* *Είπα, δυο ώρες!* Τέτοια μέρη εννοώ.

Τι μας συμβαίνει; Τι θέλουμε πια; Αυτοί είναι πολλοί, πιο πολλοί κι από μας, είναι πολλοί και ανίκητοι και ακούραστοι και αόρατοι και όταν τους σκοτώνεις χάνονται σα να μην είχανε ζήσει ποτέ. Ενώ οι δικοί μας όταν πεθαίνουν πεθαίνουν και μένουνε στον τόπο και γεμίζει νερό το στόμα τους και τα μάτια τους γυαλίζουν. Εκείνοι σκοτώνονται κι εξαφανίζονται. Αυτό κάνουν.

Χτες με βρήκε μία στο λαιμό. Μπήκε από μπρος, ίσα στο μήλο, και χώθηκε κάπου στο σβέρκο. Δε νομίζω να βγήκε απ' την άλλη, περίεργο... Μου κόπηκε η

ανάσα. Πώς να το πω; Πώς να το πω; Έκανα ένα γλουπ: τόσος είναι ο θάνατος. Τίποτα.

Είχα αφήσει το κεφάλι μου καναδυό δευτερόλεπτα παραπάνω απ' το κανονικό έξω απ' τον τοίχο μου, κι αυτό ήτανε. Καναδύ δευτερόλεπτα για να ζήσει κανείς δεν αξίζουνε τον κόπο, αλλά για να πεθάνεις φτάνουν και περισσεύουν. Έκανα κι εγώ, ένα γλουπ. Όπως τα μικιμάους.

Ο άλλος δίπλα άρχισε να κλαίει σα μωρό παιδί. Σκέφτηκα, πολύ κατάκαρδα το πήρες, δικέ μου, ένα γλουπ είναι, αλλά μετά είδα με την άκρη του ματιού μου ότι τον είχε βρει κι αυτόν μια σφαίρα, στο πόδι. Είπα από μέσα μου μπας κι ήτανε η δικιά μου η σφαίρα, μπας και μου βγήκε τελικά από πίσω, πήρε τίποτα ανάποδες σε κάνα τοιχάκι κι ήρθε μετά και χώθηκε στο καλάμι του αλλουνού. Άλλωστε, λέει, ο Θάνατος παίζει μπιλιάρδο. Το χω διαβάσει κάπου, νομίζω. (Η βώλους; δεν ξέρω).

Πέρασε ώρα και μετά ήρθαν μια ομάδα δικοί μας και με σηκώσανε. Πυροβολισμοί δεν ακουγόντουσαν, μάλλον την είχανε καθαρίσει την περιοχή. Ένας μου χωσε στα γρήγορα μια βελόνα στο μπράτσο, μια ένεση, δεν ξέρω, κάτι μ' έκαψε στο μυαλό, και κάτι μετά είπε κάποιος με τον άλλο, που τον βαρέσανε στο πόδι. Δεν τους άκουγα πολύ καλά, μόνο κάτι συγκεχυμένους ψιθύρους, κάτι κινήσεις ήχων άκουγα, πώς να το πω, κι έβλεπα τον μαύρο ουρανό από πάνω μου, και γινόμουν μούσκεμα, μούσκεμα, και το μυαλό μου κάηκε ολόκληρο. Μετά ξαναπέθανα.

* * *

Ξέρω. Τώρα ξέρω. Οι δικοί μας βρήκαν το κόλπο των άλλων. Τους πιάσανε, τους κάνανε βίδες, τους σουρώσανε — πάντως το βρήκανε. Τώρα θα πάψουν πια να μας ξεπερνάνε σε αριθμό. Τώρα θα είμαστε ακριβώς ίσοι. Αλλά πέστε μου, όχι, πέστε μου, δεν είναι ηλίθιο αυτό; Δεν έπρεπε καλύτερα να χάναμε από δαύτους; Να χάναμε; Τώρα δε μπορούμε να τους νικήσουμε, ούτως ή άλλως. Πάει. Να νικήσουμε, δε μπορούμε. Ε; Μα δεν είν' έτσι;

Κι όχι τίποτ' άλλο. Όχι τίποτ' άλλο. Αλλά — και για να μιλήσω προσωπικά — είναι τόσο... τόσο... πώς να το πω... είναι τόσο βαρύ... ναι, είναι τόσο βαρύ να πρέπει να σηκωθώ από 'δω χάμω. Το χώμα, εδώ μέσα στη σκηνή του παλιού ιατρείου, το χώμα εδώ από κάτω μου, είναι, το καταλαβαίνω, είναι το πάνω μέρος για μένα πια, με τραβάει, με θέλει, με γουστάρει, είναι ανοησία να πρέπει να σηκωθώ. Είναι —

Μα κοίτα:

Μα κοίτα λέω.

Μα κοίτα λέω. Ο ορρός τώρα πιάνει. Τώρα έπιασε καλά. Κάτι κλωθογυρίζει μέσα μου σαν τρελός ερημίτης. Τα μάτια μου στριφογυρνάνε, τα δάχτυλά μου σφίγγονται να με κόψουν, τα δόντια μου τρίζουν, η τρύπα στο λαιμό κλείνει — έκλεισε, το χώμα με διώχνει, ένα όπλο, η φωνή μου, ουρλιάζω — μ' ακούω!

Δώστε μου ένα γρήγορα τουφέκι! Ντύστε με βασιλικά! Φέρτε μου — φέρτε μου — φέρτε μου!

Είμαι ο Θάνατος.

Κι εσύ, ουρανέ — α, εσύ, ουρανέ! Βρέξε!

Βρέξε!

Βρέξε!

Εγώ είμαι η βροχή!

Ναι. Και θα πέφτω στα κεφάλια των ανθρώπων απάνω, στον αιώνα.

3.

Εκείνο που σφύριζε

Θα σου πω αυτό που ξέρω. Ο Τζέισον —τον θυμάσαι τον Τζέισον;— έπεφτε και ξανάπεφτε κομματιασμένος από τις σφαίρες. Οι άνθρωποι, οι κανονικοί άνθρωποι, φώναζαν πάνω από το μπαλκόνι, από τη σιγουριά του μπαλκονιού, και τον πυροβολούσαν με κείνα τα μεγάλα πιστόλια με τα εκατομμύρια σφαίρες. Ο Τζέισον δεν είχε καθόλου αίματα, αλλά τα ρούχα του, ακόμα κι η μάσκα του, είχαν γεμίσει τρύπες. Οι άνθρωποι συνέχιζαν ν' αδειάζουν τα όπλα τους πάνω στο κουφάρι του δολοφόνου, αλλά εκείνος, πάνω που έλεγες, νά, τώρα πάει, πέθανε, δε θα ξανασηκωθεί, ξανασηκωνόταν — όχι πολύ, ίσα-ίσα που στηριζόταν λιγάκι στα χέρια και κύρτωνε κάπως τη μέση του, μα πάντως δεν έδειχνε να θέλει να πεθάνει εκεί, να μείνει πεθαμένος και να τελειώσει, παρά τις σφαίρες που χώνονταν κατά δεκάδες στις σάρκες του, παρά τα κοψίματα απ' τα μαχαίρια και κείνο το τσεκούρι στη σκηνή του ασανσέρ, όχι, το 'βλεπες, το 'βλεπες καθαρά πως, νά, λίγο να τον αφήνανε, λίγο να κάνανε κράτει με τους πυροβολισμούς,

εκείνος θα τα κατάφερνε και, με μια τελευταία προσπάθεια, θα σερνόταν μέχρι τους θάμνους εκεί απέναντι, και θα χανόταν μες στο βαθύ σκοτάδι της νύχτας, κι οι ἀνθρωποι θα μένανε με το στόμα ανοιχτό, και με ρίγη στην πλάτη, γιατί ο Τζέισον τις πιο πολλές φορές τους ἀφηγε πρώτα να περάσουν και μετά έκανε ένα θύρυβο κι εκείνοι γυρνούσαν ουρλιάζοντας κι έβλεπαν το τρομερό του μαχαίρι να 'ναι κει ψηλά, κι αυτό σήμαινε ΤΕΛΟΣ, ναι, ό,τι και να κάνανε τώρα, όσο και να ουρλιάζανε, αυτό το μαχαίρι εκεί ψηλά που ήτανε, και στα χέρια του Τζέισον, μόνο ένα πράγμα σήμαινε, κι αυτό το πράγμα —που το συνόδευε ένας επαναλαμβανόμενος ήχος σα να σκίζουνε ύφασμα απ' το τόπι— ήτανε το ΤΕΛΟΣ κι ο ΘΑΝΑΤΟΣ, γιατί έτσι συνέβαινε πάντα, κι έτσι έπρεπε να γίνει. Όμως τώρα ο Τζέισον ήταν εκεί, πεσμένος κάτω απ' το μπαλκόνι, κι οι άλλοι τον είχαν κάνει κομματάκια-κομματάκια με τις σφαίρες τους (*Πώς μπορεί κι αυτά τα όπλα χωράνε τόσες σφαίρες;*), κι όσο κι αν έδειχνε ικανός να συρθεί μέχρι τους θάμνους, μέχρι την ελευθερία, έτσι και τον ἀφηναν λιγάκι —όχι πολύ, μόνο τόσο να τον ἀφηναν—, εκείνοι οι δύο νέοι, ο ἀντρας και η γυναίκα, ματωμένοι κι οι δύο τους και αποκαμμένοι, δε φαινόταν να 'χανε σκοπό να σταματήσουν τους πυροβολισμούς ούτε για ένα δευτερόλεπτο. Το αγόρι ήξερε, πια, πως κάθε στιγμή από 'δω και πέρα ήταν πολύτιμη, πολύτιμη όσο ποτέ. Κάρφωσε τα μάτια στα δύο όπλα, ακόμα κι όταν δεν τα 'δειχνε η τηλεόραση, κι έκανε τα μάγια για να μπλοκάρουν και για να χαλάσουν· ή για να τους τελειώσουν οι σφαίρες. Πάντως ήξερε πως ήταν πιο εύκολο να τους τα κάνει να χαλάσουν, παρά ν' αδειάσουν ξαφνικά. Αυτό το δεύτερο θα ήθελε πολύ μεγαλύτερες ικανότητες απ' αυτές που διέθετε το αγόρι, και το αγόρι το ήξερε αυτό, όπως ήξερε κι ένα σωρό άλλα πράγματα, πολύ χρήσιμα και πολύ απαραίτητα για

τον κόσμο του αγοριού. Έφερε τα χέρια στους κροτάφους του, με τα δάχτυλα να κοιτάνε προς την οθόνη, που εδώ και λίγα λεπτά άρχισε να κάνει κάτι απαίσιες, κάτι ενοχλητικές γραμμές, και είπε με σταθερή φωνή, χωρίς να ψιθυρίσει, χωρίς τρέμουλο στη φωνή του, αλλά σταθερά και καθαρά, όπως ήξερε πως έπρεπε να κάνει:

«Άμπρα-κατάμπρα, άμπρα-κατάμπρα, να πεθάνουν τα πιστόλια, μπαμ!»

Τίποτα δεν έγινε. Οι κάννες είχανε πάρει φωτιά, οι σφαίρες πέφτανε στο σώμα του Τζέισον σα χοντρές στάλες βροχής πάνω σε λίμνη, η σκηνή τράβαγε πολύ, όλοι φαίνονταν κουρασμένοι κι όπου να 'τανε το έργο θα τελείωνε, η κασέτα θα γέμιζε χιόνια κι οι γονείς του αγοριού θ' ανοίγανε την πόρτα με τα κλειδιά τους, γρήγορα κι απρειδοποίητα, σάμπως το αγόρι να μην ήτανε σπίτι, σάμπως το αγόρι να 'λειπε, θα μπαίνανε μέσα στο σαλόνι με γέλια ή μουτρωμένοι —σήμερα μάλλον μουτρωμένοι, από χθες είχαν να τσακωθούν—, και κάτι θα βρίσκανε να πουν, μάλλον για την κασέτα με τη ματωμένη ετικέτα, για τι άλλο; κι εκείνος άρα έπρεπε να βιαστεί, γιατί τα όπλα ξερνούσαν φωτιά κι ο Τζέισον —ένα κουβάρι που του πετάγανε πέτρες, ένα σκυλί πεταμένο έξω στη βροχή—, ο Τζέισον θα πέθαινε για τα καλά. *Πρέπει να τα καταφέρω.*

«Άμπρα-κατάμπρα», πρόφερε λίγο πιο αργά, πιο τελετουργικά, «άμπρα-κατάμπρα, να ψοφήσουν τα πιστόλια, μπαμ, μπαμ, ΜΠΑΜ!»

Και τα πιστόλια ψόφησαν, το αγόρι δεν ήξερε να πει αν απλώς μπλόκαρεν ή αν τέλειωσαν επιτέλους οι σφαίρες, κι οι νεαροί έκαναν κάτι χαζό —αγκαλιάστηκαν!— και μετά κοίταξαν κάπου προς το δρόμο, απ' όπου ακουγόταν η διαβολική σειρήνα ενός περιπολικού, και μετά το παλικάρι φίλησε την κοπέλα, τη φίλησε στο στόμα, κι αυτή τον φίλησε, κι αυτή τον φίλησε κι ας ήταν γεμάτος αίματα και σιχαμερός, αλλά βέβαια

κι εκείνη ήτανε γεμάτη αίματα και σιχαμερή, και μετά το περιπολικό σταμάτησε μ' ένα απότομο φρενάρισμα, κι η σειρήνα βουλιαζε στο πηγάδι κι έσκασε επιτέλους, και μετά οι δυο τους άφησαν να τους πέσουντα πιστόλια, εκείνα τα πιστόλια που χωράγανε δέκα κιλά σφαίρες το καθένα και μπορούσανε να σκοτώσουν τον Τζέισον, και μετά έμειναν να κοιτάνε τους ανθρώπους που βγήκανε φουριόζοι απ' το περιπολικό —δυο αστυνομικοί και δυο άλλοι με πολιτικά—, και να χαμογελάνε υπερήφανοι και ικανοποιημένοι, μέχρι που ξανακοιτάζανε κάτω εκεί που ήτανε ο Τζέισον, το πτώμα του Τζέισον, και μείνανε —χο! χο!— με το στόμα ανοιχτό, μια πιθανή ανοιχτό, γιατί βέβαια ο Τζέισον έλειπε, κι ο Τζέισον έλειπε επειδή τον είχε σώσει με τα μαγικά του το αγόρι, ναι; Τότε πέσανε οι τίτλοι και τέλειωσε το έργο, και τώρα μπορούσανε να 'ρθουνε και οι γονείς του αγοριού σπίτι, τώρα ας ερχότανε όποιος ήθελε, λίγο νοιαζότανε το αγόρι, μόνο να μάζευε και να 'κρυβε την κασέτα στο δωμάτιό του και να μην ξεχγούσε να την επιστρέψει αύριο, πρωί-πρωί κιόλας, γιατί οι γονείς του ήτανε πολύ αυστηροί σ' αυτά τα θέματα και δε θέλανε και πολύ να το κάνουν μαύρο στο ξύλο το αγόρι που έβλεπε τέτοια έργα στα κρυφά —Στα κρυφά, ακούς;—, άλλωστε (και για πολύ λιγότερο σοβαρούς λόγους) το 'χανε πάνω από τρεις φορές τσακίσει στο ξύλο το αγόρι — τρισήμισι για την ακρίβεια: την προτελευταία φορά είχανε αφήσει την πόρτα ανοιχτή κι έτσι μπήκανε κάποιοι γείτονες που άκουσαν τη φασαρία και τις βρισιές και τα ουρλιαχτά, τις δικές τους βρισιές και τα δικά τους ουρλιαχτά βέβαια, γιατί το αγόρι δεν έβγαζε άχνα όσο το χτυπούσανε ή όσο χτυπιόντουσαν μεταξύ τους, μιας και μπλέκανε τα χέρια τους καθώς ο ένας τους του τράβαγε τα μαλλιά να του τα ξεκολλήσει κι ο άλλος τού βάραγε με τις γροθιές το κεφάλι, τότε λοιπόν είχανε μπει στο

σπίτι κάτι διπλανοί τους και αρπάξανε το αγόρι από τα χέρια τους, από τα χέρια των γονιών του, κι έτσι δε χρειάστηκε εκείνη τη φορά ράμπατα το κεφάλι του αγοριού· όχι εκείνη τη φορά. Τις άλλες τρεις φορές όμως χρειάστηκε, πώς δε θα χρειαζότανε δηλαδή, και κεφάλι αρκούδας να είχε, πάλι θα τρέχανε βραδιάτικα με το μεγάλο αυτοκίνητο του μπαμπά να περνάει τα κόκκινα όπως στα έργα —βζννν— και με κείνον, μισο-αναίσθητο, στην αγκαλιά της μαμάς που του ’λεγε Ω-ω-ω, το παιδί μου και Ω-ω-ω, το παιδί μου τι έπαθε, τι έπαθε; ε, τι έπαθε; το κεφάλι του έσπασε, εσείς τού το σπάσατε, εσείς! Αλλά στο νοσοκομείο το αγόρι δε μιλούσε, κουβέντα δεν έλεγε, μόνο συγκατένευε όταν η κοινωνική λειτουργός το ρωτούσε: Αλήθεια έπεσες από τις σκάλες, καλό μου; — όλες οι κοινωνικοί λειτουργοί αυτό το ρωτάγανε, άμα έπεσε στ’ αλήθεια από τις σκάλες, λες κι άμα πέσεις στ’ αλήθεια από τις σκάλες παθαίνεις ό, τι παθαίνεις όταν σε πιάνουνε στα χέρια τους οι γονείς σου. Πόσο ηλίθιες ήτανε όλες τους! Το αγόρι σιχαίνότανε όλες τις κοινωνικές λειτουργούς σα να ήτανε σάπια ψάρια κι ακόμα παραπάνω. Την επόμενη φορά, ωραία, θα τους πηγαίνανε το αγόρι με το κεφάλι ανοιχτό σα ρόδι, και θα του έλειπε κανένα κομμάτι σαν κεφάλι τυρί που το πρωτοκόβεις, κι εκείνες θα το ρωτάγανε το αγόρι: Αλήθεια έπεσες από τις σκάλες, καλό μου; Ναι, θα απαντούσε το αγόρι, από τις σκάλες: δύο σκαλοπάτια.

Και τώρα, νά: και τώρα πονούσε το κεφάλι του. Αυτό ήτανε καινούργιο κόλπο, μετά από την τρίτη φορά, μετά από την τρίτη και μισή φορά. Το κεφάλι του... όχι, δεν πονούσε ακριβώς... μάλλον, ε... ήταν κάτι σα σφύριγμα, ναι, σα πονεμένο σφύριγμα — το αγόρι δε μπορούσε να το πει καλά, δε μπορούσε να το περιγράψει ακριβώς, άλλωστε σε ποιον δηλαδή να το περιγράψεις; ε; Ήταν ένα σφύριγμα που... ναι... σα να

το 'βγαζε κάποιος που πονούσε, κάποιος μέσα του που πονούσε... κάπως έτσι. Κι ήταν έντονο πια. Στην αρχή ούτε που του 'δινε σημασία, ούτε που το 'χε καταλάβει καλά-καλά. Αλλά τώρα —εδώ και δέκα μέρες πάνω-κάτω— δεν περνούσε μέρα που να μην το αισθανθεί για τα καλά· και ιδιαίτερα τα βράδια. Σήμερα ήταν πολύ πιο δυνατό από κάθε άλλη φορά, ακόμα κι από προχθές (οι γονείς του σαχλαμάριζαν και χασκογελούσαν απ' την κρεβατοκάμαρά τους), ακόμα κι απ' το χτεσινό (οι γονείς του τα 'πιναν μ' έναν φίλο τους στο σαλόνι κι είχαν την τηλεόραση πολύ δυνατά κι άκουγε το μπαμπά του να λέει κάθε λίγο και λιγάκι *Μετράει, μετράει!*). Έπρεπε γρήγορα να κρύψει την κασέτα και να πάει στο δωμάτιό του (μόλις θα έμπαιναν στο σπίτι θα 'ρχόντουσαν κατευθείαν εκεί να δουν αν κοιμάται), γρήγορα, γρήγορα, γρήγορα στο δωμάτιό του.

Πάνω στο κρεβάτι του καθόταν και τον περίμενε ο Τζέισον.

«Γεια, μικρέ», του είπε ο Τζέισον.

Το αγόρι δεν είπε κουβέντα, μόνο το σφύριγμα στο κεφάλι του δυνάμωσε και σα να προσπαθούσε εκείνο να μιλήσει στη θέση του, να χαιρετήσει τον μεγάλο άντρα με τη μάσκα.

«Τι γίνεται, μικρέ; δε θα πεις μια καλησπέρα;» Ο Τζέισον σηκώθηκε. Ήταν πανύψηλος.

«Εί-είσαι ο... ο Τζέισον;»

«Μοιάζω με κανέναν άλλο δηλαδή;» Η μάσκα του γελούσε ειρωνικά αλλά γλυκά.

«Όχι.»

«Ωραία λοιπόν. Ε;»

«Αλλά εσύ μιλάς.»

«Δε σου αρέσει που μιλάω;»

«Στα έργα δε μιλάς.»

«Αυτό δεν είναι έργο, μικρέ».

«Όχι, δεν είναι... Τζέισον».

Ο Τζέισον σήκωσε ένα τεράστιο πριονωτό μαχαίρι.
«Αυτή είναι η ζωή».

Το αγόρι κοίταξε το μαχαίρι. Το σφύριγμά του ήταν τόσο έντονο, που νόμισε ότι νά, τώρα θα τον ρωτούσε πώς γινότανε και σφύριζε με κλειστό το στόμα.

«Ξέρεις γιατί είμαι 'δώ, μικρέ;»

«Όχι». Σφύριγμα.

«Για να σου πω ένα γεια — κι ένα μεγάλο, πολύ μεγάλο ευχαριστώ. Μέσ' απ' την καρδιά μου. Σ' ευχαριστώ, μικρέ». Κι ο Τζέισον έφερε το ελεύθερο χέρι του στην καρδιά του, όπου —το αγόρι δεν το 'χε προσέξει ώς τώρα— προεξέίχε η λαβή ενός μαχαίριου. Ο Τζέισον την έπιασε με τα δυνατά του δάχτυλα και την τράβηξε. Το μαχαίρι βγήκε με έναν υγρό θόρυβο από το στήθος του. Ο Τζέισον —σφύριγμα— το πέταξε γλυκά στον αέρα —σφύριγμα—, το 'πιασε πάλι, καθώς ξανάπεφτε, απ' τη λάμα, από την κόκκινη λάμα, και —σφύριγμα— το έτεινε, το πρόσφερε στο αγόρι. «Αυτό είναι για προσωπική χρήση, μικρέ», είπε.

Το αγόρι έπιασε το μαχαίρι —ένα μακρύ κουζινομάχαιρο σαν αυτό του πατέρα του που 'κοβε το κρέας— κι ένιωσε αυτόν στο κεφάλι του να σφυρίζει με τα μάγουλα κατακόκκινα απ' την προσπάθεια.

«Υπάρχεις... Τζέισον;»

«Μικρέ... Μέχρι τώρα δεν ήξερα πως υπάρχεις εσύ... Σ' έβλεπα να κάνεις τα μαγικά σου για να σωθώ, αλλά νόμιζα πως όλο αυτό ήτανε μέσα στο μυαλό μου... Ξέρεις. Τώρα είναι ώρα να πιστέψουμε κι οι δύο, ε; Τι λες;»

Το αγόρι χούφτωσε με δύναμη το μαχαίρι και —σφύριγμα— ένευσε καταφατικά. Τώρα γελούσαν κι οι δύο. Ειρωνικά, αλλά γλυκά. Σφύριγμα. Σφύριγμα.

Η πόρτα άνοιξε κι εκείνοι μπήκαν στο σπίτι. Η εξώπορτα άνοιξε και οι φωνές τους μπήκαν στο σπίτι. Ήταν τρεις — όχι, ήταν τέσσερις οι φωνές που μπή-

καν στο σπίτι: δύο εκείνων, και δύο άγνωστες. Το αγόρι τους άκουσε να γελούν δυνατά, ανατριχιαστικά και παράλογα δυνατά, κι αμέσως μετά τα βήματα του μπαμπά του στο χολ. Ερχόταν στο δωμάτιό του. Το αγόρι έτρεξε στο κρεβάτι του, έδωσε ένα πήδο και χώθηκε μέσα σε δυο στιγμές στα σκεπάσματά του. Η πόρτα του δωματίου του άνοιξε μεθυσμένα, και χώθηκε μέσα εκείνος, μ' ένα πλατύ χαμόγελο που ο Τζέισον του τ' άνοιξε κι άλλο, μέχρι τ' αφτιά. Ο μπαμπάς του αγοριού δεν έβγαλε τσιμουδιά, μόνο προχώρησε με μεγάλα βήματα προς το κρεβάτι του αγοριού —σφύριγμα—, προχώρησε με τρία μεγάλα βήματα και με το δεξί δάχτυλο να τον δείχνει, να δείχνει το αγόρι, έτσι, μαλώνοντάς το γι' αυτό το τεράστιο χαμόγελο, και για την ταινία, και για τα μαθήματα, και για το μπάσκετ που ήτανε σκράπτας, και για τις απεργίες, και για τους πολέμους, και για τις αναδουλειές, και για τις μπόμπες στα μπαρ, και για όλα. Μετά σωριάστηκε. Μετά σωριάστηκε σαν ορθή γωνία, με το δάχτυλό του να τρέμει και να τον δείχνει ακόμα.

Από μέσα ακούγονταν φωνές, γέλια και τσιρίδες, και μια μουσική —σφύριγμα—, κι ύστερα η φωνή του Κόκερ να λέει You can leave your hat on, κι άλλες τσιρίδες, και χειροκροτήματα, και Nai, nai! από μια άγνωστη αντρική φωνή — όχι του πατέρα του Βέβαια, γιατί ο πατέρας του ήταν εδώ κάτω, στα πόδια του κρεβατιού, πεσμένος μπρούμωτα και χαμογελώντας κρυφά με το πιο μεγάλο χαμόγελο του κόσμου, που μόνο ο γάτος του Τσέσαϊρ, αν είχε κόκκινα δόντια, μπορούσε να του παραβγεί. Σφύριγμα.

Σφύριγμα. Ο άντρας από μέσα φώναζε τον πατέρα του τώρα. Ο Κόκερ κυλούσε πάνω στο πλατό, ένα ποτήρι έσπασε με τρομαχτικό θόρυβο μέσα στη νύχτα, η φωνή του άλλου άντρα έφτασε κοντά, έφτασε —σφύριγμα— έξω από το δωμάτιο του αγοριού, ο άλλος

άντρας μπήκε μέσα στο —σφύριγμα— δωμάτιο του αγοριού, είπε: «Δικέ μου τα ‚φτυσες!» κι έσκυψε να συνεφέρει το μπαμπά του αγοριού, αλλά το μεγαλύτερο μέρος του —ένα ηλίθιο μέρος— έμεινε κει να του κάνει παρέα, γιατί τώρα το κεφάλι του βρισκόταν καρφωμένο με το λαιμό πάνω στο μαχαίρι του Τζέισον, με ιστούς να κρέμονται σα ξέφτια και μια μισοειπωμένη βρισιά να ζυγιάζεται στη γλώσσα του, που ‚κανε ένα τινννν πριν βαρύνει και χυθεί για τα καλά έξω. Τώρα ο Τζέισον γράπωσε με τ' άλλο του χέρι τα μαλλιά —λίγα και λαδωμένα— του άγνωστου άντρα, τράβηξε, κι έβαλε το κεφάλι στο κομοδίνο του αγοριού —σφύριγμα— δίπλα σ' ένα πλαστικό αγαλματάκι του Μπάτμαν.

«Πάω μέσα, παιδί, οκέι;» ψιθύρισε στο αγόρι, που ένευσε καταφατικά. «Σ' ευχαριστώ για όλα. Να προσεύχεσαι για μένα».

Σφύριγμα.

Ο Τζέισον έσκυψε και φίλησε το αγόρι χωρίς να βγάλει τη μάσκα. Τότε το αγόρι κατάλαβε πως δεν ήταν μάσκα αυτό, όχι, ήταν το πρόσωπο του Τζέισον —και χάρηκε που ήταν ο πρώτος που είδε το πραγματικό πρόσωπο του δολοφόνου.

Σφυριγμασφυριγμασφύριγμα.

Ο Τζέισον γλίστρησε έξω από το δωμάτιο. Πέρασε μέσα από το χολ σαν εκδικητική σκιά και μπήκε στο σαλόνι. Η μαμά του αγοριού δε φορούσε ούτε το καπέλο της καθώς έσβηναν οι τελευταίες νότες, κι άργησε να καταλάβει τι ήταν αυτό που ερχόταν καταπάνω της μ' ένα μαχαίρι γεμάτο αίματα και κομματάκια σάρκας. Η άλλη, η άγνωστη, κατάλαβε πρώτη τι συνέβαινε —ήταν καθισμένη σε μια πολυθρόνα κι έπινε μέσ' από ένα μπουκάλι— και τινάχτηκε επάνω. Ο Τζέισον τη χτύπησε ήρεμα, από κάτω προς τα πάνω, κι έπειτα τη σήκωσε όρθια στον αέρα, ενώ το σώμα της, νικημένο από τη βαρύτητα, ξεκίνησε ένα μικρό

ταξίδι προς το κέντρο της Γης, καθώς ο Τζέισον σήκωνε κι άλλο, κι άλλο το χέρι του, πιο ψηλά, ώσπου το μαχαίρι έφτασε στο λαρύγγι κι από κει βρήκε δρόμο προς τα έξω.

Η μαμά του αγοριού δεν ήθελε πια να καταλάβει τίποτε, οπότε έκανε μία υπόκλιση προς τον Τζέισον, μετά τού γύρισε την πλάτη, κατευθύνθηκε προς το μπαρ και πήρε το μισοάδειο ποτήρι της. Πάλεψε με τον πόνο, εκεί χαμηλά στην ουρίτσα της (ουρίτσα τη λένε), για να κατεβάσει εκείνη τη γουλιά, μα ποτέ δεν έμαθε αν την κατάπιε, τελικά, ή όχι.

Ο Τζέισον βγήκε, κοίταξε περιφρονητικά το ασανσέρ και γλίστρησε στις σκάλες.

Το αγόρι ήταν τώρα σκεπασμένο με μια κουβέρτα, αλλά τα αίματα επάνω του φαίνονταν ολοκάθαρα. «Σα να τον βούτηξαν σ' έναν κουβά αίμα, το κέρατό μου!» είχε πει χαρακτηριστικά ο υπαστυνόμος που ανέλαβε τη βρομοδούλεια.

Η νεαρή κοινωνική λειτουργός πλησίασε το αγόρι και το ρώτησε γλυκά-γλυκά τι είχε δει, αν είχε δει αυτόν που—

«Πέσανε από τις σκάλες».

«Τι είπες, αγάπη μου;»

«Πέσανε από τις σκάλες», επανέλαβε το αγόρι.

Είχε ιρύψει το μαχαίρι του μέσα στο καζανάκι της τουαλέτας, αλλά πολύ θα ήθελε να το είχε τώρα στα χέρια του και να το μπηγε μέσα στο στοματάκι της.

«Τι λέει το παιδί, δεσποινίς;» Ήταν ένας νεαρός αστυνομικός που με το ζόρι ικατιόταν να μην ξεράσει.

Όμως το αγόρι δε μίλησε άλλο. Άρχισε να σφυρίζει.

4.

Επισκέπτες

Είχα πιει. Το παραδέχομαι. Μα δεν ήταν η πρώτη φορά που έπινα, όχι, δεν ήταν η πρώτη φορά. Μόνο που τις υπόλοιπες όλα είχαν όπως τα περίμενα, ακόμη και τις κατσαρίδες στους τοίχους τις ήξερα με τ' όνομά τους. Όλες τις άλλες φορές. Συμπέρασμα: δεν έφταιγε το ποτό. Συμπέρασμα και μαζί καταδίκη. Δεν ξέρω, δε μπορώ να εικάσω το παραμικρό. Εννοώ, που να δικαιολογεί τα πράγματα με το κεφάλι στη θέση του και τα πόδια στη γη. Οι παραδοξολογίες ποτέ δε με συγκίνησαν. Άρα υπάρχει λογική εξήγηση ακόμη και γι' αυτό. Για ό,τι μου συνέβη. Η απορία μου, θα έλεγα, είναι άλλη: Γιατί συνέβη αυτό σε μένα κι όχι σε κάποιον άλλον; Προς Θεού, ποτέ, ποτέ μου δεν κυνήγησα το παράδοξο, σας βεβαιώνω. Ούτε καν σαν ανάγνωσμα. Μόνο παλιά, πολύ παλιά, όταν ήμουν νέος, σχεδόν παιδί, θυμάμαι, έβλεπα κάποια ασυνήθιστα όνειρα. Μάλλον, ένα όνειρο και μία σκηνή κάποιου ονείρου. Το πρώτο είχε να κάνει, για να το πω με δυο λόγια, με τις αφύσικα τεράστιες συνέπειες ενός ασήμαντου πράγματος. Για

παράδειγμα, ένα κύμα, ένα «κυματάκι», που κυλά πάνω στη θάλασσα ήσυχα και μ' έναν τόσο δα χιονάτο αφρό στη ράχη του, μόλις φτάνει στην παραλία, κατακλύζει, πλημμυρίζει την πολιτεία που βρίσκεται εκεί και σα να το περιμένει. Στη «σκηνή», πάλι, έπαιρνε μέρος μόνο ένας ήρωας — ο εαυτός μου. Εμφανιζόταν με τη φιγούρα ενός ανθρώπου που τρέχει με κατεύθυνση αυτόν που τον κοιτά (εμένα). Όμως δε μετακινείται: μένει όρθιος στο ένα πόδι, το άλλο σηκωμένο, έτοιμο να δρασκελίσει· αλλά δεν το κάνει. Η φιγούρα είναι σκοτεινή, όπως σκοτεινό είναι και το φόντο. Μόνο στη μια πλευρά του ανθρώπου υπάρχει μια ανταύγεια κοκκινωπή, που σα να φωσφορίζει περιοδικά ή ν' αναβοσβήνει — δε θυμάμαι καλά ποια, η δεξιά ή η άλλη. Αυτό δίνει στον στατικό δρομέα μια επίφαση κίνησης. Τα υπόλοιπα είναι σκοτάδι. Ακούγεται μία φωνή «εκτός πεδίου», που, όμως, ξέρω πως ανήκει σ' αυτόν — σ' εμένα. Μου λέει: «Είμαι η συνείδησή σου. Το ξέρεις καλά. Θα σε κυνηγάω πάντα, πάντα θα βρίσκομαι εμπρός σου», ή κάπως έτσι. Όμως έχω πάρα πολύ καιρό να δω ένα απ' αυτά τα όνειρα ξανά. Το μόνο που διατηρώ στη μνήμη μου είναι μία εντελώς περίεργη αίσθηση στο στομάχι μου —θα έλεγα, σα να μου το μαλάσσουν εσωτερικά, μα δεν είν' έτσι, αδυνατώ να το εκφράσω — κάθε που το κυματάκι έπνιγε την πόλη. (Πρέπει να σημειώσω πως δεν επρόκειτο πάντα για κύμα, μπορούσε να ήταν ένα φύλλο που, πέφτοντας στο χώμα, προκαλούσε σεισμό, ένα πουλί που τσάκιζε στρατούς... όνειρα!) Θα το ξαναπάω, για τελευταία φορά: το φανταστικό, όπως συνηθίζουν να το χαρακτηρίζουν, δε με διακατείχε ποτέ, δε μ' ενδιέφερε, είμαι άνθρωπος γήινος, ας πω πεζός, κι είμαι περήφανος γι' αυτό. Αλλά συνέβη σε μένα. Και η αλήθεια είναι πως δεν είχα πιει καν πολύ εκείνη τη νύχτα, ίσα που ζαλίστηκα, μα —προς Θεού! — το μυαλό μου ήταν καθαρό, μην

τολμήσετε να το σκεφτείτε, δεν ονειρευόμουν! Αν με πιστέψετε, ίσως σωθώ.

Τίποτε ασυνήθιστο δε μου συνέβη, ώσπου να βάλω το κλειδί στην κλειδαριά. Σκέφτηκα, όπως κάθε νύχτα τέτοιων ώρα, ότι οι πράξεις μου διαρκώς επαναλαμβάνονται, όλο γυρίζω στο ίδιο σημείο και, τελικά, τίποτε δε συμβαίνει. Εκείνες τις μέρες είχα αναγκαστεί για λόγους ευθιξίας να παραιτηθώ από το γραφείο όπου ξόδευα το χρόνο μου «προσπαθώντας να φαίνομαι όψιγος» (αλλά όχι και να είμαι), μία υπόσχεση για παρεμφερή εργασία αποδείχτηκε αβάσιμη, τα οικονομικά μου, μ' άλλα λόγια, είχαν δει και καλύτερες μέρες, όσο δε για τα ζητήματα της καρδιάς, από καιρό είχα πάψει να ελπίζω σε οτιδήποτε πληγ του τυχαίου. Οι φιλίες ή οι έρωτες δεν οργανώνονται, μόνο λίγο θάρρος χρειάζεται, μα σ' εμένα έλειπαν λιγότερο ουσιαστικά χαρίσματα.

Η πόρτα έμεινε κλειστή. Κοίταξα τα κλειδιά μου και είδα πως είχα χρησιμοποιήσει το σωστό για ν' ανοίξω. Ξαναπροσπάθησα, αλλά μάταια. Επέμεινα. Τίποτε. Έφερα τα κλειδιά μπροστά στα μάτια μου. Ναι, μ' αυτό το κλειδί ανοίγει η πόρτα μου. Μ' έναν αναστεναγμό, το έβαλα αργά, προσεκτικά, στην κλειδαριά. Ήταν φανερό ότι χρειαζόταν ένα μεγαλύτερο κλειδί, σάμπως αυτό που ώς τώρα χρησιμοποιούσα μίκρυνε ή η ίδια η κλειδαριά φάρδυνε ανεξήγητα. Κι επειδή δεν υπάρχει τίποτε ανεξήγητο, Ανοησίες! σκέφτηκα, ποιος μπορεί ν' άλλαξε την κλειδαριά μου; Και γιατί; Μια ξαφνική ιδέα πέρασε απ' το μυαλό μου, και κοίταξα τη μικρή μετάλλινη ταμπελίτσα που βρισκόταν βιδωμένη δίπλα στο κουδούνι. Όχι. Ξεφύσησα με αγανάκτηση. Έγραψε το όνομα του ιδιοκτήτη, του ανθρώπου που μου νοίκιαζε το σπίτι (είχα προσπαθήσει να βάλω ένα χαρτάκι με το δικό μου όνομα, αλλά δεν τα καταφέρνω με

τις βίδες, μ' όλ' αυτά τα σατανικά μικροπράγματα, κι
όσες φορές το κόλλησα από πάνω, τα παλιόπαιδα ή οι
παλιογονείς τους μου το ξεκολλούσαν), ήταν η ίδια τα-
μπελίτσα, κι αυτό ήταν το δικό μου σπίτι, έστω και με
νοίκι. Έπειτα, μένω στο ισόγειο, κι είναι αδύνατον να
κάνω λάθος στον όροφο. Ωστόσο, δε μπορούσα ν' ανοί-
ξω την πόρτα του ίδιου μου του σπιτιού. Ένιωσα εξα-
ντλημένος, υπερβολικά κουρασμένος, το αστείο έπρεπε να
σταματήσει επιτέλους, άλλωστε δεν ήταν καθόλου
αστείο. Ήθελα να κοιμηθώ όσο τίποτε άλλο. (Να κοι-
μηθώ, να κοιμηθώ, να κοιμηθώ). Έβαλα τα δυνατά μου
να ξεκλειδώσω μια και για πάντα. Το κλειδί, όμως,
σάμπτως να χανόταν μες στην κλειδαριά, που έμοιαζε
χαώδης, ικανή, σκέφτηκα αναίτια, να χωρέσει και μένα
τον ίδιο μέσα της. Είπα να δοκιμάσω μ' ένα απ' τ' άλ-
λα μου δυο κλειδιά — της εξώπορτας κι ενός παλιό-
σπιτου που κάποτε ανήκε στη μητέρα μου και τώρα
είχε έξι χρόνια γκρεμισμένο, δεν της ανήκε ακριβώς,
δηλαδή, κι έπειτα από τόσες υποθήκες — αλλά το 'χα
πάντα μαζί μου για βάρος, πώς το λένε, είναι αλλιώς
να 'χεις ένα ακόμα κλειδί μαζί σου: κάποτε σκέφτηκα
ν' αγοράσω μιαν αρμαθιά, μα ντράπηκα στο τέλος, κά-
πως έτσι. Εκείνη τη στιγμή, εκείνη τη φοβερή στιγ-
μή, άκουσα ένα αλαφροπάτημα μέσα στο σπίτι μου και
ανατρίχιασα σύγκορμος.

Κάποιος πλησίαζε στην πόρτα. Σκέφτηκα να φύγω,
να μη με βρουν εκεί αν ανοίξουν — γιατί θα άνοιγαν,
θα άνοιγαν —, αισθάνθηκα γελοία και σαν κλέφτης.
Παρ' όλ' αυτά, ένας τρόμος, του οποίου δεν καθόρισα
την αιτία — το μαλό μου δούλευε γρήγορα μα και γι'
αυτό συγκεχυμένα —, με κάρφωσε στο διάδρομο. Τι
έπρεπε να κάνω; Πώς να δικαιολογηθώ; Μα νά, η πόρ-
τα αντιδρά, κινείται — σα ν' ανατρίχιασε κι αυτή —,
ανοίγει, και πίσω της δεν υπάρχει σκοτάδι όπως το
περίμενα — δεν ξέρω γιατί — αλλά φως. Είμαι κατα-

κόκκινος και τρέμω ελαφρά, ωστόσο προσπαθώ να χαμογελάσω, μα παίρνω εκείνο το μισοκακόμοιρο-μισοειρωνικό ύφος που τόσο μισώ στον εαυτό μου.

«Μα ελάτε, ελάτε μέσα, με συγχωρείτε που αργήσαμε να σας ανοίξουμε».

Φαίνεται πως έχασα για ένα δευτερόλεπτο τις αισθήσεις μου, γιατί είδα ξαφνικά την πόρτα ορθάνοιχτη και μια γυναίκα να μου απευθύνει πρόσχαρα το λόγο, να με καλεί με τ' όνομά μου.

«Περάστε μέσα, κύριε Α.».

Ήταν μια ψηλή, νεαρή γυναίκα, με μαύρα μακριά μαλλιά που σκέπαζαν ένα μεγάλο μέρος του προσώπου της. Καλώντας με, έσπρωξε όλο εκείνο το πλήθιος των μαλλιών —τότε μού φάνηκαν πράγματι πολλά και υπερβολικά πυκνά τα μαλλιά της— προς τα πίσω, με το χέρι της, κι έκανε μια ελαφριά μα απότομη κίνηση με το κεφάλι της, που εξαιτίας της άφησα να μου ξεφύγει ένα ασυνήθιστο ξεφωνητό. Σκέφτηκα πως αυτό, σε κάθε περίπτωση, ήταν ανάρμοστο, και προσπάθησα να δικαιολογηθώ, μόνο που οι λέξεις αρνιόντουσαν να βγουν απ' το στόμα μου, ήταν σα να 'χα καταναλώσει πάνω από ένα βάζο μέλι, μουδιασμένος, φρικτά μουδιασμένος, σάπιως κάποιος να μου ζητούσε χρήματα, κι εγώ να θέλω να του δώσω —πάντα δίνω ψιλά στους ζητιάνους, αλλά όχι στους όρθιους, για πολλούς λόγους—, μα το χέρι μου να σκαλώνει στην τσέπη, τα κέρματα να γλιστρούν, ήμουν ολότελα χαμένος, αλλά ταυτοχρόνως το ήξερα, και πάσχιζα να καλυάρω τα νεύρα μου, να συγκεντρωθώ για ν' αντιμετωπίσω μια κατάσταση έξω απ' τη δική μου λογική, έξω απ' τη δικαιοδοσία του λογικού, όμως όλ' αυτά, όλη μου αυτή η προσπάθεια, αντί να με ηρεμεί, μ' έσπρωχνε όλο και περισσότερο σ' ένα χάος σκέψεων χωρίς νόημα. Άκουγα

τη νέα γυναίκα να επαναλαμβάνει την πρόσκλησή της, και η φωνή της μου φαινόταν πραγματικά γλυκιά, μα ήλπιζα, ήλπιζα να μην ήταν έτσι, να χα να κάνω με μια στρυφνή γριά, έναν εχθρό ορκισμένο, κάποιον άγριο κλέφτη, όχι μ' αυτή την πρόσχαρη, την όμορφη — ναι, μάλλον ναι, όμορφη κοπέλα.

Ένα μπράτσο απλώθηκε προς το μέρος μου και κάτι μ' άγγιξε στο μανίκι. Ήμουν τόσο γελούς, που μπορούσα ακόμη και μες στη σαστιμάρα μου να το καταλάβω, κι αυτό ήταν η χαριστική βολή για μένα. Η αλήθεια είναι πως απ' τη στιγμή που άνοιξε η πόρτα ωστότου κάποιος με πιάσει απ' το χέρι δεν πέρασαν παρά δέκα πάνω-κάτω δευτερόλεπτα — τι λέω; πολύ λιγότερα. Όμως, έχοντας προλάβει μες σ' αυτό το μικρό διάστημα να χάσω δύο φορές τις αισθήσεις μου, είχα, εκείνη την ώρα, την εντύπωση πως το μαρτύριό μου κρατούσε έναν απίθανα μακρύ χρόνο. Μα νά, κάποιος με τραβά προς τη μεριά του, νιώθω την ανοιχτή πόρτα να με πλησιάζει σα φωτεινή είσοδος σήραγγας, ακούω λόγια παρηγοριάς που απευθύνονται σε μένα: αφέθηκα να με παρασύρουν. Μπήκα στο σπίτι μου. Αλλά δε μπόρεσα να συνέλθω. Το σπίτι μου δεν είχε οροφή. («Και οι πέντε όροφοι από πάνω;» ήταν η πρώτη μου σκέψη, που δεν της έδωσα σημασία). Θυμάμαι τ' άστρα: σα να τα πιασα να κρυφοχαμογελούν, έχοντας μόλις την τελευταία στιγμή, ιδρωμένα, προλάβει να πάρουν τις θέσεις τους για να σχηματίσουν τους αστερισμούς. Ψάχνοντας μάταια τον Σείριο, λιποθύμησα.

Λίγο, λίγο πριν ν' ανοίξω τα μάτια μου, ένιωσα — ο εαυτός μου δεν το χε πλάσει: ταυτόχρονα σκέφτηκα πως τα αισθήματα αναπαράγονται, δε μας τα προκαλούν αυτά καθαυτά εξωτερικοί, που λένε, παράγοντες, όλα τα αισθήματα είναι μέσα μας ανά πάσα στιγμή —,

ένιωσα, λέω, λίγο προτού ανοίξω τα μάτια μου, εκείνο το γνώριμο, γερασμένο αίσθημα που ακολουθούσε την τρομερή καταστροφή για χάρη ενός μικρού κύματος. (Τότε στους παιδικούς μου εφιάλτες, γιατί εφιάλτες ήταν, εννοείται). Διήρκεσε μια στιγμή όλη κι όλη, κι άνοιξα με φόρα τα μάτια σα να ‚παιρνα ανάσα έπειτα από μακροβούτι σε άγνωστα, βαθιά νερά: δεν ήθελα με τίποτε να ονειρευτώ.

Βλέποντας τη γνώριμη οροφή —ακόμη και την ειρωνική μορφή μιας καφετιάς κατσαρίδας που δεν έχανε τόσες χιλιάδες χρόνια τώρα την ισορροπία της και τ' όνομά της, λέρα στο λευκό χρώμα—, καταλαβαίνοντας πως έπεισα θύμα μιας ανόητης φαντασίωσης που δεν είχα ο ίδιος επιλέξει, θύμωσα υπερβολικά, μα όχι με τον εαυτό μου. Ο θυμός μου είχε αντικείμενο εκείνη την όμορφη κοπέλα με τα μακριά μαλλιά, με την κίνηση του κεφαλιού της καθώς τα έδιωχνε απ' το πρόσωπό της, απ' τα μάτια της. Ανακάθισα και την είδα βολεμένη στον καναπέ μου. Τώρα, ο καναπές ήταν ξέστρωτος ακόμη, εδώ και μέρες κοιμόμουν σ' αυτόν και δεν έχανα τον καιρό μου με το να μαζεύω και να διπλώνω τα σεντόνια, δεν είχα χρόνο, όχι. Μα τώρα το μαστικό της τεμπελιάς, της βρομιάς μου, αποκαλύφθηκε, κι ήμουν ένοχος, θανάσιμα ένοχος. Έπειτα, αφέθηκα να τρομάξω. Έπειτα, να πνιγώ στις απορίες. Εντούτοις σηκώθηκα, και τότε, μόνο τότε, εκείνη γύρισε το πρόσωπό της προς το μέρος μου. Χαμογελούσε τόσο πραγματικά πρόσχαρα, τα φωτεινά της μάτια φανέρωναν τόσην ειλικρίνεια, που τα ‚χασα, αν είναι δυνατόν, ακόμη περισσότερο.

«Δεν καταλαβαίνω», άρθρωσα σα να ‚κανα επανάσταση.

«Ω, μα είστε πάλι κοντά μας, αυτό είναι υπέροχο. Χαίρομαι τόσο πολύ που σας βλέπω, κύριε Α.!» είπε εκείνη κι αμέσως μετά πρόφερε ένα όνομα, μάλλον ένα

όνομα, που δε μπορώ, όχι, όσο κι αν προσπαθήσω δε μπορώ να το θυμηθώ — όμως, σχεδόν αμέσως, όκουσα βήματα πίσω μου και, μονοκόμματα, σα λύκος, έστρεψα, για να δω να με πλησιάζει ένας άντρας που ερχόταν απ' την κουζίνα μου.

Ήταν περισσότερο κοντός παρά μέτριος στο ανάστημα, μα οι υπόλοιπες διαστάσεις του τον αποζημίων, ασύμμετρα αλλά σεβαστά, γι' αυτή την έλλειψη ύψους. Το κεφάλι του ήταν μεγάλο, πραγματικά μεγάλο, με γυμνό όρθιο μέτωπο διανοητή, με χείλη εξίσου χοντρά και πλατιά, σχεδόν νέγρικα, οι ώμοι του φαρδιοί, σαν αρχαίου παλαιστή, και τα χέρια του πιθηκίσια, με τεράστια δάχτυλα που θα μπορούσαν να χειρίστούν με επιδεξιότητα ένα στυλιάρι ή αλέτρι: έδειχναν δάχτυλα μαθημένα σε εξαιρετικά βαριές εργασίες. Το ύφος του φανέρωνε, προς στιγμή, δυσκαρέσκεια, σάμπως να τον είχαμε διακόψει από μία απασχόληση σημαντική και που δε σήκωνε αναβολή ή αργοπορία, μα γρήγορα φωτίστηκε ολόκληρος από μιαν απροσποίητη χαρά, μέχρι και που γέλασε σα παιδί βλέποντάς με. Εγώ καρφώθηκα στο πάτωμα. Φανταζόμουν τ' αστέρια στον ουρανό να με περιγελούν, ν' αδημονούν πότε θα ξαναπαίξουν μαζί μου.

Ο άντρας σταμάτησε δυο βήματα μακριά μου, την ίδια στιγμή που είχα σιγουρευτεί ότι θα αναγκαζόμουν να του δώσω το χέρι μου — ήδη τα νεύρα της παλάμης μου σκίρτησαν, και ο ώμος μου σα να κινήθηκε όμως, ευτυχώς, συγκρατήθηκα, αποφεύγοντας μια επιπλέον γελοιοποίηση.

«Ωστε είστε πάλι εδώ! Είστε πάλι εδώ!» είπε με μαλακιά φωνή ο άγνωστος, αταίριαστη, σκέφτηκα, στο σουλούπι του, κι αμέσως ξέσπασε σε γέλια, σε δυνατά χάχανα που δεν πήγαιναν με τίποτε σε οτιδήποτε συνέβαινε γύρω του.

Αισθάνθηκα ότι με περιγελούσε και βούρκωσα.

Ήμουν αδύναμος, ανίκανος να αντιδράσω στις προθέσεις τους. Αλλά, υποσχέθηκα νοερά στον εαυτό μου, δε θα τους το έδειχνα, όσο, τουλάχιστον, κρατούσα ακόμη, μέχρι, τουλάχιστον, να σπάσω τελείως.

Επιτέλους τα ανώφελα γέλια του κόπασαν. Με κοίταξε πρόσχαρα· είχε ξεχάσει τη συμπεριφορά μου, όπως θα 'κανε ένα παιδί ή ένα ζώο.

«Αγαπητέ μου, αγαπητότατέ μου κύριε Α., είμαι τόσο ευτυχής που σας βλέπω πάλι, πιστέψτε με, είμαι τόσο ευτυχής!»

Σκέφτηκα πως μιλούσε προγραμματισμένα, γιατί τίποτε επάνω του δε θα αιτιολογούσε εκ μέρους του αυτά τα λόγια, ακόμη κι αν τα εννοούσε στην ολότητά τους.

«Δεν, δεν καταλαβαίνω», κόμπιασα και, με θάρρος, συνέχισα λέγοντας: «Μου είστε άγνωστος... άγνωστοι... Πώς μπήκατε στο σπίτι μου, ποιοι είστε;»

Φάίνεται πως τις δυο τελευταίες μου λέξεις τις πρόφερα με τρόμο, σχεδόν ουρλιάζοντας, γιατί οι δυο τους βρέθηκαν αμέσως δίπλα μου, κοιτάζοντάς με με πελώρια από ενδιαφέρον και —ναι!— στοργή μάτια, για να με πιάσουν στην συνέχεια και να με μεταφέρουν στη μοναδική πολυθρόνα του δωματίου, σα να βρισκόμουν μπροστά σε μια επιληπτική κρίση. Ίσως και να βρισκόμουν, όντως.

«Μα ησυχάστε, ηρεμήστε, πώς κάνετε έτσι, ορίστε, πιείτε, πιείτε λίγο νερό» — μου έβαλαν στο στόμα ένα ποτήρι με νερό που βρέθηκε ως διά μαγείας εκεί κοντά και δεν είχε φυσαλίδες, μόλις κάποιος το είχε γεμίσει στη βρύση.

Είναι ένα όνειρο, τι να κάνω. Θεέ μου, αχ! σκέφτηκα. Αφέθηκα να με ποτίσουν, αποφεύγοντας να τους κοιτώ καταπρόσωπο. Εκείνοι συνέχιζαν τις περιποιήσεις και τα ευγενικά, ξέχειλα από ταραχή για την υγεία μου λόγια. Ήπια όλο το νερό, όλο το νερό χωρίς να πνιγώ. Έπειτα, γιατί να πνιγώ;

«Αισθάνεστε καλύτερα τώρα;»

«Κα-καλύτερα», απάντησα. «Είμαι... εντάξει».

«Θαυμάσιο, αυτό είναι θαυμάσιο», είπε εκείνη, «δεν είναι θαυμάσιο—» — πρόφερε πάλι εκείνη την ακατάληπτη λέξη που σήμαινε το όνομα του συντρόφου της.

Για μια στιγμή σκέφτηκα πως έφταιγε η κακιά μου μνήμη για το ότι δεν αναγνώριζα αυτό το όνομα. Το ξεχνούσα αμέσως μόλις το άκουγα ή ήταν πραγματικά δυσκολοπρόφερτο; Οπωσδήποτε, δεν είχα ξανακούσει κάτι παρόμοιο από στόμα ανθρώπου ή οτιδήποτε άλλου μπορούσε να παινευτεί ότι έχει φωνή, σκέφτηκα.

Τότε ήταν που κάθισα να τους παρατηρήσω για πρώτη φορά καλά και με την ησυχία μου. Αυτό που τους χαρακτήριζε, όμως, μ' εμπόδιζε να σχηματίσω μιαν ολοκληρωμένη εικόνα γι' αυτούς: κινούνταν διαρκώς, βρισκόντουσαν σ' ένα διαρκές πήγαιν'-έλα, ολγυρά μου, μπρος-πίσω, στριφογύριζαν αναμεταξύ τους, με δυο λόγια συμπεριφέρονταν σα με κάποια ταραχή, σα δυο άνθρωποι που βρίσκονταν σε αμηχανία έχοντας μόλις πληροφορηθεί ένα φοβερό νέο. Όπως βρισκόμουν ακόμη ξαπλωμένος φαρδύς-πλατύς πάνω στην πολυθρόνα, μου φαίνονταν πολύ ψηλοί, περισσότερο απ' το κανονικό, ακόμη και ο κατά πολύ κοντύτερός μου άντρας, και, από κάποιο μπέρδεμα των αισθήσεών μου, είχα την εντύπωση ότι οι διαστάσεις του δωματίου είχαν αλλάξει, μαζί κι όλα όσα βρίσκονταν μέσα σ' αυτό: όλα ήταν μεγαλύτερα, αφύσικα ογκώδη, η ίδια η οροφή είχε φτάσει ώς το ύψος —υπέθεσα— του δεύτερου πατώματος, όπου έμενε μια μεσόκοπη με το σκύλο της, ένα τρελό σκυλί που γάβγιζε με τον παραμικρό άνω του μηδενός θόρυβο — όλ' αυτά, μόνο και μόνο για να μπορούν να κινούνται με ευχέρεια οι απρόσκλητοι επισκέπτες, που μπόρεσαν μ' έναν δυσνόητο τρόπο να μπουν, να εισβάλουν στο δικό μου σπίτι πριν από μένα

τον ίδιο — ή εγώ τούς είχα κάποτε ανοίξει; Είχα να κάνω με δυο γίγαντες ή η δικαιολογημένη ταραχή μου μ' έκανε να τους βλέπω τέτοιους; Ω! Σε τι φριχτές εικασίες βυθίστηκα το λεπτό εκείνο που τους παρατηρούσα ξαπλωμένος στη βαθιά πολυθρόνα μου! Μα κάτι εντελώς, ολοσχερώς αιφνιδιαστικό με ξεσήκωσε βίαια σαν από χτύπημα μαστιγίου: η πόρτα, τελείως αναπάντεχα, άνοιξε δίχως τον παραμικρό θόρυβο, και ένα ακόμη ζευγάρι εισχώρησε στην κάμαρά μου. Το κρεβάτι όπου κοιμόμουν παρέμενε όλην αυτή την ώρα ξέστρωτο και, μολονότι είχα κάπως εξοικειωθεί με τους δυο πρώτους μου επισκέπτες (τόσην ώρα κάτω απ' την ίδια στέγη), αυτό το αφύσικο γεγονός με οδήγησε —σάμπως με δυνατή γροθιά— σ' έναν απότομο ύπνο, μιαν ανακουφιστική λιποθυμία, που —σκέφτηκα ανόητα— ξέπλενε τη ντροπή του ξέστρωτου καναπέ.

Ξύπνησα μέσα σε μια στιγμή. Έτσι μόν φάνηκε. Όμως ίσως να κοιμόμουν για πολύ περισσότερο, γιατί οι νιόφερτοι εισβολείς έπιναν ήδη ένα ποτό, καθισμένοι —Θεέ μου!— στον καναπέ με τα τσαλακωμένα και βρόμικα σκεπάσματα. Ευτυχώς, είχα την προνοητικότητα —το μυαλό μου δούλευε σα σκλάβος σε τριήρη— να μη δείξω αμέσως ότι ήμουν πάλι εκεί. Κοιτούσα με το ένα μάτι —το δεξί—, κι αυτό μόλις μισάνοιχτο. Εκείνοι δεν αντιλήφθηκαν το ξύπνημά μου και συνέχισαν να κάνουν ό, τι έκαναν ώς τότε, απ' την ώρα, δηλαδή, που έχασα τις αισθήσεις μου: κάθονταν αμίλητοι στον καναπέ και κοιτούσαν ίσια μπροστά, σαν κούκλες σε κατάστημα παιχνιδιών. Μα ήταν ψεύτικοι, άραγε; Όχι. Μόλις —άθελά μου— αναστέναξα, αναλογιζόμενος τη φριχτή μου κατάσταση, οι —τέσσερις τώρα— άνθρωποι ξανάρχισαν τα καραγκιοζλίκια τους και τις ευγένειές τους («Ω, ο αγαπητό-τα-τος κύριος Α. Είναι πάλι μαζί

μας!» και «Τι ευτυχία να σας βλέπουμε και πάλι, κύριε Α., τι πραγματική ευτυχία!). Είπα στον εαυτό μου να μην αφήνεται στον ενθουσιασμό που προσπαθούσαν να μου μεταδώσουν οι τέσσερίς τους, γιατί, το δίχως άλλο, κάτι —που ως τότε δε γνώριζα, μα τώρα έχω βασικότατες υποψίες για τη φύση του— είχαν σκοπό να μου κάνουν, κάποιον κρυφό και απώτερο στόχο είχαν για μένα — ωστόσο οι αντιδράσεις μου εξακολουθούσαν να είναι φυσιολογικές, δε μπορούσα να κρυφτώ, όσο και να το προσπαθούσα δε μπορούσα να κρυφτώ απ' αυτούς.

Δυο λόγια μόνο για τους δύο τελευταίους επισκέπτες μου: ο άντρας —διότι πάλι ένα ζευγάρι διάλεξε να με επισκεφτεί — ήταν απίστευτα αδύνατος, λιγνός σαν καλάμι και υπερβολικά ψηλός, θα έλεγα, μάλιστα, εύθραυστος εξαιτίας αυτών των αναλογιών· η γυναίκα, αντίθετα, ήταν το ίδιο σχεδόν ωραία με την πρώτη, δυνατή, με βλέμμα αποφασιστικό, χαμόγελο μόνιμο στο πρόσωπό της, δηλαδή ειρωνικό, αφ' υψηλού, μα μ' ένα μοναδικό ελάττωμα: δεν είχε καθόλου τρίχες στο κεφάλι της — αλλά φερνόταν σα να 'χε τα ωραιότερα μαλλιά, με καταλαβαίνετε;

Ο λιγνός ήταν ο πρώτος που μου απάντησε, όταν, καθώς πεταγόμουν επάνω (για να βρεθώ, εντούτοις, απλώς καθισμένος και όχι όρθιος), φώναξα (ή, τουλάχιστον, ψιθύρισα· ναι, ψιθύρισα):

«Ποιοι είστ’ εσείς;»

«Ευγενέστατε κύριε Α.», απάντησε ο λιγνός, όπως είπα ήδη, «επιτρέψτε μου να σας εκφράσω τη χαρά μου που επιτέλους σάς γνωρίζω. Είχα ακούσει τόσα για σας από τον —» πρόφερε κι αυτός με τη σειρά του το ακαταλαβίστικο όνομα του κοντού γίγαντα.

«Μα αυτό είναι αδύνατο!» φώναξα σ' ένα ξέσπασμα θυμού κι έβαλα τις γροθιές μου —που με πονούσαν απ' το σφίξιμο— στη μέση μου. «Δε θα 'χατε το χρόνο να μαθαίνατε το παραμικρό για μένα από τον

κύριο αυτόν. Κι έπειτα, ακόμη κι αυτός — τόνισα το «αυτός», θυμάμαι πολύ καλά ότι τόνισα το «αυτός» — «δε με είχε ξαναδεί ποτέ πριν από σήμερα».

Ο λιγνός μ' άφησε να τελειώσω τον μεγαλύτερο λόγο που έβγαλα εδώ και μέρες. Διαρκώς, όσο μιλούσα, ένα χαμόγελο πλάταινε τα λεπτά του χείλη. Μόλις τελείωσα, είπε:

«“Τύπαρχουν πράγματα στη Γη και τα ουράνια”, κύριε Α., “που δε τα χωρεί η φιλοσοφία μας”. Τι λέτε γι' αυτό, ε; Τι λέτε γι' αυτό;» — απόσωσε την ατάκα του μ' ένα φρικτό, χαιρέκαιο γελάκι, που κράτησε ένα λεπτό.

Εγώ είχα αποσβολωθεί. Τότε μου πόνεσαν για τα καλά οι παλάμες απ' το σφίξιμο. Τα νύχια μου μόλις που δεν καρφώθηκαν στη σάρκα. Όταν το παρατήρησα αυτό, φώναξα μεγαλόπρεπα — και ήμουν απολύτως κύριος του εαυτού μου:

«Δεν υπάρχετε!»

Ο λιγνός — μα πού ήταν όλοι οι άλλοι, λοιπόν; — έμεινε άναυδος. Τα μάτια του γούρλωσαν και προσπάθησε να κρύψει την ταραχή του πίνοντας μια γουλιά απ' το ποτό του.

«Τ-τι είπατε;» ψέλλισε.

«Δεν υ-πάρ-χε-τε!» πρόφερα μια-μια εγώ τις συλλαβές ενός ρήματος που τον εκμηδένιζε.

«Θέέ μου!» ικέτεψε ο λιγνός. «Και πάνω που θα σας έκανα το κόλπο με τα αβγά...»

«Ποια αβγά;» ρώτησα με μεσαιωνική οργή εγώ. «Τι εννοείται το “κόλπο με τα αβγά”;»

Ο λιγνός έλιωνε, είχε μείνει λίγο από δαύτον. Ωστόσο μπόρεσε να πει:

«Το κ-κόλπο... με τα αβ-βγά... στήνω δέκα αβγά το... ένα πάνω σ-στο ύ-άλλο... είμαι ι...ισορροπιστής—»

«Τι θέλετε να πείτε; Τι σημασία έχουν αυτά τα

καταραμένα αβγά;» απαίτησα να μάθω, γινόμενος σιγά-σιγά κύριος της καταστάσεως.

Μα από τον λιγνό δεν έμενε παρά μια λεπτή γραμμή που φανέρωνε τα χείλη του, μέχρι που κι αυτή έγινε ένα με τη δίπλα του βρόμικου σεντονιού μου, όπου πάνω του καθόταν μέχρι πριν από ένα λεπτό. Έπειτα χάθηκε κι αυτή, αόρατη, γατίσια.

Πίσω μου άκουσα κάτι σα σούρσιμο.

«Τι γίνεται κει;» ούρλιαξα.

Οι τρεις εχθροί μου είχαν γυρισμένη την πλάτη σ' εμένα και φαίνονταν πως ήθελαν να κρυφτούν. Εγώ, όπως θα θυμάστε, ήμουν καθισμένος ακόμη στην πολυθρόνα μου.

«Δε θα φύγετε!» απαίτησα.

«Ευχαριστούμε», δήλωσε προφανώς για λογαριασμό και των υπολοίπων ο πιθηκόμορφος άντρας. «Ευ—»

«Σκασμός!» τον διέκοψα. «Απαιτώ εξηγήσεις!»

Ήδη ο τόνος μου είχε πάρει μια χροιά αλαζονική, γινόμουν, για τους άλλους, αφόρητα απαιτητικός. Δε μπορούσαν να μου ξεφύγουν. Μίλησε πάλι ο άντρας:

«Δ-δεν ξέραμε ότι είχατε τέτοια... δύναμη... Ήρθαμε σ' εσάς νομίζοντας ότι θα καταφέρναμε να—»

«Είστε διαστημάνθρωποι;» τον διέκοψα για δεύτερη φορά.

«Μα—» πρόλαβε να αρθρώσει εκείνος.

«Όντα που κατοικείτε στις παρυφές των ονείρων; Παρατηρητικές οπτασίες ενός παράλληλου κόσμου; Εκτοπλάσματα από τις χώρες τού Πέρα Μακριά; Μίλα, άνθρωπε ή ξωτικό! Εξηγήσου!»

«Μα» —μίλησε επιτέλους εκείνος— «πιστεύετε στ' αλήθεια σ' όλ' αυτά τα... τα πράγματα;»

«Όχι», δήλωσα εμβρόντητος, «όμως, εφόσον υπάρχετε εσείς, θα μπορούσα να πιστέψω».

«Αν είναι δυνατόν, κύριε Α. Σας νόμιζα για σοβαρό άνθρωπο. Δεν είστε, λοιπόν, διανοούμενος;»

«Είμαι!» δήλωσα με στόμφο. «Ωστόσο, ύπαγε οπίσω μου, Σατανά. Εξαφανίσου! Εξαφανιστείτε!»

Το μόνο που έμεινε απ' αυτούς μετά από ένα λεπτό — κι αυτό για λίγο — ήταν η ιδέα της γραμμής των χειλιών τους — με μια γκριμάτσα αγωνίας πάνω τους. Αγωνίας, ναι. Όταν εξαφανίστηκαν κι αυτά, γύρισα προς τον ξέστρωτο καναπέ μου, νιώθοντας μιαν αφόρητη κούραση. Έπρεπε το δίχως άλλο ν' αλλάξω τα σεντόνια. Αλλά τι έβλεπα μπροστά μου; Πάνω στο τραπέζικι που χρησιμοποιούσα για ν' αφήνω το φλιτζάνι με τον καφέ μου, υπήρχαν δέκα αβγά — τα μέτρησα — το ένα πάνω στο άλλο, μα όχι και ακίνητα, παλεύοντας κάθε στιγμή να διατηρήσουν αυτή την τόσο λεπτή ισορροπία. Κάθε στιγμή. Τότε ήταν που ένιωσα τους διάττοντες να κεντούν τον ουρανό πάν' απ' το κεφάλι μου. Ήξερα πως το κλειδί μου δε θ' άνοιγε ποτέ πια αυτή την πόρτα — αυτή την κλειδωμένη πόρτα — κι ατένισα τον ουρανό. Ω, τι μαύρο, τι εβένινο μεγαλείο!

5.

Σκοτούρες

Δε θυμόταν να 'χε ξαναδεί τόσο πολλές γωνίες άλλη φορά στη ζωή του. Ούτε καν αυτό τον τελευταίο μήνα τις είχε παρατηρήσει άλλη φορά. Σχεδόν, σχεδόν, κόντεψε να σκεφτεί, εκμηδένιζαν τους τοίχους των πολυκατοικιών της γειτονιάς. Έστριψε μία που τη θεώρησε τελευταία, και μετά άλλη μία, και βρέθηκε μπροστά σ' ένα οχταώροφο κτήριο, σκοτεινό σα βάραθρο που στον πάτο του καίει η ψυχή ενός αυτόχειρα — το φωτάκι της εισόδου: μια τεμπέλικη λάμπα με σκούρο γυαλί, παλιό εξάρτημα του τοίχου. Όφειλε να 'χει καεί από καιρό.

Έσπρωξε και χώθηκε μέσα ρίχνοντας μόνο μια ματιά πίσω του, στις γωνίες, έσπρωξε την πόρτα που δεν κλείδωνε και χώθηκε στον φαρδύ διάδρομο ξυπνώντας τον για λίγες στιγμές, ώσπου έφτασε μπροστά στο ασανσέρ. Ήταν εκεί — όχι σα να τον περίμενε, μα σα να έτρεξε να τον προλάβει. Πάντα τού δημιουργούσε αυτή την αίσθηση το ασανσέρ. Πάντα ήταν εκεί όταν το ήθελε, λες κι εκείνο γνώριζε από πριν τις κινήσεις

του κι έσπευδε να τον εξυπηρετήσει. Ή λες και κανέίς άλλος στο κτήριο δεν το χρησιμοποιούσε.

Αλλά όχι. Στο δωμάτιό του, όταν ξάπλωνε στο παλιό στρώμα και προσπαθούσε να κοιμηθεί χωρίς να τα καταφέρνει (ο ύπνος ερχόταν πάντα απροειδοποίητα, σπαρμένος εφιάλτες), το άκουγε να χτυπάει τις αλυσίδες του σαν καταραμένος. Έμενε στον τέταρτο, κι ακριβώς δυο-τρία μέτρα πριν φτάσει στον όροφό του, το ασανσέρ χτυπούσε —σκεφτόταν— με τις πάντες στο φρεάτιο, μ' έναν μεταλλικό, μακρόσυρτο θύρυβο: ένα μπαμ στην αρχή, δυνατό, που αντηχούσε σ' όλο το αρχαίο οικοδόμημα, κι ένα ξύσιμο μετά, ένα νύχιασμα, σάμπως κάτι να τραβούσε το θάλαμο προς το μέρος του. Στους εφιάλτες του, σχεδόν πάντα έβρισκε τρόπους να συνδέει τον κρότο και το γρατζούνισμα με ό,τι ώς εκείνη τη στιγμή τον κατέτρεχε. (Στον ύπνο κατοικούν ένα σωρό εξυπηρετικές υπάρξεις: πολλοί τις ονομάζουν Φίλους).

* * *

Πάτησε τον τέταρτο, και το ασανσέρ ξεκίνησε με μια μόνο στιγμή απροθυμίας — έναν τόσο δα δισταγμό. (Άλλες φορές έπρεπε να πατάει ώρα το ξεθωριασμένο μαύρο κουμπί). Κοίταξε στον κατάστιχτο καθρέφτη. Είδε μια μορφή που έσταξε νερά από παντού, με τα μαλλιά, πολλά, σκούρα μαλλιά, να 'ναι κολλημένα στο πρόσωπο, και τότε μόνο κατάλαβε πως έξω έβρεχε κι εκείνος προχωρούσε ώρες ολόκληρες στους δρόμους, με το μαλά του φουσκωμένο από τα όνειρα, με την καρδιά του — πώς το λένε; συντριμμένη από τα όνειρα του μυαλού, κι έξω, διάολε, κι έξω θα βρέχει ακόμα, ακόμα, ίσαμε το τέλος του κόσμου θα βρέχει, κι εγώ δεν το κατάλαβα. Μήτε πια τη βροχή νιώθω, σκέφτηκε.

* * *

Γυμνός, με τα ρούχα του να στεγνώνουν ἀτσαλα πάνω στην καρέκλα, τα μαλλιά βρεγμένα κι ανακατωμένα, κουκουλωμένος με μια κλεμμένη κουβέρτα απ' την Ελεήμονα Αδελφότητα του Δεδιψασμένου Ιησού (δε θέλει να θυμάται εκείνη τη νύχτα, κι αφού δε το θέλει δε τη θυμάται όσο είναι ξύπνιος), έχοντας φάει δυο κονσέρβες που θα έληγαν μετά τον Αρμαγεδόνα, άκουγε τα νύχια του πράγματος να τραβάν λουρίδες απ' το θάλαμο που κατέβαινε προς το ισόγειο κι ακόμα παρακάτω, ώς τα ρετιρέ της Κόλασης.

Μετά έγινε ένας σεισμός κάτω από την κουβέρτα του Ιησού, κι ο άνθρωπος έκλεισε στενάζοντας τα μάτια.

Ζούσε τριάντα-τόσες μέρες σ' αυτό το άθλιο δωμάτιο, σ' αυτό τον άθλιο όροφο με τα μικρά, ζαρωμένα, πρόστυχα, άθλια δωμάτια, που τα κατοικούσαν κάτι σκιές σαν κι αυτόν. Τους είχε δει — όχι όλους, μα κάμποσους από δαύτους, οι περισσότεροι τους γέροι, ελεεινοί γέροι που χαν ξοφλήσει μια ζωή τώρα, μ' ακόμα σέρνονταν στον κόσμο, δίνοντας την απατηλή ειντύπωση πως είχαν έστω κι έναν μικρό, ασήμαντο προορισμό — κάτι. Κι όμως δεν είχαν. Ήταν ακόμη και κάποιοι νέοι, σαν κι αυτόν, αποστεωμένοι όλοι τους, με τα ρούχα τους να πέφτουν κουρέλια πάνω στα σακατεμένα τους σώματα — δόξα τω Θεώ, σκεφτόταν, όταν φύγουν δε θα χουνε τίποτα να τους θυμίζει, τίποτα, μήτ' ένα περίεργο πλάσμα που φοβόταν, λες κι είχε ακόμα ελπίδες. Τα δικά της τα ρούχα βάσταγαν κάποιες ραφές τους, και κρατούσε, η ίδια, πράγμα όντως απίθανο, μια τσάντα και μιαν ομπρέλα. Μια κατεστραμμένη ομπρέλα (την είχε πρωτοδεί μια μέρα, πάλι με βροχή —όποτε και να την πρωτόβλεπε, φυσικά, θα έβρεγε—, κι εκείνη βάδιζε λουσμένη στα νερά και πάσχιζε να την ανοίξει, όμως η ομπρέλα, λες και κάτι τη ρούφηξε, γύρισε ανά-

ποδα κι έμοιασε, ξαφνικά, σαν τουλίπα ή σαρκοφάγο φυτό) και μια πάνινη, μεγάλη τσάντα, που κουνιόταν πέρα-δώθε όπως περπατούσε η γυναίκα, δεμένη μ' ένα σπάγκο απ' τον καρπό της και, φανερά, άδεια.

Κάποια φορά τής έγραψε ένα ποίημα, και την παραμόνεψε ένα βράδυ για να της το δώσει. Έστριψε πίσω από μια γωνία με την τσάντα της και την κλειστή ομπρέλα (την είχε δέσει μ' ένα σχοινάκι), κι εκείνος δρυμήσε και της έχωσε το χαρτί στο άνοιγμα της μπλούζας της στο λαιμό. Έγραψε:

*Ο κόσμος παλιρρόισε πίσω από τα σύνορά του
χτες το χάραμα.*

*Κι εγώ θέλω να σε κρατώ όπως κρατώ
μια φλέβα στη χούφτα μου—
δυνατά να σε κρατώ
κι όπως σφίγγω τα νύχια μου στις παλάμες
να ματώνω τον κόσμο.*

Την επόμενη νύχτα εκείνη βρέθηκε να τον περιμένει πίσω από την ίδια γωνία. Τον έδειχνε με την ομπρέλα της. Στη σιδερένια άκρη, ήταν περασμένο ένα κομμάτι χαρτί. Διάβασε:

Δεν υπάρχει αντίπαλος αν δεν τον νικήσεις.

*Τη μέρα οι αισθήσεις με δηλητηριάζουν σα
σκυλί.*

*Όταν σε κυνηγάνε τα μάτια μου, ακούω
τα καμπανάκια των Χριστουγέννων.*

Η φωνή σου μωρίζει τη γούνα της γάτας.

Είσαι στιγμιαίος όπως τα νύχια της.

Έλα στο στήθος μου με το φόβο.

ΥΓ.: Σε παρακολουθώ.

Τσαλάκωσε το χαρτί με τα μάτια κλειστά κι αισθάνθηκε τα πόδια του να περπατούν από μόνα τους. Χτύπησε με δύναμη στο βρεγμένο πεζοδρόμιο. Νόμιζε πως θα πέθαινε.

Έκανε πολλές μέρες να τη δει. Όταν ξανασυναντήθηκαν, ήταν κάτω, στο ασανσέρ. Δεν ήταν εκεί αυτή τη φορά, ίσως γιατί εκείνη ήταν που μπήκε πρώτη στο κτήριο. Την πλησίασε με αγωνία. Εκείνη γύρισε και τον κοίταξε τινάζοντας μόνο το κεφάλι της προς το μέρος του. Το ασανσέρ έφτασε στο ισόγειο. Εκείνος το άνοιξε, μα η γυναίκα, βαστώντας γερά τσάντα και ομπρέλα, το βαλε στα πόδια, πάλι προς το δρόμο, προς τη βροχή. Πίσω της άφησε δυο πυκνογραμμένες σελίδες κι ένα σημείωμα. Τα χωσε όλα στο δέσιμο του παντελονιού του και μπήκε στο ασανσέρ πιάνοντας τα πλευρά του από έναν ξαφνικό, δυνατό πόνο. Διπλώθηκε στα δύο. Μόλις ακούστηκε το νύχιασμα, ο πόνος πέρασε. Στο δωμάτιό του διάβασε πρώτα τις δύο σελίδες [Ο παππούς κι η γιαγιά έμεναν σ' ένα σπίτι πολύ έξω από την πόλη, τόσο έξω που τα παιδιά ένιωθαν περίεργα κι αναρωτιόντουσαν γιατί, άραγε, δεν είχαν περάσει και κάποιαν άλλη πόλη ώς εκεί, παρά μόνο αυτά τα καντά, απέραντα χωράφια, που τα πότιζαν τα αυτόματα μηχανήματα και τα διέσχιζαν ράθυμα οι πελαργοί, για τους οποίους η Μαμά τής άρεσε να τους λέει πόσο πολύ αγαπούσαν τα παιδιά τους και πόσο θυσιαζόντουσαν γι' αυτά, και μάλιστα ήταν πάρα πολύ σίγουρη πως έτσι ακριβώς είχανε τα πράγματα, και μάλωσε και το κορίτσι όταν τόλμησε να της πει ότι, ναι μεν γυρίζουν στη φωλιά κουβαλώντας φαγητό στα μηρά τους, αλλά κοίτα, έλεγε, κοιτάξτε, κοιτάξτε τι κατεβάζουν κι οι ίδιοι εδώ στα χωράφια τόσην ώρα

μόνοι τους. Η Μαμά είπε στο τέλος στο κορίτσι να σωπάσει και να μη βγάζει γλώσσα στη Μαμά του, και προπαντός να μη βγάζει γλώσσα στον Παππού και στη Γιαγιά, γιατί ήταν δυο τόσο χαλοί και τόσο γέροι άνθρωποι, κι αν ήθελε, μάλιστα, ήτανε οι δικοί της γονείς, κι η Μαμά, άσχετα από το πόσο σέβονταν την ίδια τα δικά της παιδιά, εξακολουθούσε να σέβεται τους γονείς της, και θα τους σεβότανε και θα τους αγαπούσε πάντα, ο κόσμος να χαλάσει. Εντάξει; Το κορίτσι δεν είπε τίποτε, μόνο κοίταξε έξω από το παράθυρο του αυτοκινήτου, πολύ έξω, εκεί μακριά που δε φαινόντουσαν σίγουρα τα πράγματα, δεν είχανε περιγράμματα, εκεί όπου όλα συγχέονταν —χωράφια, σκουλήκια, πελαργοί— κι ανακατεύονταν σ' ένα καντό, όλο σκόνη σεντόνι: εκεί τίποτε δεν υπήρχε που να ξεχωρίζει, και το κορίτσι κάπον μέσα του πίστενε από πάντα ότι όλα, όλα —το καθετί— κάποτε πρέπει να ενωθούν σ' ένα ζεστό, τεμπέλικο μύγμα, κάτι σα ζαχαρωμένο μέλι που ζεσταίνεις στην κατσαρόλα. Το αγόρι κι ο Μπαμπάς δεν πήραν μέρος στον άτυπο καβγά. Κι ας είδαν και οι δύο έναν πελαργό να πετάει με κάτι στο ράμφος του — κάτι λεπτό και μακρύ που κρεμόταν σα μονστάκια. Το αγόρι είχε κι αυτό αρχίσει να ξαλίζεται, από το τσάι που τους είχε δώσει να πιουν το πρωί η Μαμά, και τώρα το μναλό του ήταν ζεστό και γλυκό και τεμπέλικο. Ωστόσο είδε ένα σωρό πατημένα ζωάκια στο δρόμο, και κάποτε θα θυμόταν πως ένα μέρος του μναλού του είχε σκεφτεί πως μια μέρα όλ' αυτά τα αγρίμια θα σηκωνόντουσαν, θα ξεκόλλαγαν από την άσφαλτο και θα ζητούσανε το αίμα τους πίσω. Ακόμα θα θυμόταν πως η αδερφή του έκανε ένα χρον-χρον με τη μύτη, και πως ο δρόμος δεν είχε ούτε μία στροφή. Μετά ξύπνησαν

σ' éνα δωμάτιο γεμάτο κουρτίνες, και γεμάτο χαλάκια, και γεμάτο ζωγραφιές στους τοίχους, κι ήταν εξαπλωμένα σε δυο ολόιδια κρεβάτια με κουνουπιέρα, και φορούσαν κάτι παλιομοδίτικες πιτζάμες που δεν τις είχαν ξαναδεί ποτέ τους. Το δωμάτιό τους ήταν στο δεύτερο πάτωμα του ξύλινου σπιτιού, κι όταν κατέβηκαν δειλά τις σκάλες και πέρασαν σ' éνα χολ κι από κει μετά στο σαλόνι, είχε νυχτώσει για τα καλά, και είδανε έξω απ' το παράθυρο τον ουρανό να 'ναι γεμάτος τόσα άστρα, που αναρωτιόσουν πώς τα χωρούσε ή πώς δεν πέφτανε το 'να πάνω στ' άλλο. Ο Παππούς κι η Γιαγιά καθόντουσαν έξω, κάτω από éνα υπόστεγο, και φαινόντουσαν σα να κοιμούνται πάνω στις κουνιστές πολυθρόνες τους. Άλλα δεν κοιμόντουσαν, γιατί μόλις τα παιδιά βγήκαν έξω οι δυο παππούδες πετάχτηκαν από τις πολυθρόνες τους κι άνοιξαν τις αγκαλιές τους. Τα δυο παιδιά έτρεξαν σα να τα έσπρωχνε κάποιος από πίσω, και κείνα τα μακριά, τα λιγνά χέρια τυλίχτηκαν πάνω τους και τα πόνεσαν απ' το σφίξιμο. «Πεινάνε τα παιδιά;» ρώτησε με μιαν αδύνατη, σφυριχτή φωνή ο Παππούς. Λες κι αυτό ήταν σύνθημα, τα αδέρφια ένιωσαν να τα τρώει η πείνα μέσα τους, να τους τσιμπάει με δυνατά δάχτυλα τα στομάχια, κι είπαν ναι κουνώντας το κεφάλι και πονώντας. Η Γιαγιά τότε αγκάλιασε τις πλάτες του Παππού με το αριστερό της χέρι, σηκώθηκε λίγο στις μύτες των ποδιών της, τον φίλησε κάτω από το αφτί και, κλείνοντας το éνα της μάτι είπε: «Σήμερα έχουμε το φαγητό που αρέσει στον Παππού: κόκκινα σκουλήκια». Τα δυο παιδιά έγλειψαν τα χείλη τους γωνιάζοντας τα φρύδια στη μύτη τους, και το κορίτσι σκέφτηκε πως, ναι, το δικό σου χέρι είναι πάντα το πιο] και μετά το σημείωμα:

Δεν ξέρω πώς τελειώνει. Δηλαδή, ξέρω, αλλά δε νομίζω ότι χρειάζεται. Είναι λάθος όλα, απ' την αρχή.

Αμέσως άρχισε να ψάχνει μέσα στο κασόνι που κουβάλαγε τα πράγματά του κάθε φορά που μετακόμιζε (δώδεκα φορές αυτό τον μακρύ χειμώνα). Βρήκε τις παρακάτω σελίδες:

Ακούγονται, πάντα, απ' έξω, οι ίδιοι θόρυβοι. Οι ίδιοι, πάντα, ενοχλητικοί, καθημερινοί, απαίσιοι θόρυβοι: η αποπάνω με τους κουβάδες και τα νερά· ο διπλανός με τους τηλεφωνικούς του καβγάδες· η παραδιπλανή με τα ηλίθια παιδιά και τον αλκοολικό άντρα· από κάτω χαμηλά, τ' αυτοκίνητα· κι από παντού η μουσική.

Το σκηνικό: ένα μάλλον μεγάλο καθιστικό — καναπές, δύο πολυθρόνες, τραπεζάκια, η τηλεόραση, το μπαρ. Όλα είναι καθαρά, γιατί σήμερα είναι Τετάρτη, και κάθε Τετάρτη η γυναίκα έρχεται και καθαρίζει. Στην τηλεόραση παίζουν εικόνες απ' τη *Μονομαχία* (ο πρωταγωνιστής τηλεφωνά από ένα πρατήριο βενζίνης — ακόμα δεν είδε τίποτε). Η κουρτίνα φουσκώνει προς τη βεράντα.

Ο ήρωας τούτης της μικρής ιστορίας κάθεται στη μία πολυθρόνα, με τα πόδια απλωμένα μπροστά. Έχει κρυμμένο το πρόσωπο στη δεξιά του παλάμη· με τ' άλλο χέρι κρατάει ένα γραμμένο και απ' τις δύο μεριές χαρτί· στο τραπεζάκι δίπλα του υπάρχουν πέντε μ' έξι ταχυδρομικά φάκελα ανοιγμένα άτσαλα. Ακόμη: ένα πακέτο τσιγάρα, αναπτήρας, ένα περιοδικό, μία εφημερίδα και δύο βιβλία. Κι ένα τασάκι γεμάτο μέχρι πάνω. Ο μικρός ήρωας είναι άντρας, γύρω στα σαράντα-σαρανταπέντε. Μια τούφα άσπρη που πέφτει στο μέτωπό του σε δυσκολεύει να μαντέψεις με μεγαλύτερη σιγουριά.

Ακολουθούμε —αστραπιάία όμως— μια κίνηση:

από τον άντρα προς τη φουσκωμένη κουρτίνα, στο μπαλκόνι (λίγες ξεραμένες γλάστρες), πάνω από τα κάγκελα, στον αέρα σαν πουλιά (κάτω οι δρόμοι, γεμάτοι αυτοκίνητα· έχει νυχτώσει· τα φανάρια τους είναι αναμμένα), και αμέσως κάνουμε βουτιά στο χάος: η κίνηση, το πέσιμο, ακολουθεί μια καμπύλη. Όταν βρεθούμε στο πεζοδρόμιο, απέχουμε πενήντα μέτρα από την πολυκατοικία του ήρωα. Πάνω-κάτω.

Ο ήρωας προχωρά, τώρα, μέσα στο πλήθος (αυτοί έχουν βγει σχεδόν όλοι από τον κινηματογράφο). Πάρες που γελάνε κλπ. Ο ήρωας για μια στιγμή εξωθείται στο δρόμο με τ' αυτοκίνητα. Ξαναεβαίνει στο πεζοδρόμιο. Πολύ γρήγορα, κατεβαίνει τα σκαλιά του Υπογείου. Περιμένει μαζί με αρκετό κόσμο. Το τρένο έρχεται, ο άντρας μπαίνει μέσα στο προτελευταίο βαγόνι και στέκεται δίπλα σ' ένα παράθυρο.

Ο κόσμος σιγά-σιγά αραιώνει. Μπαίνουν ολοένα και λιγότεροι απ' όσους βγαίνουν. Σε λίγο οι πόρτες ανοίγουν μόνο για να κατέβουν κι οι τελευταίοι. Τώρα στο βαγόνι —δυο στάσεις πριν το τέρμα—, εκτός από τον ήρωα, είναι μόνο ένα ζευγάρι, μία ηλικιωμένη γυναίκα, κι ένας ακόμη άντρας μόνος του, που κοιτάζει τον ήρωα στα μάτια (γιατί νομίζει πως το βλέμμα του περνάει απαρατήρητο). Μία στάση πριν το τέρμα η ηλικιωμένη κατεβαίνει· και, λίγο πριν η πόρτα ξανακλείσει, και ο άντρας. Το αγόρι και το κορίτσι σηκώνονται. Το ίδιο και ο ήρωας. Το τρένο μυρίζεται το στάβλο του και τώρα τρέχει δαιμονισμένα. Σε λίγο ξεχωρίζουν τα φώτα του τελευταίου σταθμού. Φρένα. Οι πόρτες ανοίγουν σαν αυλαία ή σα τα σαγόνια ενός ξαπλωμένου γύγαντα. (Μιας γιγάντιας εφιαλτικής μαριονέτας). Ο ήρωας βγαίνει απ' την άλλη πόρτα, που 'χε κι αυτή ανοίξει σαν αυλαία. Τρέχει προς την καντινότερη έξοδο. Χώνεται πίσω από τις σκάλες και ψάχνει σαν τρελός στα παρατημένα από καιρό σανίδια. Βρίσκει αυτό που ζητούσε. (Δε δεί-

χνει ανακούφιση ή χαρά, κι ας έψαχνε με τόση αγωνία: όλα αυτά είναι μια κακοχορεμένη χορογραφία). Τώρα κρατάει έναν σιδερένιο λοστό με άγκιστρο στη μια άκρη. Γυρίζει προς τα πίσω. Οι δύο νέοι — και οι δύο είναι γύρω στα εικοσιπέντε, το κορίτσι είναι μάλλον παχουλό αλλά όμορφο, ναι: μια ελκυστική γυναίκα — πλησιάζουν και, μέσα σε μια στιγμή, τον κοιτάζουν και καταλαβαίνουν ότι αυτός εκεί με το καμάκι στο χέρι είναι ο θάνατός τους. Θα μπορούσαν, διαφορετικά, να είχαν προφυλαχτεί· ο άντρας, μάλιστα, είναι ένα κεφάλι ψηλότερος από τον ήρωα, και σίγουρα πολύ δυνατότερος — θα μπορούσε να τον νικήσει. Όμως κανείς τους δεν κάνει τίποτε, το παραμικρό, αν εξαιρέσουμε τη μηδαμινή αντίδραση του να ανοίξουν τα στόματά τους για να φωνάξουν. Για να φωνάξουν, μάλλον, ένα τερατώδες αχ. Μα ούτε αυτό καταφέρνουν. Ο ήρωας τους επιτίθεται με τη σιγουριά του κυνηγού που χει λαβώσει το θήραμά του και το βλέπει κάπου μπροστά του να σπαρταράει, τους φτάνει με μια κίνηση σχεδόν χορευτική, κατεβάζει το λοστό πάνω στο κεφάλι της κοπέλας (ακούγεται ένα πνιγχτό κρακ — ένας κουρασμένος θόρυβος), την αρπάζει απ' τα μαλλιά και την πετάει με το πρόσωπο κάτω απαγκιστρώνοντας έτσι το όπλο του, πιάνει τον άντρα απ' το σβέρκο με το ελεύθερο χέρι του και του μπήγει το σίδερο στο μάτι, τραβάει πάλι πίσω και τον ξαναχτυπά άλλες δύο... τρεις... τέσσερις... — άλλες δέκα συνολικά φορές. Όταν ο άντρας πέφτει κάνοντας προσπάθειες, λες, να μάθει απ' την αρχή να αρθρώνει — δεν — δεν — δεν του βγαίνει ήχος, μόνο κάτι πολύ ξέπνοο, πο-πολύ ε-ε-ελαφρύ για να το πεις φωνή — όταν ο άντρας, λ-λοιπόν, π-π-πεπέφτει, ο ήρωας γυρίζει προς την κοπέλα, που ώννωναι μπρούμωτα με τα χέρια απλωμένα και φαίνεται να-να

θέλει να ξ-ξ-ξ-ξ-ξανασηκωθεί, να ξα-αναπερπατήσει (αυτό που ήταν εύκολο να γίνει κάποτε — π-παι-παι-παιχνιδάκι!), να πάει να φύγει από κει, την κοιτάει, κοιτάει τα δάχτυλά της που 'ναι τα μόνα πράγματα πάνω της που ό-ό-όντως κι-κινούνται όπως παλιά, κι αμέσως μμμμετά αρχίζει να τη χτυπάει όπως τινάζουν τα χχχχαλιά με το ξεσκονιστήρι: μετρημένες δδδδέκα φφφφφορές σύνολο.

Τώρα ο ήρωας θα 'χουν περάσει τρία όχι πέντε λεπτά από μπαμ σέρνει πτώματα σε ράγες χώνεται τούνελ σκέφτεται ρεύμα τζιζζζζ αλλά καθόλου ρεύμα καθόλου σέρνει άντρα δεξί κορίτσι με αριστερό δύσκολη κοπιαστική δουλειά που δεν του αρέσει αλλά τη θεωρεί κατά κάποιο απαραίτητη (σα να βάζεις το δαχτυλιδάκι μέσα στο άδειο κοντί της μπίρας πριν τα πετάξεις και τα δυο μαζί στα σκουπίδια) σκοτάδι τώρα και μπροστά του πορτάκι χτες ανοιχτό σήμερα κεφάλι κοριτσιού χτυπάει ράγα με ντανγκγκγκγκγκή ώχο μέταλλο πέφτει χαλίκια και το χέρι του τραβάει βρίζει σιγανά ηχώ κορίτσι βογγά βογγά μία και μετά τίποτα μετά πόρτα ανοιχτή και βάζει μέσα πτώματα επάνω στο άλλο πολλοί φρέσκοι τάφοι στο δωμάτιο ο ιδρώτας κ-κ-κ-καί-καίει τα μάτια του ήρωα.

Τις δίπλωσε και βγήκε κρατώντας τες σφιχτά. Στο τέλος-τέλος, σ' ένα περιθώριο, είχε γράψει:

ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΤΟ ΤΕΛΟΣ. ΟΧΙ, ΞΕΡΩ.

ΜΑ ΉΤΑΝ ΠΑΝΤΑ ΛΑΘΟΣ.

Μπαίνει στο ασανσέρ. Εκείνο δεν κατεβαίνει παρά δυο μέτρα μόνο. Ο άντρας ανατριχιάζει. Πίσω του, υπάρχει μια ξύλινη πόρτα. Τη βλέπει στον καθρέφτη. Σκέφτεται, γυρίζοντας, πως δεν είναι τίποτα, γιατί πάντα ήταν

τσιμέντο, όμως την ανοίγει. Ένας διάδρομος. Την αφήνει να κλείσει και πατάει μ' όλη του τη δύναμη το κουμπί. Δε γίνεται τίποτα. Πατάει όλα τα κουμπιά, οποιοδήποτε.

Κι έπειτα βγαίνει στο διάδρομο.

Είναι μικρός και στρίβει μετά από πέντε βήματα. Εκεί ανοίγεται ένας άλλος, μεγαλύτερος. Δε βλέπει το τέλος του. Είναι σκοτεινά. Γυρίζει πίσω, μα η πόρτα του ασανσέρ λείπει. Τώρα εκεί είναι τσιμέντο, όπως πάντα. Επιστρέφει και πάλι. Στο τέλος του μεγάλου διαδρόμου (τα πόδια του τρέμουν τώρα, έχει αρχίσει, φυσικά, να θυμάται το νύχιασμα, όχι;) υπάρχει η πόρτα ενός ασανσέρ. Πάνω της, τα φωτάκια αναβοσβήνουν τυχαία. Ο άντρας ανοίγει την πόρτα και μπαίνει στο ασανσέρ.

Το ασανσέρ είναι μεγάλο. Και είναι ελεεινά βρόμικο. Ή μάλλον όχι. Δεν είναι βρόμικο. Είναι γεμάτο βλέννα και ζελατινώδεις ουσίες που κρέμονται από παντού και στάζουν παντού, το πάτωμά του θυμίζει βούρκο από σάπιες οργανικές ουσίες, μα αυτό ακριβώς, αυτό ακριβώς, λέμε, συμβαίνει. Για να το πούμε σωστότερα, το ασανσέρ είναι οργανικό, είναι ζωντανό κατά κάποιο τρόπο, κι ο άντρας αποφασίζει να φύγει από κει, μα είναι αργά βέβαια: ο θάλαμος, το στομάχι αυτό, έχει αρχίσει να ταξιδεύει.

Από κάποιο σκαμνί που μοιάζει φτιαγμένο από χόνδρους γεμάτους γαλάζιες φλέβες πηδάει ένας νάνος. Είναι γυμνός κι ελεεινός — το πρόσωπο και το σώμα του είναι όλο ρυτίδες — φριχτές, βαθιές ρυτίδες που τέμνονται συνεχώς και υποσκάπτουν η μία την άλλη. Κι είναι και γυαλιστερός, κολλάει παντού, είναι πασα-

λειμμένος με πηχτά, κολλώδη υγρά. Τρέχει προς το μέρος του άντρα γελώντας —χε, χε, χε— και κουνώντας πάνω-κάτω την κόψη της παραμορφωμένης του παλάμης —θα σ' τις βρέξω, βρε, θα σ' τις βρέξω— και κλείνοντάς του με ταχύτητα αστραπής το αριστερό του, συνέχεια, μάτι.

Ο άντρας προσπαθεί να γλυτώσει από την επαφή με τον μικρό δαίμονα, αλλά εκείνος είναι ταχύς και δυνατός. Τον φτάνει και τον ρίχνει κάτω, πάνω σε κάτι που θα μπορούσε να τους καταπιεί και τους δυο μέσα στην αποσυντεθειμένη του φύση.

Ο νάνος κάθεται πάνω στο στήθος του άντρα, σκύβει, του πιάνει τ' αφτιά και ουρλιάζει:

«Άκου ρε ηλίθιε τι έγραψες:

*Θα σε περιμένω στο τέλος των δρόμων
στο τέλος όλων των δρόμων
για να μην ξεχάσεις το γυρισμό*

»έγραψε! Που να σου κοβότανε το χέρι καλύτερα. Άκου ρε ηλίθιε, άκου:

*Χθες η πόρτα μου ξεχάστηκε ανοιχτή στον άνεμο
και στροβιλίστηκαν στα χέρια του μια αγκαλιά φύλλα ξερά και δυο χρόνια σκόνη. Μετά
που έκλεισα κατάμοντρα στον άνεμο την πόρτα
κύλησαν κάθετα*

»—κύλησαν κάθετα!—

*τα φύλλα
μα η σκόνη ακόμα στροβιλιζόταν
ακόμα και στο σκοτάδι. Ξεκρέμασα για τα καλά
την πόρτα κι ο άνεμος δε με καταδέχτηκε
πια ποτέ.*

Κι η σκόνη κάθεται πάνω μου και μ' ασπρίζει.

»Ακούς ξεδιάντροπε, ακούς;»

«Τι σαι συ;»

«Εγώ τι είμαι; εγώ; Εγώ — εγώ» —όπου αρχίζει να κλαίει με δάκρυα, με λυγμούς — «εγώ — τι είμαι γω; Τίποτα δεν είμαι. Το παιδί του ασανσέρ είμαι... Τίποτ' άλλο...» Τώρα τρέμει ολόκληρος, τα δάκρυα τρέχουν βροχή απ' τα σχιστά μάτια του. («Και μόνο απ' τις έξω μεριές των ματιών του», παρατηρεί ο άντρας). «Και σήμερα... σήμερα βγαίνω στη σύνταξη — ακούς, στη σύνταξη... παλιοτόμαρο!»

Κι αρχίζει να χτυπάει με τις ανάποδες των χεριών του τον πεσμένο άντρα. Ένα χτύπημα όμως ήταν δυνατότερο απ' όσο έπρεπε, και το χέρι του νάνου κόπηκε απ' τον αγκώνα και κάτω και πετάχτηκε με φόρα μακριά. Ο νάνος το είδε να του φεύγει και τσίριξε. Σηκώθηκε από το στήθος του άντρα και πισωπάτησε. Κάθισε στα πόδια ενός σάρκινου τοίχου, έβαλε το κουτσουρεμένο του χέρι στο στόμα κι άρχισε να ρουφάει το καφετί αίμα, που τώρα έτρεχε κι απ' τα μάτια του. Ο αφαλός του άρχισε να μεγαλώνει όσο ο νάνος κατάπινε, και τώρα είχε ήδη σχηματιστεί ένα άμορφο μικρό κεφάλι χωρίς λαιμό κάπου πάνω απ' το στομάχι του. Το κεφάλι ήταν σχεδόν ολόκληρο ένα στόμα, που άρχισε να απαγγέλλει:

«Όταν ζούσα νέος είχα ένα μικρό φίλο από πορσελάνη

φυλαγμένον καχύποπτα στην τσέπη μου ανάμεσ’ από λίγες κόκκινες κλωστές τις κόκκινες χάντρες του αριθμητηρίου και μια παγωμένη φωτογραφία. Στα χαντάκια που κρυβόμουντα, κι άλλοτε στις κορυφές των δέντρων ή αλλού — τη νύχτα — τον έβγαζα προσεχτικά και

*τον ακούμπαγα δίπλα σ' ένα φιλικό κουκουνάρι
κι ένα λυγερό σκουλήκι.*

*Mou 'λεγε —ώρες— για τους γίγαντες και
τους πολέμους τους.
με κοφτές ανάσες. Και υγρά χείλη.*

»Ακούς; Ακούω, να λες.

*Εσύ δε μου μίλησες καθόλον. Πήρες
τον πορσελάνινο φίλο μου και τον έσπασες
με μόνο δυο δάχτυλα.*

*Πόσο μιλάμε πια! Τόσους αιώνες.
(Γεμάτοι κόκκινες κλωστές και χάντρες).
Ma γω*

»Φά' το:

δε σ' ακούω.

»Και τώρα καλό ταξίδι», έκανε το στόμα.

Ο νάνος είχε κιύλας γίνει ένα με τον τοίχο. Ο άντρας σηκώθηκε από το πάτωμα (του θύμιζε γλώσσα αρνιού σαπισμένη μα ταυτόχρονα ζωντανή) και κοίταξε την πόρτα που άνοιγε κάπου μπροστά και δεξιά του. Έτρεξε προς τα κει με το φόβο πως δε θα την προλάβαινε ανοιχτή. Την πρόλαβε.

«Ψιτ!»

Γύρισε για να δει. Το δεύτερο κεφάλι του νάνου μετά βίας ξεχώριζε απ' τον κρεάτινο τοίχο, κι όσο πήγαινε ρουφιόταν περισσότερο προς τα μέσα.

«Μάγκα», είπε το στόμα. «Εδώ δεν υπάρχει θέλω. Εδώ υπάρχει δε μπορώ». Τον έφτυσε και χάθηκε.
Κι η πόρτα του ασανσέρ έκλεισε.

Βρέθηκε σ' έναν μακρύ, ίσιο διάδρομο, που τέλειωνε μπροστά από μιαν άλλη πόρτα.

Ήταν το δωμάτιό του χρόνια — δεκάδες χρόνια μετά. Όλα τα έπνιγε μια παχιά, σκούρα ουσία, σα τσιμέντο. Ακόμα κι οι ιστοί απ' τις αράχνες είχαν παλιώσει αρρωστημένα πάνω στους τοίχους. Σε μια γωνιά, ένας άντρας χτύπαγε τον τοίχο με μιαν άδεια τσάντα. Κι αμέσως μετά τον έξυνε με το σίδερο της σπασμένης του ομπρέλας.

Μπαμ. Και νύχιασμα.

Μπαμ. Και νύχιασμα.

Ο άλλος έστρεψε το κεφάλι του, κι ο άντρας τον είδε. Ήταν ίδιοι. Αυτός ήταν.

Στη συνέχεια ο άντρας μπλα-μπλα-μπλα βρίσκει πάλι το σάρκινο ασανσέρ και κουρνιάζει ανεβοκατεβαίνοντας με δαύτο σε μια γωνία του.

Μαζεύει. Σκουραίνει. Ρυτιδιάζει. Πεινάει.

Και κάποτε η γυναίκα μπαίνει μέσα.

Αυτό ήτανε. Τσάο.

6.

Μπόρα, καταιγίδα

Έβρεχε, έβρεχε σα να χε έναν αιώνα να βρέξει, κι η γη ν' απαιτούσε πια από τον ουρανό κι απ' τα αέρατα σύννεφά του διά της χρωστούσαν όλον αυτό τον καιρό που δεν της έδιναν την παραμικρή σημασία. Η βροχή είχε ξεκινήσει εδώ και δυο ώρες πάνω-κάτω, κατά τις δέκα το βράδυ, και τώρα πια το νερό κυλούσε στους δρόμους με την ορμητικότητα ενός δαιδαλώδους χειμάρρου. Κι ήταν το μόνο ζωντανό πράγμα που κυκλοφορούσε σ' αυτούς τους δρόμους, μιας και τα ζώα που επέπλεαν μισά έξω και μισά κάτω από την επιφάνειά του ήταν πνιγμένα εδώ και ώρα, και ήδη τα σώματά τους είχαν πρηστεί απ' το γλυκό νερό που κατάπιαν. Μαζί τους παρασέρνονταν και τα σκουπίδια της πόλης, πλαστικοί τενεκέδες, κουτιά από αλουμίνιο, φουσκωμένες μάζες από χαρτί, βιβλία ολόκληρα, ξύλα, τα κομμάτια μιας παλιάς μαρκίζας που βυθίστηκε για μια στιγμή με μεγαλοπρέπεια στην πισίνα που είχε δημιουργήθει δίπλα από ένα υπαίθριο πάρκινγκ κι έπειτα εμφανίστηκε διαλυμένη στην επιφάνεια για να ακολου-

θήσει το νερό όπου είχε σκοπό να πάει. Και πολλά παπούτσια. Έμοιαζαν με σκάφη παλιών καιρών — άλλα με τσακισμένα πολεμικά των αρχαίων Νορβηγών, άλλα με ινδιάνικες πιρόγες, και μερικά με μυστικιστικά πλοία-φαντάσματα που αρμένιζαν στην επιφάνεια της μαύρης, τρικυμισμένης θάλασσας αφηφώντας τη με την παράλογη βεβαιότητα ότι δε θα ξαναβυθίζοντουσαν για δεύτερη φορά. Ο οδηγός σκέφτηκε, βλέποντας τα παπούτσια, ότι οι άνθρωποι που τα χάσανε ίσως είχαν χάσει κι αυτοί τη ζωή τους, όπως τα σκυλιά κι οι γάτες που παρέπλεαν στα πλευρά του αυτοκινήτου του και χτυπούσαν στις πόρτες του ή σφηνώνονταν για λίγα δευτερόλεπτα κάτω από τις ρόδες, πριν το επόμενο κύμα κυλήσει κι άλλο το αυτοκίνητο σκάζοντάς τα σα φουσκωμένα μπαλόνια. Ο θόρυβος που έκαναν όταν τα πατούσε ήταν ανατριχιαστικός, και μαζί εικωφαντικός, ξεπερνούσε σε ένταση τον ήχο της βροχής που σφυροκοπούσε τον ουρανό του, κι αντηχούσαν για ώρα μετά μέσα στο κεφάλι του, γεμίζοντάς τον σκέψεις που δεν ήθελε να κάνει αυτή την ώρα. Το μόνο που έπρεπε να κάνει ήταν να βρει ένα τηλέφωνο και να τηλεφωνήσει — κι έπρεπε να το κάνει όσο πιο γρήγορα μπορούσε, γιατί δεν είχε πολλή ώρα μπροστά του και η ευκαιρία θα χανόταν τόσο τελεσίδικα όσο απρόσμενα είχε εμφανιστεί εκεί που όλα έδειχναν ότι ήταν χαμένος. Να βρει ένα σταθερό τηλέφωνο, και να τηλεφωνήσει. Αυτό ήταν όλο.

Πάτησε κάτι σκληρό και στρογγυλό. Το αυτοκίνητο ακινητοποιήθηκε για λίγο, κι έπειτα πετάχτηκε μπροστά μ' ένα ξαφνικό τίναγμα του νερού. Οι πίσω ρόδες πέρασαν από πάνω του σαν αθλητές που πηδούν κάποιο εμπόδιο, και τώρα το αυτοκίνητο σύρθηκε με μεγάλη ταχύτητα προς ένα σταυροδρόμι, σκοτεινό και τρικυμισμένο από τα νερά των χειμάρρων που πάλευαν εκεί για το ποιος θα νικήσει τον άλλο και ποιος ρους

θ' αποδεικνυόταν πιο σύντομος για να φτάσει όλη η υδάτινη μάζα στον άγνωστο προορισμό της. Ένα κύμα μαύρου νερού χτύπησε στην πόρτα του συνοδηγού, κι ένα δεύτερο βρέθηκε ξαφνικά πάνω στο καπό, σκεπάζοντάς το όλο και γλείφοντας το παρμπρίζ, όπου οι υαλοκαθαριστήρες δούλευαν με μόνο αποτέλεσμα να βγάζουν έναν ακόμη ήχο που περνούσε στο εσωτερικό του αυτοκινήτου κάνοντας τον οδηγό να κλείνει και με τα δυο χέρια τ' αφτιά του. Δεν έπιανε πια το τιμόνι —όχι αφότου κατάλαβε πως ήταν εντελώς παράλογο ακόμη και να ελπίζει πως θα τον υπάκουε έστω και για λίγα μέτρα—, αλλά για την ώρα δε φοβόταν μήπως το ποτάμι τον πετάξει πάνω σε κανέναν τοίχο, γιατί ταξίδευε στις μεσαίες λωρίδες, εκεί όπου το νερό φαινόταν να χει το μεγαλύτερο βάθος. Αυτό που φοβόταν —πέρα από το τηλεφώνημα που αργούσε να κάνει— ήταν μήπως η άσφαλτος υποχωρήσει και βρεθεί σφηνωμένος εκεί, στη μέση του δρόμου, με τα νερά να τον κυκλώνουν και χωρίς να μπορεί ν' ανοίξει κάποια πόρτα για να ξεφύγει. Άλλα και να τα κατάφερνε να βγει έστω κι από το παράθυρο —με λίγο κόπο θα τα κατάφερνε, αν κι είχε πάρει πολλά κιλά τα τελευταία χρόνια, πολλά κιλά όλον αυτό τον καιρό που ζούσε μόνος του—, αλλά κι έξω να βγαίνε, δεν έβλεπε να χει πολλές πιθανότητες ν' αντέξει στη δύναμη του επίπεδου καταρράχτη. Θα πνιγόταν σα γάτα κι αυτός, σαν ποντίκι, πριν προλάβει να φτάσει σε κάποιο υπόστεγο, κάπου που να μην είχε πλημμυρίσει και που να βρισκεί ένα τηλέφωνο. Ένα τηλέφωνο, οπωσδήποτε. Επρεπε να το βρει, κι έπρεπε να το βρει γρήγορα. Χανόταν.

Αν το νερό είχε λίγο μεγαλύτερο ειδικό βάρος, η οροφή θα χει γεμίσει εκατομμύρια τρύπες, σκεφτόταν, θα χει γίνει σα σουρωτήρι — αλλά τουλάχιστον να μην υποχωρούσε η άσφαλτος. Μπορούσε να υπομένει τους θορύβους απ' όλ' αυτά τα αντικείμενα που χτυπούσαν

το αυτοκίνητο από δεξιά και από αριστερά και από κάτω —αυτοί ήταν και οι πιο ανατριχιαστικοί: σάμπως κάτι να θελε να μπει μέσα και να του δαγκώσει τα πόδια, κάτι που ζύγιζε κάτω από την επιφάνεια, ένας καρχαρίας του υπεδάφους—, αλλά δε μπορούσε να σκέφτεται ότι θα έσπαγε ο δρόμος και θα τον κράταγε αιχμάλωτο σ' ένα σημείο, να περιμένει εκεί πότε θ' ανέβαινε η στάθμη του νερού για να τον πνίξει. Ήδη τα πόδια του, που πατούσαν χωρίς αποτέλεσμα τα πεντάλ, ήταν μούσκεμα, κι ανοιχόκλεινε τα μισομουδιασμένα δάχτυλά του για να μην παγώσουν.

Κι άλλο σταυροδρόμι. Οι δυο χείμαρροι δημιουργούσαν ένα άγαλμα από μανιασμένους αφρούς καθώς χιμούσαν ο ένας πάνω στον άλλο, και το αυτοκίνητο κατευθυνόταν ίσια στο κέντρο της συμπλοκής, όπου τον περίμενε και κάτι άλλο, κάτι μαύρο και τρομακτικό, έτοιμο να τον αρπάξει στα νύχια του μόλις θα το πλησίαζε. Έκλεισε τα μάτια και κρατήθηκε από το τιμόνι σκύβοντας μπροστά για να μη δει το τέρας που θα τον σκότωνε, αλλά δεν κρατήθηκε και ούρλιαξε όταν άκουσε τον φριχτό ήχο των μετάλλων που εισχωρούσαν το 'να στ' άλλο όπως τα νερά των διασταυρωνόμενων δρόμων. Άνοιξε για λίγο τα μάτια και πρόλαβε να δει το άλλο αυτοκίνητο να στριφογυρνά αγκιστρωμένο στις δίνες του χειμάρρου και να φεύγει μέσα στο σκοτάδι μ' όλη την ταχύτητα του τρικυμισμένου δρόμου. Προτού ξανακλείσει τα μάτια καθώς ένα δεύτερο όχημα —μεγαλύτερο αυτό, σαν τροχόσπιτο, αλλά δεν ήταν στήγουρος— ορμούσε καταπάνω στο δικό του για να το εμβολίσει, είδε και τον οδηγό του πρώτου, να κρέμεται μισός μέσα και μισός έξω από το σπασμένο του παρμπρίζ, με τα χέρια ανοιχτά και ταλαντευόμενος δεξιά-αριστερά, σα να χόρευε έναν περίεργο χορό για μεθυσμένους. Το τροχόσπιτο πρέπει να πέρασε από δίπλα του χωρίς να τον αγγίξει, γιατί κατάφερε να ξανανοίξει τα

μάτια και να δει πως εξακολουθούσε να τρέχει πάνω στην αφρισμένη επιφάνεια του χειμάρρου, προς μιαν άλλη κατεύθυνση τώρα, το ίδιο όμως άγνωστη και σκοτεινή όπως κι η προηγούμενη.

Είχε γλυτώσει τη δεύτερη σύγκρουση παρά τρίχα, αλλά τίποτα δεν του εγγυόταν πως θα ξέφευγε ώς το τέλος. Κι η βροχή δεν έλεγε να σταματήσει. Όχι. Τώρα πια, εδώ και λίγα λεπτά, είχε την εντύπωση πως δυνάμωσε κιόλας, πως ο θόρυβος στην οροφή είχε ενταθεί, είχε δεκαπλασιαστεί σε ένταση. Σε λίγο θα έσπαγε, σκέφτηκε, θα τρυπούσε, και το νερό θα τον έπνιγε. Και δε θα τηλεφωνούσε. Δε θα προλάβαινε να τηλεφωνήσει. Αλλά δεν ήταν δυνατόν. Όχι, παραήταν γελοίο! Να μπορεί ν' αλλάξει τα πάντα, ξαφνικά, απρόσμενα, τα πάντα, και να βρέχει! Να βρέχει έτσι, σκληρά, απάνθρωπα, θανάσιμα, κι αυτός να μη θέλει άλλο από ένα τηλέφωνο, ένα τηλέφωνο μόνο και τίποτ' άλλο στον κόσμο. Θεέ μου, δε θέλω άλλο τίποτα, είπε, σε παρακαλώ ένα τηλέφωνο, δώσ' μου ένα σταθερό τηλέφωνο, κανένα κινητό δε δουλεύει πρέπει να τηλεφωνήσω.

Σε παρακαλώ, είπε, σε παρακαλώ.

Και τότε είδε το λευκό τροχόσπιτο, σφρηγωμένο σ' ένα στενό, να μεγαλώνει, να μεγαλώνει, και να τον σκεπάζει ολόκληρο με τον όγκο του και με τα ουρλιαχτά του.

Το δεξί μέρος του αυτοκινήτου λύγισε, στράβωσε και διπλώθηκε σα να ταν χάρτινο, κι η θέση δίπλα του έλιωσε κάτω από το σίδερο που την πλάκωσε μ' έναν θόρυβο σα στριγκλιά ερινύας ξοπίσω του, καθώς περνούσε μέσα από το θρυμματισμένο παρμπρίζ και κυλούσε στα νερά, που τον αγκάλιασαν για μερικές στιγμές ολόκληρον, πριν τον πετάξουν σ' ένα κράσπεδο και τον αφήσουν εκεί να φωνάζει, να φωνάζει ακατάληπτα.

Ναι, είχε πιστέψει πως ήταν νεκρός, δε μπορούσε να ζει, κανείς δε θα μπορούσε να ζήσει μετά από μια

τέτοια σύγκρουση, αλλά όχι, δεν πονάει πουθενά πραγματικά, έχει μόνο μια μικρή ενόχληση στο πόδι, αλλά κανείς δεν πεθαίνει από ένα τραύμα στο πόδι, όχι αμέσως τουλάχιστον, κι αυτός δε βλέπει να πονάει πουθενά αλλού, κι αυτό, συν το ότι αισθάνεται ακόμα τη βροχή να πέφτει παντού γύρω του και πάνω του, και πάνω του τώρα, του αποδεικνύει ότι δε μπορεί να έχει πεθάνει κι ας έπεσε με απίστευτη ταχύτητα πάνω σ' έναν μεταλλικό όγκο που διέλυσε το μισό του αυτοκίνητο. Όχι, ζει, κι είναι πεσμένος κάπου στο έδαφος, και πρέπει να σηκωθεί γρήγορα από κει και να βρει επιτέλους ένα τηλέφωνο και να πει αυτά που έχει να πει για ν' αλλάξουν όλα. Ναι, ναι, ναι, πρέπει να σηκωθεί και να τα καταφέρει. Τώρα δεν είναι δύσκολο.

Σηκώνει λίγο το κεφάλι και προσπαθεί να δει πού είναι. Έχει σκοτάδι και δυσκολεύεται να καταλάβει, και η βροχή μπαίνει στα μάτια, μέσα στα μάτια του, και τον τυφλώνει. Αλλά αυτό το κράσπεδο, κι αυτοί οι σκούροι όγκοι λίγο πιο κει, και η σκιά του χαμηλού κτηρίου στο βάθος, δε μπορεί να είναι παρά — ναι, βρίσκεται σ' ένα βενζινάδικο, σ' ένα κλειστό βενζινάδικο. Και στα βενζινάδικα έχει τηλέφωνα. Σ' όλα τα βενζινάδικα έχει τηλέφωνα. Τίποτα δεν έχει χαθεί. Θα προλάβει, θα προλάβει.

Κάνει να σηκωθεί βάζοντας δύναμη στα χέρια του, αλλά η βροχή γλιστράει σε μικροσκοπικά αφρισμένα ποταμάκια ανάμεσα στα δάχτυλά του και τον εμποδίζει. Γλιστράει και παίρνει μισή στροφή γύρω από τον εαυτό του πριν ξαναπέσει, με τα πλευρά του να χτυπούν στο υπερυψωμένο κράσπεδο. Βογγάει από τον αναπάντεχο πόνο αλλά δεν ακούει τίποτε, δεν ακούει τη φωνή του, γιατί όλα γύρω του είναι νερό, και ήχοι από το νερό που πέφτει, τις σταγόνες που μοιάζει να πυροβολούν το τσιμέντο και την άσφαλτο και τις νερολακκούβες που έχουν δημιουργηθεί παντού ένα γύρο.

Είναι παντού αυτοί οι ήχοι του νερού, έξω και μέσα του, πίσ' απ' τ' αφτιά και βαθιά μες στο κεφάλι του, ήχοι τυραννικοί, που δεν τον αφήνουν να σηκωθεί από κάτω και να φάξει για τηλέφωνο, κι ας βρίσκεται πια τόσο κοντά στο τέλος.

Κάνει μια προσπάθεια ακόμα, σα μωρό που μπουσουλάει και ταυτόχρονα θέλει να πιαστεί από κάπου για να σηκωθεί στα δυο του πόδια, και τότε, στη λάμψη μιας αστραπής, βλέπει εκείνη τη διαφημιστική πινακίδα, ούτε δυο μέτρα μακριά του, και ρίχνεται με μανία προς το μέρος της τσαλαβουτώντας μέσα στα αγριεμένα νερά κάτω από το τσιμεντένιο κράσπεδο, τεντώντας το σώμα του και γρατζουνώντας τους αγκώνες του τώρα που το σακάκι του έχει σκιστεί στα μανίκια, αλλά πια είναι κοντά στο πλαίσιο της πινακίδας, σχεδόν το πιάνει με τις άκρες των δάχτυλων του και θέλει να ουρλιάξει από χαρά, ναι, το πιάνει, τυλίγει και τα δέκα δάχτυλά του γύρω από το παγωμένο μέταλλο, κι ενώ ένα καινούργιο κύμα νερού, ένα πελώριο αφρισμένο κύμα προσπαθεί να τον παρασύρει μακριά απ' το στόχο του, εκείνος σφίγγει τις παλάμες του μ' όλη του τη δύναμη και κρατάει την ανάσα του για να μην τον πνίξει το νερό, γιατί τώρα το ξέρει πως βρίσκεται πολύ κοντά στο τέρμα και ξέρει πως δε θ' αφεθεί να νικηθεί από τίποτα. Ούτε από το νερό, όσο πολύ κι όσο δυνατό και ύπουλο κι αν είναι. Μια δεύτερη αστραπή τού δείχνει για δυο δευτερόλεπτα κάποιες λεπτομέρειες από το χώρο γύρω του, αλλ' αυτός το μόνο που βλέπει είναι ένα αυτοκίνητο που κυλάει αργά σα μαύρο ψυχαγωγικό πορθμείο, ενώ ταυτόχρονα σκέφτεται πως όλη αυτή την ώρα δε θυμάται να είδε άλλες αστραπές, κι αυτό τού φαίνεται παράξενο κι ανεξήγητο, αλλά δε μπορεί να το σκεφτεί περισσότερο τώρα, ούτε και τίποτε άλλο άλλωστε, γιατί σημασία πια έχει να σηκωθεί, να τεντώσει το σώμα του όσο κι αν πονάει με την

παραμικρότερη προσπάθεια, να σηκωθεί και να ψάξει για κάποιο τηλέφωνο, γιατί είναι πολύ κοντά στο τέλος και δε θ' αφήσει να του ξεφύγει εύκολα η τελευταία του ευκαιρία.

Κι άλλη αστραπή. Τρίτη. Σκέφτεται πως το μέρος εδώ τραβάει τις αστραπές για κάποιο λόγο που ούτε ξέρει ούτε χρειάζεται να μάθει, και σφίγγοντας τα δόντια τραβάει, τραβάει μ' όση δύναμη μπορεί να βρει μέσα του και πιάνεται από τα πόδια της πινακίδας, πιάνεται γερά απ' τα πόδια της, γαντζώνεται σα μωρό καγκουρό απ' τη μάνα του (έχει αυτή την εικόνα, ξαφνικά θυμάται αυτή την εικόνα και τη φέρνει μπροστά του, ένα καγκουρό να τρέχει δαιμονισμένα για να ξεφύγει από δυο κυνηγούς που του ρίχνουν με τα όπλα τους, ενώ το παιδί του έχει πιαστεί χαμηλά πάνω στο μάρσιπο και τινάζεται δεξιά-αριστερά καθώς η μάνα του τρέχει για να το γλυτώσει από τις σφαίρες — ήταν κάποιο ντοκιμαντέρ, υποθέτει, κάποια ταινία της τηλεόρασης) και κυλιέται δεξιά-αριστερά από τα σιδερένια πόδια της πινακίδας έχοντας όλους τούς ήχους της βροχής στ' αφτιά του, μέσα κι έξω απ' τ' αφτιά του, όλ' αυτά τα πράγματα που δε μπορούν να του κάνουν τίποτε όμως τώρα πια, γιατί έχει πιαστεί γερά από το λεπτό μέταλλο και δε λέει να τ' αφήσει να του γλιστρήσει ό,τι και να γίνει. Θέλει να φωνάξει κάτι δυνατά προς τη βροχή, να βγάλει σα φτύσιμο από μέσα του μια βρισιά, μια τσιρίδα, μια κατάρα για τη βροχή, κι ίσως να το 'κανε τελικά αλλά δεν ακούστηκε τίποτε, όχι από τον ίδιο τουλάχιστον, ο ίδιος ακούει μονάχα τούς ήχους της βροχής που λούζει τα πάντα, και του νερού που τρέχει αφρισμένο κάτω και γύρω από τα πόδια του.

Ένα φως. Και ένας θόρυβος. Ένας τρομακτικός, βαθύς και μουντός σαν από έκρηξη όλμου θόρυβος, κι ένα φως που καταφέρνει να τον τυφλώσει και να τον αναγκάσει ν' αφήσει το προστατευτικό πλαίσιο της

διαφήμισης και να πέσει στο νερό που ορμάει από παντού να τον πνίξει. Κεραυνός; αναρωτιέται. Ναι, κεραυνός, και μάλιστα πρέπει να σκασε κάπου πολύ κοντά, ίσως όχι παραπάνω από δέκα-είκοσι μέτρα, ίσως και πάνω στο βενζινάδικο ακόμα. Ο αέρας γέμισε από μια έντονη, καυστική μυρωδιά, μια μεταλλική μυρωδιά που τον ζαλίζει. Κι άλλος. Αυτός είναι ακόμη πιο κοντά, το έδαφος τραντάζεται κάτω από τα πόδια του που είναι γυμνά εδώ και ώρα, έχει χάσει ακόμα και τις κάλτσες του, και τ' αφτιά του βουλώνουν από το βουητό που διαδέχτηκε τη βροντή. Τα μάτια του τρέχουν κάποιο υγρό — όχι δάκρυα, κι ούτε είναι νερό αυτό το πράγμα, δεν ξέρει τι είναι και φοβάται πως χτυπήθηκε από κάτι, από κάποιο θραύσμα, και μάτωσε, αλλά ξέρει πως δεν έχει καιρό για απορίες, πρέπει να βρει ένα τηλέφωνο και να τηλεφωνήσει πριν να ναι όλα αργά και δεν καταφέρει ν' αλλάξει τίποτε.

Φως. Χωρίς κεραυνό. Και—

Τι ν' αυτό;

Θεέ μου, ένας θάλαμος! Ένας τηλεφωνικός θάλαμος, δέκα-δεκαπέντε μέτρα μακριά του. Ένας τηλεφωνικός θάλαμος για τους οδηγούς που τους αρέσει να τηλεφωνούν από θαλάμους καθώς τους βάζουν βενζίνη. Ναι, είναι ένας τηλεφωνικός θάλαμος, θαυμάσιος, υπέροχος μέσα στο ασπροκίτρινο φως της αστραπής, σα φάρος στην άκρη του κόσμου, μ' όλα αυτά τα νερά που τον έζωναν αφρίζοντας λες κι ήτανε χτισμένος πάνω σε ακρωτήρι ή σε κανένα έρημο βράχινο νησί. Πρέπει να φτάσει — να φτάσει κοντά του και να τηλεφωνήσει. Ναι. Κι είναι τυχερός, γιατί βρίσκεται λίγο πιο χαμηλά από το κράσπεδο με τη διαφημιστική πινακίδα, κι έτσι δε θα κινδυνεύει να κυλήσει από τα νερά προς τα πίσω, δε θα υπάρχει περίπτωση να απομακρυνθεί απ' τις γραμμές του. Ακόμα κι αν χάσει την ισοροπία του, το ποτάμι θα τον βγάλει ακριβώς δίπλα του, το βλέπει,

και θα τα καταφέρει με λίγη τύχη να πιαστεί από κάπου και να μην κυλήσει παραπέρα. Χρειάζεται και λίγη τύχη, επιτέλους, έχει ανάγκη από λίγη τύχη, γιατί όλα πάνε στραβά αφότου έμαθε το νέο και μέχρι που έπιασε αυτή η καταραμένη, ανελέητη βροχή. Δε ζητάει τίποτε παραπάνω, μονάχα λίγη τύχη για να φτάσει ώς το θάλαμο. Γιατί να μην την έχει;

Αρχισε να τρέχει χωρίς να το προσχεδιάσει καν, με μεγάλα βήματα, πλατσουρίζοντας μες στα νερά, χωρίς να σκέφτεται πού πατάει κι αν τρυπηθεί από κάτι αιχμηρό έτσι ξυπόλυτος που είναι, τρέχει με τα μάτια μισόκλειστα ίσια-πάνω στη σκιά του θαλάμου που τώρα πια δεν τον βλέπει αλλά μόνο τον θυμάται, λέγοντας συνέχεια το νούμερο φωναχτά, μην τυχόν —αν είναι δυνατόν!— και το ξεχάσει μέσα στη σαστιμάρα του, τρέχει, και το φως κι εκείνη η άσπρη ζικζακωτή γραμμή ακριβώς μπροστά του τον πετάνε στην ασφάλτινη κοίτη του χειμάρρου, μονοκόμματα, με το πρόσωπο, σάμπως κάποιος να του 'βαλε τρικλοποδιά. Λίγο προτού βρεθεί ολόκληρος μέσα στο νερό ακούει και τον ήχο, τον βροντερό ήχο του κεραυνού, και για μια στιγμή θυμάται πως είδε, ή του φάνηκε πως είδε, το θάλαμο να τινάζεται μέσα σε κίτρινες φλόγες στον υγρό αέρα, μέσα στους καταρράκτες, και να εκτοξεύεται ψηλά, στον ουρανό, που πρέπει να είναι ακόμα στη θέση του, πνιγμένος κι αυτός στο νερό και στο απόλυτο, στο πυκνό, στο πέτρινο σκοτάδι.

Σηκώνει λίγα εκατοστά το πρόσωπό του και προσπαθεί να διακρίνει κάτι, οτιδήποτε, και νομίζει πως βλέπει το περίγραμμα του θαλάμου —δε μπορεί να 'ναι τίποτ' άλλο, σκέφτεται—, και θέλει να γελάσει, να ξεκαρδιστεί στα γέλια, γιατί πιστεύει πως νίκησαν τον κεραυνό, αυτός και ο θάλαμος νίκησαν τον κεραυνό, έχοντας συμμαχήσει προς στιγμήν χωρίς καν να το προσυνεννοηθούν. Το νερό τον κυκλώνει από παντού

και περνάει τώρα πια από πάνω του, αλλά εκείνος τώρα γελάει, και μαζί λέει συνέχεια και το νούμερο, όχι γιατί φοβάται μην το ξεχάσει —δε θα το ξεχάσει ποτέ—, αλλά για να χλευάσει τον κεραυνό και όλο τον ηλεκτρισμό της ατμόσφαιρας, και τους αρχαίους χειμάρρους που 'γιναν πολυκατοικίες, κι οτιδήποτε ευθυνόταν για τον πνιγμό της πόλης και του κόσμου όλου. Σηκώθηκε πιο εύκολα απ' όσο περίμενε και βρέθηκε για λίγα δευτερόλεπτα όρθιος, έκανε δυο βήματα και ξαναβρέθηκε κάτω χτυπώντας κάπου στο πρόσωπό του πάλι και λίγο στα γόνατα, ξανασηκώθηκε, έκανε άλλα δυο βήματα, έπεισε μέσα στο αφρισμένο νερό και προχώρησε με τα τέσσερα προς το θάλαμο, προς το θάλαμο, γελώντας και ουρλιάζοντας τον αριθμό, καταπίνοντας νερό είτε κατευθείαν από τον ουρανό είτε από το ποτάμι του δρόμου, βρέθηκε όρθιος χωρίς να θυμάται να το 'χει προσπαθήσει ή σκεφτεί καν, έτρεξε μες στα νερά και χτύπησε το μέτωπό του σε κάτι κρύο, υγρό και σκληρό.

Έφτασε. Αγκάλιασε το θάλαμο και με τα δυο του χέρια κι έψαξε να βρει την πόρτα του, την πτυσσόμενη πόρτα που τον χώριζε από τη συσκευή. Τη βρήκε. Έπεισε μ' όλο του το βάρος επάνω της κι έσπρωξε, κι εκείνη άνοιξε, μάζεψε και του 'κανε χώρο να περάσει μέσα, στη στεγνή ασφάλεια του θαλάμου. Και στο τηλέφωνο.

Τα κατάφερε. Τα 'χει καταφέρει. Και οι δυο τους τα 'χανε καταφέρει. Ο θάλαμος στεκόταν ακόμη όρθιος, μέσα σ' εκείνη την ατμόσφαιρα που μύριζε χημικό πόλεμο και σου 'κανε τη μύτη να τρέχει ασταμάτητα, κι αυτός στεκόταν ζωντανός μέσα του, ζωντανός και νικητής, μ' όλες τις μελανιές και τους μικροπόνους που τύλιγαν το κορμί του όπως μέχρι πριν λίγο το νερό. Τώρα το 'βλεπε να σκίζεται στα δύο δεξιά κι αριστερά απ' τον ατσάλινο θάλαμο, να μανιάζει και να μουγκρίζει

απ' την οργή του που δε μπορούσε να χωθεί μέσα και να τα παρασύρει όλα —θάλαμο, τηλέφωνο και άνθρωπο— μέχρι το τέλος.

Γέλασε φωνάζοντας το νούμερο προς το διχαλωτό νερό, προς το χείμαρρο που σχημάτιζε ένα αντεστραμμένο σήμα της νίκης γύρω από τον φωτεινό τώρα θάλαμο, το μόνο φωτεινό ανθρώπινο κατασκεύασμα στην περιοχή, και στράφηκε προς τη βαριά, ασημόγκριζη συσκευή.

«Εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ», της είπε, «εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ!», κι άρπαξε το ακουστικό σα να 'θελε να το ξεκολλήσει.

Η ψηφιακή οθόνη δίπλα στο καντράν άναψε, του είπε να ρίξει ένα κέρμα —ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ, του έλεγε, ΚΕΡΜΑ—, και, Θεέ μου, η καρδιά του πήγε να σπάσει, γιατί μόνο τώρα, μόνο τώρα όλη η μακάβρια αγωνία τού να ήταν κομμένο το τηλέφωνο βρήκε ευκαιρία να εκδηλωθεί, γιατί κατά βάθος δεν πίστευε ότι το τηλέφωνο θα λειτουργούσε μ' όλη αυτή τη βροχή, μ' όλες αυτές τις αστραπές, και τους κεραυνούς, και μ' όλην αυτή την ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα, και τα ιόντα, και τη βαριά, μεθυστική μωρωδιά του όζοντος που είχε κάνει τη μύτη του να κλείσει και τον ανάγκαζε ώρα τώρα ν' αναπνέει μόνο με το στόμα.

Αλήθεια λειτουργούσε; αλήθεια λειτουργούσε; κόπηκε;

Ναι, ναι, όχι, δεν κόπηκε, δεν κόπηκε, η οθόνη της άναβε, του έλεγε να ρίξει κέρμα, να ρίξει ένα κέρμα στη σχισμή της και να πάρει το νούμερο, εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ, αυτό μόνο και τίποτ' άλλο. Μετά όλα θα πηγαίναν καλά — θα τους έλεγε, θα τους έλεγε, κι όλα θ' αλλάζανε γιατί ήταν καιρός ν' αλλάξουν και ήδη είχαν αργήσει πάρα πολύ, αδιανόητα πολύ, και γιατί όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα να ζήσουν, έτσι δεν είναι; Έτσι, ναι. Τι ήθελε; Κέρμα.

Όχι κάρτα, κέρμα. Είχε κέρμα; Θεέ μου, είχε κέρμα; Ναι! Νά το. Όχι, όχι αυτό, είναι μεγάλο, δε χωράει στη σχισμή αυτό. Αλλά — αλλά, Θεέ και Κύριε, οι τσέπες του είναι άδειες, κι η βροχή χτυπάει το θάλαμο με λύσσα, με θόρυβο, τώρα πια νομίζει πως δεν είναι νερό αλλά χαλάζι, δε μπορεί να κάνει τόσο απίστευτα μανιασμένο θόρυβο η βροχή. Κι οι τσέπες του είναι άδειες. Ένα — Χριστέ μου ένα κέρμα, τίποτ' άλλο, τίποτ' άλλο, σε παρακαλώ Χριστέ μου σε παρακαλώ σε ικετεύω, σε ικετεύω — ένα κέρμα. Η άλλη του τσέπη, πίσω. Δεν έψαξε σ' αυτήν. Τι 'ν' αυτό; Ένα — ένας συνδετήρας. Ένας συνδετήρας ήτανε. Όχι. Αυτό; Χριστέ μου, κι άλλος συνδετήρας, οι τσέπες του είναι γεμάτες συνδετήρες κι ούτ' ένα κέρμα, για όνομα του Θεού! Πού είναι; πού είναι; δε μπορεί (κεραυνός, κι άλλος κεραυνός), θυμάται πως είχε κέρματα, πέντε, ίσως και παραπάνω, μια χούφτα είχε, και τώρα δε βρίσκει παρά μονάχα συνδετήρες (κι άλλος, αυτός έπεσε πολύ κοντά), για όνομα του Θεού και της Παναγίας. Κι η βροχή πέφτει ακόμα, δε δείχνει να 'χει κοπάσει ούτε στο τόσο, νά, νά, άρχισε να μπαίνει και μέσα στο θάλαμο, κι ας έχει αυτό το αλουμίνιο μέχρι το ύψος του γονάτου του γύρω-γύρω, έτσι που πάει σε λίγο θα γίνει πισίνα εδώ μέσα.

Κι αυτός δεν έχει ούτε ένα κέρμα, γαμώτο, για να πάρει το τηλέφωνο και να φύγει — κι από 'δώ, κι από τα σκοτάδια. Ούτε ένα κέρμα.

Χτυπάει τη συσκευή με την παλάμη του, και καταφέρνει ν' ακούσει μέσα στο μάνιασμα της βροχής το κουδούνισμα μέσα της. Αυτό είναι, ναι. Είναι γεμάτη κέρματα — γεμάτη! Πρέπει να βρει τρόπο να της πάρει ένα, ένα μόνο. Ορκίζεται πως θα της το ξεπληρώσει, θα 'ρθει αύριο κιόλας και θα τη στουμπώσει, θα τη φισκάρει στα κέρματα, και δε θα πάρει ούτε ένα τηλέφωνο γι' αντάλλαγμα, θα τη γεμίσει ένα

τσουβάλι κέρματα και θα φύγει. Μονάχα να του δώσει αυτή τώρα ένα, ένα μόνο, την παρακαλεί πολύ, πολύ την παρακαλεί, ένα κέρμα για να τηλεφωνήσει μόνο.

Τη χτυπάει και με τα δυο του χέρια τώρα, δεξιά κι αριστερά, πάνω και κάτω, σηκώνει το πόδι του και της δίνει μια γονατιά που τον κάνει να διπλωθεί στα δύο από τον πόνο, νομίζει πως το γόνατό του έσπασε, η επιγονατίδα του ή όπως στο διάολο τη λένε σα να κουνήθηκε παραπάνω απ' το κανονικό εκεί μέσα, κι είχε χτυπήσει ξανά τα γόνατά του κι έξω, όταν έπεσε μέσα στο ποτάμι της βροχής — δεν έπρεπε να χτυπήσει έτσι τη συσκευή, δεν έπρεπε.

«Συγγνώμη», της λέει. «Δώσ' μου ένα κέρμα, σε παρακαλώ».

Η συσκευή δεν του απαντάει. Στέκεται βουβή, με το ακουστικό της να κρέμεται απ' το μεταλλικό του καλώδιο και να κάνει ακόμα εκείνο τον γλυκό ήχο, εκείνο το τουτ-τουτ που τον χωρίζει απ' τους άλλους κι απ' το τέλος. Άλλα δεν του δίνει το κέρμα που της ζητάει.

Σκύβει το κεφάλι και μισοκλείνει τα μάτια, βλέποντας τη λιμνούλα που έχει αρχίσει κιόλας να σχηματίζεται στο πάτωμα του θαλάμου — η στάθμη της έχει ανεβεί όσο αυτός χτυπούσε τη συσκευή, ναι, είναι φανερό, σε λίγο θα πνιγεί εδώ μέσα. Το νερό έχει κιόλας φτάσει μέχρι τους αστραγάλους του σχεδόν, τα πόδια του έχουν μουδιάσει από τα γόνατα και κάτω, και δεν έχει ούτε ένα κέρμα. Δεν είναι δυνατόν, αλλά ναι, δεν έχει ένα κέρμα για να τηλεφωνήσει και —

Τι 'ν' αυτό; Αυτό το μικροσκοπικό κυκλάκι μέσα στα νερά, το άσπρο κυκλάκι που το περίγραμμά του παιζεί, μαζεύει κι απλώνεται, μαζεύει κι απλώνεται, κι είναι θαμπό, θολό, αλλά δεν παύει να 'ναι ένα άσπρο κυκλάκι, ένα κέρομα.

Πότε έπεσε εκεί; Όταν χτύπησε το τηλέφωνο; Κα-

θώς έψαχνε τις τσέπες του; Ήταν απ' την αρχή, πεσμένο ώρες εκεί κάτω, πεσμένο, ξεχασμένο από τον τελευταίο που χε μπει για να τηλεφωνήσει ή — ποιος ξέρει; — βρισκόταν μέρες ολόκληρες στο πάτωμα του θαλάμου και κανείς δεν το πρόσεξε; Δεν έχει, δεν έχει σημασία, δεν έχει.

Σκύβει, το πιάνει με τις άκρες των δαχτύλων του, του γλιστράει, λυγίζει τα γόνατα, σφίγγει τα δόντια από τον πόνο, πιάνει το κέρμα με τα νύχια του δείκτη και του αντίχειρα, το γραπώνει, το φέρνει προς το στόμα του σα να θέλει να δοκιμάσει μήπως είναι κάλπικο, του ρχεται να γελάσει και, ναι, το χώνει στο στόμα του και το πιάνει με τα δόντια, το σφίγγει με τα δόντια του, ενώ έξω απ' το θάλαμο η βροχή λυσσομανάει χωρίς να δείχνει σημάδια εξασθένισης, το σφίγγει με τα δόντια και κουνάει το κεφάλι δεξιά κι αριστερά, σα σκύλος που πιάνει τη μπάλα που του πέταξε το αφεντικό του και του τη δείχνει για να του πει μπράβο.

«Εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ», λέει, «ογδονταο-ΧΧΧΧ-τώ».

Και πιάνοντας το λεπτό κέρμα με το χέρι του το ρίχνει στη σχισμή. Η συσκευή το καταπίνει και, μ' ένα μεταλλικό, γουργουριστό θόρυβο, το πετάει έξω. Ήρεμα, ήρεμα, σκέφτεται, να το βάλω πιο καλά, πιο καλά. Σιγά-σιγά, σκέφτεται, τώρα δεν πρέπει να βιαστώ. Το ξαναχώνει πιο προσεκτικά στη σχισμή, η συσκευή το καταπίνει για δεύτερη φορά, ένας μεταλλικός θόρυβος ακούγεται από μέσα της και — οι λέξεις στην ψηφιακή οθόνη αλλάζουν, δε λέει πια ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ, το μήνυμα άλλαξε, άλλαξε, τώρα διαβάζει ότι πρέπει να επιλέξει έναν αριθμό —ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΑΡΙΘΜΟ ΚΛΗΣΕΩΣ, λέει, ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΑΡΙΘΜΟ ΚΛΗΣΕΩΣ—, αν είναι Θε μου δυνατόν, να επιλέξει, αυτός έχει επιλέξει εδώ και ώρες, έχει μια ζωή τώρα που επέλεξε τον αριθμό, τι του λέει; Ναι, ναι, ναι, καλά, θα επιλέ-

ξει. Πώς ήταν; Εξηντα... εξηντατέσσερα... εξηντατέσσερα εικοσι—

Όχι, όχι, ήρεμα. Ήρεμα τώρα. Πώς ήταν το νούμερο; Ήταν από εξηντατέσσερα, ναι, γι' αυτό είναι σίγουρος. Δεν υπάρχει περίπτωση, από εξηντατέσσερα άρχιζε. Από εξηντατέσσερα. Και μετά; Μετά; Αν θυμόταν το αμέσως επόμενο νούμερο θα το θυμόταν όλο, δεν υπήρχε περίπτωση. Έτσι γίνεται πάντα. Λοιπόν. Ήρεμα. Εξηντατέσσερα. Εξηντατέσσερα. Και μετά...

Διάβολε, γιατί να μη το 'χει γράψει κάπου, χάθηκε να το 'χει γράψει σ' ένα κωλόχαρτο;

Πώς ήταν; Πώς πήγαινε;... Εξηντατέσσερα ει—

Ναι! Εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ! Εξηντατέσσερα εικοσιεννιά τρία ογδονταοχτώ, τι εύκολο Θεέ μου τι εύκολο — πώς ήταν δυνατό να το ξεχάσει έστω και για λίγο; Φταίει η βροχή, σκέφτηκε, η αναθεματισμένη, ατελείωτη αυτή βροχή. Πότε θα 'σκαζε; ποτέ; Θα 'βρεχε μέχρι να πνίξει όλο τον κόσμο; μέχρι να πνίξει κι αυτόν μέσα στο θάλαμο; Προτού προλάβει να μιλήσει στο τηλέφωνο;

«Δε θα σταματήσεις;» φώναξε.

Η βροχή δεν του απάντησε, μόνο συνέχισε να πέφτει βάναυσα πάνω στο θάλαμο και πάνω στα νερά που πλημμύριζαν τα πάντα γύρω απ' το βενζινάδικο και παντού ολόγυρα. Του απάντησε μόνο μια αστραπή, που τύλιξε τον ουρανό κάπου ψηλά —ή και χαμηλά, δεν ήξερε να πει— κι έκανε τα γράμματα στη μικροσκοπική οθόνη της συσκευής να ξεθωριάσουν για λίγο, να χάσουν για μια στιγμή την κόκκινη λάμψη τους. Άλλα μόνο για μια στιγμή.

Βιάστηκε να πατήσει τα νούμερα στο πλήκτρο του καντράν, με την καρδιά του σφιγμένη από τη σκέψη μήπως πέσει καμιά ακόμα πιο κοντά και κόψει το ρεύμα που τροφοδοτούσε το θάλαμο. Πρώτα τον κωδικό της πόλης. Και μετά...

Έξι-τέσσερα-δύο-εννιά-τρία-τρία-οχτώ.

Λάθος!

Πρόλαβε και πάτησε με το δάχτυλο το κουμπί που έκλεινε τη συσκευή προτού ο επιλογέας της περάσει και το τελευταίο στη μνήμη του. Κι αν το άνοιγαν αμέσως στην άλλη γραμμή; Στο τριανταοχτώ; Ούτε να το σκέφτεται. Δεν είχε άλλο κέρμα, δεν είχε άλλο κέρμα. Έπρεπε να προσέξει τώρα. Γιατί ήταν και το νερό. Ανέβαινε. Ο θάλαμος έσταζε ελάχιστα, ήταν καλοκατασκευασμένος, ήτανε καινούργιος, έσταζε λίγες σταγόνες μόνο από την οροφή του, αλλά το νερό συνέχιζε ν' ανεβαίνει στα πόδια του, και σε λίγο θα 'χε φτάσει ώς τα γόνατά του. Λοιπόν. Να προσέξει τώρα. Να προσέξει πολύ. Ήρεμα. Ή—

Δεν του 'δωσε πίσω το κέρμα του!

Πού 'ν' το; Πού 'ν' το;

Δεν είν' εδώ, δεν είν' εδώ, πρέπει να 'χει πέσει μέσα στο νερό, δε μπορεί να το 'φαγε, δεν τα τρώνε πια τα κέρματα, το ξέρει αυτό, είναι υπεραυτόματες αυτές οι συσκευές, δεν κλέβουνε κέρματα, ποτέ.

Αλλά δεν είναι στο νερό. Δεν είναι στο νερό. Έχει φως, κανονικά θα το 'χε δει αν είχε πέσει μέσα στη λίμνη εκεί κάτω, έτσι δεν είναι;

Ναι, αλλά τότε πού είναι, πού είναι;

«Το 'φαγες γαμώτο σου; το 'φαγες;»

Τη χτύπησε με τη γροθιά του και τα δάχτυλά του πονέσανε σα να του τα πάτησε φορτηγό, ή εκείνο το ακυβέρνητο τροχόσπιτο που παραλίγο να χωθεί ολόκληρο στο αμάξι του κάτω απ' την κοιλιά του και να μην προλάβαινε μετά να κάνει το τηλέφωνο.

«Πουτάνα», της είπε, και τα μάτια του πλημμύρισαν δάκρυα, «σκ—»

Εκεί ήταν. Του το έδινε, του το πρόσφερε, μισό έξω μισό μέσα από το χαμογελαστό στόμα της κάτω δεξιά, εκεί ήταν, λαμπερό σαν από παλιό ασήμι.

«Ευχαριστώ», της είπε, «ευχαριστώ». Και μετά πάλι, παίρνοντας πίσω το κέρμα του, «Ευχαριστώ, ευχαριστώ». Κι ήθελε να της πει κι άλλα, να της ζητήσει συγγνώμη, αλλά είχε όλο τον καιρό μπροστά του γι' αυτά, έπρεπε να τηλεφωνήσει πρώτα, το τηλεφώνημα είχε προτεραιότητα, εντάξει; Μετά θα της ζητούσε πολλές φορές συγγνώμη, τώρα έπρεπε να πάρει προσεχτικά τούς δέκα αριθμούς. Πρώτα τον κωδικό. Και μετά το έξι, το... το — το τέσσερα... και τα άλλα... το δύο... και τα άλλα, και τα άλλα, αυτή τη στιγμή δε μπορούσε να θυμηθεί το νούμερο αλλά μόλις έπαιρνε δύο βαθιές αναπνοές —είναι κι αυτός ο θόρυβος της βροχής, και το σκοτάδι έξω από τον φωτεινό θάλαμο, νιώθει σα να 'ναι μέσα σε υποβρύχιο και γύρω του ο ωκεανός να τον πιέζει, να τον πιέζει αφόρητα, και τα πλάσματά του, πλάσματα με πλοκάμια, και μ' αέρινες μεμβράνες αντί για πτερύγια, και με τυφλά από το βάθος μάτια, να ψηλαφούν τα τοιχώματά του, και να τα χτυπούν, και να τα σφίγγουν και να θέλουν να μπουν μέσα για να τον αγγίξουν κι αυτόν—, μόλις δύο ώρες έπαιρνε δυο-τρεις βαθιές αναπνοές θα το θυμόταν, θα το θυμόταν όλο, απ' την αρχή μέχρι το τέλος, και θα το πληκτρολογούσε, και θα το 'βλεπε να σχηματίζεται με τα ωραία κόκκινα ψηφία της μικροσκοπικής οθόνης εκεί μπροστά του, κι αμέσως μετά θ' άκουγε το κουδούνισμα της άλλης συσκευής, πέρα μακριά, στην άλλη άκρη της πόλης, που θα 'βρεχε σίγουρα κι εκεί, σίγουρα, γιατί αυτό το τρομαχτικό πράγμα έμοιαζε να μην έχει διαστάσεις και σύνορα. Αλλά θα τ' άφηνε όλα για μετά. Όλες τις σκέψεις, όλες τις σκέψεις.

Τώρα έπρεπε μόνο να θυμηθεί το νούμερο. Ή μάλλον να το ξαναθυμηθεί. Ναι. Λοιπόν. Εξηντατέσσερα. Αρχίζει με το εξηντατέσσερα. Ωραία. Και μετά πάει το... το δύο;... Ναι, ναι, βέβαια, το δύο. Είναι — κοίτα να δεις πώς είναι; είναι εξηντατέσσερα δύο... δύο...

Όχι, δεν είναι έτσι. Δεν είναι έτσι. Πώς πάει; Πώς πάει; Είναι πρώτα το εξηγητατέσσερα, και μετά —

Η μνήμη, η μνήμη! Η συσκευή έχει μνήμη! Πρέπει να πατήσει μονάχα αυτό το κουμπί με το αστεράκι, κι αμέσως η οθόνη θα του δείξει το λάθος τηλέφωνο που χε πάρει προηγουμένως. Πού είχε κάνει λάθος; Στο τέλος δεν είχε κάνει; Ναι, στο τέλος. Το μόνο που θέλει αυτός είναι να ρίξει μια φευγαλέα, μια φευγαλέα ματιά στην οθόνη, στα πρώτα-πρώτα κόκκινα ψηφία της, και θα το θυμηθεί όλο. Αμέσως. Έτσι συμβαίνει πάντα με τα νούμερα. Ναι. Μόνο να κλείσει πάλι το ακουστικό για να μην προλάβει η συσκευή και καλέσει τον λάθος αριθμό. Μπορεί να περιμένουν κανένα τηλέφωνο εκεί και να το σηκώσουν αμέσως. Μπορεί να περιμένουν νέα από κανέναν δικό τους που γυρνάει μες στη βροχή. Μπορεί να συμβεί οτιδήποτε — όλα μπορούν να συμβούν, γι' αυτό πρέπει να βιαστεί και να προλάβει να πατήσει το κουμπί που κλείνει τη συσκευή. Έτοιμος; Είναι έτοιμος; Έτοιμος. Λοιπόν. Εδώ είναι. Το κουμπί με το αστεράκι. Νά το. Τώρα!

Τίποτα.

Η οθόνη δε γράφει νούμερα, γράφει... τι λέει; ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ, λέει, ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ. Ποιο κέρμα;! Διάολε, το κρατάει ακόμη, εδώ είναι, α, τα χει χάσει, τα χει χάσει, φταίει η αναθεματισμένη η βροχή, και το τρακάρισμα, και το αυτοκίνητό του που χάλασε και το παράτησε ανοιχτό μες στους δρόμους — αλλά ποιος να το πάρει; όσ' το να πάει στα κομμάτια το βρομο-αυτοκίνητο —, κι οι κεραυνοί κι οι αστραπές, και πάν' απ' όλα η καταραμένη η βροχή, αυτή φταίει που ξεχνάει τα πάντα και φέρεται σαν ηλίθιος μέσα σ' αυτόν το θάλαμο που κοντεύει να πληγμαρίσει νερό — κοίτα, τα χει ξεπεράσει τα γόνατά του, γι' αυτό μάλλον τού πέρασε κι ο πόνος εκεί στην επιγονατίδα· μουδιάσανε τα πόδια του. Άλλα δεν πειράζει, τουλάχιστον τώρα

είναι πολύ πιο ήρεμος και θα τα κάνει όλα με τη σειρά.
Χωρίς προβλήματα.

Λοιπόν. Το κέρμα. Εκεί, στη σχισμή — ωραία.
Τώρα το κουμπί με το αστεράκι. Το πάτησε. Ωραία.
Η οθόνη τώρα. Τι λέει η οθόνη;

64293 8

Έξι νούμερα. Έξι... Μα ναι, είναι τα σωστά, είναι
όλα τα σωστά εκτός απ' το λάθος, η οθόνη γράφει όλα
τα σωστά νούμερα εκτός από τον κωδικό και το λά-
θος — το σωστό νούμερο εκεί που έχει το κενό είναι...
είναι... ε... είναι οχτώ, ναι, ναι, ναι, είναι οχτώ, γαμώ-
το, επιτέλους το θυμήθηκε, είναι εξηντατέσσερα εικο-
σιεννιά τρία ογδονταοχτώ — το θυμότανε που έκανε
λάθος κάπου στο τέλος προηγουμένως, πρέπει να 'χε
χτυπήσει δύο φορές το τρία αντί για το οχτώ, ναι, κι η
συσκευή του 'δωσε το σωστό νούμερο χωρίς τον λάθος
αριθμό γιατί—

Χτυπάει.

Πού χτυπάει; Πού χτυπάει; Γρήγορα το κουμπί,
το κουμπί που την κλείνει.

Κλικ.

Το 'κλεισε. Πρόλαβε; Πρόλαβε. Το 'κλεισε πριν το
σηκώσουν, δεν το 'κλεισε; Τώρα θα του δώσει το κέρμα
του πίσω. Από κει, απ' το χαμογελαστό της στόμα.

Τώρα...

Τώρα...

«Το κέρμα μου, το κέρμα, δώσ' μου το κέρμα μου!»

'Όχι, δεν του το δίνει, του το κρατάει. Κοίτα, δεν του
το δίνει, δεν του το δίνει, το κρατάει αυτή.

Είναι φοβερό! Για ένα δευτερόλεπτο — τι δευτε-
ρόλεπτο; Για ένα δευτερόλεπτο του δευτερολέπτου
του το κρατάει η σκύλα—

«Δώσ' το μου πίσω γαμώτο, δώσ' το μου πίσω,
είναι ΔΙΚΟ ΜΟΥ!»

Τίποτα.

«Θα σε σκοτώσω, δώσ' το μου πίσω, δώσ' το μου—»

Νά το. Στη θέση του. Στο στόμα της που χαμογελάει. Μοιάζει με ασήμι. Παλιό και χτυπημένο στο χέρι. Από μάστορα. Νά το. Είναι δικό του.

«Κοίτα», της λέει. «Κοίτα. Θα πάρω ένα τηλέφωνο — είναι ανάγκη, εντάξει; Φταίει η βροχή που είμαι εδώ μέσα. Για όλα φταίει. Το αυτοκίνητό μου... Άσε. Άσε. Θέλω μόνο να πάρω ένα τηλέφωνο. Εντάξει; Εξηντατέσσερα εικοσιειννιά τρία ογδονταοχτώ. Είναι ανάγκη. Εντάξει;»

Η μηχανή μένει βουβή, και μόνο στην οθόνη της φαίνονται οι λέξεις ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ. Της το δίνει.

Του το βγάζει πάλι έξω.

Της το ξαναβάζει, κι η οθόνη τώρα αναβοσβήνει — ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ ΡΙΨΑΤΕ ΚΕΡΜΑ — και του το ξαναπετάει.

Έξω αστράφτει. Ακούγεται μια δυνατή βροντή, σαν έκρηξη οβίδας. Όλος ο θάλαμος τραντάζεται, και το νερό κυματίζει, φουσκώνει, και του βρέχει το παντελόνι μέχρι ψηλά.

«Σε παρακαλώ...» της λέει εκείνος, και βάζει πάλι το κέρμα στη σχισμή της.

Του το πετάει με δύναμη πίσω, κι η οθόνη της αναβοσβήνει — ΚΕΡΜΑ ΚΕΡΜΑ ΚΕΡΜΑ.

«Αφού σου δίνω», της φωνάζει, «γιατί δεν το παίρνεις; Νά, νά, πάρ' το, έλα».

ΩΡΑΙΑ, ΕΠΙΛΕΞΑΤΕ ΑΡΙΘΜΟ ΚΛΗΣΕΩΣ, του λέει.

Ναι, αριθμό κλήσεως. Ναι... Είναι... Εξηντατέσσερα... εξηντατέσσερα...

6429388, του λέει η μηχανή.

Ναι, αυτός είναι. Αυτός. Εξηντατέσσερα —

Η οθόνη σβήνει.

«Περίμενε», της λέει, η φωνή του είναι βραχγή τώρα, δεν έπρεπε να φωνάξει τόσο δυνατά. Κι η υγρασία

τον έχει πειράξει, πρέπει να χρυσολογήσει. «Περίμενε. Δεν το θυμάμαι. Πώς είναι;»

64 , γράφει η οθόνη.

«Ναι. Εξηντατέσσερα. Και μετά;»

2.

«Ναι, ναι, δύο. Και μετά;... Μετά;»

Η οθόνη σβήνει.

«Μετά, μετά;...»

Σιγά-σιγά, εμφανίζεται ένα θαμπό 9 στην οθόνη.

«Εννιά, εννιά! Ναι, ναι, και μετά, και μετά;»

ΓΙΑΤΙ, του λέει η οθόνη, ΓΙΑΤΙ;

«Τι γιατί;»

ΓΙΑΤΙ ΤΗΛΕΦΩΝΑΣ;

«Τι — τι» —ένας κεραυνός τραντάζει το θάλαμο και το νερό φτάνει μέχρι το στήθος του — «τι σε νοιάζει;... εσένα...»

ΓΙΑΤΙ; ΓΙΑΤΙ;

«Γιατί όχι;» της λέει. «Δεν ξέρεις εσύ».

ΓΙΑΤΙ; ΓΙΑΤΙ;

«Αλλάζουν όλα, γι' αυτό. Γιατί αλλάζουν όλα».

Βήγει, έχει κρυώσει. «Όλα αλλάζουν».

ΓΙΑΤΙ; τον ρωτάει η οθόνη. ΓΙΑΤΙ;

«Τελειώνουν», της απαντάει, «τελειώνουν όλα.

Πρέπει να τηλεφωνήσω, να τους πω. Πρέπει...» — βήγει, ο λαιμός του καίει — «πρέπει να τους το πω για να το ξέρουν».

ΤΙΠΟΤΕ ΔΕΝ ΑΛΛΑΖΕΙ, λέει η μηχανή. ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ

«Οχι, όχι, μη μου το κάνεις αυτό. Μη μου το κάνεις. Θα πάρω το τηλέφωνο, θα μιλήσω δυο λεπτά και θα φύγω, σου τ' ορκίζομαι πως θα φύγω. Θα πάρω το —»

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ

«Δεν ξέρεις τι λες! Οι άνθρωποι μιλούν. Ακούς; Μιλούν. Κι εγώ μιλάω. Μόνο... να μ' αφήσεις... Σε παρακαλώ...»

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ — ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ —
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ

«Σε παρακαλώ...»

ΞΕΡΕΙΣ ΓΙΑΤΙ ΔΕ ΜΙΛΑΕΙ ΚΑΝΕΙΣ; ΕΠΕΙΔΗ
ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΤΗΝ ΆΛΗ ΜΕΡΙΑ ΓΙΑ Ν'
ΑΚΟΥΣΕΙ

Τα γράμματα τρέχουν απ' τα δεξιά προς τ' αριστερά της μικρής οθόνης, κι ο άνθρωπος τα κυνηγάει με το βλέμμα για να προλάβει να τα διαβάσει όλα πριν χαθούν.

«Εγώ ακούω!» φωνάζει. «Εγώ ακούω!»

ΑΚΟΥΣ; ΣΤ' ΆΛΗΘΕΙΑ ΑΚΟΥΣ ΕΣΥ; Α, ΤΟΤΕ ΘΑ
ΧΕΙΣ ΠΟΛΛΑ Ν' ΑΚΟΥΣΕΙΣ. ΘΕΛΕΙΣ Ν' ΑΚΟΥ-
ΣΕΙΣ; ΕΙΣΑΙ ΣΙΓΟΥΡΟΣ ΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ Ν' ΑΚΟΥ-
ΣΕΙΣ; ΠΕΣ

«Ναι, παλιά δεν άκουγα, αλλά είναι καιρός τώρα
που ακούω — αλήθεια σου λέω, ακούω πραγματικά... Αλλά πρώτα... αλλά σε παρακαλώ... να τηλεφωνήσω. Άσε με. Σε παρακαλώ... Βρέχει».

ΕΞΩ, έγραψε η συσκευή.

Την ίδια στιγμή τα νερά του θαλάμου άρχισαν να χαμηλώνουν μ' έναν γαργαριστό, υγρό θόρυβο, σα να κυλούσαν σ' ένα βαθύ, απίστευτα βαθύ λούκι. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα όλος ο θάλαμος άδειασε τελείως. Μόνο μια μικροσκοπική λιμνούλα έμεινε στο πάτωμά του, για να θυμίζει την προηγούμενη πλημμύρα. Ανάμεσα στα πόδια του άντρα. Έξω, η βροχή έπεφτε με την ίδια ένταση όπως και πριν.

ΕΞΩ ΒΡΕΧΕΙ, είπε η συσκευή. ΕΣΥ Θ' ΑΚΟΥΣΕΙΣ
«Τι θες ν' ακούσω; Δε σε καταλαβαίνω. Τι πρέπει ν' ακούσω;»

ΛΕΞΕΙΣ

«Λέξεις; Τι λέξεις;»

ΛΕΞΕΙΣ, επανέλαβε η συσκευή. ΛΕΞΕΙΣ

«Ναι. Θ' ακούσω. Και μετά τι;»

ΛΕΞΕΙΣ, ξανάπε η συσκευή.

Ένας κεραυνός διέλυσε τα ουράνια, αλλά μέσα στο θάλαμο δε φάνηκε τίποτα ν' αλλάξει.

ΕΧΟΥΝ ΕΙΠΩΘΕΙ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΤΙΣ ΑΚΟΥΣΕ ΕΧΟΥΝ ΓΙΝΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΠΟΙΟΙ ΔΕΝ ΠΡΟΛΑΒΑΝ ΑΚΟΥ ΕΣΥ

«Τι είσαι;» είπε ο άνθρωπος. «Ποιος είσαι;»

ΕΙΣΑΙ ΕΤΟΙΜΟΣ; ΣΗΚΩΣΕ ΤΟ ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΜΟΛΙΣ ΧΤΥΠΗΣΕΙ

«Τι μπορεί να είσαι;...»

ΑΚΟΥ ΜΕ

Το κουδούνισμα ακούστηκε σα χτύπημα καμπάνας το καταμεσήμερο. Ο άντρας ανατρίχιασε και ταυτόχρονα μαζεύτηκε προς την πόρτα του θαλάμου.

Παύση.

Και μετά, δεύτερο κουδούνισμα, πιο δυνατό απ' το πρώτο. Κάποιος βιαζόταν να μιλήσει, να πει.

ΣΗΚΩΣΕ ΤΟ, έγραψε η φωτεινή οθόνη. ΓΙΑ ΣΕΝΑ ΕΙΝΑΙ

Απλωσε το χέρι του κι ακούμπησε με τα δάχτυλα το ακουστικό. Το ένιωσε να πάλλεται από έναν υπόκωφο, μουντό κυματισμό. Έσφιξε το πλαστικό με δύναμη και το ανασήκωσε τη στιγμή που η συσκευή κουδούνιζε για τρίτη φορά. Ο ήχος της κόπηκε πια.

«Ναι;...» ψιθύρισε. «Εμπρός;»

Κι έπειτα άρχισε ν' ακούει. Όσπου τα άκουσε όλα. Το τηλεφώνημα τελείωσε. Κρέμασε το ακουστικό. Είχε ακούσει... Έπειτα η συσκευή ξανακουδούνισε. Και ξανάκουσε. Και ξανά, και ξανά. Κι έμεινε εκεί, μέσα στη βροχή, να ακούει. Τους άλλους.

Έξω έβρεχε ασταμάτητα, αλλά μέσα στο θάλαμο, όσο άκουγε, όσο άκουγε τους άλλους, ήταν στεγνά.

Κόκκινη κιμωλία

Σκέφτηκε πως δε θα 'ταν άσχημο να δοκιμάσει το μαχαίρι στην παλάμη του, να το σφίξει γερά κι έπειτα να το τραβήξει με δύναμη και με τα δόντια σφιγμένα όπως έκαναν οι αδερφοποιοί σε κείνες τις παλιές ταινίες, αλλά είτε δείλιασε είτε το μυαλό του πήγε αλλού, πάλι σε κείνην ίσως, κι απέμεινε τελικά να κοιτάει απέναντί του τον τοίχο και μια στραβωμένη πρίζα επάνω του, σα μάτι. Έπειτα τα πόδια του τον πήγαν μέχρι το μπάνιο και μπροστά από τον καθρέφτη με την πλαστική κορνίζα και το κόκκινο Μ — είχε ξύσει το δικό του αρχικό χθες το βράδυ, μα τώρα έβλεπε πως δεν είχε κάνει καλή δουλειά, έμεναν κάποια σημάδια ακόμα, κάποιες κοφτές μπερδεμένες γραμμές που δεν έβγαζαν κανένα νόημα· τίποτα σπουδαίο, όμως υπήρχαν. Το ξέχασε κι αυτό αμέσως κι άνοιξε τη βρύση για να ξυριστεί. Έσκυψε κι είδε ότι το νερό έτρεχε διάφανο αλλά γινόταν ροζ εκεί κάτω, μια μικροσκοπική αχυρόκοκκινη δίνη. Πήρε το βλέμμα του με αδιαφορία και κοιτάχτηκε ξανά στον καθρέφτη. Η μύτη του έτρεχε

αίμα· ένα σταθερό ρυάκι κατέβαινε από το δεξί του ρουθούνι, έστριβε λίγο δεξιότερα προς την άκρη των χειλιών του και γλιστρούσε απαλά στο πιγούνι κι από κει στο στήθος του κι από κει χαμηλότερα, έξω από τον καθρέφτη. Όχι, σκέφτηκε, είναι το αριστερό. Έμεινε για λίγο να κοιτάει τον ανοιγμένο του εκυτό κι ύστερα έφυγε από το μπάνιο αφήνοντας τη βρύση και το φως να ξεπλύνουν εκείνο το κομμάτι του που θέλησε να φύγει — γιατί μόνο αυτό υπήρχε πια: το τρέξιμο, η φυγή· έπρεπε να το σκάσει όλος.

Σκούπισε το πρόσωπό του με την παλάμη, άναψε ένα τσιγάρο και βγήκε στο μπαλκόνι κρατώντας ακόμα το μαχαίρι από τη λάμα. Ήταν καλό μαχαίρι, έλεγε η συσκευασία του. Για κρέας.

Τα αυτοκίνητα χαμηλά κάτω σταμάτησαν ένα-ένα στο φανάρι, και του φάνηκε (θα το ορκιζόταν) πως οι οδηγοί έσκυψαν όλοι μαζί στα ταμπλό για να τον κοιτάξουν στρίβοντας τα κεφάλια τους προς τα πάνω, μ' ένα βλέμμα σα να 'λεγαν ναι, ναι, να το κάνεις, δε γίνεται να μην το κάνεις, ο καθένας θα το 'κανε στη θέση σου, τι περιμένεις; Μπήκε πάλι μέσα, στο σαλόνι με τον καφεκίτρινο καναπέ που 'χε αγοράσει μαζί της πριν δέκα μήνες, στην αρχή, και σήκωσε το τηλέφωνο.

Η φωνή της ήταν όπως πάντα: λίγο λαχανιασμένη, λίγο βραχυή, σα να δούλευε πάνω σε κάτι βιαστικό και περίπλοκο και το κουδούνισμα να την αιφνιδίαζε. Η καρδιά του χτύπησε δυνατά πονώντας τον.

«Ναι;» ξανάπε εκείνη.

«Μικρή μου;...»

«Έλα... γιατί δε μιλάς;»

«Μ' αγαπάς;»

«Τι έχεις, αγάπη μου; Σε λατρεύω, δε σ' αγαπώ. Γιατί 'σαι στενοχωρημένος; Η φωνή σου——»

«Πες το μου πάλι. Πες: σ' αγαπώ».

Ένα δευτερόλεπτο. Δύο.

«Σ' αγαπώ».

«Έλα στο σπίτι. Τώρα, τώρα».

Ένα... δύο...

«Όχι τώρα, πρέπει να πάω με τη μαμά μου για ψώνια. Το απόγευμα, ναι; Με συγχωρείς;... Ναι;... Πού είσαι;»

«Εδώ, εδώ. Θα 'ρθεις το απόγευμα; Σίγουρα;»

«Μα ναι, φυσικά. Αχ, κάτι έχεις, τι; Θα — θα δω αν μπορέσω να 'ρθω από το μεσημέρι, εντάξει; Σ' αγαπώ».

Έμεινε με το ακουστικό στο ένα χέρι και το κρύο, κοφτερό πράγμα στο άλλο, αφουγκραζόμενος τις υποδείξεις των οδηγών κάτω στο δρόμο, όλων εκείνων των ανθρώπων που του έλεγαν κάν' το, κάν' το, θα το κάνουμε εμείς αν δειλιάσεις, κάν' της το μόλις έρθει, κάν' της το να τελειώνουμε με δαύτην.

Δάκρυσε. Όλες οι φωνές, οι φωνές στο κεφάλι του... Τις άκουγε από χθες, εκεί, έξω από το φροντιστήριό της, όταν την είδε με—

Όχι. Η όχι, ή δεν ήταν έτσι; Ναι, γιατί υπήρχε κι αυτή η περίπτωση, δεν υπήρχε; Να μην ήταν τίποτ' άλλο από παιχνίδι, ε; Άλλωστε ήταν παιδί ακόμα — διάολε, δεν ήτανε χρόνια, τους χώριζε μια ολόκληρη γενιά, πώς ήταν δυνατόν να ξέρει τα παιχνίδια των παιδιών της γηλιάς της, τι σχέση μπορούσε να έχει αυτός με τον τρόπο τους να βλέπουνε τα πράγματα; Ήταν ψηλά, όμορφα, γερά παιδιά όλα τους, κάθε χρονιά που περνούσε τα 'βλεπε να γίνονται όλο και πιο διαφορετικά, όλο και πιο μεστά πλάσματα... Έφευγαν. Εκείνος έμενε πάντα εκεί, στην ίδια έδρα, με τα ίδια ρούχα, με τις ίδιες σκέψεις πάντα, με τα ίδια και τα ίδια πράγματα να τον απασχολούν. Ασήμαντα, ασήμαντα πράγματα. Ήταν στεγνός, άδειος, μέχρι πριν ένα χρόνο δεν ήταν παρά ένας καθηγητής μαθηματικών όμοιος μ'

όλους τούς άλλους καθηγητές μαθηματικών του κόσμου που μπορούσε να φέρει στο μυαλό του, εκείνους τους γκρίζους άντρες με τα σφιγμένα λεπτά χείλη και τα λευκά μπράτσα. Έτσι ήταν, έτσι ήταν όλοι τους. Αδύνατοι, καμπουριασμένοι, με την κιμωλία να 'χει ποτίσει τον ουρανίσκο τους: όπως αυτός· μέχρι πέρυσι. Γιατί πέρυσι ήρθε εκείνη για να του δώσει τη δικιά της γεύση στο στόμα (κάτι σαν τριαντάφυλλο γλυκό, ή καμιά φορά σα ροδάκινο που το 'χει δει αρκετή ώρα ο ήλιος), να τη μοιραστεί μαζί του και να κάνει τα χείλια του να ξεσφίξουν, τα χέρια του να κοκκινίσουν, να κινηθούν με νέους τρόπους πάνω της, ένα παιδί δεκαοχτώ χρονών με την κάθη του μέρα να λάμπει στα μάτια και στο δέρμα του, μ' ένα σωρό ερωτήσεις κι απορίες στο στόμα, μ' όλη εκείνη τη βιασύνη και την απλότητα και την αποκοτιά ενός νεαρού ζώου.

Μέχρι χθες; Ή είχε ξεκινήσει από πιο παλιά; Από την αρχή ίσως; Από πότε; Γιατί δεν ήταν παιχνίδι το χτεσινό. Το είδε καλά, του το 'λεγαν και οι οδηγοί — δεν ήταν. Δε μπορούσε ούτε καν γι' αυτά τα παιδιά να θεωρείται παιχνίδι κάτι τέτοιο. Οι δρόμοι βούιζαν, τα αυτοκίνητα κορνάριζαν, το 'λεγε όλος ο κόσμος:

ΠΡΟΔΟΣΙΑ, ΠΡΟΔΟΣΙΑ, ΠΡΟΔΟΣΙΑ. ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΑΥΤΟ.

Προδοσία λεγόταν. Ναι. Κι αυτή η φωνή στο μυαλό του, μια κρύα, κρύα φωνή, ήταν άδικη, πέρα για πέρα άδικη. Δεν της είχε πει ποτέ, ποτέ, δεν της είχε πει ούτε μια φορά (θα το θυμόταν) πως έπρεπε να μην είναι έτσι γκαντζωμένη πάνω του, πως είχε τόσα να ζήσει και να μάθει μένοντας και λίγο μακριά του, πως τα μυστικά τηλέφωνα και τα βιαστικά ραντεβού στα φανάρια (πάλι οι οδηγοί) δε θα της αρκούσαν, πως ήταν τόσο νέα για να 'ναι μόνο μαζί του, πως δεν της άξιζε, πως δεν της έφτανε ούτε μέχρι τον λεπτό, λεπτό αστράγαλό της, πως δε μπορούσε —το 'ξερε— να της

δώσει αληθινά πράγματα, όλα εκείνα τα πράγματα που 'χε ανάγκη εκείνη να ψάξει και να μάθει και να μοιραστεί.

«Θα σ' αγαπώ πιο πολύ τότε», της έλεγε (αλλά ήταν ψέματα, όλος ο κόσμος ήζερε πως ήταν ψέματα, δεν της το 'πε ποτέ), «θα μ' αγαπήσεις κι εσύ πιο πολύ. Μόνο τότε, μόνο τότε». (Άκου τους οδηγούς, ξέρουν όλη την αλήθεια, μην ακούς τη φωνή, είναι άδικη, λέει ψέματα, κάνε αυτό που πρέπει για να τελειώνουμε με δαύτη).

Έκλεισε το τηλέφωνο απότομα, συνειδητοποιώντας πως τώρα πια τού μιλούσαν και του κόρναραν μέσα από την κλειστή γραμμή, μ' εκείνο το ρυθμικό, σαφές τουτ-τουτ-τουτ — μια εντολή που δε μπορούσε να προσποιηθεί ότι δε γνώριζε την αναγκαιότητά της.

Η φωνή είχε πάψει τώρα, είχε δώσει τη θέση της σ' έναν μικρό, οξύ πόνο σαν από καρφίτσα μες στο μυαλό του, σα να 'χε σπάσει κάτι ιδιαίτερα λεπτό εκεί μέσα, μια γυάλινη κλωστή ίσως, κάτι. Είμαι γυάλινος, σκέφτηκε. Τσως είμαι όλος από γυαλί. Σπάω εύκολα.

Έκατσε στον καναπέ μ' όλο του το βάρος, σάμπως να μην υπήρχε τίποτε άλλο στον κόσμο που να μπορούσε να κάνει. Ο πόνος εντάθηκε για μια στιγμή, τα μάτια του έκλεισαν για να τον διώξουν και τίναξε το κεφάλι του προς τα πίσω συσπώντας όλους τούς μυς του. Ακούστηκε άλλη μια κόρνα, μια τελευταία κόρνα, διαπεραστική και βαριά μαζί· έμοιαζε με μπουρού πλοίου. Κι έπειτα τίποτα. Όλα χάθηκαν. Ο πόνος, οι φωνές, οι οδηγοί — όλα.

Χαμογέλασε. Έγειρε ελαφρά προς τα μπρος κι είδε πως τα 'χε καταφέρει τελικά να γίνει αδερφοποιτός με τον εαυτό του.

Χαμογέλασε πάλι και σκέφτηκε πως την αγαπούσε για μια ζωή. Σήμερα, τώρα, την αγαπούσε όσο όφειλε να την αγαπά όλη του τη ζωή· μέχρι σήμερα και μέχρι

το τέλος. Μόνο που δεν ήταν καλή αυτή η ζωή. Ήταν γεμάτη κιμωλία, τόνους κιμωλία.

Κι εκείνο το αίμα στην παλάμη του, οι δυο ίσιες, παράλληλες γραμμές, του 'δειξαν για μια στιγμή που κράτησε ώρες έναν δρόμο. Κορνάρισε σιγανά με το στόμα κι άρχισε να οδηγεί επάνω του. Κι οδηγούσε καλά, μέχρι που χτύπησε το θυροτηλέφωνο κι αναγκάστηκε να φρενάρει απότομα. Οι άλλοι οδηγοί τράβηξαν ταυτόχρονα τα χειρόφρενά τους και τον κοίταξαν στα μάτια από κάτω. Ήταν χιλιάδες. Κι όλοι με το μέρος του. Όλοι οι οδηγοί.

Σηκώθηκε και της άνοιξε, τυλίγοντας το δρόμο του μ' ένα μακρύ σκούρο μαντίλι που στόλιζε την πλάτη μιας πολυυθρόνας και βάζοντας στην πίσω τσέπη του παντελονιού του το μαχαίρι για το κρέας. Προσπάθησε να κρατήσει την ανάσα του μέχρι να τη φέρει κοντά του το ασανσέρ. Δεν τα κατάφερε, κι αν και δεν κατάλαβε γιατί, ένιωσε μια ομίχλη, ένα γαλακτερό σύννεφο μελαγχολίας να κάθεται πάνω στα πνευμόνια του.

Κόρνα — όχι: κουδούνι. Κόλλησε στο ματάκι της πόρτας και την είδε. Νά, νά: είναι βιαστική, ακόμα και τώρα τρέχει, σταματημένη εκεί έξω τρέχει, σε μένα, πέρα από μένα, στους άλλους, σ' εκείνο εκεί το παιδί που φιλούσε χθες στο στόμα έξω από το φροντιστήριό τους, παιζοντας σοβαρά-σοβαρά το παιχνίδι τους που εμένα δε μπορεί να με προβλέψει — δεν ανήκω στις προδιαγραφές του εγώ. Άνοιξέ της, άνοιξέ της. Νά, κοίτα την τώρα πόσο ζωντανή, πόσο όχι γυάλινη είναι, πόσο πραγματική και πόσο ολόκληρη. Ω Θε μου τι έχεις φτιάξει; Τι; Πώς τα κατάφερες; Μου λέει πως μ' αγαπά — με φιλάει στα χείλια κι όσο και να τη σπρώξω δε φεύγει από πάνω μου — είναι σαν πεταλίδα των βράχων, μόνο με μαχαίρι μπορείς να την ξεκολλήσεις — είναι μια πεταλίδα όλο δύναμη και ζωή, τρέφεται από το νερό που χτυπάει πάνω μου — είμαι

βράχος, κιμωλία, το στόμα μου είναι στυφό, κάτσε, κάτσε λίγο αγάπη μου.

«Τι έχεις στο πιγούνι σου;»

Δύο δευτερόλεπτα: «Τίποτα. Έτρεξε λίγο η μύτη μου».

«Α, καημενούλη μου, δώσ’ τη μου να σ’ τη φιλήσω».

Αμέσως, αμέσως: «Όχι, όχι, είναι καλά τώρα, δεν έχουμε πολύ χρόνο, σε λίγο θ’ αρχίσουν να κορνάρουν».

«Τι;»

«Κάτσε, μη μ’ ακούς, έχω δυο μέρες να σε δω».

«Όμως τώρα πέρασε, δεν πέρασε; Κρύωσες λίγο, τρέχει και η μύτη σου... Ούτε αύριο μην έρθεις, εντάξει; Έλα, τρεις ώρες λιγότερες μαθηματικά δε θα καταστρέψουν κανέναν μας στο σχολείο, πίστεψέ με. Δε θέλω να μου πάθεις τίποτα, ναι;»

«Δε νομίζω να ’ρθω, όχι».

«Μπράβο. Πες μου πώς πέρασες χωρίς εμένα. Μα — τι ’ν’ αυτό στο χέρι σου; Τι έπαθες; Τι το θες το μαντίλι;»

«Κόπηκα λίγο». Την κοιτάει στα μάτια τώρα. «Πες μου εσύ —»

«Πού κόπηκες;»

(Οι οδηγοί ακουμπάνε απαλά τις κόρνες· δεν τις πιέζουν ακόμα, κρατούν την ανάσα τους: ίσα που τις αγγίζουν με τις ιδρωμένες τους παλάμες).

«Βγάλε σε παρακαλώ το μαντίλι, θέλω να δω!»

Την κοιτάει στα μάτια, το βλέμμα του τώρα κυλάει αργά προς το λαιμό, προς το στήθος της —που ανεβοκατεβαίνει γρήγορα, γρήγορα κάτω από τη μπλούζα της, προς τα πόδια της—, κι αρχίζει να χαμογελάει. Τώρα ξέρει τι πρέπει να κάνει, ξέρει πώς να φερθεί, ξέρει για ποιο πράγμα είναι έτοιμος. Είναι το κορίτσι που είδε να μεγαλώνει εκεί, δίπλα του, φοβάται μήπως έχει κοπεί βαθιά και πονάει, το στήθος της φουσκώνει από την έγνοια της γι’ αυτόν, ξετυλίγει το μαντίλι,

και πριν εκείνη προλάβει να καταλάβει τι έχει στο μυαλό του της το περνάει στους καρπούς, μία, δύο φορές, και το σφίγγει μισογελώντας, μισογελάει κι εκείνη τώρα, δεν ξέρει, δε μπορεί να ξέρει τι έχει στο μυαλό του, κάποιο παιχνίδι ίσως —είναι παιδί ακόμα και παιζει, δεν καταλαβαίνει—, τώρα τής έχει δέσει τα χέρια γερά, ούτε ο ίδιος δε θα μπορούσε να της τα λύσει —θα 'πρεπε να χρησιμοποιήσει σίγουρα μαχαίρι, δε θα 'φταναν από μόνα τους τα δάχτυλά του, σίγουρα μαχαίρι, το δίχως άλλο μαχαίρι.

Το κορίτσι γελάει με το στόμα και με τα μάγουλα και με τα μάτια, που είναι τώρα λίγο περισσότερο υγραμένα από το κανονικό τους, μάλλον θα 'ναι από τα γέλια, αν και ίσως κι από το φόβο, όχι; Δε μπορεί να πει.

«Σε είδα», της λέει, αμέσως.

Το κορίτσι γελάει, δεν καταλαβαίνει.

«Σε είδα να φιλιέσαι με κείνον».

Τώρα τα μάτια της θολώνουν, τώρα είναι γεμάτα από κείνο το υγρό, ναι, δεν είναι από τα γέλια πια, το κορίτσι τρομάζει. Κάτι δεν πάει καλά. (Στ' αφτιά της έρχονται κάποιοι μακρινοί, μακρόσυρτοι ήχοι, σαν κορναρίσματα. Τι της είχε πει για κάτι κόρηνες πιο πριν; Δε θυμάται καλά, τι;)»

«Γιατί;»

«Τ-τι θες να πεις;»

«Εγώ;... Τίποτα. Πες μόνο εσύ. Για σένα και για το αγόρι».»

Τρία, τέσσερα δευτερόλεπτα. Έξι, εφτά, δέκα:

«Γιατί το κάνεις αυτό στον εαυτό σου; Αφού... το 'ξερες κι εσύ, κι εγώ, και το περιμέναμε και το θέλαμε και οι δύο. Και δεν έχει να κάνει με την αγάπη μου, σε λατρεύω και το ξέρεις. Άλλωστε εσύ είχες πει να—»

«Σώπα. Όχι άλλο, όχι άλλο. Κάτσε λίγο εδώ, έρχομαι αμέσως. Η πόρτα είναι κλειδωμένη, μη σηκωθείς, σε παρακαλώ. Όχι άλλα λόγια όμως. Φτάνει, ε;»

Τώρα σηκώνεται, λοιπόν, και πηγαίνει ξανά προς το μπαλκόνι. Ξέρει τι πρόκειται να δει, αλλά θέλει να σιγουρευτεί, είναι κατά κάποιον τρόπο μέρος του τελετουργικού. Γιατί υπάρχει, γίνεται μια τελετή εδώ, όχι; Ναι: βγαίνει στο μπαλκόνι με κείνες τις λίγες αρχαίες γλάστρες και κοιτάει χαμηλά, στο δρόμο. Ναι. Είναι όλοι εκεί, όρθιοι έξω από τα σταματημένα τους αυτοκίνητα, κι έχουν όλοι το ένα χέρι περασμένο μέσα από το παράθυρο, κι έτσι ελαφρά σκυμμένοι που είναι μοιάζουν με δρομείς που περιμένουν το σήμα του αφέτη.

Κουνάει το κεφάλι του καταφατικά, κι όλοι μαζί, σα να 'ταν ένας και μόνο οδηγός, πιέζουν εκείνα τα κουμπιά, κι ο ήχος, αθροισμένος σ' όλο του το παλαικό μεγαλείο, φτάνει στ' αρτιά του, χώνεται στους νευρώνες του εγκεφάλου του και τον δονεί ολόκληρο, από μέσα προς τα έξω, κάνοντας το στόμα του ν' ανοίξει λιγάκι, ελάχιστα, τα δόντια του να κροταλίσουν και τους ώμους του ν' αρχίσουν να τρέμουν ελαφρά όπως οι ώμοι του κοριτσιού μέσα.

'Εκανε μεταβολή. (Οι οδηγοί συνεχίζουν). Δεν είχε σηκωθεί. Ήταν καλή και γλυκιά και τον άκουγε πάντα. Τον περίμενε με το στόμα φουσκωμένο —το πάνω της χείλι να 'χει σκεπαστεί σχεδόν ολόκληρο από το κάτω—, τα μάτια κόκκινα από τα δάκρυα, τα χέρια ενωμένα σαν σε προσευχή. Όχι, όχι, δεν προσεύχεται. Ήταν το μαντίλι. Κι οι κόρνες των οδηγών. Το αγόρι που φιλούσε στο δρόμο, έξω από το φροντιστήριο, το βράδυ χθες. Οι ιστορίες που της έλεγε, όλες εκείνες οι παρανέσεις, τα ψέματα. *Τα ψέματα.*

«Ψέματα», της είπε. «Εγώ, εγώ. Όλα ήταν ψέματα. Σ' αγαπώ. Σ' αγαπώ. Δε σ' αγαπώ, είμ' εσύ. Δεν έχω τίποτα, είμαι μόνο εσύ. Ακούς; Όλος. Είμαι γυάλινος, είμαι μόνο εσύ». Ένα βήμα, δύο, προς το μέρος της. (Οι οδηγοί τώρα χτυπούν με ρυθμό: ένα κορνάρισμα δύο δευτερολέπτων, παύση, δύο πιο κοφτά, άλλο

ένα μακρύ, παύση, πάλι από την αρχή). «Κοίτα πόσο», της λέει. Βγάζει το μαχαίρι για το κρέας από την τσέπη του. Το κορίτσι τεντώνει το κάτω της χείλι, τα δόντια της είναι σφιγμένα, τα ούλα της κατακόκκινα, μοιάζει πιο παιδί από ποτέ αλλά μαζί και —δεν το καταλαβαίνει αυτό— μεγάλη, σοφή, ξέρει. Το μαχαίρι πάει προς το ταβάνι (μια αράχνη που τα βλέπει όλα αυτά ζαρώνει ίσως πάνω στο δίχτυ της), κατεβαίνει με δύναμη και μπήγεται στον ώμο του, κατεβαίνει κι άλλο, διασχίζει τον δικέφαλο και φτάνει διαχωρίζοντάς τον λοξά προς τον αγκώνα (ναι, κόβει καλά, το περιτύλιγμα δεν του γραφε φέματα), τώρα σηκώνεται πάλι ψηλά (η αράχνη τυλίγεται στον ιστό της υφαίνοντας ένα κουκούλι για να μη βλέπει), τώρα η λάμα πέφτει και μπήγεται στο στήθος του, και τώρα στην κοιλιά του (ο άντρας φωνάζει πόσο, κοίτα πόσο), τώρα στα πόδια του, ψηλά, ψηλά και ανάμεσα στα πόδια του, έχει λουστεί στο αίμα του κι έχει λούσει και το κορίτσι, που παρακαλάει ακόμα με τα χέρια δεμένα κάποιον θεό, όχι για τον άντρα, όχι για το μαχαίρι που τώρα βγάζει τα μάτια του άντρα και μπήγεται όλο μέσα στο ανοιχτό του στόμα (είδε κάτι άσπρο εκεί, μακρόστενο και άσπρο, δε μπόρεσε να καταλάβει τι), όχι για το αίμα του που τον πνίγει και την τρελαίνει, όχι για τις φωνές του και για το πόσο, πόσο, πόσο την αγάπησε —παρακαλάει να σταματήσουν οι κόρνες που σπάνε τα τύμπανά της, οι κόρνες που αντηχούνε θριαμβευτικά τώρα μέσα στο κεφάλι της — κι ας ξέρει καλά, κι ας ξέρει πολύ καλά πια πως ποτέ, ποτέ, ποτέ δε θα πάψει να τις ακούει — οι κόρνες θα την ακολουθούν σα σκυλιά για πάντα — όσο και να ξεπλυθεί από το αίμα, όσο κι αν ξεχάσει, οι κόρνες που τώρα ουρλιάζουν στο μυαλό της δεν πρόκειται να την ξεχάσουν ποτέ.

Αλλά δεν την ακούει κανείς θεός, οι οδηγοί είναι πιο δυνατοί.

8.

Η παγωνιά του ψυγείου του

Παρατηρούσα εκείνον τον περίεργο άντρα εδώ και ένα τέταρτο της ώρας περίπου, χωρίς να έχω ακόμη καταφέρει να καταλάβω τι ακριβώς ήταν αυτό επάνω του που τον έκανε να δίνει μια σχεδόν απόκοσμη εντύπωση... έναν αέρα ξένου προς τα δικά μας, προς το παραδεκτό, προς το ακίνδυνο.

Καθόταν κι εκείνος κι έπινε όπως αρκετοί άλλοι σ' ένα από τα ψηλά σκαμπό μπροστά από τη μπάρα του πάγκου. Θα είχε πιει τρία, νομίζω, ποτά μέσα στα τελευταία είκοσι-εικοσπέντε λεπτά, αφήνοντας το ποτήρι από τ' αριστερό του χέρι μόνο για να βγάλει καινούργιο τσιγάρο απ' το πακέτο του. Δεν κοιτούσε καθόλου τους διπλανούς του, ούτε καν όταν εκείνοι τον πλησίαζαν παραπάνω απ' το κανονικό ή όταν —όπως έγινε καναδύ φορές— έπεσαν πάνω του — ο κόσμος ήτανε περισσότερος απ' όσος χωρούσε φυσιολογικά αυτό το απόμερο μπαρ των προαστίων. Κοιτούσε μόνο πού και πού τον εαυτό του στον καθρέφτη, που ήταν ο μισός γεμάτος με φωτογραφίες των ιδιοκτητών και κάποιων μόνιμων,

παλιών πελατών. Οι περισσότερές τους, βέβαια, είχαν ξεθωριάσει απ' τον καιρό, γιατί οι άνθρωποι εδώ είχαν κάνει τόσο πολλά μέσα σ' αυτό το μπαρ, τόσο πολλά είχαν ξοδέψει απ' τις ψυχές τους, που τώρα έρχονταν και διασκέδαζαν πίνοντας εδώ από απλή και απόλυτη συνήθεια, και τίποτ' άλλο. Οι μέρες των φωτογραφιών, της πλάκας και των πάρτι είχαν παρέλθει προ πολλού — κι αυτές οι φωτογραφίες, κι αυτές οι κίτρινες φωτογραφίες, θα μπορούσαν το ίδιο καλά να μούχλιαζαν και μέσα στις βαριές σελίδες ενός παμπάλαιου οικογενειακού άλμπουμ.

Τώρα, ανάμεσά τους, μπορούσα να βλέπω απ' το τραπέζι μου το σκυφτό πρόσωπο του περίεργου ξένου — και, κάποτε, και τα μάτια του. Δεν έπινε άπληστα ή διψασμένα. Κατέβαζε τα ποτά του σχεδόν μηχανικά, αυτόματα, σάμπως να έπρεπε να πει μια συγκεκριμένη ποσότητα αλκοόλ μέσα σ' ένα στενό χρονικό περιθώριο, και μετά να σηκωθεί και να φύγει. Έδινε πραγματικά αυτή την αίσθηση: ότι, τώρα, μετά απ' αυτή τη γουλιά, θα πλήρωνε και θα γλιστρούσε ανυπόμονα έξω, στη νύχτα. Παρ' όλ' αυτά δεν έφευγε, όχι ακόμα.

Έκανε νόημα στον μπάρμαν, κι εκείνος προθυμοποιήθηκε να του βάλει άλλη μια δόση ουίσκι χωρίς νερό. Ο άγνωστος κοίταζε πάνω από τον ώμο του μπάρμαν και ιδιοκτήτη τον καθρέφτη και το πρόσωπό του. Ήταν ένα περίεργο πρόσωπο — μα γι' αυτό δεν έφταιγαν ούτε οι λίγες αλλά βαθιές ρυτίδες του ούτε το ψηλό, άδειο μέχρι ψηλά από μαλλιά μέτωπο, δεν έφταιγε καν η σκούρα κρεατοειδιά, μεγάλη σα μπιζέλι, στην εξωτερική άκρη του δεξιού του ματιού. Αυτά που ασφαλώς έφταιγαν ήταν, δε χωράει αμφιβολία, τα μάτια του. Θα έλεγα πως ήταν τυφλός, αν οι κινήσεις και η άλη του συμπεριφορά δεν συνηγορούσαν για το αντίθετο: όταν δεν κοιτούσε στον καθρέφτη, δεν έκανε άλλο από το να περιεργάζεται το ποτήρι του, λες και διάβαζε πάνω

του κάτι που υπήρχε κυκλικά γραμμένο στο τζάμι, κάτι, μάλιστα, ιδιαίτερα ενδιαφέρον... Δεν ήταν τυφλός, μα τα μάτια του ήταν σαν τυφλά όταν έβλεπες ολόκληρο το πρόσωπό του, όπως εγώ.

Ήταν ένας ψηλός άντρας, και μάλλον δυνατός, με μια δύναμη που δεν προδιδόταν μόνο από τις αναλογίες του, αλλά κι από τις ήρεμες, σίγουρες κινήσεις των χεριών του και ειδικά των δαχτύλων του, έτσι όπως στριφογυρνούσαν το ποτήρι με το ποτό — απαλά, αβίαστα, με μέτρο και... νομίζω... αρμονία. Ήταν ένας εξολοκλήρου αρμονικός άνθρωπος, με πίστη και σιγουριά στις ικανότητές του, πνευματικές και σωματικές, όπως είναι ένας φιλόσοφος ή ένας εκτελεστής. Θα μπορούσε, φυσικά, να μην ήταν άλλο από τζάνκι — η νεκροφιλική γοητεία του ναρκωτικού ίσως κυλούσε από ώρα — κι από χρόνια — στα μέλη του... μα, πάλι... κάτι μέσα μου απέρριπτε αυτή την εξήγηση κάθε φορά που προσπαθούσε να δώσει μια τέτοια φτηνή λύση στο γιατί ο άγνωστος εκείνος ήταν τόσο... τόσο επικίνδυνος...

...Και μόνος. Ήταν ένας κατάμονος άνθρωπος, που ούτε σήμερα, ούτε χθες δεν είχε μιλήσει σε άνθρωπο άλλο από σερβιτόρους και μπάρμαν. Στα χείλη του έβλεπα καθαρά τώρα τη σφραγίδα της μοναξιάς, ιδιαίτερα όταν έγλειφε κι αυτός σαν όλους τούς άλλους μια ξεχασμένη σταγόνα ποτού στις άκρες τους. Ήταν μόνος. Μόνος. Μια κατεστραμμένη ιστορία... Κουβάλαγε μέσα του τη δική του, τη δική του κατεστραμμένη ιστορία. Κι έπινε, πια. Τώρα πια έπινε. Θε μου... Τόσες κατεστραμμένες ιστορίες. Όχι, όχι, όχι: δεν ήταν επικίνδυνος — ήταν ένας άνθρωπος μόνος, κατάμονος, που η μόνιμη, η συνεχής, αρρωστημένη επαφή με τον εαυτό του και με κανέναν άλλο του 'χε χαρίσει αυτή τη ζωάδη δύναμη, αυτή τη σιγουριά στις κινήσεις, όπως η αποφυγή της εκσπερμάτωσης χάριζε μακροζωία και ευεξία στους αρχαίους Κινέζους.

Δεν ήταν παρά ένας δυστυχισμένος άνθρωπος.

Τα μάτια του δεν κοιτούσαν παρά μόνο αυτόν, αυτόν, συνέχεια και μόνο αυτόν... γι' αυτό και τυφλώθηκαν για τους άλλους, γι' αυτό κι εγώ τα 'βλεπα έτσι τυφλά να τον κοιτούν μέσον από τον καθρέφτη.

Πόσους τέτοιους έχεις δημιουργήσει, Θεέ μου;... πόσους;...

Μα νά τος. Πληρώνει, φεύγει — ξεχάστηκα εδώ, πρέπει — πρέπει να τον προλάβω, να του πω. Να του πω ότι δεν είναι μόνος, ότι υπάρχουν κι άλλοι σαν κι αυτόν, κι ότι, ναι, ναι, ναι, τελικά είναι περισσότεροι από τους άλλους, τους κανονικούς και τους υγιείς και τους εντάξει, και τους βολεμένους, κι όλους, κι όλους, κι όλους. Νά! Νά τος!

Εδώ! Στη γωνία. Εδώ! Στο νοτερό σκοτάδι του δρόμου. Όπως στις ταινίες. Έι! Άνθρωπε! Άνθρωπε, λέω! Ναι, συ — εσύ! Σ' εσένα μιλάω. Ναι. Ναι. Ναι. Νυνναί

Noooooooooooooooooooooooooooooooo

Έλα, έλα κι εσύ, έλα, έλα στο ψυγείο. Δε θα 'σαι μόνος πια — έλα! Ναι — στο ψυγείο. Όχι, όχι τα κουρασμένα, όχι τα δυνατά, όχι τ' αρμονικά σου μέλη. Όχι... άαχ... μου φτάνει τούτο 'δώ — γιατί έχει τα μάτια σου επάνω του.

9.

Στην υπηρεσία της

Φαντάσου την. Να περιμένει σε κείνο το διπλό χρεβάτι με τα κόκκινα σεντόνια. Δεν είναι ακριβά, είν' απ' αυτά που τα λένε πρόστυχα, αλλά δεν τη νοιάζει. Θα μπορούσε να πάρει και μεταξωτά, επίτηδες τα διάλεξε έτσι. Θα μπορούσε να έχει τα πάντα. Αλλά θέλει να 'χει μόνο αυτά που έχει. Φαντάσου τη με τα μαλλιά της λυτά, να μοσχομυρίζουν κάτι απροσδιόριστο — συνήθως οι άντρες σκέφτονται πως έτσι μύριζε η αγκαλιά της μάνας τους τις γιορτές, ή τα δάχτυλα ενός κοριτσιού που μόλις έσβησε με τη γόμα του κάτι που είχε γράψει λίγο πριν στο θρανίο τους. Εκείνης μυρίζουν έτσι τα μαλλιά της, κι όλοι θέλουν να χώσουν το πρόσωπό τους μέσα τους και να μένουν για λίγο ακίνητοι εκεί, ξεχνώντας γιατί βρίσκονται δίπλα της. Φαντάσου τη να φοράει εκείνο το κοντό δαντελένιο στο στήθος νυχτικό από μαύρο σατέν, με τις λεπτές και μακριές τιράντες — είναι απαλό, απαλό, μοιάζει φτιαγμένο από την ύλη των αντικατοπτρισμών στην έρημο, υφασμένο περισσότερο από προσμονή και ψέματα παρά από ίνες.

Ἐγει μαζευτεί ψηλά στα πόδια της, όπως τα ἕχει λυγισμένα στο πλάι για να ξαπλώνει πιο αναπαυτικά, με το ένα χέρι να λυγίζει το κεφάλι της και με το άλλο να ξεφυλλίζει εκείνο το περιοδικό, αργά και ταυτόχρονα αδιάφορα, δίνοντας στον εαυτό της το χρόνο να διαβάσει κάτι, τους τίτλους, τις λεζάντες, μα μη βλέποντας τελικά ούτε τις εικόνες. Τίποτα. Το βλέμμα της είναι στυλωμένο ακριβώς στο κέντρο του, αλλά εστιάζει μπροστά του, μια παλάμη περίπου μπροστά του, κι εκείνη η περιδινούμενη πολυχρωμία γίνεται μια θολή μουντζούρα στο βάθος, όπως είναι τώρα κι εμένα η καρδιά μου, το μυαλό μου, δεν ξέρω (δεν ξέρω αν έχω καρδιά, αν έχω μυαλό, δεν ξέρω αν έχω οτιδήποτε, δε μπορώ να με δω, δε με ξέρω πια). Έπειτα —φαντάσου την— η πόρτα στη μέση τού απέναντι τοίχου χτυπάει, πάντα ελαφριά, δειλά, όπως χτυπούν τις πόρτες οι άνεργοι που φάχνουν δουλειά από τις αγγελίες και ξέρουν ότι έχουν αργήσει, ότι κάποιος άλλος τούς πήρε τη θέση. Δε σηκώνει το βλέμμα από τη σκέψη της (αν σκέφτεται κάτι, αν υπάρχει κάτι για να σκέφτεται — όχι εμένα πάντως, το ξέρω πως εμένα δε με ξέρει πια, ίσως δε με ήξερε ποτέ της, εγώ δεν υπάρχω), περιμένει κι άλλο χτύπημα πρώτα, κάτι πιο ουσιαστικό, κάτι πιο χειροπιαστό από μιαν απλή ταλάντωση του αέρα. Το χτύπημα έρχεται πάντα, δε μπορεί να γίνει αλλιώς, κι εκείνη —φαντάσου την— μαζεύει λίγο ακόμα τα πόδια, περνάει το χέρι μέσα από τα μαλλιά της ρίχνοντάς τα προς τα πίσω και λέει ναι, ένα ναι μόνο, κοιτώντας τώρα την πόρτα, κουρασμένα, με κείνη την κούραση που μοιάζει θλίψη, θλίψη για κάτι τόσο χαμένο όσο το χτες. Ο άντρας μπαίνει τότε, κουμπωμένος, μισοκαμπουριάζοντας, σα να κρατάει και με τα δύο του χέρια ένα αόρατο καπέλο μπροστά από το στήθος του. Ό, τι και να ὑπάρχει: νέος, ώριμος άντρας, γέρος, όλοι μοιάζουν μόλις μπαίνουν στο δωμάτιό της, όχι μαζί τους, δε μοιά-

ζουν μεταξύ τους, μοιάζουν όλοι τους με κάτι αλλο, ένα συναίσθημα μάλλον, δε μπορώ να το πω. Δεν... Όχι, όχι. Φαντάσου την τώρα, είναι εκεί, ξαπλωμένη στα κόκκινα σεντόνια της, πάνω στο διπλό κρεβάτι με τα δυο φορτωμένα αρώματα και μπερδεμένα κοσμήματα κομοδίνα, με τον μαύρο πίνακα κρεμασμένο λίγα εκατοστά πάνω από το κεφάλι της, τον καθρέφτη με την ξύλινη κορνίζα στηριγμένο στο καβαλέτο του, το ανατολίτικο χαλί στο πάτωμα, και με τον κακόμοιρο εκείνο ανθρωπάκι μπροστά της, να αντιμετωπίζει το βλέμμα της, ανίκανος, γυμνός, με τους μυς του νερουλιασμένους, όλη την αψάδα για τούτο το εικοσάλεπτο που πλήρωσε τόσο ακριβά εξατμισμένη, με μιαν ενόχληση μόνο στο στομάχι, όχι, στην κοιλιά, χαμηλά στην κοιλιά, μιαν ενόχληση μόνο που πρέπει να πάψει να σκέφτεται αλλά δε το μπορεί, όχι πριν εκείνη τού πει με το δάχτυλο σα γάντζο να πλησιάσει, να γλιστρήσει, χωρίς να θυμάται μετά πώς, προς το μέρος της. Και πάλι η ενόχληση δε φεύγει, αντίθετα, γίνεται εντονότερη, μοιάζει με πόνο τώρα, για την ακρίβεια με κάτι που προκαλεί αυτό τον πόνο, μα τότε ίσως δεν έχει πια σημασία, τότε βρίσκεται εκεί, την ακουμπάει, όχι, εκείνη τον ακουμπάει τώρα, δεν είναι το ίδιο μα δεν τον νοιάζει, αγγίζονται ούτως ή άλλως, βρίσκεται κει και δεν ονειρεύεται, το ξέρει, το ξέρει πως δεν ονειρεύεται, βρίσκεται δίπλα της —φαντάσου την— και την κοιτά κάτω από κείνο το μαύρο πέπλο από αντηλιά και σκόνη, και ναι, είναι όπως το φανταζόταν, όπως το ψιθυρίζουν όλοι οι άλλοι που το είδαν πριν απ' αυτόν, είναι αλήθεια, όσο επικίνδυνο κι αν είναι —χάνεις το μυαλό σου, λένε— είναι αλήθεια, είναι πραγματικό και φτιαγμένο μόνο για δι, τι προορίστηκε να κάνει, μόνο αυτό και τίποτε άλλο. Εποι εξηγείται και γιατί κάνει κι αυτή τη δουλειά που κάνει. Ναι. Και τώρα χύνεται πάνω του και κολλάει το στόμα της στο δικό του — ψέματα, στην

ανάσα του, στα πνευμόνια του, κάτι τον καίει εκεί, είναι άσπρος και τρομάζει, του το χούν πει αυτό, το δικό της κορμί είναι μελαχρινό για να μοιάζουν οι άντρες δύο φορές γυμνοί δίπλα της, ο πάγος τώρα κυλάει πίσω στη μέση του, το κρεβάτι βγάζει έναν θόρυβο σα να τρομπάρει κάποιος αέρα στο καμίνι του μ' ένα τεράστιο φυσερό, τα πόδια του τεντώνονται μπροστά, από κάτω της, φτάνουν μέχρι το κεφάλι του κρεβατιού και καρφώνονται εκεί με πείσμα, με κάτι που θυμίζει μίσος, η κοιλιά του τρελαίνεται τώρα, μανιάζει, έχει παράξενα πράγματα εκεί, μάγμα, στάχτη συμπιεσμένη σε σφαίρες, ένα κουβάρι από καρφίτσες, τον ίδιο του τον εαυτό, πράγματα που χει ξεχάσει, που δε θυμόταν ότι τα χει ξεχάσει, έχει δύναμη εκεί μέσα και θυμό, οργή, και δεν πρέπει να τα κρατάει μέσα του αυτά, όχι, όχι, όχι άλλο, πρέπει να τα στέλει μέσα σε κείνη, να τη γεμίσει, να τη γεμίσει, είναι δικά της κι όχι δικά του, αυτή τού τα δώσε με τα χείλη της και τώρα πρέπει να τα πάρει πίσω. Έτσι — φαντάσου την —, έτσι, έτσι, έτσι. Και — τα μάτια της. Α, γυρίζουν, γυρίζουν, γυρίζουν ανάποδα: είναι το σημάδι. Τον ένιωσε. Ναι, είναι το σημάδι: τα μάτια της γυρισμένα ανάστροφα, το πιγούνι της ανασηκωμένο, τα μαλλιά της να σκεπάζουν τώρα την πλάτη της, ένα αυλάκι ιδρώτα να τρέχει ανάποδα από το μέτωπο στ' αφτί της, τα στήθη της άκαμπτα σα δρομείς που περιμένουν τον πυροβολισμό — είναι το σημάδι για μένα. Δεν το βλέπω συχνά (δε βλέπω τίποτε πια, δεν υπάρχω εγώ), μα πάντα το θυμάμαι. Αυτές τις σπάνιες φορές, αυτές τις λίγες, μια στις τόσες φορές. Οι άντρες δεν την κάνουν έτσι πάντα. Σχεδόν ποτέ. Δεν έχουν πράγματα να της δώσουν, δεν της ανταποδίδουν ότι χύνει εκείνη μέσα τους. Τους χρησιμοποιεί μόνο για να βρει αυτούς τούς λίγους, νά, τούτον εδώ, που μαζεύει σα χαμένος τα ρούχα του από το χαλί μην καταφέροντας καν να τραυ-

λίσει δυο λέξεις, γυμνός, ἀδειος σαν τα μάτια της. Κλείνει την πόρτα αθόρυβα, θέλει να φύγει, ξέρει πως κάτι έγινε εκεί, εκεί μέσα, δίπλα της, κάτι που δεν έμοιαζε μ' όσα του 'χανε πει, κάτι... Δεν ξέρει να πει, όχι, κανείς τους δεν ξέρει, κανείς δε μένει εδώ για να το μάθει, για να το πει και στους άλλους, όχι, να τους πει, όχι, μην πάτε, μην πηγαίνετε, όχι, δεν είναι τα λεφτά, είναι το — είναι το πάγωμα, αυτό το κάψιμο στην κοιλιά, είναι σα να πέφτεις σ' ένα πηγάδι που ανοίγεται προς τα πάνω σου, είναι δίνη, είναι θάνατος. Όχι, όχι!: δε μένουν αυτοί. Όχι αυτοί που της γυρίζουν τα μάτια ανάστροφα έστω και για λίγο. Εγώ δεν υπάρχω, το ξέρω (σου το 'πα), μα είμαι κει όταν γλιστρούν μισοντυμένοι έξω στο δρόμο, για να τους καταπιώ μες στο σκοτάδι. Ναι, τους κρατώ για λίγο μέσα μου, είναι ζεστοί ακόμη, χτυπούν σαν καρδιά ολόκληροι, μα ύστερα χάνονται, έτσι, και μένω πάλι μόνος, και πάλι δεν υπάρχω. Κάποιες στιγμές μόνο... κάποιες στιγμές σκέφτομαι πως ήμουν κι εγώ ένας απ' αυτούς, δεν ξέρω, ίσως ο πρώτος που γύρισε τα μάτια της κι έκανε να τρέξει εκείνος ο ιδρώτας από το μέτωπό της, γι' αυτό και με κράτησε κάπου εδώ, κάπου γύρω της, για να καταπίνω τους υπόλοιπους. Μα είναι και φορές που περνάει απ' το μακό μου πως δε με χωρίζει παρά ένας τοίχος απ' αυτήν, και πως μπορεί κι εκείνη να με βλέπει... να βλέπει το μάτι μου. Γιατί νομίζω έχω ένα μάτι. Δεν ξέρω. Δεν ξέρω τίποτα. Μόνο είμαι και δεν είμαι εδώ, και τη βλέπω να ξεφυλλίζει εκείνο το περιοδικό περιμένοντας. Δε θυμάμαι πια τι. Τη βλέπω μόνο. Και με τα χέρια μου, μ' αυτά που τους καταπίνω... Α... να... ναι. Α, φαντάσου την!

Πρόσωπα

Ανοιξα τα μάτια μου χωρίς προσπάθεια, μάλλον άνοιξαν μόνα τους, θέλω να πω, άνοιξαν μόνα τους και μονομάς, σα μάτια αγελάδας έπειτα από ολιγόωρο ύπνο, απλώς άνοιξαν. Προσπάθησα να βρω το διακόπτη, τον βρήκα, τον πίεσα, αλλά τίποτε: το ίδιο σκοτάδι. Ωραία, ήταν η μέρα που θα 'ρχόταν έτσι κι αλλιώς, η μέρα που θα μου 'κοβαν το ρεύμα, εφόσον δεν είχα πληρώσει το λογαριασμό εδώ και μήνες, ίσως, μάλιστα, και να 'χαν αργήσει να μου το κόψουν, σκέφτηκα καθώς ξεροκατάπινα το σάλιο μου. Σηκώθηκα, μονοκόμματα, ό,τι μου 'χε απομείνει πια απ' τις παλιές ένδοξες ημέρες του σχολικού αθλητισμού. Έριξα το πρόσωπό μου στις δυο παλάμες, κάθισα έτσι για ένα λεπτό, δύο, έπειτα κατέβασα τα χέρια μου, κινήθηκα, τρία βήματα, τέσσερα, στάθηκα στη θέση μου και τεντώθηκα. Υπέροχα, όλα ήρθαν μονομάς, χθες είχα φάει την τελευταία κονσέρβα, μου 'μεναν μόνο λίγα κουτιά με μπισκότα που δε μ' αρέσανε αλλά στην ανάγκη θα τα 'τρωγα, σήμερα μου κόβουν το ρεύμα, δεν ξέρω αν έχω κεριά, μάλλον

κάπου θα 'ναι κρυμμένα αλλά θα μου χρειαστεί φως για να τα βρω, τρέχα-γύρευε δηλαδή, νερό έχω ασφαλώς, καλά απ' αυτή τη μεριά, άλλωστε και τα μπισκότα ή αρμυρά θα 'ναι ή γλυκά, οπότε τραβάνε νερό έτσι κι αλλιώς, μ' άλλα λόγια άλλο δεν πρόκειται να κάνω τώρα απ' το να βρω τον κοντινότερο καθρέφτη, να φωτίσω με κάποιο τρόπο και να δω τη μορφή που έχει σήμερα το πρόσωπό μου. Δε σας το είπα (γιατί μιλάω σε κάποιον, όχι; Κάποιος πρέπει να το διαβάσει αυτό): κάθε μέρα αλλάζω πρόσωπο.

Πρέπει να 'χει περάσει κοντά μισός χρόνος απ' την πρώτη μέρα που το παρατήρησα. Φυσικά, θυμάμαι επακριβώς εκείνη τη μέρα: δεν ξέρω, όμως, τη σημερινή ημερομηνία, νομίζω απλώς ότι είναι Φεβρουάριος ή Μάρτιος. Δεν έχει σημασία για μένα. Νομίζω, μάλιστα, ότι, επειδή από πάντα μου θεωρούσα τον τεμαχισμό του χρόνου ανοησία (για να μην πω προδοσία), μολονότι βιολευόμουν κι εγώ στις σπηλιές του, ο καθένας βολεύεται — βρήκα, λοιπόν, τώρα την ευκαιρία να πω: «Ιδού! Κάθε ημέρα είναι του Θεού!» Και να γελάσω, στη συνέχεια, μ' όλη μου την καρδιά, με αναίδεια. Ειλικρινά, δε μ' ενδιαφέρουν οι ημερομηνίες, κι αρχίζω να χάνω κάθε εκτίμηση για τις ορολογίες, τις ονομασίες γενικά, τα κύρια ονόματα εξίσου: θα παρατηρήσατε ότι δε σας φανέρωσα τ' όνομά μου — κι ούτε θα το κάνω. Με χαρακτηρίζει περισσότερο η ιδιαιτερότητα (μες στο σκοτάδι αυτού του δωματίου η ιδιαιτερότητα θυμίζει ιερότητα, θα μπορούσε ο δαίμων του στιλό να με περιπαίξει λιγάκι, θα μπορούσε να 'γραφα: ιερότητα), αυτό που με χαρακτηρίζει, λέω, είναι η μοναδικότητα (αν είναι έτσι, βεβαίως) της «αρρώστιας» μου παρά ένα κοινό όνομα: μά την αλήθεια, αν λεγόμουν Άρθουρ Γκόρντον Κόπερφιλντ ή Ισμαήλ, θα το ανέφερα πρώτο-

πρώτο στην αρχή της διήγησής μου — πρώτο-πρώτο.

Στον καθρέφτη της ντουλάπας δε μπόρεσα να δω το πρόσωπό μου. Το φως έλειπε τελείως, όπως τα κουνύπια σ' ένα αποξηραμένο έλος, το φως ήταν φυλακισμένο ένα χιλιοστό, και πολύ βάζω, απ' την αρχή του ελάσματος της λάμπας του δωματίου μου (εκτός κι αν κόβουν το ρεύμα από κάπου μακριά, όμως αυτό μού φαίνεται λιγάκι πρόστυχο). Πάντως, επέμεινα για λίγο στην πόρτα της ντουλάπας. Ήξερα —και κάτι μέσα μου μου έλεγε πως είχα απόλυτο δίκιο— ότι το είδωλό μου βρισκόταν μέσα στον καθρέφτη της ντουλάπας, σε φυσικό μέγεθος, φυσιολογικό και με τα όλα του, όπως κι αν στο δωμάτιό μου άναψε ξαφνικά ένας μικρός ήλιος — ωστόσο αρνιόταν να φανερωθεί σε μένα. Είναι μια εμμονή που έχω για τους καθρέφτες, ότι κουβαλούν τα είδωλά μας μέσα τους ανά πάσα στιγμή (για να μη μνημονεύσω εδώ την πασίγνωστη ιστορία εκείνου του συγγραφέα που έγραψε για έναν καθρέφτη που φυλάκιζε όλους όσους καθρεφτίζονταν σ' αυτόν και τα λοιπά) — τις σάλτσες για την ανάλαση του φωτός κ.τ.τ. Δεν τους δίνω σημασία, η Φύση προϋπήρχε των εγχειριδίων Φυσικής, είμαι σήγουρος, ολότελα σήγουρος. Τίποτε το σπουδαίο, θα πείτε. Καλώς.

Δεν κατάφερα να διακρίνω το παραμικρό στον καθρέφτη της ντουλάπας. Ακούμπησα το τζάμι με τα χέρια μου, έπειτα με τη μύτη μου, το αισθάνθηκα να χνωτίζει απ' την αναπνοή μου: δεν είδα ούτε τα μάτια μου. Ωραία, δεν είδα το σπουδαιότερο, θα πείτε, έτσι είναι· προχώρησα προς το μπάνιο. Σκόνταψα. Στο μωσαϊκό, τα χείλη μου άγγιξαν το αίμα που έτρεξε απ' τη μύτη μου, η μύτη μου είναι πολύ ευαίσθητη, όχι από πάντα. Πριν πολλά χρόνια —εδώ πραγματικά δεν ξέρω πόσα είναι, ίσως δώδεκα, δεκατέσσερα— κάποιος μού την έσπασε ατιμώρητα. Ένα κοκαλάκι έχει ραγίσει και μάλλον δεν ξανακόλλησε, κάποιος χόνδρος-πώς-

τον-λένε μετατοπίστηκε για τα καλά, ήταν μια πρώτη αλλαγή του προσώπου μου, ωστόσο γνώριζα την αιτία της, ήταν ολοφάνερη. Κάθισα στα γόνατά μου κι ακούμπησα ελαφρά τα ρουθούνια μου. Ζεστό απ' την αναπνοή μου, φρέσκο αίμα. Πάνω απ' τα χείλη σχεδόν ήδη ξεραμένο. Το γεύτηκα με την άκρη της γλώσσας μου. (Σιχαίνομαι το αίμα). Αν αναρωτηθήκατε, η επαφή δαχτύλων και γλώσσας με σημεία του προσώπου μου —ακόμη και μια επισταμένη εξέτασή του με την αφή— δε φανέρωνε κανένα απολύτως σημάδι της νέας μου εικόνας: παρακαλώ, μη φαντάζεστε κρεμασμένα μάγουλα και διπλοσάγονα (δε θα το άντεχα), αραιά δόντια και βαθιές ρυτίδες στα μάτια ή το μέτωπο: τα χαρακτηριστικά του προσώπου μου έμεναν κατά κάποιο τρόπο αναλλοίωτα, όπως, τουλάχιστον, και τα δικά σας· αυτό που άλλαζε ήταν το πρόσωπό μου, στην ολότητά του, ήταν σάμπως μια λεπτότατη, πιο λεπτή από δέρμα, μάσκα που κόλλαγε κάθε μέρα, κάθε μέρα στο πρόσωπό μου και του άλλαζε τελείως τη μορφή: κάθε μέρα αποκτούσα καινούργιο πρόσωπο. Θα εξηγηθώ καλύτερα παρακάτω. Ξέρω πολύ καλά τι μου συμβαίνει.

Δεν είχα άλλο εμπόδιο μέχρι το μπάνιο. Μόνο που το χέρι μου τεντώθηκε με μια ηλίθια σιγουριά προς το διακόπτη. Εντελώς αναίτια πράξη, για την οποία δεν ευθύνομαι εξολοκλήρου εγώ, μεγάλο μέρος της ευθύνης φέρει και το χέρι μου το ίδιο. Όπως τα πόδια μας μας οδηγούν άσφαλτα σ' ένα θεοσκότεινο —καλή ώρα— δωμάτιο μα οικείο σε μας, ενώ το μυαλό μας δημιουργεί εμπόδια και απίθανες υπάρξεις, εκ του μη όντος, να καραδοκούν πίσω από τις γωνίες, τα πόδια μας, λέω, έτσι και τα χέρια μας, υπό τέτοιες συνθήκες, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες κι ευθύνες. Έχω ανάγκη να πολυλογώ, αυτό μάλιστα, ναι.

Φυσικά φως δεν άναψε. Δάγκωσα τα χείλη μου με το κεφάλι ψηλά και μπήκα στο λευκό, σκοτεινό δωματιάκι με τις λεκάνες και τους παράλληλους σωλήνες της ύδρευσης. Σκέφτηκα, τρέχει ακόμη νερό, όταν έστριψα μια στρόφιγγα προς τα δεξιά: άκουσα το νερό να ξεχύνεται με δύναμη. Άλλα δε μπορείς να δεις με το νερό. Πάν' απ' αυτό, απ' το νερό, εξήντα-εβδομήντα εκατοστά, βρισκόταν ο καθρέφτης, όπου το είδωλό μου με περίμενε υπομονετικά. Με μια γκριμάτσα που σήμαινε «τίποτα δε θα δω, το 'ξερα από πριν» —το κάτω χείλος κρεμασμένο κι όλο το στόμα να στρίβει προς τα κάτω ενώ πιέζεται ταυτόχρονα προς τα μέσα· τα μάτια έχουν μια ελαφρότατη σπιθίτσα ειρωνείας, ίσα-ίσα να φανερώνεται η τάχαμου γνώση κάποιου πράγματος, το ένα φρύδι, όποιο βολεύει, αναστηκωμένο ελάχιστα—, μ' ένα τέτοιο ύφος κοίταξα κατάματα το σκοτεινό μου είδωλο. Με κοίταξε κι εκείνο, προφανώς, αλλά, όπως καταλαβαίνετε, εγώ, απ' τη μεριά μου, δε διέκρινα το παραμικρό — δεν ξέρω για κείνο. Κάποτε σκέφτομαι ότι τα είδωλά μας είναι πραγματικά σοφά, μας λείπει η ψυχρή γοητεία του γυάλινου κόσμου, του πέρα από τον καθρέφτη, αναπνέουμε ζεστόν αέρα κι όχι κρυστάλλους. Ας είναι. Στην ψύχρα του γυαλιού κατοικεί η γνώση κι εκείνος που μου αλλάζει το πρόσωπο. Κάθε μέρα. Κάθε μέρα.

Πηγαίνω πίσω:

Για να μην αναρωτιέστε, ίσως, ποιος ο λόγος που πρωί-πρωί τόσο πολύ χρειάζομαι φως και δε διακρίνω ούτε αμυδρά την ολοκαίνουργια φυσιογνωμία μου στον καθρέφτη, σπεύδω να σας πληροφορήσω ότι κάθε παράθυρο ή μπαλκονόπορτα του σπιτιού είναι μεθοδικά σφαλισμένα —ολόκλειστα—, κατά τρόπον ώστε ακόμη και η λεπτότερη αχτίδα του ήλιου να μη μπορεί να

εισχωρήσει στο δικό μου χώρο, αυτόν που γνώρισε τα πολλά μου πρόσωπα, πρόσωπα για μια μέρα ολοκληρωμένα, πρωτόφαντα, θηησιγενή, φλούδες του εαυτού μου.

Τις πρώτες μέρες ζούσα με την απορία. Οπωσδήποτε δεν ήμουν τέρας, δεν ξύπνησα μια μέρα του Θεού μεταμορφωμένος σε σαμιαμίδι, γηιακό ρολόι ή ό,τι άλλο, δε γέμισα σπυριά σα τον Ιώβ, που να θέλω κεραμίδι για να τα ξύσω — δεν έχω τέτοιες σχέσεις με τον Θεό. Απλώς πριν έξι μήνες πάνω-κάτω σηκώθηκα από έναν βαρύ, βαρύτατο ύπνο, μα με δινειρα, για τα οποία ίσως σάς μιλήσω παρακάτω, πήγα —για να μην τα πολυλογώ— στον καθρέφτη κι είδα κάποιον άγνωστο να με κοιτά. Όπως υποπτεύεστε, ανοιγόκλεισα εκφραστικά τα μάτια μου σαν κακός ηθοποιός —μολονότι λένε ότι είσαι ηθοποιός ή δεν είσαι, τι να γίνει, ξέρω ένα σωρό κακούς ηθοποιούς—, κούνησα το κεφάλι μου για να ξυπνήσω, έκανα ό,τι περνούσε απ' το χέρι μου για να μην πιστέψω στην αλήθεια και στο χλευασμό του καθρέφτη —πόσο μακρινά μού φαίνονται όλ' αυτά!— και έπλυνα τα δόντια μου. Όσο απασχολόμουν μ' αυτά, είχα το κεφάλι μου σκυμμένο: ήταν, τότε, η πρώτη φορά που σκέφτηκα ότι στον καθρέφτη μου υπήρχε πια και με περίμενε το είδωλο του εαυτού μου δύος θα ήταν μετά από μισό λεπτό, με ξεπλυμένες τις σαπουνάδες της οδοντόκρεμας, ακόμη και μ' εκείνη την κίνηση —τη στατική κίνηση— που διακρίνουμε πολύ αργά για να μας κεντρίσει την προσοχή και να σταθούμε σ' αυτήν όταν στρέφουμε απότομα και με ταχύτητα προς έναν καθρέφτη. Έτσι κι ήταν και, κατά 50%, είχα δίκιο για την εικασία. Ένα πρόσωπο με κοιτούσε, το δικό μου, αναμφίβολα, αλλά —η μορφή του, το πρόσωπο αυτού του προσώπου —του δικού μου προσώπου ή αυτού— ήταν άλλο —ξένο, άγνωστο, ένα πρόσωπο σε παγκόσμια πρώτη στον καθρέφτη του μπάνιου μου. Οι άνθρωποι συναντούν προβλήματα και

προβλήματα στη ζωή τους, αλλά αυτό είναι μοναδικό — και για το λόγο ίσως πως για τους περισσότερους δεν αποτελεί καν πρόβλημα: Θα νοιαζόσασταν εσείς αν αύριο-μεθαύριο με συναντούσατε στο δρόμο με το και-νούργιο μου πρόσωπο; Όχι.

Αυτά σκεφτόμουν εκείνα τα πρώτα λεπτά μπρος στον καθρέφτη μου. Κι αμέσως μετά: χρειάζομαι γιατρό ή μάγο για ν' απαλλαγώ από το πρόσωπό μου;

Η αλήθεια είναι ότι την προηγούμενη νύχτα δεν ήμουν ακριβώς αυτό που λένε «καλό παιδί». Αχ! Ένας άνθρωπος σα και του λόγου μου να μπλέκει με τέτοιους τύπους! Κι όμως, όλοι τους ήταν πολύ πιο αξιόλογοι από μένα, όσο γι' αυτό είμαι σίγουρος, όχι βέβαια ότι θα θεωρούσαν τη δική μου παρέα σαν μπλέξιμο γι' αυτούς, έπειτα φάνηκαν ότι χάρηκαν πολύ τη συντροφιά μου, με ξανακέρασαν, γέλασαν με καναδυό έξυπνα λογάκια που πρόφερα, προσχεδιασμένα, με ευχέρεια και στον κατάλληλο χρόνο, μια κοπέλα της συντροφιάς έδειξε να με κοιτά μ' ένα βλέμμα που... κοιτούσε το πρόσωπό μου με μια λαχτάρα που...

Αυτό το πρόσωπο δεν είχε καμιά σχέση με αυτό που έβλεπα εκείνη τη στιγμή στον καθρέφτη μου. Ωστόσο — Ναι, ήταν ήμορφο, σίγουρα, και γοητευτικό, ναι, και, θα έλεγα, ήταν ένα πρόσωπο για το οποίο θα μπορούσε να αισθανθεί πολλά μια γυναίκα. Άλλα δεν ήταν το πρόσωπό μου. Άρχισα να το πασπατεύω. Σκέφτηκα ότι το απόβραδο και μες στη μέθη μου ίσως βάφτηκα ή φόρεσα μάσκα, μα ήταν φως φανερό, το πρόσωπο που με κοίταζε με νυσταγμένο ύφος μέσ' απ' τον καθρέφτη ήταν δικό μου χωρίς να είναι, ήμουν εγώ, μα μαζί έλειπα από μένα· πώς ήταν μπορετά όλ' αυτά;

Πληροφορίες που θα σας δώσω χωρίς περιττολογίες:

Δεν το είπα σε κανέναν ώς τώρα. Δεν πήγα σε γιατρό. Εξαφανίστηκα απ' τη δουλειά μου κι απ' τις παρέες μου όσο πιο διακριτικά μπορούσα, δικαιολογήθηκα ψευδόμενος και πάντα με επιστολές, εφοδιάστηκα με κιβώτια γεμάτα κονσέρβες, ημισυνθετικά μπισκοτοειδή, γαλέτες και ποτά. Έκλεισα πόρτες και παράθυρα. Τα σφάλισα. Έκοψα το τηλέφωνο. Πλήρωσα λογαριασμούς και χρέη. Γιατί; Είχε περάσει ήδη μια βδομάδα και κάθε μέρα άλλαζα πρόσωπο. Δεν είχε σημασία πια, ήδη. Τίποτε δεν είχε σημασία. Κάθισα για να δω τι θα γινόταν στο τέλος, πού το πήγαινα. Ξέρετε κάτι; Το διασκέδαζα.

Η ηλικία μου δεν άλλαζε ποτέ. Εννοώ, μέρα με την ημέρα, μεγάλωνα, δόξα τω Θεώ, μα τα πρόσωπά μου με ακολουθούσαν καταλεπτώς. Ποτέ δεν απέκτησα πρόσωπο εφήβου ή γέρου. Ήμουν πάντα στα χρόνια μου. Από μιαν άποψη ευτυχώς, γιατί δε θα έμενα ευχαριστημένος αν, ξυπνώντας ένα πρωί, έβλεπα τη φάτσα ενός μπαμπόγερου να με κοιτά μέσ' από δυο καρβουνιασμένα ματάκια όλο ρυτίδες. Έπειτα, κάτι τέτοιο ίσως είχε αντίκτυπο και στο σώμα μου, ποιος μπορεί να ξέρει; Ένα γέρικο πρόσωπο ταιριάζει καλύτερα σ' ένα γέρικο σώμα, αυτό θα σας πει ο καθένας. Όσο γι' αυτό, λοιπόν, ήμουν τυχερός.

Ήξερα πάρα πολύ καλά ότι κανείς γιατρός δε θα μπορούσε ούτε καν να σκεφτεί κάτι απλώς σχετικό με την κατάστασή μου. Ήξερα ότι αν έμπλεκα με τους επιστήμονες και τα πανεπιστήμια θα κατέληγα σ' ένα άσπρο κλουβί από μαλακό μέταλλο, ενώ δεκάδες μαϊμούδες με προφυλακτικά στο στόμα τους —σάμπως να μουν μικρόβιο ο ίδιος! — θα ξεφώνιζαν σ' όλες τις γλώσσες του κόσμου κατάρες και συνταγές. Πάντα μου

προτιμούσα την ησυχία και τις ἡπιες, όσον αφορά τον τόνο της φωνής, συζητήσεις. Κι éτσι κατέληξα μόνος, κλειδαριαρωμένος, με τροφές που κάποτε θα σώνονταν, έχοντας μία μονάχα διασκέδαση, μία ρουτίνα: τι πρόσωπο θα 'χω σήμερα.

Κάθε μέρα, κάθε πρωί, μετεμψυχωνόμουν. Έπαιρνα, όμως, μαζί μου ολοκάθαρες τις μνήμες των προηγούμενων ζωών-ημερών μου. Δε θ' αναπτύξω αυτή τη σκέψη, νομίζω πως δεν έχει να κάνει με την αλήθεια, η αλήθεια πρέπει να 'ναι απλή, η μετεμψύχωση δεν είναι, η αλήθεια πρέπει να 'ναι παράλογη, η μετεμψύχωση δεν είναι, στην περίπτωσή μου η αλήθεια είναι ακατανόητη ή δεν υπάρχει.

Τον πρώτο μήνα περνούσα τις περισσότερες ώρες μου μπροστά στον καθρέφτη. Προσπαθούσα να διακρίνω πίσω από τα καινούργια, άγνωστα χαρακτηριστικά του προσώπου μου την παλιά, οικεία μου μορφή. Πίσω από κάθε πτυχή του δέρματός μου. Από το σφίξιμο των χειλιών μου. Πίσω από το ανασήκωμα των φρυδιών μου. Από το λεύκωμα των ματιών μου. Δεν υπήρχε περίπτωση να βρω το παραμικρό, το ήξερα, όμως συνέχιζα με μια υπομονή που δυνάμωνε από την απόγνωση που έλειπε, από την απόγνωση κι από την τρέλα που δε με κατέβαλαν, που δε με τσάκισαν. Τι έπρεπε να κάνω; Ποιον έπρεπε, ποιον μπορούσα να φωνάξω, σε ποιον να τρέξω; Έπρεπε να κλάψω, να ουρλιάξω, να τρελαθώ; Ωραία, ίσως να τρελάθηκα, éτσι θα πουν πολλοί από σας, το ξέρω, πως ίσως ήμουν τρελός, τρελός γιατί αντιμετώπισα μια παράλογη κατάσταση με περισσότερο σκεπτικισμό παρά παραλογισμό! Όχι, ήμουν νηφάλιος, ήμουν ήρεμος, ήμουν ήσυχος, εγώ με τα πολλά πρόσωπα, εγώ ο πολυπρόσωπος, εγώ ο άνθρωπος με τα άπειρα πρόσωπα. Αχ-αχ! Άπειρα πρόσωπα, éτσι

σκεφτόμουν. Όσο θα ζω, έλεγα από μέσα μου, αλλά και φωναχτά, κάθε μέρα θα φοράω ένα ολοκαίνουργιο άγνωστο πρόσωπο που θα είναι όλο δικό μου έστω και μόνο για εικοστέσσερις ώρες. Δεν είναι υπέροχο; Δεν είναι αναμφισβήτητα θαυμαστό; Και μοναδικό! Δε θα το μάθαινε ποτέ κανείς. Θα το κρατούσα κρυφό απ' όλη την ανθρωπότητα, από κάθε ανθρωπάκι που κουβαλούσε στο μούτρο του όλο τα ίδια χαρακτηριστικά, όλο την ίδια φρικτά μονότονη μάσκα, άλλοτε στολισμένη με μουστάκι ή κραγιόν, στείρους απογόνους πρωτόγονων εθίμων ή, για ακόμη αρχαιότερους χρόνους μιλώντας, αναγκών, οι άνθρωποι που σέρνουν τα βήματά τους στη σκονισμένη γη, μη μετέχοντας στην αέναντι αλλαγή, στη θεϊκή μετατροπή της ύλης και της ενέργειας σε κάτι άλλο, στις ιερές εξισώσεις, στις παραλογιγες παράλληλες ευθείες που τέμνονται στο πρόσωπο ενός γέρου Θεού, οι ίδιοι και οι ίδιοι άνθρωποι δε με απασχολούσαν γιατί μοιάζαν μεταξύ τους όσο και τα σαλιγκάρια μιανής οικογένειας σαλιγκαριών, όπως όλες οι οχιές μοιάζουν μεταξύ τους — η ανθρωπότητα είναι φτιαγμένη από αντίτυπα μιας και μοναδικής πόρνης-οχιάς, του ερπετού που ξερνάει την ουρά του από φρίκη για το φαρμάκι του. Κλείστηκα ακόμη περισσότερο στο σπίτι μου, άρχισα να νιώθω πως ζω σε υπόγειο, βαθιά στα σπλάχνα της Γης — και μαζί άρχισα να νιώθω, ω άνθρωποι, τον εαυτό μου σα χρυσάφι που αναστήθηκε απ' τα ορυχεία του Σύμπαντος στα όνειρα ενός πάνσοφου αλχημιστή, ήμουν εγώ που άλλαζα πρόσωπα και δεν είχα κανένα, εγώ που δε θυμόμουν πια εκείνο το πρώτο και ανώριμο πρόσωπό μου, εγώ που δε δεχόμουν εκείνο το πρόσωπο.

Σιγά-σιγά έχασα την όρεξή μου: εννοώ, παράτησα τους καθρέφτες σχεδόν τελείως. Μόνο το πρωί, πια, καθώς

σηκωνόμουν από έναν συνήθως βαρύτατο ύπνο, πήγαινα σε κάποιον λέγοντας «καθρέφτη-καθρεφτάκο μου, ποιο είναι το πρόσωπό μου σήμερα?», κι εκείνος μού απαντούσε αμέσως, χωρίς να μου ζητά ανταλλάγματα, έτσι απλά, κι έπειτα έφευγα και χανόμουν σε σκέψεις, αυτά. Έτσι.

Ο καιρός περνούσε, τίποτε δε μ' απασχολούσε, ήμουν ευτυχισμένος, ευτυχισμένος στο υπόγειό μου, ευτυχισμένος με τη μικροζώιά των αιώνιων προσωπείων μου: κάθε μέρα μ' ένα νέο πρόσωπο μετράει για μια ολόκληρη ζωή στη σκέψη του Θεού.

Κάποτε, βγήκα έξω. Είχαν περάσει, μάλλον, πέντε μήνες περίπου. Αγόρασα μ' όσα λεφτά είχα στην τράπεζα —ο ηλίθιος υπάλληλος δεν κοίταξε τη φωτογραφία στην ταυτότητά μου— μια αρχαία φωτογραφική μηχανή κι ένα σύστημα για αυτόματες φωτογραφήσεις, υλικά για να εμφανίζω μόνος μου τις πλάκες και φιλμ αρκετό για να τραβήξεις όλα τα σπουδαία γεγονότα της χρονιάς που μας πέρασε κλπ. Ανόητε κόσμε!

Αντί για πρωινό καφέ, φωτογραφούσα το νέο μου πρόσωπο. Οι φωτογραφίες αποδείχτηκαν, πιστέψτε με, τέλεια ταπετσαρία για το φτωχικό μου! Ακόμη και τώρα —φυσικά!— οι φωτογραφίες αυτές του εαυτού μου βρίσκονται μπροστά μου κι εγώ τις ατενίζω με ανείπωτη ευχαρίστηση. Είμαι τόσο πολλοί άνθρωποι! Δεν είναι υπέροχο; Α, πρέπει να σταματήσω τα επιφωνήματα, να σας τα πω όλα, άλλωστε άρχισα να πεινάω πολύ, πολύ, και δυσκολεύομαι, όσο να πεις, στο γράψιμο.

Σήμερα μου έκοψαν το ρεύμα. Και καλά έκαναν. Δεν έχω ανάγκη από ηλεκτρικό. Στο αγαπημένο μου μπάνιο υπήρχε από πάντα το οινόπνευμα και βαμβάκι, όπως σ' όλες τις τουαλέτες του κόσμου, νομίζω. Ένα

σπίρτο και, ώπα!, φωτιά, φωτιά, φως! Και τα μάτια μου στον καθρέφτη, στον μαγικό μου καθρέφτη, που έχει αποτυπώσει κάθε εκδοχή του εαυτού μου, αυτόν τον άλλο, για τον οποίο τόσα γράφτηκαν από τους λογοτέχνες, τον οποίο τόσο έψαξαν στους στίχους τους οι ποιητές: ο άλλος που μασκαρεύόταν κάθε πρωί με άλλη μάσκα, ξένος και δικός, φίλος κι εχθρός, φιλικός κι εριστικός, ο άλλος που δε βρήκε μάσκα κείνο το πρωί, σήμερα το πρωί, τώρα δα, και με κοιτούσε σαρκαστικά μ' ένα πρόσωπο χωρίς πρόσωπο, ένα πρόσωπο καθαρό, ένα πρόσωπο αμόλυντο, ένα πρόσωπο απρόσωπο μα και τόσο συγκεκριμένο, απτό, το έσχατο πρόσωπό μου, το πρόσωπο του—

Δεν έχω άλλο τίποτε να πω, κοιτούσα τον εαυτό μου, πάει τόσος καιρός πια, και δεν κατάλαβα, παρά μόνο τώρα, υστερνά, ότι όλο αυτό ήταν ένα παιχνίδι, μια γκριμάτσα, οι φωτογραφίες μου το αποδεικνύουν, είμαι παντού εγώ, με τη γλώσσα έξω και τα μάτια γουρλωτά, με τα δάχτυλα να τραβούν δεξιά-αριστερά τα χείλη, ήμουν πάντα εγώ που δε με γνώριζα, τίποτε παραπάνω και τίποτε παρακάτω από εμένα, κοιτάξτε τις φωτογραφίες, είναι παντού ένας και είναι ξένος, δε θυμάμαι το πρόσωπό μου, δεν έχω άλλο φως, δε μπορώ να δω, οι καθρέφτες με σκλάβωσαν — θέλω ένα πρόσωπο, ένα πρόσωπο για μένα! ΤΩΡΑ!

Τώρα. Θα φτιάξω ένα πρόσωπο στο πρόσωπό μου. Εδώ τα μάτια. Η μύτη. Στόμα. Καθετί στη θέση του. Όπως είναι ορισμένο. Ναι, κάποιος το 'πε αυτό: «Εγώ είμαι το μαχαίρι που κρατώ».

11.

Η φρίκη τού Θ.

«Είναι στοές... και κρύπτες... κανείς δε θέλει να θυμάται την παρουσία τους...»: λίγες, λίγες λέξεις που ξεχώρισα, μες σ' ένα πλήθος ασυναρτησίες, βογγητά και βήχα, απ' τον ακατάσχετο, πυρετώδη μονόλογο του γέρου φίλου μου εκείνης της ηλιόλουστης Κυριακής. Τουλάχιστον, αυτά μπόρεσα ν' ακούσω ή να υποπτευθώ ελάχιστα τη σημασία τους. Ακόμη δεν είμαι σίγουρος —δεν τολμώ να είμαι σίγουρος— για το παραμικρό απ' αυτά, για το παραμικρό. Δεν ξέρω αν υπήρξε εκείνος ο γέρος ή εκείνη η Κυριακή. Θυμάμαι με σιγουριά τον ήλιο. Κι έπειτα, πράγματα πιο μακρινά. Μια ιστορία που δεν έπρεπε να 'ναι δική μου.

Μετά από ένα ταξίδι —που κράτησε, παρά τις όποιες προσδοκίες μου, τέσσερα ολόκληρα χρόνια και διανθίστηκε από την εγκατάστασή μου σε πόλεις ξένων χωρών, πετυχαίνοντας έτσι την απομάκρυνση ενός ασφυκτικού ορίζοντα από την κουρασμένη ψυχή μου—, μετά από ένα τέτοιο ταξίδι και θεραπευμένος, όπως νόμιζα, από τις μνήμες διαδοχικών θανάτων και αβά-

σταχτων απουσιών, είχα επιστρέψει πάλι στην αρχή, μιαν αφετηρία τώρα διαφορετική, λιγότερο ζοφερή, αποκατεστημένη, εφόσον, σκεφτόμουν, εγώ ήμουν άλλος.

Ο γέρος —τυλιγμένος σ' ένα, κάποτε σκούρο, ξεφτισμένο, σχεδόν κουρελιασμένο παλτό—, χωρίς να το απαιτήσει, με τον άσχημο τρόπο που 'χε διαλέξει για μόνιμη συμπεριφορά το σινάφι του, είχε ζητήσει να του κεράσω («να πιει μαζί μου», είπε) ένα ποτηράκι ούζο, κι εγώ, σχεδόν ευχαριστημένος από την απρόσμενη παρέα, αποδέχτηκα την πρότασή του, μολονότι με κάποιαν επιφύλαξη όταν τον άκουσα να προσθέτει —κι οι λέξεις εκείνες έκαναν αγώνα να περάσουν το δάσος των γκρίζων γενιών που του σκέπαζαν σα γούνα το στόμα— ότι «κάποιον τού θύμιζα» και πως «θα 'ταν περισσότερο ενδιαφέρον να μιλούσε μαζί μου παρά μ' έναν οποιονδήποτε». Αν τα διεισδυτικά γκρίζα μάτια του έστελναν στα δικά μου κρυφά νοήματα, εγώ δε μπορούσα να τα αποκρυπτογραφήσω, ενώ η γειτνίασή μου με τη ράθυμη θάλασσα που, λίγα μέτρα απέναντί μου, ρουφούσε δίχως φανερή προσπάθεια το χρώμα του ουρανού για να ενωθεί, στο απόμακρο βάθος, μαζί του σε μια γαλάζια αρμονία, η ακύμαντη υγρή επιφάνεια και η ακαταμάχητη δύναμη του ήλιου καθώς έκαιγε την τέντα λούζοντάς με μια καυτή σκιά, όλ' αυτά με απομάκρυναν από το παρόν, βυθίζοντάς το πνεύμα μου στις παράξενες σελίδες ενός κλειστού βιβλίου, ακουμπισμένου στα πόδια μου. Δε θα 'χαν περάσει, ωστόσο, δεκαπέντε λεπτά, και ο γέρος δε θα 'χε βρέξει τα κουρασμένα κι άρρωστά του σωθικά με λιγότερα από τρία ποτηράκια ούζο, όταν τον άκουσα ν' αρχίζει εκείνον το μονόλογο που θα σημάδευε με καυτό σίδερο όλη τη ζωή μου από εκείνο το μεσημέρι του Ιουλίου και πέρα — και θα στοίχειωνε τα όνειρά μου. Τίναξε το κεφάλι του προς τα πίσω καταπίνοντας μια γουλιά απ' το δυνατό ποτό —τα γένια του, που ολόγυρα απ' τα χείλη ξάν-

θαιναν εξαιτίας της νικοτίνης, το γεύτηκαν εξίσου — και με κοίταξε χωρίς να στρέψει το κορμί, με τα μάτια του, που ήδη με απασχολούσαν αδικαιολόγητα, σάμπως ξεπλυμένα στο όχρωμο αφέντι. Ακούγοντάς τον, δε μπόρεσαν' αποφύγω τη σκέψη πως, αν και το παρουσιαστικό του ταίριαζε σε ανθρώπινη καρικατούρα ανίκανη να ταιριάζει σωστά δυο λέξεις, κάποια, ξεχωριστή, στιγμές-στιγμές, ευφράδεια φανέρωνε μία ξεχασμένη στις αρχές της παιδεία καθώς και μία, ας μου επιτραπεί, ευγενική καταγωγή, λησμονημένη, πνιγμένη σ' ένα μέλλον πόνου και στερήσεων.

«Στις μέρες αυτές», έλεγε, «λίγοι είναι αυτοί που κάτι ξέρουν ή κάτι αχνοθυμούνται πια. Μα στον δικό μου καιρό συνέβαιναν ακόμη αυτά τα πράγματα στην πόλη, κι αν κάτι ζητάω απ' τον Θεό είναι να τα ξεχάσω. Ξέρεις για τι σου λέω, ξέρεις πως ποτέ δε χάνεται το πνεύμα της πόλης, φίλε μου, ποτέ δε θα χαθεί. Πάει χρόνος πολύς που έπαψα να εύχομαι όλα εκείνα να τανε φαντασιώσεις τρελών ή γέρων σαν κι εμένα που με βλέπεις. Γιατί εγώ τα άκουσα και τα είδα κι έμαθα τους σκοπούς τους. Και τα πολέμησα, που να μη σήκωνα χέρι στο διάλο. Φτάνει πια. Είναι πιο δυνατά από μας. Κι αν το καλοσκεφτείς», κι εδώ γέλασε βραχνά πιτσιλώντας με το κίτρινο σάλιο του και βοηθώντας με να σιγουρευτώ πως είχε κιόλας μεθύσει, σα γνήσιος πότης που ήταν, «το δίκιο είναι δικό τους, τα λέω καλά; Το δίκιο και τ' άδικο — δικά τους! Αχ, ο άνθρωπος είναι τόσο μικρός, κι ώσπου να μεγαλώσει δε θα υπάρχει πια. Εκείνα, το ξέρεις, είναι παλιά. Είναι η γη. Κι εμείς οι εχθροί τους. Είμαστε ξένοι. Αλλά εσύ θα με πιστέψεις. Ο καθένας μπορεί να το νιώσει. Νά: προχώρησε νύχτα, μόνος, στο Σ.-Σ. ή στον Χ. μόνος — αν το αντέξεις —, περίμενε τα δέντρα να καταπιούν τα χνάρια σου και τον ήχο από τα βήματα και την ανάσα σου... περίμενε... και θα τ' ακούσεις. Μα οι άνθρωποι

δεν έχουν θάρρος! Στα υγρά σπίτια τής Άνω Πόλης, προτού καν ο ήλιος δύσει, κλείνουν τα παραθυρόφυλλά τους σφιχτά, σφιχτά, και μήτε ίσκιος το αντέχει να βαδίσει σ' εκείνα τα γλιστερά σοκάκια, εκεί που δε μπορείς να ξέρεις τι βρίσκεται πίσω από τη γωνία μπροστά σου. Εκείνη η πόλη, πιότερο πραγματική απ' την καινούργια, είναι ενέδρα, είναι παγίδα. Μην πας εκεί! Μα ξέρω, μου το λεν τα μάτια σου, θα πας, θα πας...» Ο γέρος κοίταξε, με σφαλιστά βλέφαρα, κάτι που θυμόταν. Το σκεπασμένο μ' εκείνη τη γκρίζα απεριποίητη γενειάδα πρόσωπό του κυρίεψε, αργά μα επίβουλα, ένας απερίγραπτος, γλοιώδης τρόμος, που τον ανάγκασε ν' ανοίξει τα μάτια με μια ταχύτητα που θα 'δειχνει κάποιος μπρος στον άμεσο κίνδυνο μιας πτώσης σ' ένα χάος, τα άνοιξε για να ξεφύγει — από τι; Τι υπαινισσόταν με τη μεθυσμένη φαντασία του αυτή την ακίνδυνη, τόσο ανθρώπινη Κυριακή; «Ακούς τη θάλασσα;» μουρμούρισε, αφού στράγγισε με μια κίνηση όλου τού αγαρμπου κορμιού του το μισογεμάτο ποτήρι. «Μπορείς να φανταστείς, γιε μου, τα μωσικά της; Αν μπορούσες, αν τολμούσες να με πιστέψεις, θα σου γινόταν περισσότερο ξένη από κάθε άλλη. Αυτή η θάλασσα δεν είναι υγιής. Είναι αυτό!» Μα — πώς ήταν δυνατό αυτή η ανόητη φλυαρία, το γελού θέατρο, προμελετημένο ή όχι, εκείνου του μεθυσμένου παράφρονα, να με παρασύρει σε δικές μου, τρελές σκέψεις; Τότε ήταν που ένιωσα μιαν ανατριχίλα σ' όλο μου το κορμί, και κάθε του παράξενο λόγο να συμπυκνώνεται σε κάτι αφάνταστα γλιστερό και ζελατινώδες, που άρχισε να σέρνεται στο γυμνό μου μπράτσο. Σκιρτώντας, αναπήδησα, πνίγοντας μια κραυγή, από την καρέκλα μου και κοίταξα με τρόμο πίσω μου. Ο σερβιτόρος, που εκείνη τη στιγμή, υπακούοντας στο αόρατο νεύμα της συνήθειας, άφηνε στο μεταλλικό τραπέζακι μας δυο γεμάτα ποτηράκια ούζο κι ένα με παγωμένο νερό, με κοίταξε,

δίχως να το κρύβει, σα να 'βλεπε τρελό. Βιάστηκα, κοκκινίζοντας, να καθίσω, χωρίς καν να προλάβω να χαμογελάσω με τον ευφάνταστο, σχεδόν παιδικό χαρακτήρα μου. Έστρεψα το βλέμμα, με μια ειρωνική χαραματιά στα χείλη. Εκείνος εξακολουθούσε να με κοιτάει στυλά. Τότε πρόσεξα προσεκτικότερα τα μάτια του. Οι κόρες του —φρικτό να το βλέπει κανείς— έμοιαζαν ψεύτικες, δυο ανίκανες να δουν χάντρες που κάποιος κόλλησε στους βολβούς του γέρου, αφού, θαρρείς, του είχε αφαιρέσει μ' έναν ακατονόμαστο τρόπο τις πραγματικές. Ο φτωχός αλήτης ήταν τυφλός. Μα υπήρχαν, ασφαλώς, πράγματα που ένας τυφλός δε θα μπορούσε να —«Όχι χρόνια», διέκοψε τις σκέψεις μου εκείνος, «μα μιαν αιωνιότητα πριν. Δεν παίζω με τις λέξεις ούτε μαζί σου: τότε άρχισε. Κανείς δε θα μάθει ποτέ από πού ξεχύθηκαν, ποια βορβορώδης κοιλιά τα ξέρασε στη λάσπη. Κι εκείνα έξυσαν με τα βρομερά τους νύχια, αν είχαν νύχια, και χώθηκαν βαθιά μες στη γη, γιατί, αγόρι μου, ήξεραν πως κάτι τούς έλειπε για να εκτελέσουν τις διαταγές εκείνου που τα δημιούργησε — μακριά, μακριά από μας τ' όνομά του... κι ο διάβολος ο ίδιος ανατριχιάζει όταν το σκέφτεται... Τον άνθρωπο: αυτόν περίμεναν. Σου μιλάω για κάτι που σου είναι γνωστό, γι' αυτό πρέπει να μ' ακούσεις — αφόρητα γνωστό, φίλε μου... Κι ο άνθρωπος δεν άργησε να φτάσει, γιατί εκείνα δε φοβούνται το χρόνο. Σ' άλλους κόσμους, μακριά, απίθανα μακριά από 'δω», τα μάτια του, νεκρά, ίσως, μα απύθμενα, άστραφταν από μια παγωμένη φωτιά που έκαψε την καρδιά μου, «σ' άλλους τόπους — ο άνθρωπος δε θα τολμήσει να σκεφτεί ποτέ του πού και πόσο μακριά βρίσκονται —, εκεί νικήσανε το χρόνο. Είναι τα στοιχειά αυτής της πόλης, κι αν κάποτε μερικοί τούς έδωσαν ονόματα, σήμερα, σ' αυτόν τον αιώνα του σκότους, λιγοστοί καν τ' αναφέρουν πια. Ο καιρός φτάνει... Είναι ο καιρός!» Ο γέρος

παραληρούσε. Ένιωθα απαίσια. Δίπλα μου καθόταν κι έπινε μαζί μου ένας επικίνδυνος τρελός, εμπνευστής μιας αηδιαστικής θεωρίας, μέλος μιας ακατανόητης αίρεσης, δεν ξέρω τι, ένας τιποτένιος που— Μα μπορούσε αυτό το γεροντάκι να κάνει, ακόμη κι αν πράγματι το ήθελε, το παραμικρό κακό; Ωστόσο, γιατί τα λόγια του, συμμαχώντας πίσω από την πλάτη μου με τις ακατάληλες πρόσφατες αναγνώσεις μου —μόνιμοι κι αχώριστοι σύντροφοι τον τελευταίο χρόνο της απουσίας μου—, για ποιο λόγο οι αβάσιμοι και ανόητοι ισχυρισμοί του είχαν τέτοιαν επίδραση μέσα μου; Κι αν πράγματι —πάλι τα μάτια του— ήταν τυφλός, πώς, γιατί ήμουν αδιαφιλονίκητα σίγουρος πως μπορούσε να με βλέπει; «Ζουν στις φλέβες της γης. Εδώ, από κάτω—», χτύπησε με το αδύνατο πόδι του το έδαφος, «γιορτάζουν ακόμη τις πρόστυχες γιορτές τους και υμνούν τα ονόματα των θεών τους. Με στόματα που σε τίποτε δε θυμίζουν τα δικά μας στόματα και σε γλώσσες που δε μπορούμε εμείς να προφέρουμε. Άκου: είναι καλά φυλακισμένοι εκεί κάτω. Όμως τα ξόρκια που τους δένουν δεν είναι αιώνια, και κανείς που να ζει σήμερα δεν τα θυμάται για να τα επαναλάβει. Έχουν χάσει στο παρελθόν σπουδαίες μάχες: μα τώρα ετοιμάζονται για την τελική. Τώρα τους ακούω, μα ευτυχώς, τότε δε θα ζω. Εσύ» —Θεέ μου, πάλι οι τρίχες στο σβέρκο μου ανορθώθηκαν, πάλι η υπνωτική του φωνή με κατέλαβε, πάλι η φρίκη για κάτι που δε συνελάμβανα με κατέκλυσε, πάλι αυτός με κοίταξε με τα τυφλά του μάτια — «εσύ, όμως, κι άλλοι που δεν τους ξέρω ακόμη, πρέπει να μάθετε να τα πολεμάτε. Πρέπει σύντομα να γνωρίσετε τους λόγους που τα παλιά αρχοντικά της παραλίας γκρεμίστηκαν και τις αιτίες που δσα γλύτωσαν αποφεύγονται, ακόμη κι απ' τα πουλιά. Και το γιατί πολλές σκοτεινές τρύπες στα αρχαία τείχη χτίστηκαν και σφαλίστηκαν βιαστικά με

σύμβολα δυνατότερα από εκείνα — μα όχι πολύ δυνατότερα. Αυτοί οι άνθρωποι! Κολακεύουν την πόλη σα γυναίκα, τους ακούω να μιλούν για δαύτην με τα πιο γλυκά κι ανόητα λόγια. Ποτέ τους δεν ένιωσαν! Ξέρεις τι κρύβεται πίσω από τους παράλογους φόνους στα δάση που ζώνουν τούτη την πόλη; Υποπτεύεσαι από ποια σκοτεινή πηγή ξεπηδούν οι σπίθες που κόντεψαν να την αφανίσουν και στιγματίζουν την ιστορία της, παλιά και τωρινή; Είσαι ικανός να φανταστείς τη σαπρία που ελλοχεύει στις απύθμενες λίμνες της — και ζητά να ξεχυθεί μετά από κάθε σεισμό που η ίδια δημιουργεί; Και πάν’ απ’ όλα — γιατί εργασίες για ανασκαφές κάβονταν ξαφνικά με το μαχαίρι και ποτέ δεν ξανάγινε λόγος να συνεχιστούν; Ακούς, νεαρέ» —πάλι, Θεέ μου, τα μάτια του, πάλι εκείνα τα μάτια—, «τη σιγαλιά της θάλασσας; Είναι η αρχαιότητα του κινδύνου το πρώτιστο χαρακτηριστικό του μαζώματος όλων αυτών των τσιμέντινων κατοικιών, της ασφάλτου, των ξεριζωμένων δέντρων, της από χρόνια ανέγγιχτης Άνω Πόλης, κι αυτής εδώ της θάλασσας, που σαπίζει μέρα τη μέρα, πλημμυρισμένη από κάτι που ξεπερνά σε φρίκη και την πιο παράλογη φαντασίαση». Ήθελα να φύγω από κοντά του. Μα κάτι με κάρφωνε στη θέση μου. Σε μια στιγμή, δίχως προοίμιο, σηκώθηκε αέρας. Η βρόμικη μάζα του πικρού νερού μπροστά μου αναρίγησε Σα δέρμα. Το χρώμα της σκοτείνιασε. Ένας γκρίζος αφρός τη σκέπασε και —αν είναι δυνατόν!— ένας γουργουριστός, μακάβριος και ειρωνικός ψίθυρος αναδύθηκε απ’ αυτήν, επαναλαμβάνοντας μια λέξη που δε μπορούσε να προφερθεί, το δίχως άλλο, από φυσιολογικό άνθρωπο, μα που ωστόσο ήταν ταυτόχρονα τ’ όνομά μου. Ένιωσα τα μάτια μου να διαστέλλονται από φρίκη. Θυμήθηκα —δεν ξέρω γιατί— παλιές μου νυχτερινές περιηγήσεις στην προσφυγοκατοικημένη μεριά της πόλης, στα γκρεμισμένα τείχη και στους όγκους όσων ακόμη ορθώνονταν,

στα σπίτια που γαντζώνονταν πάνω τους — έμεναν συγγενείς μου εκεί, έπρεπε να τους προειδοποιήσω να τα εγκαταλείψουν τώρα. Ή θα μ' έπαιρναν για τρελό; Μα, μήπως δεν ήμουν πράγματι τρελός; Μήπως η αρρώστια του γέρου ήταν κολητική και σύρθηκε πάνω μου σαν εφιαλτικός έρπης για να μου κλονίσει το λογικό; Εκείνος ξανάρχισε. Έπρεπε να του ξεφύγω, όσο ακόμη το μπορούσα. «Παλιά γνώριζαν. Οι ανόητοι σημερινοί άνθρωποι έχουν χάσει κάθε τους επαφή με τη γη. Είναι μικροί. Τσως τους αξίζει να χαθούν. Αλλά όχι με το παράλογο αντίτιμο που υπονοεί μια τέτοια εξέλιξη των πραγμάτων. Οι παλιοί πολέμησαν. Υπήρξαν μυστικές ομάδες αντρών που ανέβηρκαν τις ασέληνες νύχτες στα χαμηλά βουνά και ψιθύρισαν ό,τι ήταν κανονισμένο. Σημάδεψαν κατάλληλα το χώμα και τα ερείπια που δεν έμοιαζαν τέτοια. Έγραψαν βιβλία με σωστούς κανόνες. Κι όλα έδειχναν πως ίσως τα καταφέρναμε. Έπειτα, εκείνοι πήραν ξανά το πάνω χέρι. Μακάρι ποτέ να μη μάθω πώς κατόρθωσαν και μπήκαν στα σώματα δικών μας... Πώς έκλεψαν τα βιβλία μας και τ' αντικατέστησαν με παραχαραγμένα, που περιείχαν επικλήσεις αντί κατάρες και ευχολόγια για ξόρκια. Έτσι μπήκαν ανάμεσά μας κι άρχισαν έναν πόλεμο πιο πονηρό, ωκανό ευκολότερα απ' τον προηγούμενο, τον ανοιχτό, να μας αφοπλίσει, να μας συντρίψει. Τότε ήταν που απαγόρεψαν να λέγονται αυτά τα πράγματα. Και η ποινή για τους παραβάτες ήταν πιο σκληρή από κάθε ανθρώπινη. Κι αν εγώ κάθομαι και σ' τα λέω, είναι γιατί είμαι γέρος, και τρελός, και μπεκρής, ε; Έτσι δεν είναι; Έτσι δεν είναι;» Μια υπνηλία, που σίγουρα δεν είχε την αιτία της σ' ό,τι άκουγα, με κυρίευσε ξαφνικά και με συνέχεια. Αγωνίστηκα ν' ανοίξω τα μάτια μου, μα μια δύναμη ακατανίκητη με ανάγκασε να μένω τυφλός. Στο κεφάλι μου ένας αργός ανεμοστρόβιλος λέξεων και ιδεών λικνιζόταν υπνωτιστικά.

Πρόσφερα στον εαυτό μου μια πιο άνετη στάση πάνω στη φτηνή καρέκλα του καφενείου. Ήμουν το δίχως άλλο κουρασμένος ακόμη από το ταξίδι. Συνειδητοποίησα πόσο πολύ έλειπα από την πόλη, από την πόλη μου, που νόμιζα πως γνώριζα και τις ημέρες και τις νύχτες της. Ήταν νύχτα κι ήθελα να κοιμηθώ, όμως κάποιος μου μιλούσε σα να με τραβούσε απ' το γιακά. «Θα θυμάσαι για τον Δράκο, βέβαια. Έξυπνη μεταφορά για τους ανόητους, μα απ' την άλλη πλευρά της αλήθειας. Εμείς σκαρφαλώναμε απ' τη σωστή πλευρά. Μα όσο δικάζαν και καταδικάζαν και σκότωναν εκείνον, εμείς άλλο δεν καταφέρναμε απ' το να νικηθούμε, οπλισμένοι αδέξια, στις παρυφές του Σ.Σ. Όλοι οι σύντροφοί μου χάθηκαν τότε. Ήταν τυχεροί. Εγώ ζω. Κοίτα εσύ, αν νομίζεις πως θα 'ναι καλύτερα έτσι, να σωθείς. Πάντα υπάρχει καιρός. Αν δεν μας έχουν εκείνοι κιώλας καταστρέψει».

Προσπάθησα ν' ανοίξω τα μάτια μου, να τα ξεκολλήσω από την παγωμένη πλευρά ενός τεράστιου πρίσματος που ήταν η πολυπλόκωμη ιστορία. Το κατόρθωσα δύσκολα, ανείπωτα δύσκολα. Κοίταξα δίπλα μου. Ο γέρος έλειπε. Σάρωσα με το βλέμμα το δρόμο και απ' τις δύο του πλευρές. Ήταν άφαντος. Συμμαζεύτηκα πάλι στην καρέκλα μου, κοιτάζοντας τους ανθρώπους που όλην αυτή την ώρα δεν είχαν σταματήσει να περνούν από μπροστά μου. Άνθρωποι σαν εμένα. Ανίδειοι, μα θλιμμένοι. Έχοντας πίστη στην πραγματικότητα, μα φοβισμένοι. Με κουτσουρεμένη τη μνήμη του παρελθόντος, μα με τα μάτια στο αύριο. Αγνοί — φτωχοί άνθρωποι —, μα με αυτό να κυλά στο αίμα τους, να κοιμάται στο μυαλό και να βρυχάται στα σωθικά τους. Άνθρωποι σαν εμένα, κατοικημένοι από κάτι άλλο, που συνάμα κατοικούσε την ίδια μ' εμάς πόλη. Αισθάνθηκα όλους τους φόβους που ταλάνισαν ποτέ την ανθρωπότητα ν' αλλάζουν πλευρό μέσα μου. Θέλησα να φύγω. Έφαξα για τον σερβιτόρο. Πίσω μου, μια

παρέα γέρων σταμάτησε να παρακολουθεί ένα νεαρό ζευγάρι που έπαιζε τάβλι. Οι πρεσβύτες γύρισαν και με κοίταξαν. Χαμογελούσαν όλοι τους δύοι. Κι είχαν όλοι τους εκείνα τα ίδια με γκρίζες χάντρες μάτια, εκείνα τα γυάλινα μάτια του τρελού μέθυσου. Θεέ μου, δε θα μπορούσα ποτέ να πιστέψω ότι αυτή η πόλη —η πόλη μου— ζούσε με ξένο αίμα.

Σήματα λυγρά

Πίστευα πάντα ότι το τελευταίο πράγμα που σκέφτηκε όταν η μηχανή βγήκε από το δρόμο κι άρχισε να πετάει μαζί του προς την πλαγιά ήταν οι άνθρωποι της σήμανσης των εθνικών οδών. Τους φαντάστηκε να καρφώνουν εκείνη την πινακίδα, με τη σκιαγραφία του ελαφιού στο μέσο της, δεξιά από την άσφαλτο, λίγο πριν τη στροφή, και ν' αστειεύονται μεταξύ τους. Είχαν την ίδια μέρα πατήσει έναν σκαντζόχοιρο, ίσως, και την προηγούμενη ποιος ξέρει πόσα άλλα ζώα, αλλά ελάφι ποτέ· για την ακρίβεια, σκέφτηκε καθώς ο βράχος, κι όλη η γη από πίσω του, βιαζόταν ν' ακουμπήσει το μέτωπό του, δε θα έβλεπαν καν ελάφι ποτέ τους, όσο χρόνο και να σκόρπιαγαν κάτω από τον ουρανό της έρημης επαρχίας, μπήγοντας προειδοποιητικές πινακίδες που δεν τους έδινε σημασία σχεδόν κανείς.

Έπειτα (ο βράχος, μοιάζοντας με πρόσωπο κάποιου παλιού άρχοντα εκείνου του άγριου τόπου, τον πλησίασε κι άλλο γεμίζοντας με τις γραμμές του κάθε τετραγωνικό χιλιοστό των αμφιβληστροειδών του), έπειτα

όμως αναλογίστηκε πως αυτός πρόσεξε τη συγκεκριμένη πινακίδα, και μάλιστα πως, για λίγο, αιχμαλωτίστηκε από τη δύναμη που φαίνονταν να κρύβουν εκείνα τα δύο πισινά πόδια του κακοσχηματισμένου ελαφιού. Ένα τέτοιο ζώο θα μπορούσε να πηδήξει πάνω από οτιδήποτε το εμπόδιζε, απλώς και μόνο επειδή ήταν ικανό να το κάνει. Ήταν στη φύση του. Όπως στη δικιά του φύση, στη φύση αυτού του ιπτάμενου πλάσματος, με την προέκταση από μέταλλο, πλαστικό και καουτσούκ, που η τροχιά του συνέκλινε με κείνη του πλανήτη, ήταν να διηγείται ιστορίες ανθρώπων που είχαν περάσει τα όριά τους, απροετοίμαστοι κι ακατάλληλοι να το κάνουν. Ήθελε στις σελίδες που έγραφε τ' απογεύματα να τρέχει αίμα, και να κυλάνε δάκρυα από απόγνωση, λύτρωση κι αυτό που έμοιαζε να είναι παραδοχή. Τον περισσότερο καιρό αισθανόταν κι ο ίδιος έτοιμος να κλάψει, διαρκώς έτοιμος, μη μπορώντας να πειστεί πως οι ιστορίες του μπορούσαν να συγκινήσουν ή να τρομάξουν και κάποιον ακόμα πέρα από τους δυοτρεις ανθρώπους που τις είχαν ποτέ κοιτάξει σκύβοντας πάνω στο μαύρο τραπέζι του δωματίου του. Όμως δεν έκλαιγε ποτέ πραγματικά. Ίσως γιατί, σκέφτηκε, κατά κάποιον τρόπο ήταν σίγουρος πως πολύ σύντομα θα συνέβαινε αυτό που ήταν ήδη γεγονός, η καμπύλη πτήση με τη δίκυκλη ακολουθία, η θέα του γωνιωτού βράχου, η επαφή.

Κι έπειτα έγινε. Κράτησε μία στιγμή μόνο, μία στιγμή της στιγμής (μετά τα πάντα είχαν αλλάξει, μέσα του άρα και έξω), αλλά ήταν τόσο γεμάτη που θα τον ακολουθούσε για πάντα — το κατάλαβε όσο κατάλαβε και την ίδια τη σύγκρουση, και τα άλλα, ανούσια παρεπόμενά της.

Δεν είχαν σημασία πολλά πράγματα, είπε. Κάποιοι νόμοι της φυσικής (ροπή, αδράνεια, στροφορμή, δεν ήξερε ποιοι, ούτε θυμόταν τι σήμαιναν) τον είχαν φέρει

ώς εδώ, τον είχαν τινάξει σαν όνειρο πουλιού προς το βράχο, κι ἐπειτα κάποιοι ακόμη είχαν διαφοροποιήσει ὅτι περιέγραψε τον εαυτό του στους ἄλλους· τίποτα: ἔμοιαζε με επιφώνημα στη γλώσσα των κωφαλάλων η εικόνα του, δε σήμαινε τίποτα στην πραγματικότητα.

Γεύτηκε το αίμα από την κομμένη του γλώσσα, τα σπασμένα δόντια και το τσακισμένο σαγόνι, ακούγοντας με τα τυφλωμένα του μάτια τον κρότο της μηχανής (ήταν καινούργια, δεν είχε προλάβει ούτε να τη βαφτίσει ακόμα) που αναπτηδούσε πρώτα στα πόδια και το στέρνο του και μετά πιο πέρα, πάνω σε ἄλλα σώματα, εντόμων.

«Συναισθησά», είπε χωρίς να εκπνεύσει, μα συνεχίζοντας ν' ακούει με τους διερρηγμένους του βολβούς ή και με τα δάχτυλα.

Ἐπειτα ἀρχισε να ψιχαλίζει εκεί στην πλαγιά, και οι σταγόνες στο πρόσωπό του ἐπαιζαν μουσική — ἑνα προκλασικό κομμάτι στο πιάνο, ή μπορεί στο τσέμπαλο, ή μπορεί μόνο σε μια ηλεκτρική βιόλα.

Ἐπειτα οι ἡρωες από τις ιστορίες του ἥρθαν στην πλαγιά, κάτω από τη βροχή, κι ἀρχισαν να του μιλούν με νεύματα, ανοιγοκλειστίματα των χειλιών και περίτεχνες, κομψές αποκαλύψεις των εσωτερικών τους οργάνων —ήταν γεμάτα πεταλούδες, ποτισμένες σ' όλα τα χρώματα— και του εγκεφάλου τους: παρτέρια με ανεμώνες, βυθοί με αστερίες και μισάνοιχτα ὄστρακα.

Ἐπειτα η πλαγιά ολόκληρη τον αγκάλιασε, η βροχή ἐπαψε, κι ἀκούσε στο γραμμένο παντού δέρμα του τα βήματα, τις φωνές και τις σειρήνες εκείνων που θα τον έσωζαν για να ξαναγράψει και για να κάνει και όλα τα υπόλοιπα.

Κι ἐπειτα, σα να μην κύλησε χρόνος, δέθηκε μ' ἑνα αλλοπρόσαλλο χταπόδι στο στενό, κρύο κρεβάτι της εντατικής. Κάτι τρύπησε το λαιμό του, κάτι ἄλλο χώθηκε στα ρουθούνια του και κάτι ακιδωτό και πολύ-

πλοκο κράτησε σε μια παράταιρη στάση το κεφάλι και το λαιμό του. Ήταν όλος σπασμένος, κομμάτια, κι εκείνες οι φωνές παντού γύρω του, παντού από πάνω του, μιλούσαν γι' αυτό και για τα μέσα του πράγματα λες και βιάζονταν να λύσουν ένα σκοτεινό σταυρόλεξο με μαύρα τετράγωνα που συνεχώς άλλαζαν θέσεις.

Τον ενοχλούσαν.

Τη στιγμή που έφτασαν κοντά στο ρημαγμένο του σώμα, οι ίδιοι οι ήρωες που είχε κάποτε σκεφτεί, άρχιζαν να του εξηγούν τη δομή ενός εξαίσιου κειμένου. Πλοκή, δράση, ύφος, διάλογοι, τέλος, ήταν όλα εκεί, κι απόμενε μονάχα η καταγραφή των περιστατικών, η σπειροειδής ανέλιξη προς την προδιαγεγραμμένη λύση. Όμως ήθελε ησυχία για να το κάνει αυτό, ήθελε απόλυτη ησυχία και μουσική· τίποτ' άλλο. Μουσική και ησυχία. Όχι εκείνες τις φωνές και τα υστερικά δάχτυλα που τον επανατοποθετούσαν τόσο άστοχα, όλο το απόγευμα και το περισσότερο μέρος της νύχτας.

Ησυχία.

Ναι, η ησυχία ήρθε τελικά, μαζί με το αργό κύλισμα υγρών και αέρα στους ιστούς και τους πνεύμονές του. Η απευθείας στον εγκέφαλό του, δε μπορούσε να είναι σίγουρος. Όμως δεν έφτανε για να γράψει. Κι όσο και να προσπάθησε να μιλήσει στις φωνές (ξανάρχονταν, κάθε λίγο και λιγάκι, για να ελέγχουν την κατάσταση των ακριβών εκείνων οργάνων που τον φυλάκιζαν), η μηδαμινή, τώρα, γλώσσα του —ένα κολοβό πλοκάμι— δε μπορούσε να τον βοηθήσει. Όλο του το στόμα δεν ήταν πια παρά ένα γκρίζο, μουδιασμένο πηγάδι. Τσως και τα μάτια του το ίδιο, μπορεί και το στήθος του —τα πόδια του σίγουρα.

Αλλά το διήγημα δε γινόταν να περιμένει. Κι όλοι εκείνοι, ο μηχανισμός τους, τα όργανά τους, νοιάζονταν για άλλα, για να τον κρατήσουν εκεί όσο περισσότερο μπορούσαν: κάποιος απ' όλους τους μίλησε για έξι μή-

νες, ένας για οχτώ, (ένας αστειεύτηκε), ένας τέταρτος για δώδεκα.

Όχι, του 'λεγαν οι άλλες φωνές, οι φωνές των ηρώων του, είναι πολύ, θα 'χεις χάσει τα πάντα ώς τότε, θα 'σαι μόνο ζωή, εμείς θα 'χουμε φύγει. Είναι πολύ.

Απάντησε, εντάξει, θα προσπαθήσω, και την επόμενη στιγμή που τον άφησαν μονάχο έφερε στο μυαλό του τα πέντε-δέκα δευτερόλεπτα του ατυχήματος, από το πρώτο πλάνο του σήματος με το μαύρο ελάφι μέχρι το πέταγμά του πάνω απ' την πλαγιά και την προσγείωση του κεφαλιού του στο βράχο με τις αιχμηρές προεξοχές. Έβρεχε πάλι, έβρεχε πάνω στο γραμμένο παντού δέρμα του, και δεν ήταν μόνος τώρα, μπορούσε να βάλει σε τάξη τα πάντα και να το γράψει, επιτέλους, όπως έπρεπε να γραφτεί. Α, ο θάνατος γράφει σπουδαία, σκεφτόταν καθώς πλησίαζε στο τέλος. Και ταυτόχρονα, με μια πνιγτή πίκρα στο λαιμό του: Τρελάθηκα τελικά. Είμαι διασωληνωμένος, ζω τεχνητά, και νομίζω ότι γράφω, πάνω σ' ένα λόφο σαράντα χιλιόμετρα έξω από την πόλη... Έτσι θα πάω τώρα. Έξι μήνες, ένα χρόνο — όσο θέλουν εκείνοι. Γιατί;

Έπειτα βράδιασε, κι έγραψε ΤΕΛΟΣ. Είχε πάντως δίκιο για το θάνατο. Έγραψε σπουδαία. Προσπάθησε να γυρίσει στο πλευρό κι ο πόνος τον θέρισε. Ήθελε να δει τον ουρανό, τα άστρα, όλα αυτά. Είδε μόνο μια μακρόστενη μελαγχολική μουσουδά να τον κοιτά. Και τα δίδυμα κέρατα που ξεφύτρωναν πάνω από το μέτωπό της.

Βλέπω ελάφια τώρα, είπε. Βλέπω ελάφια.

Όταν μια νυχτερινή νοσοκόμα ανακάλυψε πως ο άσχημα πληγωμένος άντρας έλειπε από την εντατική, και πως τα σωληνάκια τάιζαν τώρα τον αέρα, το ζώο στην πλαγιά έβγαλε τη μακριά, ζεστή γλώσσα του και του 'κλεισε τα μάτια.

Όλο το κακό

Οι πέτρινοι τοίχοι των σπιτιών ήταν υγροί και μύριζαν μούχλα. Έπρεπε ν' ακουμπάω πάνω τους καθώς βάδιζα μέσα στη νύχτα για να μη φαίνομαι από τις ομάδες των τριών-τεσσάρων ανδρών που περιπολούσαν οπλισμένοι. Τα μαλλιά μου είχαν απορροφήσει όλην αυτή την υγρασία και με πάγωναν έτσι όπως κολλούσαν στο σβέρκο μου. Μες στο μαλάρι μου είχε γεννηθεί από το πουθενά μια εικόνα: εγώ, δίπλα σ' ένα αναμμένο τζάκι, μ' ένα κοιμισμένο ζώο στα πόδια μου, να μου τα ζεσταίνει· έναν μικρό σκύλο ή μια γάτα. Σχεδόν χαμογελούσα. Σχεδόν ήμουν ευτυχισμένη. Σχεδόν ξεχνιόμουν. Έπρεπε να προσέχω όσο δεν πρόσεξα ποτέ στη ζωή μου· έτσι όπως δεν πρόσεξε άνθρωπος ποτέ στη ζωή του. Αλλά δεν ήξερα το γιατί. Ούτε ήξερα, ούτε θυμόμουν, ούτε μπορούσα να καταλάβω. Μόνο να μη με βρουν αυτοί, έλεγα, να μη μ' ακούσουν και με πιάσουν. Δεν είναι η φυλακή ή τα βασανιστήρια. Δεν είναι το απόσπασμα. Είναι κάτι πολύ χειρότερο. Είναι ένα τέλος που θα κρατήσει για πάντα.

Κι έτσι κρυβόμουν, μόλις τούς άκουγα, μέσα σε εσοχές τοίχων και κάτω από τις εξωτερικές πέτρινες σκάλες που σκαρφάλωναν σε ζιγκ-ζαγκ ώς τις ταράτσες των σπιτιών. Κρατούσα την ανάσα μου, έκλεινα τα μάτια και προσπαθούσα να μη σκέφτομαι το τζάκι και τη ζέστη που έχυνε στα παγωμένα μου μέλη και στις πιασμένες μου αρθρώσεις. Μόλις ένιωθα πως είχαν απομακρυνθεί, σηκωνόμουν πάλι και συνέχιζα να βαδίζω. Το κρύο δυνάμωνε λεπτό το λεπτό, και μαζί αύξανε και η υγρασία. Ήμουν ντυμένη με παντελόνι, δερμάτινο μπουφάν και μαλακές μπότες. Τα χέρια μου ήταν τυλιγμένα σε μαύρα μάλλινα γάντια, κι ένα κασκόλ τύλιγε το λαιμό μου. Άλλα η παγωνιά και η υγρασία ήταν πιο δυνατές, με νικούσαν κάθε στιγμή γειτίζοντας παγωμένα δάκρυα τα μάτια μου.

Πρέπει να προχωρούσα ολόκληρη τη νύχτα τώρα, πάνω από πέντε ώρες, αλλά η φτωχική, γκρίζα, σιωπηλή συνοικία δεν έλεγε να τελειώσει. Ίσως όλη η πόλη να 'ναι έτσι, σκέφτηκα. Μια γειτονιά μονάχα και τίποτε παραπάνω, πέτρινα σπίτια δίπλα σε άλλα πέτρινα σπίτια, με εξωτερικές σκάλες, λιθόστρωτα και τεράστιες σχάρες υπονόμων που άχνιζαν γαλούχοπράσινες μες στο σκοτάδι. Και κανένας άνθρωπος, κανένας πολίτης, πουθενά. Μόνο τα περίπολα, οι άντρες με τις μακριές χλαίνες και τα τουφέκια στους ώμους. Αμίλητοι, να διασχίζουν τους δρόμους με βαριά βήματα, να χάνονται στις σκιές και να ξεπετάγονται ξαφνικά πίσω από σχεδόν αόρατες γωνίες. Έδειχναν να γνωρίζουν σπιθαμή προς σπιθαμή την πόλη, να εκτελούν την περιπολία τους για εκατοστή, για χιλιοστή, για εκατομμυριοστή φορά.

Λίγο πριν ξημερώσει —τα πόδια μου σχεδόν δε με υπάκουουν πια, κι είχα γλιστρήσει ήδη πάνω από μία φορά στα υγρά καλντερίμια— κόντεψαν να με ανακαλύψουν. Είχα ξεκολλήσει από έναν τοίχο για να περά-

σω γρήγορα απέναντι, όταν μια ομάδα βγήκε από το στενό όπου σκύπευα να μπω. Ο επικεφαλής της είχε καρφωμένα τα μάτια του επάνω μου, και καθώς τα σύννεφα γύρω από το φεγγάρι κινήθηκαν και το αποκάλυψαν μια στάλα, μια ακτίνα φως ανακλάστηκε πάνω στο πρόσωπό του, και οι ίριδές του κοκκίνισαν όπως των ειδώλων μας στις φωτογραφίες που τραβιούνται με φλας. Η καρδιά μου βρόντησε στο στήθος μου, κι έμεινα ακίνητη· όρθια, ακίνητη, με την ανάσα πιασμένη. Η κύστη μου έστειλε μήνυμα στον εγκέφαλό μου ότι θα ελευθερωθεί, κι εκείνος τής απάντησε με την απατηλή εικόνα του τζακιού και του μικρού ζώου στα πόδια μου. Ένας κόμπος μου έφραξε το λαιμό, και τα μάτια μου πλημμύρισαν δάκρυα. Θα μ' έπιαναν. Και μετά...

Όμως σταμάτησαν. Έστριψαν δεξιά, χωρίς να με προσέξουν, ακολουθώντας την προδιαγεγραμμένη κατεύθυνση της περιπολίας τους, κι έπειτα από λίγα δευτερόλεπτα η υγρή νύχτα κατάπινε τον ήχο από τις αρβύλες ακόμη και του τελευταίου τους. Οι σκιές, το απότομο σταμάτημά μου, η τύχη, δεν ξέρω — μα δε με είδαν, και μπορούσα να συνεχίσω. Για να δω πού θα έφτανα. Ποιος ήταν ο προορισμός μου.

Έπρεπε να μάθω, γιατί μόνο έτσι θα θυμόμουν. Το κεφάλι μου ήταν άδειο από αναμνήσεις.

Έπειτα είδα το Τείχος, βρέθηκα από κάτω του—
Σκοτάδι.

Ο κινηματογράφος έπαιζε μιαν νηλίθια ταινία για όλο τον κόσμο, ίσως, αλλά όχι για κείνον.

«Πώς μπορείς και γελάς έτσι;» τον ρώτησα.

«Τι;» Ήταν μπουκωμένος μ' ένα γλυκό που αγόρασε πανάκριβα από το μπαρ, και το στόμα του ήταν πασαλειμμένο σαντιγί.

«Λέω, η ταινία είναι μια σκέτη αποτυχία. Μόνο σ'

εσένα αρέσει, όλοι οι άλλοι κάνουν εμετό. Τρελάθηκες;)»

Το πρόσωπό του σοβάρεψε και καθάρισε με τη γλώσσα τα χείλη του. «Μα τι 'ν' αυτά που λες, δε σε καταλαβαίνω».

«Εγώ δεν καταλαβαίνω εσένα. Είσαι για γέλια, περισσότερο κι απ' την κωλοταΐνιά σου».

«Αγάπη μου, θα—»

Έπιασα το χέρι του που κρατούσε το μισοφαγωμένο γλυκό και το γύρισα προς το πρόσωπό του. Η μύτη του έγινε άσπρη, και τα μάτια του γούρλωσαν με απίστευτη έκπληξη. Πήγε κάτι να πει, αλλά δε θα του έδινα καμιά ευκαιρία. Τον χτύπησα δυνατά στο μάγουλο κάνοντας όλο τον κόσμο στο φουαγιέ να γυρίσει και να μας δει. Πριν μπορέσει να αντιδράσει έστω και λίγο τον ξαναχτύπησα, με το ίδιο χέρι και στο ίδιο μάγουλο. Τα γόνατά του λύγισαν κι έγειρε κατακόκκινος πάνω σε μια ξανθιά που γελούσε δίπλα με την παρέα της. Δυο-τρεις άνθρωποι κάτι είπαν, κάποιος φώναξε και μερικοί έβρισαν — ή εκείνον ή εμένα, δεν ξέρω. Ούτε κάθισα να μάθω. Γύρισα κι έφυγα σπρώχνοντας όποιον μού έκλεινε το δρόμο.

Έζω ήταν δροσερά, όμορφα. Καμιά σχέση με την αποπνικτική υπόγεια αίθουσα και το μικροσκοπικό φουαγιέ. Ένιωθα απελευθερωμένη δε μπορούσα να πω από τι, πάντως ήξερα πως είχα κάνει κάτι... όχι ωραίο, όχι καλό... μα κάτι κατά κάποιο τρόπο σωστό — κατά κάποιο τρόπο.

Έδιωξα όλες τις ενοχλητικές σκέψεις από το κεφάλι μου κι αφού κουράστηκα να προχωράω έψαξα για ταξί. Ερχόταν ένα από πίσω μου, με αργή ταχύτητα, και του 'κανα νόημα. Με πλησίασε μ' όλα του τα φώτα σβησμένα. Μόλις έφτασε δίπλα μου οι προβολείς του άναψαν τυφλώνοντάς με, κι η μηχανή του μούγκρισε. Πρόλαβα να δω δυο σκοτεινά πρόσωπα να με κοιτούν με την ίδια ένταση που ένας πεινασμένος ρουφάει μια

ζεστή σούπα. Ο οδηγός του ταξί πάτησε δυνατά το γκάζι, και το αυτοκίνητο χάθηκε στριγκλίζοντας πίσω από μια διασταύρωση αφήνοντάς με μόνη κι απορημένη. Ποιοι ήταν αυτοί; Και γιατί με κοιτούσαν έτσι; Στράφηκα προς τον φωτισμένο καθρέφτη ενός καταστήματος στα δεξιά μου. Όχι, δε μπορεί να με πέρασαν για... Για όνομα του Θεού! Ήταν...

Σταμάτησα να σκέφτομαι οτιδήποτε όταν είδα άλλη μια κίνηση στο απέναντι πεζοδρόμιο. Δυο φιγούρες, δυο μαυροντυμένες φιγούρες που με κατασκόπευαν. Βιάστηκαν να χωθούν σ' ένα στενό με μια συνδυασμένη κίνηση, λες κι ήταν ένα πρόσωπο μοναχά.

Χωρίς να κοιτάξω δεξιά ή αριστερά, έτρεξα προς το μέρος τους περνώντας το δρόμο με μεγάλα βήματα.

Ένα απότομο φρενάρισμα σχεδόν δίπλα μου, και μια βλαστήμα.

Το όνομά μου, από μια φωνή γνωστή, γνωστή και θιγμένη.

Ακόμη ένα φρενάρισμα, κι ένας θόρυβος από λαμαρίνες που σπάνε, που γίνονται μία, στραπατσαρισμένη και άθλια.

Τα βήματά μου, σαν πυροβολισμοί στην άσφαλτο, πρώτα, και στο απέναντι πεζοδρόμιο το επόμενο δευτερόλεπτο.

Χάνομαι στο σκοτάδι χωρίς να ξέρω γιατί· χωρίς να ξέρω τίποτε.

Είμαι μόνη και κλαίω. Δε μου απαντά. Έχω αφήσει πάνω από δέκα μηνύματα στον τηλεφωνητή. Τίποτε. Ω, Θεέ μου, τι του έκανα; Και γιατί, γιατί; Τι μου συμβαίνει;

Ποια είμαι;

Οι περιπολίες έχουν πυκνώσει. Είναι περισσότερες από την προηγούμενη φορά, αν κι έχουν σταθεροποιηθεί πια στους οχτώ άντρες η καθεμία· δεν ξαναείδα εκείνες τις πολυπρόσωπες διμοιρίες των προηγούμενων ημερών. Η υγρασία είναι τρομαχτική. Δε βρέχει, κι άμως είμαι βρεγμένη ολόκληρη. Φοράω τα μουσκεμένα μου γάντια μόνο και μόνο για να μην ξεχωρίζουν τα χέρια μου μες στο σκοτάδι. Και πρέπει να προχωρώ συνέχεια, συνέχεια και συνέχεια. Όχι μόνο για να μη με ανακαλύψουν, αλλά γιατί, αν μείνω σε ένα μέρος έστω και για λίγα λεπτά, η αφόρητη υγρασία της ατμόσφαιρας πυκνώνει ακόμη περισσότερο πάνω μου. Μοιάζει σα να με αλείβουν με βούτυρο κάτω από τα ρούχα μου. Είναι μια αδιανόητη αίσθηση, δε μπορώ να την ανεχτώ. Μικρή ανατρίχιαζα και στην ιδέα ακόμη μιας σταγόνας λαδιού στο λαιμό μου. Δε μπορώ όλο αυτό... όλο αυτό το λίπος στο σώμα μου. Όταν προχωράω είμαι κάπως καλύτερα, κάπως καλύτερα. Αν και κινδυνεύω περισσότερο έτσι να με ανακαλύψουν οι οπλισμένοι στρατιώτες. Πρέπει να βλέπω ταυτόχρονα εμπρός, πίσω, δεξιά κι αριστερά μου. Στριφογυρίζω σα σβούρα, στριφογυρίζω και προχωράω, προχωράω, χωρίς να θυμάμαι πότε ξεκίνησα και χωρίς να έχω την παραμικρή ιδέα για το πού πηγαίνω.

Μια πελώρια σκάλα ενός ψηλού σπιτιού μπροστά μου. Άδεια. Θα κάτσω μια στιγμή για να ξεκουραστώ· τα πόδια μου τρέμουν, δε θ' αντέξω άλλο όρθια.

Α... ανακούφιση... Τα πόδια μου δεν—

Με βρήκανε! Ήταν κρυμμένοι πίσω από τη σκάλα. Θεέ μου, τα πρόσωπά τους, τα πρόσωπά τους με τα κόκκινα μάτια. Με τα φλογισμένα μάτια.

Πρέπει να τρέξω. Πρέπει να τρέξω πιο πολύ απ' όσο έτρεξα σ' όλη μου τη ζωή μέχρι τώρα. Είναι πίσω μου, σχεδόν με αγγίζουν. Έρχονται, με αγγίζουν.

Το Τείχος! Εκεί, εκεί, το Τείχος!

Λίγο ακόμα, λίγη υπομονή ακόμα.
Να τρέξω, να—

Είναι όλο βράδυ στην πόλη. Ή λες κι όλη τη μέρα είμαι κάπου κλεισμένη και μόνο τη νύχτα δίνω στον εαυτό μου το δικαίωμα να βγω έξω, να αναπνεύσω. Πάντα μού άρεσε να περπατάω, από μικρή χαιρόμουν να βαδίζω μόνη στους δρόμους, είτε στο φως είτε στο σκοτάδι, να περνάω δίπλα στους ανθρώπους βλέποντάς τους μόνο απατηλά, με μιαν άκρη των ματιών μου μονάχα, να τους αγγίζω με τους αγκώνες ελάχιστα, ίσα για να τους ενοχλήσω ίσως, ή μόνο και μόνο για να τους νιώσω, να νιώσω ότι ήταν εκεί σαν εμένα. Είπα μού άρεσε; Όχι, δεν είναι αλήθεια. Αναγκαζόμουν να το κάνω, η μοναξιά μου ήταν αυτή που μ' έσπρωχνε να γυρίζω μόνη. Η μοναξιά μου και τίποτε άλλο. Δεν το θέλα πραγματικά. Νομίζω, κανείς δεν το θέλει.

Αυτή τη φορά τούς άκουσα που με έφταναν δυο βήματα μόλις πριν από το Τείχος. Η υγρασία πάνω στο σώμα, πάνω στα ρούχα μου, με βάρυνε ξαφνικά λες κι όλος ο κόσμος πάτησε στην πλάτη μου. Έμεινα ακίνητη, ξέπνωη, με τα μάτια μου μόνο να τρέχουν ακόμα προς το Τείχος, προς τη σωτηρία. Κρύωνα, κι εκείνοι με έφταναν, στιγμή τη στιγμή. Έπεσα μπροστά κι άγγιξα τις παγωμένες του πέτρες. Φώναξα. Μια βοή βγήκε από μέσα μου, σαν τρένου που διασταυρώνεται με το δικό σου μέσα σ' ένα μαύρο τούνελ. Έγινα κομμάτια.

Θυμάμαι ακόμη τη βοή μου. Έπεφτε σα βροχή ολόγυρα· μικρά κομματάκια σιδερένιου ήχου. Τα μάτια μου άνοιξαν και θέλησαν να τρέξουν, να χωθούν μέσα στο Τείχος και να το διαπεράσουν. Μια φωνή:

«Ξύπνησες», είπε. «Εδώ είσαι, εδώ. Σώπα».

Δεν την είχα ξανακούσει. Γύρισα να τον δω. Τον έβλεπα τώρα. Ναι. Κάτι έλεγε, αλλά εγώ βρισκόμουν λίγο πιο μπροστά. Έβλεπα τα χείλη του να κινούνται κι άκουγα τη φωνή του («Γύρισες. Μη φοβάσαι. Προσπάθησε να το σταματήσεις. Εδώ είσαι, εδώ»), αλλά αυτά τα δυο δεν είχαν κανέναν απολύτως συγχρονισμό, τώρα πια μια προηγούνταν το άνοιγμα των χειλιών του κι ακολουθούσε ο ήχος και μια το αντίθετο, και μόνο για λίγες άπιαστες στιγμές έλεγε αυτό που άκουγα. Μια ναυτία μεθυσμένου με κατέκλυσε κι έχασα πάλι τον κόσμο. Το χέρι του έσφιξε τον ώμο μου και με ταρακούνησε.

«Έλα», έλεγε η φωνή του, «έλα. Εδώ είσαι. Μαζί μας, έλα, εδώ είσαι».

Άνοιξα τα μάτια και τον κοίταξα. Μια ξινή γεύση, σαν καρφιά ποτισμένα σε χαλασμένο κρασί, σκάλωσε στο λαρύγγι μου. Γύρισα την τελευταία στιγμή στο πλάι κι άφησα το στομάχι μου να αδειάσει. Η κοιλιά μου συσπάστηκε. Κάτι με σήκωσε όρθια. Το στήθος μου... α, ήμουν γυμνή, κι ο εμετός μου γλιστρούσε από τον ώμο στο δεξί μου στήθος σιγά-σιγά, ένα βρόμικο ρυάκι γαστρικών υγρών μαζί με κάτι άλλο, απροσδιόριστο, αλεσμένο.

Ο άντρας με σκούπισε μ' ένα χαρτομάντιλο. Είχε κρύο, κι όλο μου το σώμα μυρμήγκιασε μόλις το συνειδητοποίησε. Μου φερε μια ρόμπα κι έδεσε σφιχτά τη ζώνη της στη μέση μου.

«Όλα είναι εντάξει τώρα», τον άκουσα να λέει. «Πάμε μέσα, έλα».

Άνοιξε μια πόρτα κάπου μπροστά μας και μ' έσπρωξε ελαφρά στην πλάτη να προχωρήσω. Το δωμάτιο στην άλλη άκρη του σκοτεινού διαδρόμου με την παμπάλαια ταπετσαρία ήταν ζεστό. Μια σόμπα με κόκκινη φλόγα έστελνε την αχνή της λάμψη να σκεπάσει

με ήρεμες σκιές τα λιγοστά έπιπλα. Άναψε ένα λα-
μπατέρ και μ' έβαλε να καθίσω σε μια χαμηλή πολυ-
θρόνα. Κουλουριάστηκα πάνω της τυλίγοντας πόδια και
χέρια για να απαλύνω κάπως τη ντροπή από τη θέα του
γυμνού μου σώματος προηγουμένως. Δεν ήταν μόνος
του. Ήταν τρεις άντρες εκεί μέσα και μια γυναίκα, και
με κοιτούσαν όλοι με το ίδιο βλέμμα: ένα κράμα ανη-
συχίας, σεβασμού, απορίας και... και κάποιου δέους,
νομίζω. Ένας τους σηκώθηκε κι έβγαλε από την τσέπη
του σακακιού του μιαν ασημιά ταμπακέρα. Μου πρό-
σφερε τσιγάρο και φωτιά. Κάποιος άλλος γέμισε με
πιοτό ένα ποτήρι κάπου πίσω από την πλάτη της πο-
λυθρόνας μου και μου το έφερε. Ήπια και κάπνισα
αμίλητη. Ούτε εκείνοι μιλούσαν. Έπειτα το τσιγάρο
τελείωσε, και ήθελα να μάθω. Μίλησαν όλοι, άλλος λι-
γότερο κι άλλος περισσότερο, και μου είπαν την ιστο-
ρία τους. Δε μου τα είπαν όλα.

«Είναι... έχουμε έναν άλλο κόσμο μέσα μας. Και
έναν άλλο. Ναι, έναν ακόμη, ναι... Δε θα τον λέγαμε
ακριβώς κόσμο. Ας πούμε, είναι ένας δρόμος, ένα παρά-
θυρο μέσα μας για να κοιτάξουμε απ' αυτό τον κόσμο.
Άκου εμένα, άκου με. Φαντάσου πως υπάρχει κι ένας
άλλος κόσμος εκτός απ' αυτόν που ξέρεις, ναι; Ένας
άλλος κόσμος. Φαντάσου τον σκοτεινό, υγρό, χωρίς ήλιο
και γεμάτον σκιές. Σου λέει κάτι αυτό, δε σου λέει;
Ναι. Λοιπόν, ποιος τον κατοικεί αυτό τον κόσμο; Ξέρεις
ποιος τον κατοικεί; Εμείς. Ναι, εμείς. Σκέψου πως εί-
μαστε... σαν... σαν ένα ζάρι, εντάξει; Με έξι πλευρές.
Λοιπόν, οι πέντε είναι αυτού του κόσμου, εδώ, και η
έκτη, ας πούμε ο άσος, ανήκει στον άλλο κόσμο. Εί-
ναι... έχουμε όλοι έναν τέτοιο άσο μέσα μας. Η μάλλον
πες πως τον είχαμε. Γιατί ουσιαστικά δε μας ανήκει.
Ανήκει στην άλλη πλευρά. Τη σκοτεινή. Είναι ένας
άλλος κόσμος. Είναι ένας κακός κόσμος, ναι; Φαντάσου
τον κόσμο που ξέρεις σαν τον καλό. Εδώ είναι ο καλός.

Οι πέντε πλευρές. Ο άλλος είναι γεμάτος σκοτάδι και υγρασία. Είναι οι σκοτεινοί άσοι μας. Καταλαβαίνεις; Είναι οι σκοτεινοί άσοι. Όλοι έχουμε έναν τέτοιο άσο μέσα μας. Είναι ένας άλλος κόσμος. Και μας πολεμάει συνέχεια. Από πότε; Από πάντα. Από πάντα... λένε... Μας πολεμάει και θέλει να... να μας νικήσει... Να μας σταματήσει. Να μας σβήσει. Να μας τελειώσει. Αυτό κάνει. Εκεί... εκεί ξέρουν τα πάντα. Το κακό ξέρει πάντοτε τα πάντα. Εδώ είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα. Δεν ξέρουμε... Ποιοι είμαστε μεις; Μια ομάδα. Κάποιοι άνθρωποι. Δεν έχει σημασία. Πόσοι; Όχι πολλοί. Είμαστε μια ομάδα μόνο, μικρή. Και βρήκαμε εσένα. Ε... πώς να σου το πω... Πρέπει να... Έχεις... έχεις πολύ πιο εύκολη πρόσβαση στον άλλο κόσμο απ' ό,τι άλλοι. Απ' ό,τι οι περισσότεροι άλλοι. Ναι. Ισως δε συνέβαινε πάντα αυτό, αλλά τώρα είναι έτσι. Όχι, όχι, δεν είσαι... δεν είσαι κακιά. Αλλά το κομμάτι σου εκείνο... που λέγαμε... είναι πολύ ισχυρό. Ναι, πες το κι έτσι. Πες το κι έτσι. Ναι, δεν είναι άσος. Είναι εξάρι.

Μου είπαν πολλά ακόμη. Μιλώντας όλοι μαζί, διορθώνοντας ο ένας τον άλλο, ξαναγυρνώντας πάλι πίσω για να τονίσουν ή να αλλάξουν μια λεπτομέρεια, διακόπτοντας όποτε άκουγαν κάτι που το θεωρούσαν λανθασμένο ή υπερβολικό. Είπαν... πολλά... Αυτός ο σκοτεινός μας εαυτός, είπαν, ευθύνεται για όλα τα άθλια πράγματα που κάναμε στη ζωή μας. Τα αναίτια και τα καταστροφικά. Όλ' αυτά τα πράγματα που ντρεπόμασταν, ύστερα, ακόμη και να τα σκεφτόμαστε. Ευθυνόταν για τις προστριβές με τους αγαπημένους μας, για τους τσακωμούς, για την εκμετάλλευση, για τον φανατισμό, για τον πόλεμο. Φαντάσου, μου είπαν, τι θα συμβεί αν καταφέρουν ν' αποκτήσουν το πάνω χέρι. Αν εισβάλουν στον κόσμο μας. Αν μας νικήσουν και μας υποδουλώσουν. Αν αλλάξουμε κόσμους. Όλο το κακό,

είπαν. Το σκέφτεσαι; Το σκέφτεσαι να γεννηθεί από μέσα μας εδώ, στον πραγματικό κόσμο; Στο φως; Φαντάσου τι θα συμβεί, είπαν. Φαντάσου το.

Ρώτησα λίγα, ρώτησα τόσο λίγα πράγματα τους τέσσερίς τους. Όχι γιατί δε μου το επέτρεψαν. Γιατί δεν ήξερα τι έπρεπε να ρωτήσω. Δεν καταλάβαινα την ουσία αυτών που μου έλεγαν. Τους άκουγα, μόνο, και σκεφτόμουν εκείνο τον κόσμο που μου περιγράφανε, τον σκοτεινό και υγρό κόσμο που βρισκόταν μέσα μας... ή που φτάναμε σ' αυτόν μετά από ένα ταξίδι μέσα από τον εαυτό μας.

«Εσύ», είπε η γυναίκα καθώς σηκωνόταν από την καρέκλα της, «τον ξέρεις καλά. Έχεις πάει εκεί και τον θυμάσαι». Πήρε μια γκρίζα τούφα μαλλιών από το μέτωπό της και την πέταξε πίσω. Ήταν μεγάλη γυναίκα, με δύο βαθιές ρυτίδες γύρω από το στόμα της που σχεδόν το έκοβαν από το υπόλοιπο πρόσωπό της. «Δεν έχει σημασία γιατί εσύ κι όχι κάποιος άλλος. Υπάρχουν κι άλλοι, αλλά εμείς βρήκαμε εσένα, κι είσαι ό,τι πρέπει για να το κάνεις. Δεν έχουμε χρόνο για να σκεφτούμε τίποτε άλλο. Όλα πρέπει να γίνουν γρήγορα, άμεσα. Πρέπει να το κάνεις».

«Να κάνω τι;»

«Να βάλεις ένα τέλος στην τρέλα».

Ήθελα να ρωτήσω κι άλλα, κι άλλα, μα δεν ήξερα τι ακριβώς. Μόνο άκουγα, άκουγα τους τέσσερίς τους να μιλούν, να με ενημερώνουν και να με συμβουλεύουν. Μόνο τους άκουγα.

Έπειτα πήγαμε ξανά στο πρώτο δωμάτιο. Είχε κρύο εκεί, το θυμόμουν, και το δέρμα μου το θυμόταν, και μόλις μού έβγαλαν τη ρόμπα ανατρίχιασα ολόκληρη. Τα χέρια μου δεν έφταναν για να κρύψω όλο μου το σώμα. Με ξάπλωσαν στο μονό κρεβάτι κι έκατσαν σε καρέκλες δεξιά κι αριστερά μου. Ένας τους άφησε μια τσάντα δίπλα στα πόδια μου. «Τα ρούχα σου», είπε.

Τα ρούχα μου. Έπειτα άπλωσαν τα χέρια τους από πάνω μου και τα σμιξαν μουρμουρίζοντας. Ήταν μια ξένη γλώσσα, μια γλώσσα ξένη και παλιά, μα που την πρόφεραν σα να τανε η μητρική τους. Άφησαν τα χέρια τού απέναντί τους κι έπιασαν εμένα. Ήταν ένα πρόστυχο άγγιγμα. Τα μάτια μου έκλεισαν. Έφυγα. Ή μάλλον όχι. Το ζάρι μέσα μου αναστράφηκε. Έδειξε έξι άσπρες βούλες σε μαύρο φόντο, και ξύπνησα στον άλλο κόσμο, που του ανήκα σχεδόν εξίσου.

Η τσάντα ήταν εκεί, ανάμεσα από τα πόδια μου, και την άρπαξα σαν τον πεινασμένο το κουτάλι του. Φόρεσα το παντελόνι και το σκούρο χιτώνιο με δυο κινήσεις. Οι μπότες μού φάνηκαν λιγάκι στενές, αλλά ήταν ζεστές κι αυτό αρκούσε. Έβαλα το γκρίζο πηλήκιο στο κεφάλι κι έκρυψα την τσάντα όπως μου είχαν πει κάτω από τη στριφογυριστή σκάλα. Έπειτα βγήκα στο δρόμο, κι άρχισα να βαδίζω μαζί με τους άλλους. Ήταν μέρα στον άλλο κόσμο του εκυπετού μας, μα δεν υπήρχε ήλιος στον ουρανό. Μόνο ένα γκρίζο φως μπορούσες να δεις, σαν αυτό που εκπέμπουν οι βάλτοι όταν έχει πανσέληνο. Προχωρούσαν άλλοι μόνοι κι άλλοι σε ομάδες των δύο ή των τριών, ψιθυρίζοντας πράγματα μεταξύ τους, μυστικά που δε μπορούσαν ν' ακούσω. Από τους δρόμους και τα στενά που διασταυρώνονταν με την πορεία μας έρχονταν συνεχώς κι άλλοι, πολλοί άλλοι, μιλώντας πιο δυνατά όσο περνούσε η ώρα. Ήταν άντρες, γυναίκες και παιδιά, άνθρωποι όλων των ηλικιών, ντυμένοι με ρούχα σχεδόν ομοιόμορφα, με κασκέτα ή όχι στο κεφάλι, με μακριά ή κοντά μαλλιά, με σκυφτές ή περήφανες πλάτες. Πηγαίναμε στο στάδιο, για την ομιλία. Ήταν κρίσιμη η σημερινή μέρα, έλεγχαν όλοι. Θα αποφασίζονταν πολύ σημαντικά πράγματα. Ναι, ναι. Όλοι συμφωνούσαν σ' αυτό. Ναι, έπρεπε να παρ-

θιούν πολύ, πολύ σημαντικές αποφάσεις, ναι. Εκεί, στο στάδιο, με τους καθοδηγητές. Νά. Φτάσαμε. Ο κόσμος έμπαινε μέσα από όλες τις πύλες της περιφέρειάς του, κι έπιανε θέσεις στις κερκίδες αρχίζοντας από τις πρώτες θέσεις, τις καλύτερες. Πολλοί είχαν φέρει και μαξιλαράκια μαζί τους, για ν' αποφύγουν την υγρασία των τσιμεντένιων σκαλοπατιών. Εγώ δεν πάω μαζί τους. Πηγαίνω μαζί με τους υπόλοιπους που φοράνε κασκέτο σαν το δικό μου, μέσα στο γήπεδο. Οι καρέκλες μας μας περιμένουν εκεί, βαλμένες στη σειρά, μπροστά από το ψηλό βάθρο με τα μικρόφωνα και τα τέσσερα άδεια καθίσματα. Κάθομαι ανάμεσα σε μια νέα κοπέλα κι έναν φαλακρό άντρα με πράσινα μάτια που μου θυμίζουν, δεν ξέρω γιατί, μάτια λιονταριού. Όλοι γύρω μου ψιθυρίζουν. Είναι ανυπόμονοι, βιάζονται ν' ακούσουν. Όχι τόσο τις ομιλίες, φαντάζομαι, όσο τις αποφάσεις που θα τους καλέσουν να πάρουν. Βιάζονται.

Τώρα το στάδιο είναι σχεδόν γεμάτο. Δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλο, όμως θα μαστε τουλάχιστον είκοσι χιλιάδες άνθρωποι εδώ μέσα, ίσως και περισσότεροι.

«Θέλεις;»

Τινάζομαι προς το μέρος της κοπέλας που κάθεται δίπλα μου, πνίγοντας μόλις την τελευταία στιγμή μια κραυγή πανικού.

«Ω, συγγνώμη, σε τρόμαξα», μου είπε χαμογελώντας.
«Είμαστε όλοι σε τέτοια ένταση... Θα πάρεις λίγο;»

Μου προσφέρει ένα κομμάτι γλυκό από το πιάτο που έχει φέρει μαζί της, σκεπασμένο με μια λινή πετσέτα. Αρνούμαι, μ' ένα κούνημα του κεφαλιού.

«Πάρε, πάρε. Είναι πολύ καλό. Μη ντρέπεσαι».

«Δεν...» κατορθώνω να πω. «Δε ντρέπομαι...»

«Ελα. Δικό σου».

Πιάνει με τα δάχτυλά της ένα κομμάτι και μου το δίνει. Δε μπορώ παρά να το πάρω.

«Ευχαριστώ», ψιθυρίζω.

«Τίποτα», μου λέει. «Προσπάθησε να ηρεμήσεις. Όλα θα πάνε καλά».

«Δεν το πιστεύω», ακούω τα χείλη μου να λένε. Δεν ήθελα να μιλήσω πραγματικά. Δεν ήθελα.

«Δε θα 'ναι η πρώτη φορά. Αλλά αξίζει να προσπαθήσουμε πάλι. Όχι;»

«Ναι... ναι...» της είπα, κι ασυναίσθητα έφερα το γλυκό στο στόμα μου. Δάγκωσα μια μπουκιά κι άρχισα να μασάω με τα μάτια κλειστά. Μια εικόνα (εγώ, γυνή, στο στενό κρεβάτι, με τους τέσσερις τους να με πασπατεύουν μουρμουρίζοντας) χτύπησε τα μάτια μου από τη μέσα μεριά σα σφυρί. Δεν κράτησε πάνω από μια-δυο στιγμές, αλλά έφτασε για να κάνει την καρδιά μου να πηδήξει μέσα στο στήθος μου. Έπειτα χάθηκε, και κοίταξα ξανά μπροστά μου, μασώντας. Το γλυκό ήταν νόστιμο. Δε μπορούσα να προσδιορίσω από τι ήταν φτιαγμένο, αλλά το άφησα να γεμίσει το στόμα μου και να κατέβει απαλά στο στομάχι μου, αργά-αργά, ζεστά-ζεστά, όπως μικρή έτρωγα με τόση λαχτάρα τα κέικ με τις σταφίδες που έψηνε κάθε Κυριακή η μαμά μου. Για λίγο βρέθηκα εκεί, πίσω, μαζί της. Ήταν μια γυναίκα φτιαγμένη, λες, από τα ίδια υλικά με τα κέικ της, γλυκιά και τρυφερή και ζεστή και μαρωδάτη. Έπειτα χάθηκε, ο κόσμος άλλαξε, εγώ μεγάλωσα κι όλα ήταν ξερά γύρω μου, αφιλόξενα, κιτρινισμένα. Ήταν φθινόπωρο ολοένα, όλο ήταν φθινόπωρο, πάντα.

Μια φωνή πνίγηκε από έναν μικροφωνισμό, προσπάθησε να του επιβληθεί, και μετά από μια-δυο προσπάθειες τα κατάφερε και ζήτησε την προσοχή του κόσμου. Όλοι σταμάτησαν να μιλούν, κι ο άνθρωπος πάνω στο βάθρο ανήγγειλε την Επιτροπή. Έφτασαν. Ήταν τρεις άντρες και μία γυναίκα, κι η εικόνα της ομάδας που με έστειλε εδώ βούτηξε πάλι με το κεφάλι στο μυαλό μου τυφλώνοντάς με. Έλεγχαν εκείνα τα περίεργα, ξένα λόγια, εκείνη την προσευχή ή επίκληση ή ό,τι

κι αν ήταν πάνω από το γυμνό μου σώμα προσπαθώντας, ίσως, να με κρατήσουν εκεί (εδώ) για να κάνω αυτό που έπρεπε να κάνω.

Ανοιξα τα μάτια μου και τους κοίταξα. Μιλούσε ο ένας τους, αργά, διαλέγοντας προσεχτικά τις λέξεις του, κι έλεγε για τον κίνδυνο που θα διέτρεχαν όλοι από την προσπάθειά τους για την εισβολή, αλλά και για το αναπόφευκτο της ενέργειάς τους. «Δεν υπάρχει άλλη λύση», είπε, και το ξανάπε, και το ξανάπε, το 'πε τουλάχιστον δέκα φορές όσο μιλούσε, άλλοτε απλώς σαν διαπίστωση κι άλλοτε επιτακτικά, σαν ανελέητο βούισμα μύγας.

Έπειτα πήρε το λόγο η γυναίκα και μας πληροφόρησε ότι σ' όλο τον κόσμο, εκείνη την ημέρα, γίνονταν ή θα γίνονταν μόλις θα ξημέρωνε παντού συγκεντρώσεις όπως η δική μας, κι ότι η απόφαση για την εισβολή δύσκολες θα ήταν και θα ήταν κοινή, τόνισε, διαφορετικά δε θα υπήρχε πια αύριο... πολύ σύντομα, είπε, σκύβοντας στο μικρόφωνό της, δε θα υπήρχε πια αύριο. Οι άνθρωποι στο στάδιο μουρμούρισαν όλοι μαζί, κι όλοι ριγώντας. Ακόμη κι εγώ ένιωσα την πλάτη μου να παγώνει κι ένα κρύο κύμα να κατεβαίνει ανάμεσα από τους ώμους μου κι ως τη μέση μου, τρομοκρατώντας με με την παραφορά του. Γύρισα και κοίταξα την κοπέλα δίπλα μου κι είδα πως τα μάτια της ήταν υγραμένα, έλαμπταν, ενώ το κάτω χείλι της, μ' ένα ψίχουλο από το γλυκό της επάνω του, έτρεμε ελαφρά σα να το φυσούσε ο άνεμος.

«Λοιπόν», είπε ο άντρας που φαινόταν να προεδρεύει στη σύναξή μας, «θα ψηφίσουμε εδώ όπως είπαμε. Διά βοής. Να» —ξερόβηξε— «να εισβάλουμε στον κόσμο; Όσοι θέλετε... όσοι συμφωνείτε, παρά τους κινδύνους... πείτε το».

Ένα μουρμούρισμα γεννήθηκε μέσα σε μια στιγμή μέσα στο στάδιο, κι απλώθηκε από κάθε μια κερκίδα

προς όλες τις άλλες, ένα μουρμούρισμα που μας έκλεισε όλους μέσα του καθώς γινόταν ένα μεγαλειώδες «Ναι», και πάλι «Ναι, ναι, ναι», κάνοντας την ατμόσφαιρα να δονηθεί σάρπως από σεισμό ή από καταγίδα. Τώρα ο κόσμος είχε σηκωθεί όρθιος, το ίδιο κι εγώ, κι όλοι φώναζαν «Ναι, ναι, ναι», να εισβάλουμε, να εισβάλουμε, παρά τους κινδύνους, παρά την αβεβαιότητα, να εισβάλουμε γιατί σύντομα, αν δεν το κάναμε, όλα θα χάνονταν και δε θα υπήρχε πια αύριο, ποτέ. Ναι. Ναι, ναι, ναι.

Ο θύρυβος καταλάγιασε μετά από ένα ή δύο λεπτά. Καθίσαμε πάλι στις θέσεις μας για να ακούσουμε τι οδηγίες θα μας έδιναν οι ομιλητές, ποια θα ήταν η πορεία μας από 'δω κι εμπρός.

Έπειτα η φωνή που θυμόμουν μόνο εγώ ακούστηκε μόνο σε μένα, μέσα, κατευθείαν μέσα στο μαλό μου, προφερμένη σε κείνη τη γλώσσα που δεν ήξερα μα που τώρα την καταλάβαινα, την καταλάβαινα σα να 'ταν η μητρική μου γλώσσα, κι έχωσα το χέρι μου στη δεξιά τσέπη του χιτωνίου μου πατώντας το κουμπί.

Είχα, νομίζω, δέκα δευτερόλεπτα για να κρατήσω την ανάσα μου περιμένοντας την έκρηξη. Ίσως ήταν λιγότερα, ίσως παραπάνω, δεν ξέρω. Όμως την κράτησα, κι όσα κι αν ήταν δε χρειάστηκε να ξαναπάρω ανάσα.

Έγιναν ο πυρήνας της φωτιάς και του ανέμου κι όλα μου τα μόρια τινάχτηκαν σε κάθε κατεύθυνση βλέποντας από κοντά, παίρνοντας μέρος στο θάνατο.

Τεντώθηκα στο μονό κρεβάτι χτυπώντας με τα χέρια μου τα χέρια των τεσσάρων που ακόμη μουρμούριζαν στην άγνωστη γλώσσα, κι έπειτα —σα μαριονέτα ή σα χορεύτρια— βρέθηκα όρθια πάνω στο στρώμα, με τα πόδια ανοιχτά, τις παλάμες μου σφιγμένες σε γροθιές και τα στήθη προτεταμένα.

Το μαλό μου έσβησε, και χάθηκα ξανά.

* * *

Ξέρω τι έκανα. Τα ξέρω όλα, και τα ξέρω καλά. Τα χάπια μέσα μου αρχίζουν να διαλύονται, βοηθάει και το ουίσκι σ' αυτό, και σε λίγο δε θα μπορώ να κρατήσω τα μάτια μου ανοιχτά. Σταμάτησα την εισβολή στον κόσμο μας, την εισβολή των εξορισμένων, κι όλα θα μείνουν όπως τα ξέρουμε. Τα ίδια — πράγματα. Τα ξέρουμε. Από πάντα. Μπορεί να γίνει κάποια στιγμή —η εισβολή, εννοώ—, φέτος, του χρόνου, ή μετά από καιρό. Ός τότε όλα θα μείνουν όπως τα ξέρουμε. Όλα.

Χάρη σε μένα.

Πήγα εκεί πολλές φορές για να δοκιμαστώ, για να μάθω τον τόπο, για να με μάθει ο τόπος. «Πήγα»... Με έστειλαν. Εκείνοι οι τέσσερις. Τα κατάφερα, νομίζω, καλά. Άλλωστε, γι' αυτό διάλεξαν εμένα, όχι; Γιατί είχα τις πιο πολλές ελπίδες να τα καταφέρω. Ήμουν, ας πούμε, πιο «κακιά» από πολύ κόσμο... Πιο κακιά... Είχα το εξάρι· οι πιο πολλοί έχουν έναν άσο μέσα τους, μαύρο: ένα στήγμα. Εγώ έχω ένα εξάρι. Γι' αυτό και τα κατάφερα. Γι' αυτό τους νίκησα. Ναι. Ναι, ναι, ναι. Έτσι είναι. Κι έτσι θα είναι, έτσι θα μείνουν τα πάντα, μέχρι να γίνει η εισβολή. Αν γίνει ποτέ. Αν δεν τους σταματήσει πάλι κάποιος, κάποιος σαν κι εμένα.

Όλα θα μείνουν όπως τα ξέρουμε, γεμάτα πόνο και θάνατο, μέχρι να γίνει η εισβολή.

Η εισβολή αυτού που έχει εξοριστεί, σε χρόνια παλιά, αρχαία, από μέσα μας. Η εισβολή αυτού που κάποτε ήταν δικό μας, και τώρα ζει μόνο του, σ' έναν περιτειχισμένο, σκοτεινό, υγρό κόσμο.

Δε θ' αλλάξει τίποτε στη γη μέχρι να γίνει η εισβολή.

H εισβολή του καλού.

14.

Τ' αστέρια σβήνουν

Ο συγγραφέας ήταν μεθυσμένος. «Πολύ ποτό», έλεγε συνέχεια τα τελευταία λεπτά, κοιτώντας το είδωλό του στο θολό τζάμι μιας παλιάς βιτρίνας γεμάτης ποτήρια. «Πολύ ποτό». Κάποιο χέρι που κρατούσε ένα σχεδόν άδειο μπουκάλι φάνηκε κάπου από τα δεξιά, αμφιταλαντεύτηκε λίγο μέχρι να βρει το στόχο, και άδειασε μ' ένα τίναγμα τις λίγες του σταγόνες πάνω στα δυο μισούιωμένα παγάκια του ποτηριού του. «Πολύ ποτό», ξανάπε ο συγγραφέας· έφερε το ποτήρι στα χείλια του και ρούφηξε το ουίσκι με θόρυβο. «Μερσί», είπε. «Αλλά πολύ ποτό».

«Ναι», του είπε ο άλλος που κράταγε το μπουκάλι. «Αυτό είν' αλήθεια. Πολύ ποτό». Εξαφανίστηκε, πρώτα το χέρι του με το άδειο μπουκάλι κι έπειτα κι ο ίδιος.

Ο συγγραφέας προσπάθησε να σηκωθεί, αλλά η θέα των ποτηριών μέσα στη βιτρίνα έδειχνε κατά κάποιο τρόπο να τον κρατά καρφωμένο στην πολυθρόνα του. Κι ήταν και το άλλο: η μουσική. Δε μπορούσε να κα-

ταλάβει τι άκουγαν — ήταν ένα πολύ περίεργο πράγμα: λίγο τζαζ, λίγο ριπ-λουπ, λίγο από ξεκούρντιστο σιτάρ, κάποια τύμπανα... όχι, όχι, δε μπορούσε να σηκωθεί με τέτοια μουσική στο κεφάλι του. Κι έκανε ζέστη. Όλος αυτός ο κόσμος, οι γνωστές, οι άγνωστες φωνές, η βιτρίνα, η μουσική και το πολύ ποτό.

«Ει!» φώναξε. «Πολύ ποτό».

Μια μελαχρινή, φορώντας ένα κοντό μαύρο φουστάνι κι έχοντας τη μια του τιράντα διπλωμένη σαν κορδόνι αξιωματικού στο μπράτσο της, ήρθε απ' τη μεριά δύο είχε εξαφανιστεί το χέρι με το άδειο μπουκάλι, προσπάθησε να κάτσει στα γόνατά του, δεν τα κατάφερε, και τον αγκάλιασε άγαρυπτα απ' τους ώμους.

«Εδώ είσαι», του είπε. «Εδώ είσαι συ λοιπόν... Κοίτα, εγώ... κοίτα, σε είχα χάσει. Πού ήσουνα, ε;»

«Εδώ», της απάντησε. «Δεν έχω σηκωθεί... πολύ ποτό... νομίζω δε θα σηκωθώ από 'δω αν... οχ, η μουσική... Τι μουσική είν' αυτή;»

Η μελαχρινή έπεσε στα γόνατα χτυπώντας τον με το κεφάλι στο στήθος. Το ποτήρι του πέταξε προς το πάτωμα, αλλά κανείς τους δεν το κατάλαβε.

«Η μουσική», του είπε προσπαθώντας να μη χάσει τα λόγια της που όλο τής ξέφευγαν δεξιά κι αριστερά, «είναι μια παλιά ωραία μουσική». Ένας λόξιγκας την ανάγκασε να σταματήσει, μα ήταν φανερό πως είχε κι άλλα να πει. «Συ-συγγράμη. Η μουσική είναι καλή. Γιατί σε αυτ-αυτώνει η μουσική; Ε;»

«Δεν ξέρω. Πολύ ποτό. Πολύ-πολύ ποτό».

«Ναι. Ξέρω. Γιατί όμως, ε; Θέλω να πω, γιατί, ε; Π-πού είμαστε;»

Ο συγγραφέας σήκωσε ψηλά τα μάτια και κοίταξε το ταβάνι. Το χέρι του είχε ήδη γλιστρήσει στο ντεκολτέ της ψάχνοντας για μιαν ελιά που θυμόταν ότι υπήρχε κάπου εκεί. Το ταβάνι τού ήταν ξένο.

«Είναι... είναι ένα σπίτι... ξένο», είπε. «Δεν ξέρω.

Πολύ ποτό. Έχει πολύ ποτό εδώ. Δεν το ξέρω, νομίζω — νομίζω δεν το ξέρω».

«Ούτ' εγώ. Κάπου εκεί προς τα πί-πίσω, συγγνώμη, είναι αυτός ο φίλος σου ο ηθοποιός. Παλιά μου τέχνη κόσκινο. Πάμε να τον ρωτήσουμε;»

«Δεν είναι ηθοποιός. Είναι... το άλλο... κριτικός είναι. Ναι. Κριτικός».

«Εντάξει. Πάμε να τον βρούμε πάντως; Τον είχα δειδει πριν. Έχω λόξιγκα, γαμώτο!» Σηκώθηκε απότομα, παρασέρνοντας μαζί της και το χέρι του. Ακούστηκε ένα σκίσιμο. «Αχ, το χαλάσαμε αυτό, πάει». Έμεινε όρθια, κοιτώντας τήν ξηλωμένη αριστερή της τιράντα και το ένα της στήθος που πρόβαλε άσπρο και ροζ μέσα από το διπλωμένο ύφασμα. «Γα-γαμώτο», είπε. «Κρίμα».

Ο συγγραφέας σήκωσε το κεφάλι και κοίταξε το στήθος της, νιώθοντας πως τον κοιτούσε κι εκείνο. Χαμήλωσε πρώτος τα μάτια κι έψαξε για το ποτήρι του. Και τα δυο του χέρια ήταν άδεια. Τα φέρε κοντά στο πρόσωπό του σα να ταν ξένα, κι έπειτα έτριψε με τις άκρες των δαχτύλων τους κροτάφους του.

«Πάμε», είπε. «Το ποτήρι μου — μπαμ! πάει. Βρες μου ένα ποτήρι και πάμε. Δεν ξέρω πού είμαστε».

Η μουσική μέσα στο μπαρ έμοιαζε να σημαίνει τις τελευταίες ώρες του κόσμου. Λίγοι χόρευαν ακόμη στη μικρή αυτοσχέδια πίστα μπροστά απ' τον πάγκο. Δυο γυναίκες, δυο άντρες, ένας τρίτος που μια σηκωνόταν και μια στηριζόταν με την πλάτη στον τοίχο αναποφάσιστος. Οι δυο άντρες αγκαλιάστηκαν κι άρχισαν να χορεύουν κάτι που θύμιζε αδιόρατα ταγκό, αν και ο δίσκος δεν είχε αλλάξει. Οι γυναίκες τούς γύρισαν ταυτόχρονα την πλάτη και πήγαν να καθίσουν στα τραπέζια τους. Η μία, μια κοκκινομάλλα με έντονο βάψιμο

κι ένα μακό μπλουζάκι που γραφεί ένα απόφθεγμα στα κινέζικα κάτω από το μπούστο της, στριφογύρισε ανάμεσα στους μεθυσμένους που περιφέρονταν στη μικρή σάλα κι έκατσε στη θέση της γελώντας.

«Έχω επιτυχία σήμερα», είπε στους τρεις αμίλητους άντρες. «Έχω— Έι, τι πάθατε σεις;»

«Τίποτα, τίποτα», είπε δυνατά ο υπάλληλος της διαφημιστικής για ν' ακουστεί. Ο ντι-τζέι άλλαξε δίσκο, κι η αλλαγή μπούκωσε με βόμβο την ατμόσφαιρα. «Κάτι τούς έλεγα εγώ για τη δουλειά».

«Δε μας έλεγε για τη δουλειά», είπε ο μικρότερος της παρέας. Το κεφάλι του ήταν σχεδόν ολότελα ξυρισμένο, και παρ' όλη τη ζέστη φορούσε μια μακρυμάνικη σκούρα μπλούζα. Παρουσίαζε τις καινούργιες αλτέρνατιβ κυκλοφορίες σ' ένα μουσικό σάντ. Τα μάγουλά του ήταν κατακόκκινα. «Μας έλεγε κάτι ιστορίες για έναν άνθρωπο που γνώρισε εκεί. Ε; Γι' αυτόν δε μας έλεγες;»

«Ναι, ναι», απάντησε ο διαφημιστής. «Άσχημες ιστορίες, ξέρεις... Άσχημες».

«Εγώ δεν κάνει να μάθω;» Ο ιδρώτας χρύσιζε στο μέτωπο και στο λαιμό της, και το λαμπύρισμά του την έδειξε ξαφνικά πολύ πιο όμορφη απ' όσο έδειχνε συνήθως. Το στήθος της ανεβοκατέβαινε λαχανιαστά από το χορό. Οι τρεις άντρες την κοίταζαν λαίμαργα, σα να την έβλεπαν πρώτη φορά.

«Τίποτα», είπε ο τρίτος. Ήταν ο μόνος που φορούσε γραβάτα. Είχε βάλει προσεχτικά το σακάκι του στη ράχη της καρέκλας και κάπνιζε το τσιγάρο του με πίπα. Η γυναίκα δεν τον είχε ξαναδεί πριν από κείνη τη νύχτα, και μέσα της είχε σχηματίσει την εντύπωση πως ήταν αδιόριστος καθηγητής γυμνασίου. Φιλόλογος μάλλον, αλλά μπορεί και μαθηματικός. «Τίποτα», της ξανάπε. «Απλώς... νά, για όλ' αυτά που συμβαίνουν. Καταλαβαίνεις».

«Δεν καταλαβαίνω καθόλου! Τι πράγματα συμβαίνουν δηλαδή; Πού; Στην Αφρική;»

«Όχι, όχι. Πολύ γενικά μιλούσαμε. Ανοησίες...»
«Γιά ν' ακούσω».

«Νά. Εκεί στη δουλειά μου», πήρε το λόγο ο διαφημιστής, «γνώρισα έναν τύπο που έλεγε ότι... πώς να το πω... ότι κακώς ζούσε, καταλαβαίνεις; Ότι, λέει, ένιωθε πως ζούσε εις βάρος κάποιου άλλου, ότι του 'χε πάρει τη θέση του, ας πούμε».

«Και πώς σου τα 'λεγε εσένα αυτά;» Ο ιδρώτας είχε αρχίσει να παγώνει πάνω της, κι άκουγε λες κι η μουσική είχε πάψει ν' ακούγεται.

«Ήταν βράδυ. Πριν τρεις μέρες. Είχαμε δουλέψει όλο το πρωί, φάγαμε το μεσημέρι, ξαναγυρίσαμε στο γραφείο για λίγη ακόμη, αλλά μας πήρε από κάτω η δουλειά—»

«Τι δουλειά;»

«Δεν έχει σημασία, ένα προϊόν. Τέλος πάντων, βγήκαμε το βράδυ να πιούμε ένα ποτό, ήπιαμε καναδύο τελικώς κι αρχίσαμε να μιλάμε».

«Και τι σου 'λεγε;»

«Σου είπα. Ότι πιστεύει, τώρα, αυτός πως ζει—»

«Με δανεική ζωή».

«Ναι, έτσι ακριβώς».

Η γυναίκα άναψε τσιγάρο και ρούφηξε τρεις φορές απανωτά.

«Ωραία», είπε τινάζοντας στο πάτωμα. «Ο καθένας μπορεί να το πάθει αυτό, δε μπορεί;»

Οι άλλοι δε μίλησαν.

«Καμιά φορά το νομίζω κι εγώ. Αλλά μόνο αυτό, τίποτ' άλλο. Δε θυμάμαι τίποτ' άλλο. Ούτε πώς έγινε, ούτε πότε, ούτε τίποτα».

«Μα τι λες;» είπε ο νεαρός με το ξυρισμένο κεφάλι. Αλλά δεν έδειχνε πως απλώς απορούσε μ' όλ' αυτά.

Ο συγγραφέας ήπιε τη μισή δόση που του χαν βάλει στο ποτήρι, πλατάγισε τη γλώσσα του και βιάστηκε ν' ακολουθήσει το φουστάνι της μελαχρινής πριν χαθεί σε κάποιο διπλανό δωμάτιο. Την πρόλαβε ασθμαίνοντας στο μακρύ χολ, κι άπλωσε το χέρι του για να την πιάσει. Εκείνη γύρισε με μια έκφραση θυμού στα μάτια. Η παραμάνα στο στήθος της αντανακλούσε υπνωτιστικά τις αχτίνες κάποιου αόρατου μικροσκοπικού γλόμπου που φώτιζε έναν πίνακα.

«Αγάπη μου, πάλι χάθηκες νόμισα», του είπε και χαμογέλασε.

«Εδώ είμαι», είπε κείνος. «Στάθηκα να βάλω ένα ποτό».

«Πολύ ποτό», πρόφερε συλλαβιστά εκείνη σα να τον μάλωνε.

«Πολύ ποτό», επανέλαβε ο συγγραφέας κλείνοντας τα μάτια και φέρνοντας το δείκτη του δεξιού του χεριού στο μέτωπο. Έμοιαζε με καρικατούρα στρατιώτη που χαιρετά έναν ανώτερό του.

«Έλα, πάμε», είπε η γυναίκα πιάνοντάς τον από τη μέση. «Έλα να βρούμε τον φίλο σου και να φύγουμε».

«Πού να πάμε;» Φαινόταν τρομοκρατημένος, αλλά την ακολούθησε πειθήνια, μη παίρνοντας τα μάτια του από το σκίσιμο στο φουστάνι της.

Μπήκαν αγκαλιασμένοι σ' ένα μεγαλύτερο δωμάτιο. Η μουσική ήταν η ίδια κι εδώ, αλλά ακουγόταν χαμηλά, κι η περισσότερη γλιστρούσε από την ανοιχτή μπαλκονόπορτα στη νύχτα έξω. Βρήκαν τον κριτικό στον φαρδύ εξώστη, να κάθεται πάνω σ' ένα από τα τσιμεντένια τοιχάκια που στήριζαν τα κάγκελα. Μιλούσε με τον φίλο της μελαχρινής, έναν ψηλό, γεροδεμένο άντρα με μακριά μαλλιά που σκέπαζαν τους ώμους του.

«Εδώ είσαι συ!» είπε η γυναίκα κι αγκάλιασε τον μακρυμάλλη πέφτοντας πάνω του με δύναμη. Ο κριτι-

κός έκανε λίγο προς τα πίσω, και για μια στιγμή, με τα χέρια ανοιγμένα διάπλατα, φάνηκε να πετάει, ή να κολυμπάει ανάσκελα μες στο σκοτάδι. Ο ψηλός έκανε ένα βήμα προς το μέρος του και τον άρπαξε λίγο προτού φύγει ολόκληρος απ' το μπαλκόνι.

Ο συγγραφέας έβγαλε μία ψηλή κραυγή κι έμεινε σα μαρμαρωμένος να κοιτάει τη σκηνή. Έπειτα προχώρησε άτσαλα προς τον ζαλισμένο κριτικό και τον αγκάλιασε φιλώντας τον στο μέτωπο.

«Θα σκοτωνόσουν», είπε. «Το ποτό είναι. Πάμε να φύγουμε από 'δω; Σας ψάχναμε... σας ψάχναμε με την... με την κοπέλα να σας βρούμε, σκίστηκε το φουστάνι της, εγώ μέθυσα, δε μπορώ να καταλάβω τη μουσική — πάμε, ναι;»

«Θυμάται κανείς πού βάλανε τα σακάκια μας; Έχω τα κλειδιά του αυτοκινήτου μέσα. Τι έπαθε το φουστάνι σου εσένα;»

«Σκί-σκίστηκε η τιράντα».

«Τύφλα είσαι».

«Πολύ ποτό, πολύ ποτό».

«Καλά. Πάω να βρω τα κλειδιά. Εδώ να είστε, εντάξει; Είναι σκατά εδώ πέρα, ξεχνάω πού βρίσκομαι. Πάω».

«Γεια. Τι λέγατε; Τι σου 'λεγε; Εσύ είσαι ο ηθοποιός, ε; Εσύ του-του 'λεγες;»

«Δεν είμαι ηθοποιός».

«Καλά, έτσι κι αλλιώς παραλίγο να φουντάρεις πάντως. Στον έκτο είμαστε, νομίζω, όχι;»

«Εσύ είσαι ηθοποιός, έμαθα. Αλλά δεν πρέπει να παίξεις κάπου τώρα, ε; Δε σε ξέρω».

«Ξέρεις τίποτα για να σταματήσεις το λόξιγκα;»

«Κράτα την αναπνοή σου».

«Θεέ μου! Να κρατήσω την αναπνοή μου λέει! Θες να πεθάνω;»

«Για λίγο. Μέχρι να σου περάσει».

«Κι αν δε μου περάσει; Κι αν αρ-αργήσει να μου πε-περάσει; Έχω ήδη πεθάνει μια φορά, δε θέλω και δεύτερη, να μου λείπει. Προτιμώ το-το λό-λόξιγκα».

«Πολύ ποτό», είπε ο συγγραφέας.

«Τι έχεις πεθάνει, λες;» ρώτησε ο κριτικός. «Πώς έχεις πεθάνει;)»

«Τι πώς έχω; Πώς πεθαίνουνε ο κόσμος. Μπαμ! Ετσι».

«Είσαι μεθυσμένη;)»

«Πολύ ποτό, α, πολύ ποτό», είπε ο συγγραφέας. «Θάνατος».

«Μεθυσμένη είμαι, ρε, ναι. Σε μένα μιλάς, τι σε νοιάζει;)»

«Έλα, σώπα, έρχεται ο άντρας σου με τα κλειδιά, φεύγουμε».

«Δεν είναι άντρας μου, γκόμενός μου είναι. Αχ! Η καρφίτσα, με τσίμπησε η καρφίτσα!»

Το ύφασμα κατρακύλησε στα πλευρά της, και λίγο αίμα, μια μικροσκοπική σταγόνα, ξεμύτισε πάνω από το στήθος της. Ο συγγραφέας προσπάθησε να πει «Πολύ ποτό», αλλά αρκέστηκε να καταπιεί το σάλιο του.

Ο κριτικός άναψε με δάχτυλα που έτρεμαν ένα τσιγάρο.

Το αμάξι κύλησε πάνω στα βότσαλα του πάρκινγκ μ' έναν όμορφο θύρυβο, σα να καίγονταν μικρά ξερά κλαδιά σε μια φωτιά δίπλα στην παραλία. Βγήκαν στο δρόμο κι ανέπτυξαν σιγά-σιγά ταχύτητα. Ο διαφημιστής έβαλε τετάρτη κι έψαξε με το ελεύθερο χέρι του το ραδιόφωνο.

«Όλο παράσιτα έχει», είπε.

«Άσ' το καλύτερα να μιλάμε», είπε η κοκκινομάλλα.

Ο άντρας με τη γραβάτα χτύπησε με τα χέρια τις

τσέπες του κι έπειτα στράφηκε προς τους άλλους.
«Έχει κανείς ένα τσιγάρο; Τα ξέχασα στο μαγαζί».

«Γαμώτο, κι είναι πανάκριβο φόρεμα αυτό... Πώς μου σκίστηκε;»

«Έλα ντε, πώς σου σκίστηκε;»

«Δε μπορώ να θυμηθώ. Κάποιος, νομίζω... Κάποιος μες στο-στο —γαμώτο, δε μου πέρασε—, μες στο παράφορο πάθ-πάθος του τ' άρπαξε και μου το 'κανε κομμάτια».

Ο συγγραφέας ξεκαρδίστηκε. Κρατούσε ακόμα το ποτήρι του στα χέρια. «Πολύ ποτό», είπε, «πολύ ποτό».

«Μαλακίες», είπε ο οδηγός.

«Εμένα μπορείτε να μ' αφήσετε πρώτον, παιδιά;» ρώτησε ο νεαρός με το ξυρισμένο κεφάλι. «Μετά συνεχίζετε σεις».

«Πες μου πού στρίβω κι εντάξει», είπε ο οδηγός.

«Τελικά ποιος σάς κάλεσε, θα μου πει κανείς; Εμένα πάντως δε θυμάμαι να με κάλεσε κανένας». Είχε μιλήσει ο συγγραφέας, αλλά τα λόγια του πνίγηκαν κάπου ανάμεσα στο λαρύγγι και τα δόντια του. Μισοκοιμόταν ήδη όταν φάνηκαν τα φώτα.

«Θα με κάψεις!» φώναξε ο οδηγός.

Ο καθηγητής έκανε να ζητήσει συγγνώμη, αλλά δεν έβγαλε άχνα. Είδε τα φώτα, και για μια στιγμή σκέφτηκε πως τα πάντα στον κόσμο ήταν φωτιά.

Τα δυο αυτοκίνητα έγιναν για λίγο ένα, και στριφογύρισαν σα χορευτές, με μια στριγκή υπόκρουση λαμαρί-

νας που σκιζόταν. Έπειτα χώρισαν ξανά, έκαναν τετακέ και βρέθηκαν παράλληλα το 'να με τ' άλλο στην άκρη του δρόμου. Όταν όλα ησύχασαν, ακούστηκε η στριγκιά ενός πουλιού, και στον ουρανό φάνηκαν λίγα αστέρια ακόμα.

Πρώτος βγήκε κλοτσώντας την πόρτα του ο διαφημιστής. Έκανε δυο-τρία βήματα κρατώντας το στήθος του σα να 'θελε να σιγουρευτεί πως βρισκόταν στη θέση του. Κάποια στιγμή παραπάτησε, κάθισε στην άσφαλτο πάνω στο ένα του γόνατο, κι έπιασε το κεφάλι του. Στο στόμα είχε αίμα, και με τη γλώσσα του καταλάβαινε ότι είχε σπάσει μερικά δόντια. Απ' το δεύτερο αυτοκίνητο βγήκαν σχεδόν ταυτόχρονα από τις δύο πίσω πόρτες ο κριτικός του θεάτρου με τον συγγραφέα. Προχώρησαν τρεκλίζοντας προς τη μεριά των παρατημένων εδώ και χρόνια χωραφιών, μουρμουρίζοντας κάτι ο ένας στον άλλο μόλις συνειδητοποίησαν ποιος βάδιζε δίπλα τους. Την ίδια στιγμή, και καθώς άρχισαν να πηγαίνουν πίσω προς τα σταματημένα αυτοκίνητα —το καπό τού ενός είχε ανοίξει, και το σουλούπι του μες στη νύχτα θύμιζε σκύλο που αλυχτούσε—, βγήκε από τη θέση του συνοδηγού κι ο καθηγητής, με το σακάκι του σκισμένο από τη μια μεριά, και με τα δύο του μάγουλα κόκκινα από το αίμα, σα να 'χε απλώσει μια πηχτή μάσκα ομορφιάς στο πρόσωπό του πριν να κοιμηθεί. Βάδισε αμήχανα προς το μέρος όπου είχε γονατίσει ο διαφημιστής, και όσο βάδιζε έλυνε τον κόμπο της γραβάτας του. Ο κριτικός και ο συγγραφέας έπιασαν τα χερούλια της αριστερής και της δεξιάς μπροστινής πόρτας του αυτοκινήτου τους και πάσχισαν για λίγα δευτερόλεπτα να τις ανοίξουν. Μόνο ο συγγραφέας τα κατάφερε, και προσπάθησε να φωνάξει το όνομα του φίλου του για να τον βοηθήσει. Η μελαχρινή είχε σφηνωθεί ανάμεσα στο κάθισμά της και στο φουσκωμένο προς τα μέσα παρμπρίζ, όμως την έβγα-

λαν πολύ πιο εύκολα απ' όσο πίστεψαν στην αρχή. Εκτός από το φουστάνι της, που άρχιζε και τελείωνε πια μόνο γύρω από τη μέση της, η γυναίκα δε φαινόταν να 'χει πάθει τίποτε άλλο. Έπεισε στην αγκαλιά του αμίλητου συγγραφέα κι άρχισε να κλαίει. Από το άλλο αυτοκίνητο, μέσα από ένα κατεβασμένο παράθυρο, φάνηκαν για μια στιγμή δυο πόδια, αμέσως ύστερα ένα κινέζικο ρητό και, μετά κι απ' αυτό, τα κόκκινα μαλλιά της άλλης γυναίκας. Μόλις βγήκε όλη από το τσακισμένο αμάξι σήκωσε τη μπλούζα της κι είδε μια πληγή στ' αριστερό της πλευρό που έτρεχε αίμα. Άιμα είχε και στο πρόσωπο, που κυλούσε στο μάγουλό της από μια πληγή στο κεφάλι, όμως δεν το 'χει καταλάβει ακόμα. Σήκωσε τα μάτια από πάνω της κι έψαξε για τους δυο γονατισμένους άντρες στη μέση του δρόμου. Πήγε προς το μέρος τους κουτσάίνοντας ελαφρά, σα να 'χει στραμπουλήξει τον αστράγαλό της στο τένις.

Έλειπαν δύο. Οι μισερές ομάδες ανασυντάχτηκαν και βάδισαν μουρμουρίζοντας προς τα δυο αυτοκίνητα. Κάποιος είπε «Εκρηξη», κάποιος άλλος κάτι εντελώς παράταρο, ένας τρίτος είχε το νου του στα τσιρίγματα των πουλιών που νόμιζε ότι άκουγε πάνω από τα χωράφια. Έβγαλαν τα πτώματα προς τη μεριά του δρόμου και τ' άφησαν στην άσφαλτο σχεδόν κολλητά το 'να με τ' άλλο· τον ψηλό άντρα με τα μακριά μαλλιά (τα χέρια του είχαν στραβώσει αφύσικα, το πρόσωπό του δεν είχε πια χαρακτηριστικά) και τον κριτικό δίσκων (είχε μόνο ένα βούλιαγμα στα πλευρά, που είχε παρασύρει μέσα τους κι ένα μεγάλο κομμάτι της μακρυμάνικης μπλούζας του). Στάθηκαν σε κύκλο και κοιτούσαν τα δυο πτώματα αμίλητοι, για ώρα. Πρώτος έσπασε τη σιωπή ο συγγραφέας:

«Είναι αστείο», είπε. «Για να στρώσεις καλά ένα κρεβάτι, πρέπει ν' απλώσεις ανάποδα το πανωσέντονο. Δεν είν' αστείο;»

«Πάνε αυτοί. Θεέ μου, Θεέ μου, πάνε οι ἀνθρώποι», είπε η κοκκινομάλλα τυλίγοντας στα δάχτυλα τα μαλλιά της και γεμίζοντας αίμα ώς τους καρπούς.

Η μελαχρινή γυναίκα κοίταξε τον ακίνητο φίλο της κι ἀρχισε να κλαίει με λυγμούς. Η μύτη της ἀνοίξε, και τα δόντια της βάφτηκαν γρήγορα κόκκινα.

«Πρέπει να φωνάξουμε κάποιον να μας βοηθήσει», είπε ο διαφημιστής βγάζοντας το τηλέφωνό του από μια τσέπη.

Κι ἐπειτα γύρισαν όλοι μαζί προς το θόρυβο που ακούστηκε απ' τη μεριά των χωραφιών.

«Κάποιος έρχεται».

«Φέρνουν βοήθεια».

«Όχι».

«Ποιοι 'ν' αυτοί;»

Οι δυο ρακένδυτοι ἀντρες πλησίασαν τις δυο παρέες αφήνοντας στην ἀκρη του δρόμου τούς μπόγους που ἔσερναν σα μεγάλα σκυλιά πίσω τους. Ήταν βρόμικοι και μύριζαν ξεραμένο ιδρώτα και κάτουρο, μπαγιάτικη πετσέτα και ταγκό λάδι. Στάθηκαν δίπλα στους ἔξι κοιτάζοντας τα πτώματα. Δεν είπαν τίποτε. Ο ένας τους, ο μικρότερος, έμοιαζε να 'χει το μυαλό του κάπου αλλού, σ' έναν κόσμο περισσότερο απλό και ολότελα δικό του. Ο άλλος, ένας γέρος με γένια και μάτια που θύμιζαν πιτσιλιές από βάλτο, έφτυσε το χορτάρι που μάσαγε στο στόμα.

Τότε ακούστηκε ξανά η στριγκιά του πουλιού, και τ' αστέρια χάθηκαν από τον ουρανό.

Όλα έγιναν μέσα σ' ένα λεπτό. Οι δυο γυναίκες κι οι τέσσερις ἀντρες ἐπεσαν πάνω στους αλήτες και, για λίγο, έδειχναν να σκύβουν από πάνω τους, εκτελώντας μια φιγούρα από ένα χορευτικό. Τστερα τα σώματά τους ἀρχισαν να τρέμουν, κι ακούστηκε ένας θόρυβος από ρούφηγμα και μάσημα. Όταν σηκώθηκαν, απ' τους αλήτες δεν είχε απομείνει άλλο από τα σκισμένα

τους ρούχα και δυο μπλαζιά κομμάτια σάρκας. Ο διαφημιστής με την κοκκινομάλλα έπιασαν το ένα, κι η μελαχρινή με τον κριτικό το δεύτερο. Ο καθηγητής και ο συγγραφέας σήκωσαν τους μπόγους από το χώμα, κι όλοι μαζί τράβηξαν για τα χωράφια. Τη στιγμή που ξαναπατούσαν το πόδι τους στην άσφαλτο, ο ουρανός γέμισε πάλι αστέρια, και το ραδιόφωνο του ενός αυτοκινήτου άρχισε να παίζει σιγανά μια μουσική. Ο ψηλός γεροδεμένος άντρας και ο νεαρός με το ξυρισμένο κεφάλι σηκώθηκαν από κάτω κοιτάζοντας τους άλλους με απορημένο ύφος. Η μελαχρινή πλησίασε τον φίλο της, σηκώθηκε στις μύτες και τον φίλησε στο στόμα.

«Είσαι γυμνή», της είπε εκείνος.

«Και μ' α-αρέσει», του απάντησε.

«Παιδιά, είμαστε σκατά», αποφάσισε ο καθηγητής πασχίζοντας να δέσει ξανά τη γραβάτα του. «Σκατά είμαστε».

«Θα πάρω το Πρώτων Βοηθειών», είπε ο διαφημιστής πατώντας κουμπιά στο κινητό του.

«Πολύ ποτό», δήλωσε αποφθεγματικά ο συγγραφέας.

Τ' αστέρια έγιναν πολλά, πάρα πολλά στον ουρανό. Και τα πουλιά, κρυμμένα παντού μες στο σκοτάδι, άρχισαν να κρώζουν όλα μαζί. Ήταν μεγάλα πουλιά. Κοράκια.

Κάποιο λάθος στο νούμερο

Του άρεσε να δουλεύει με τα χέρια. Ήταν κάτι πραγματικό αυτό που έκανε, κάτι που μπορούσες να το δεις, να το νιώσεις και να το χρησιμοποιήσεις. Κάτι που σ' έκανε να ξεχνάς. Ο κόπος δεν είχε σημασία, ούτε κείνος ο πόνος μέσα στο κεφάλι του όταν έκανε ώρες να σηκώσει τα μάτια του από τις βελόνες και τα εργαλεία του. Όλα έπρεπε να γίνουν στην ώρα τους, και να γίνουν καλά. Κι εκείνος ήταν εκεί μόνο γι' αυτό. Η σχεδόν... Τώρα πια είχε κι άλλο λόγο να ζει στο θέατρο. Τώρα είχε έρθει Εκείνη. Κι Εκείνη ήταν όμορφη. Α! δεν ήταν όμορφη: ήταν άγγελος. Ναι. Και την κοιτούσε, την κοιτούσε, κι η χάρη της γλιστρούσε μέσα στη σκονισμένη ατμόσφαιρα της σκηνής και του φροντιστηρίου, γλιστρούσε κι έφτανε ώς μέσα στα μάτια του και στην καρδιά του. Κι όταν χτυπούσε με το σφυρί τις παλιές πανοπλίες, όταν έκοβε αλυσίδες με την τανάλια του ή έραβε χοντρά δέρματα με πετονιά έτσι που να μη φαίνονται πουθενά οι ραφές, ήξερε πως Εκείνη υπήρχε, πως ζούσε και πως ήταν όμορφη —

πως ήταν άγγελος. Αχ, πόσο, πόσο, πόσο την αγαπούσε!

Ήταν θεά. Εκείνη. Του άρεσε να τη λέει έτσι, έτσι που δεν τη φώναζε και δεν τη σκεφτόταν κανείς άλλος. Του άρεσε να τη φιλά στα χείλη κλείνοντας τα μάτια, να τη φαντάζεται δίπλα του σε μια ζωή που θα τη ζήλευαν οι πάντες, όλος ο κόσμος. Του άρεσε να ζει για τη στιγμή που θα γινόταν γυναίκα του. Δική του. Και για πάντα.

Γέλασε. Του — του γέλασε. Τίποτ' άλλο. Του γέλασε, κι έφυγε γελώντας. Κι ούτε καν αυτό: σταμάτησε να γελάει μετά από ένα-δυο βήματα. Τον είχε κιύλας ξεχάσει. Μετά από δυο βήματα, μετά από μιαν ανάσα! Εκείνη. Αυτόν! Που — που — που δεν είχε πια τίποτ' άλλο στον κόσμο από την εικόνα της. Που όλα όσα είχε ήταν Εκείνη. Ούτε παρελθόν, ούτε γενιά, ούτε τίποτα. Θεέ μου. Θα έφταιγε... όχι, όχι πάντως αυτός, όχι η μορφή του, το σουλούπι του, η φωνή του ή η μυρωδιά του. Δεν έφταιγαν αυτά, το 'ξερε. Ήταν κάτι άλλο. Του γέλασε... κι έφυγε. Κι αύριο θα τον ξαναδεί ίσως, κι ίσως να μη θυμάται τίποτε απ' αυτά που της είπε. Που πρόλαβε να της πει.

Έφταιγε —ήταν σίγουρος— που Εκείνη ήταν η πρωταγωνίστρια. Και που ήρθε στο μικρό τους θεατράκι αν και την είχαν ζητήσει πολύ μεγαλύτερα: μεγάλες σκηνές, μεγάλοι ρόλοι. Κι Εκείνη προτίμησε αυτούς, στο υπόγειο της παλιάς στοάς. Ναι, δε μπορούσε να συμβιβάσει μέσα της τόσο πολλές παραχωρήσεις. Να νιώσει έρωτα για τον φροντιστή του μικρού θεάτρου που της έλεγε κείνα τα τρελά λόγια: όχι Εκείνη: Εκείνη ήταν πρωταγωνίστρια. Κι όλοι το ήξεραν. Αυτός... πώς μπορούσε αυτός να τη διεκδικήσει; Έτσι δεν ήταν; Ήταν άλλοι, οι κόσμοι τους ήταν διαφορετικοί — Εκείνη μέσα στην αχλύ του σπουδαίου ρόλου, αυτός στη

σκόνη του φροντιστηρίου, να χτυπά με το σφυρί του τις σκουριασμένες πανοπλίες και να ράβει τα δερμάτινα κομμάτια του παλιού σκηνικού. Είχε κοιτάξει πιο ψηλά απ' ό,τι έπρεπε. Δεν είχε ποτέ του καταλάβει πόσο πραγματικά άλλαξαν τα πράγματα. Είχαν αλλάξει, είχαν αλλάξει... Και, αχ, ντροπιάστηκε... και ντρόπιασε κι Εκείνη! Τι να κάνει; Τι να κάνει; Τι να κάνει;

Ήταν η τελευταία παράσταση πριν την περιοδεία. Ο κόσμος σηκώθηκε όρθιος και χειροκροτούσε τους ηθοποιούς για δέκα λεπτά. Ψέματα: *Εκείνη* χειροκροτούσε. Τους είχε μαγέψει. Ομορφιά και ταλέντο· γυναίκα και τέχνη. Μέχρι και οι συνάδελφοί της γύρισαν και τη χειροκρότησαν, κι *Εκείνη* στράφηκε και προς το δικό τους μέρος και υποκλίθηκε. Φώναξαν «Μπράβο! μπράβο!» και δεν έδειχναν διατεθειμένοι να φύγουν από την αίθουσα. Τη φώναξαν ξανά στη σκηνή, και βγήκε μόνη, μόνη *Εκείνη*, χλοιμή, αδύνατη, με το μακιγιάζ του ρόλου στο πρόσωπο να στέκεται σαν πεταλούδα πάνω σε χρυσό στέμμα, με το κοστούμι του ρόλου που κάθε βράδυ κρέμαγε με ευλάβεια αυτός σα να θέλει να χυθεί από πάνω της, να την αποκαλύψει σ' όλο της το μεγαλείο. Υποκλίθηκε ξανά και πέρασε στην κουίνα χαμογελώντας, με τη χάρη ενός πάνθηρα στα μέλη της. Κι η αυλαία σκέπτασε την απουσία της μ' ένα ρευστό θρόισμα, όμοιο με άνεμο.

Και την κοίταξε. Στεκόταν στην άκρη του διαδρόμου που οδηγούσε στο καμαρίνι της, μαζεμένος όσο περισσότερο μπορούσε στον εαυτό του, κι ευχόταν — δεν ήξερε: είτε να τον δει, είτε να μην τον δει. Μα ναι, τον είδε τελικά. Και σήκωσε περνώντας απ' το πλάι του ένα αιθέριο χέρι και του χάιδεψε το μάγουλο. Έτσι, μια στάλα. Ακούμπησε τα δάχτυλά της μόνο στο πρόσωπό του, με τα χείλη της λίγο μισάνοιχτα, λίγο μι-

σάνοιχτα να δείχγουν τις άκρες απ' τα δόντια της, κι
έφυγε. Δε σταμάτησε. Δεν κοντοστάθηκε. Τον χάιδεψε
περνώντας από δίπλα του, κι εξακολούθησε να προχωρά,
να πλέει προς τον πραγματικό κόσμο. Δεν πρόσεξε καν
τα ρούχα του. Ήταν ακόμη θαμπωμένη απ' το ψέμα
του ρόλου της και δε μπορούσε να το καταλάβει.

Κατάλαβε μόνο ότι δεν υπήρχαν πια καμαρίνια, ούτε
θέατρο. Υπήρχε μόνο μια δεύτερη σκηνή.

Κι εκείνος την ακολούθησε.

Η γενιά του ήταν από πάντα της δεμένη με το θέαμα. Δεν ήξερε από πόσο παλιά, αλλά υπέθετε ότι το πάντα σήμαινε πάντα. Τα νούμερα άλλαζαν λιγότερο συχνά απ' ότι οι δυναστείες των μοναρχών και οι απλές συνήθειες του κόσμου. Πάντα οι άνθρωποι που του κληροδότησαν το αίμα τους εμφάνιζαν τον ακέφαλο άνθρωπο από την Ασία, το δράκο που βγαζει τις φωτιές απ' τα ρουθούνια του, τους μαγικούς καθρέφτες που έδειχναν την αλήθεια. Πάντα κατάπιναν σπαθιά και σταυρωμένα διπλόκαρφα, περπατούσαν στα κάρβουνα κι έσταζαν λιωμένο μολύβι στο στήθος τους. Εξαφανίζονταν απ' τη σκηνή μέσα σε δυο χούφτες καπνού και σε λίγα δευτερόλεπτα βρίσκονταν με άλλη φορεσιά στις πίσω σειρές, κομματιάζονταν στα κουτιά και ξαναενωνόντουσαν μετά από την κατάλληλη επίκληση, ζευγάρωναν σε ανώνυμα υπόγεια με φτερωτούς δαίμονες που γεννούσαν αλλόκοτα πλάσματα. Και πάντα, από πάντα, πουλούσαν βότανα και σκόνες σ' όποιον ήθελε να δει όλες τις γωνιές της ζωής του, ακόμα και τις πιο σκοτεινές... Και —αυτό το ξέρε καλύτερα απ' οτιδήποτε— πάντα, στο τέλος, κυνηγιόντουσαν από τον κόσμο, από τους ίδιους εκείνους ανθρώπους που μια μέρα πριν τους χειροκροτούσαν αλλοπαρμένοι, και κομματιάζονταν χωρίς τα κουτιά με τα μυστικά τους, και καίγονταν, και θά-

βονταν βιαστικά, έξω από τα νεκροταφεία των θεατών. Ήταν μια μοίρα που την είχαν δεχτεί όλοι οι δικοί του, μια μοίρα που αν την πολεμούσες έχανες τη θέση σου στο σύμπαν και γυρνούσες πίσω, στην ταπεινότητα του κοινού. Δεν ήσουν τίποτε τότε, ήσουν ίδιος με τους άλλους. Και δε θα ξαναγινόσουν ποτέ, ποτέ πια Μέλος, γητευτής.

Τα χρόνια βάρυναν πολύ πάνω στη γενιά του, και, κάθε φορά που θυμόταν την αλλαγή, ο φροντιστής ανατρίχιαζε. Οι άνθρωποι γίνονταν ολοένα και πιο περίεργοι, πιο καχύποπτοι, πιο σκληροί. Έτσι γινόταν, λέγαν οι γέροι, κάθε εκατό γενιές. Και τα Μέλη έπρεπε ν' ακολουθούν το χαραγμένο μονοπάτι της σπείρας βήμα-το-βήμα. Για να μη χαθεί η τέχνη. Θα 'μεναν πάντα αρκετοί στους δρόμους για δόπιον ενδιαφερόταν, θα γύρναγκαν πάντα τις πόλεις και τα χωριά παντού στον κόσμο, με τα ίδια παλιά νούμερα, και πάλι το κοινό θα σταμάταγε κάποτε το χειροκρότημά του και θα 'βγαζε μαχαίρια και σφήνες και φτυάρια με τα μάτια του κατακόκκινα απ' το αίμα· αλλά οι περισσότεροι θ' αποτραβιόντουσαν και θα σταμάταγαν να ταΐζουν τους δράκους και τους δαίμονές τους μέχρι να ξανάρχονταν οι καλύτεροι καιροί. Ός τότε θ' ανακατεύονταν με τους κανονικούς ανθρώπους, κι όσο μπορούσαν θα ζούσαν σαν δύοιοι μαζί τους, δουλεύοντας στις δικές τους δουλειές κι αναπνέοντας τον δικό τους αέρα. Κι έπειτα, ποιος ξέρει πότε, όλα θ' άρχιζαν πάλι από την αρχή.

Ο φροντιστής δεν είχε προλάβει να δει πώς ζούσαν πραγματικά τα Μέλη. Ήταν η δεύτερη ή η τρίτη γενιά που ζούσε ανακατεμένη με τους άλλους, και τα μόνα νούμερα που 'χε μάθει του τα 'χανε δείξει οι γονείς του λίγο πριν φύγουν αφήνοντάς τον μοναχό. Δάκρυζε όταν τους θυμόταν να τον αγκαλιάζουν και να προσπαθούν να μην κλάψουν. Οι δρόμοι τούς φώναζαν με τα ονόματά τους, κι έπρεπε να φύγουν. Του άφησαν μόνο το Βιβλίο,

δυο-τρία άλμπουμ με κιτρινισμένες φωτογραφίες κι ακόμη πιο κιτρινισμένα αποκόμματα από εφημερίδες, και την ευχή να συνεχίσει την οικογένεια. Δεν τους ξανάδε από τότε, ούτε γνώρισε ποτέ άλλον σαν κι αυτόν. Άφηνε το χρόνο να τον γερνά μέρα με τη μέρα, μην επιθυμώντας άλλο απ' την καταστροφή του. Η δουλειά στο θέατρο του άρεσε γιατί καταπράνε τον πόνο κι ηρεμούσε την καρδιά του όταν κλότσαγε το στήθος του για να τ' ανοίξει στα δύο, μα ήθελε τόσο να καταστραφεί, όσο οι παλιοί απ' τους δικούς του ήθελαν να πετάνε μπροστά στο κοινό κι ας ήξεραν ότι αυτό θα ταν το τελευταίο τους νούμερο — πάντα μετά τη μαγεία οι άνθρωποι σκότωναν.

Τα κοστούμια μύριζαν περασμένες εποχές, κι όλα εκείνα τα πράγματα που έπρεπε να επισκευάσει ή να φτιάξει απ' την αρχή είχαν λίγη απ' την πατίνα της λάμψης των παλιών καιρών. Κι όλα έτρεχαν γύρω του, έτρεχαν, έτρεχαν... Χωρίς να συμβαίνει τίποτε. Ήταν μόνος.

Κι έπειτα φάνηκε Εκείνη. Την πρώτη φορά που την είδε ένιωσε πως την είχε γεννήσει η φαντασία του, ή η σκόνη μέσα στο φροντιστήριο καθώς κάποιος άνοιξε την πόρτα κι άφησε να μπει μέσα το φως. Κατάλαβε αμέσως πως η μοίρα τους ήταν δεμένη — το 'δε σ' εκείνη την αχγή, τρεμουλιαστή λάμψη γύρω απ' το κεφάλι της. Και το 'δε ξανά στη σκηνή, από την πρώτη πρόβα κιόλας. Α, δε χωρούσε αμφιβολία — ήταν δικιά του, ήταν αίμα του, ήταν Μέλος κι αυτή, *Εκείνη*!

Της μίλησε το ίδιο κιόλας βράδυ. Της τα 'πε όλα — όχι, θα της τα 'λεγε όλα, αν Εκείνη δε γελούσε με τις ασυναρτησίες του για τη γενιά, και τα Μέλη, και τις περιοδείες στον κόσμο· για το ζευγάρι που θα 'κανε το κοινό να ριγά και να χάνει την ανάσα του. Τίποτα. Γέλασε. Μόνο γέλασε λίγο, κι έπειτα τον ξέχασε. Δεν είχε καταλάβει. Δεν είχε νιώσει τίποτα. Τα πράγματα είχαν αλλάξει τόσο πολύ πια... Εκείνη ήταν πρωταγω-

νίστρια στα θέατρα των ανθρώπων, κι αυτός ένας τι- ποτένιος φροντιστής... Δεν είχε καταλάβει, δε μπορούσε να καταλάβει ποια ήταν. Ούτε θα καταλάβαινε ποτέ. Ξέχασε. Είχε ξεχάσει... Κι ήταν τόσο όμορφη — τόσο όμορφη! Όλοι οι άντρες την ήθελαν, και της το 'δειχναν κάθε στιγμή. Κι Εκείνη... Εκείνη διάλεξε. Τον καλύτερο, πίστευε. Αλλά δεν ήταν τίποτε μπροστά της — μονάχα να μπορούσε να το καταλάβει! Αλλά όχι! Όλα είχαν αλλάξει· δεν είχε ούτε ένα τόσο δα ψήγμα μέσα της απ' τη γνώση και τη συνείδηση της γενιάς της. Χανόταν... Μα θα τη βοηθούσε.

Έψαξε το Βιβλίο για να θυμηθεί και να μάθει. Πρόβαρε τα νούμερά του δυο μέρες πριν την τελευταία παράσταση. Επρεπε να βιαστεί, γιατί το πράγμα με τον εραστή της μπορούσε να χειροτερέψει ώρα την ώρα, και ν' αναγκαζόταν να κάνει πράγματα που απαγορεύονταν. Ετοιμάστηκε με την ψυχή στο στόμα, κι άταν αισθάνθηκε έτοιμος έκλεισε τα μάτια και φαντάστηκε τη ζωή τους μετά... Και γέλασε μόνος του στο φροντιστήριο. Μ' ένα απαλό, σιγανό γέλιο. Οι δρόμοι, σκεφτόταν· οι δρόμοι· οι δρόμοι.

Εκείνη δε μπόρεσε να καταλάβει αμέσως την αλλαγή. Νόμισε πως είχε χάσει το δρόμο της ζαλισμένη από το ρόλο και το χειροκρότημα. Γύρισε κι ετοιμάστηκε να φύγει.

«Σταμάτα», της είπε. «Εδώ είσαι. Πού πας;»
Του χαμογέλασε πάλι. Λίγο αχνά, λίγο μουδιασμένα.
Και προχώρησε προς το μέρος του.
«Μη, μη», της είπε πιάνοντάς την από το μπράτσο.
«Δεν υπάρχει τίποτε άλλο. Εγώ έφτιαξα τη σκηνή εδώ. Σ' αρέσει; Σ' αρέσει;»

«Τι λες;» του φώναξε. «Ποια σκηνή; Άφησέ με να φύγω».

Τράβηξε το χέρι της και προχώρησε βιαστικά προς την πόρτα.

«Μα——» Την είδε να σταματά, μισή μέσα και μισή έξω από την άμοια σκηνή πέρα από την πόρτα. «Δεν καταλαβαίνεις· το ξέρω, δεν καταλαβαίνεις. Θα σου πω εγώ».

«Τι έχεις κάνει εδώ;» Φαινόταν περισσότερο οργισμένη παρά φοβισμένη. Νόμιζε πως της είχε στήσει κάποια φάρσα. «Τι έχεις κάνει με τις πόρτες;»

«Είναι... είναι μια σκηνή μόνο. Είναι παντού στο θέατρο. Μη φοβάσου. Κανείς δε μπορεί να μπει εδώ. Σταμάτα, σε παρακαλώ. Ούτε μεις μπορούμε να βγούμε αν δεν τελειώσει——»

«Τι να τελειώσει; Τι; Βγάλε με αμέσως από 'δω μέσα. Τώρα! Θα φωνάξω. Σ' τ' ορκίζομαι πως θα ουρλιάξω και θα σε πετάξουνε με τις κλοτσιές στο δρόμο. Βγάλε με, είπα!»

Τι του 'λεγε; Γιατί δεν καταλάβαινε;

«Δεν καταλαβαίνεις, καλή μου, δεν καταλαβαίνεις. Έφτιαξα τη σκηνή για να θυμηθείς. Είσαι Μέλος, όπως κι εγώ. Βρεθήκαμε τώρα, και πρέπει να — να θυμηθείς. Για να γίνουμε ζευγάρι. Είσαι — δεν είσαι σαν τους άλλους. Είσαι σαν εμένα. Και οι δύο μας——»

«Βοήθεια! Βοήθεια!»

Άρχισε να τρέχει μέσα στη δεύτερη σκηνή, σκοντάφτοντας κι αρπάζοντας μ' όλη της τη δύναμη το χερούλι της πόρτας που υπήρχε στην άκρη της. Τον βρήκε να την περιμένει εκεί, μαζεμένον σε μια γωνιά, όπως τον είχε αφήσει στην προηγούμενη. Έτρεξε προς την επόμενη πόρτα. Τον βρήκε κι εκεί. Ήταν μια σειρά από πανομοιότυπες σκηνές — κι ο φροντιστής ήταν πάντα εκεί, και την περίμενε.

«Μην τρέχεις», της είπε. «Θα καταλάβεις. Μας

έκλεισα εδώ για να σου θυμίσω. Είμαστε Μέλη. Κοίτα».

Η γυναίκα τον κοίταξε λαχανιασμένη με το στήθος της ν' ανεβοκατεβαίνει και τα μάτια της διάπλατα ανοιχτά. Φοβόταν.

Εκείνος έβγαλε από κάπου ένα κομμάτι σχοινί και της το 'δειξε, τεντώνοντάς το με τα χέρια του. Έπειτα, χαμογελώντας της, το πέταξε στον αέρα. Το σχοινί κουλουριάστηκε και ξεκουλουριάστηκε σαν φίδι, κι έπειτα έπεσε πάνω σε δυο καρέκλες που στέκονταν αντιμέτωπες δέκα βήματα η μια από την άλλη. Έμεινε κει, τελείως τεντωμένο, σα σδέρο. Ο άντρας πήδηξε στον αέρα και πάτησε πάνω του. Το σχοινί τον κράτησε, κι εκείνος προχώρησε καταμήκος του με τα χέρια ανοιχτά για να κρατά ισορροπία. Δε σταμάτησε να την κοιτάει όσο έκανε το νούμερό του, και μόνο στο τέλος, πηδώντας ακροβατικά στο ξύλινο πάτωμα, της γύρισε την πλάτη του για λίγα δευτερόλεπτα. Όταν ξαναστράφηκε προς το μέρος της, στο πρόσωπό του είχε φυτρώσει μια μακριά γενειάδα που του φτανε ώς το στήθος. Η γυναίκα τσίριξε, κι ο φροντιστής έμεινε να την κοιτάει αμίλητος, σαν αμήχανο παιδί που είπε μιαν ανάρμοστη λέξη στο τραπέζι, χωρίς να γνωρίζει την πραγματική σημασία της.

«Δεν καταλαβαίνεις...» είπε τελικά τραβώντας τα ψεύτικα γένια. «Θα δεις, θα δεις. Πρέπει να θυμηθείς. Κοίτα· κοίτα αυτό».

Εκείνη, πισωπατώντας, στάθηκε με την πλάτη στηριγμένη στον τοίχο. Η ένταση κι ο φόβος είχαν μετατρέψει το πρόσωπό της σε μια μάσκα.

«Σπάνιο», είπε ο φροντιστής δείχνοντας με τον δεξί του δείκτη το αριστερό του χέρι, «σπάνιο σαν κακέκτυπο γραμματόσημο. Κι άλλο τόσο άχρηστο». Η γυναίκα για πρώτη φορά παρατήρησε πως ο άνθρωπος του φροντιστήριου δε φορούσε τα συνηθισμένα του ρούχα, αλλά ένα φράκο — μια επίσημη φορεσιά φαρδιά

για το σουλούπι του, τριψμένη από το χρόνο, που γυάλιζε στα γόνατα σαν τον πάτο πλυμένου τηγανιού. Το άσπρο δαντελωτό του πουκάμισο ξεχείλιζε απ' τα μανίκια του σκούρου σακακιού, κάνοντας τα χέρια του να μοιάζουν με ποντίκια που χάζευαν μισοβγαλμένα απ' τις τρύπες. Αλλά δεν ήταν αυτό το πρόβλημα με τα χέρια του. Η αριστερή του παλάμη ήταν — «Δέκα δάχτυλα σ' ένα χέρι!» συνέχισε την παράστασή του ο φροντιστής. «Και τα εννιά αντίχειρες; Σπάνιο, σπάνιο — και άχρηστο. Χοπ!»

Τράβηξε το χέρι του από τον καρπό μ' έναν ήχο σαν καρπουζιού που σκίζεται στα δύο, κράτησε την αλλόκοτη παλάμη μπροστά απ' τα μάτια του, και μετά, μ' έναν μορφασμό αηδίας, την πέταξε πίσω απ' την πλάτη του. Από το κουτσουρεμένο του χέρι έτρεχε αίμα, κι ο φροντιστής, με προσποιητή έκπληξη, το πιασε με το δεξί φωνάζοντας με γκροτέσκο τόνο: «Αμπρακατάμπρα». Πριν τελειώσει, η παλιά του παλάμη είχε ξαναεμφανιστεί μέσα από τα μανίκια του, κι ο άντρας έκανε μια στράκα με τα δάχτυλά του υποκλινόμενος βαθιά στην άφωνη γυναίκα.

Ο φανφαρόνικος αέρας του θεατρίνου εξαφανίστηκε από πάνω του μόλις την κοίταξε πάλι, και τα μάτια του έμοιαζαν τώρα μ' εκείνα ενός σκύλου που δεν έχει καταλάβει γιατί τον δέρνει το αφεντικό του.

«Σου άρεσε;» τη ρώτησε. «Καταλαβαίνεις τώρα;»

«Είσαι τρελός», του είπε. «Άσε με να φύγω και δε θα πω τίποτα σε κανέναν. Σ' τ' ορκίζομαι. Τίποτα. Μόνο άσε με να φύγω. Σε παρακαλώ...»

«Γιατί δε θυμάσαι;» φώναξε πλησιάζοντάς τη σιγά-σιγά. «Κοίτα — είσαι... εμείς οι δυο... είμαστε κι οι δυο Μέλη. Καταλαβαίνεις; Δεν ανήκουμε στους άλλους. Είμαστε ξεχωριστοί. Μέλη. Ε;»

Η γυναίκα λύγισε. Αφέθηκε να γλιστρήσει στον τοίχο, κι έμεινε καθισμένη στο πάτωμα καθώς εκείνος

έσκυψε από πάνω της και της έπιανε τους ώμους κάνοντάς τη ν' ανατριχιάσει.

«Μη, μη... Μην κάνεις έτσι. Θα θυμηθείς. Έχεις την αύρα· είσαι τέλεια. Θα θυμηθείς. Ξέρεις, μπορείς να κάνεις πιο πολλά πράγματα στη ζωή σου από το να μαγεύεις μόνο το κοινό σ' αυτό το θέατρο. Θα δεις, θα σου δείξω τις φωτογραφίες, το Βιβλίο. Ναι. Όλα θ' αλλάξουν μόλις θυμηθείς. Είμαστε πολύ αρχαίοι, αγάπη μου. Α, πόσο σ' αγαπώ!» Έκατσε κι εκείνος στο πάτωμα, μπροστά της, αγκαλιάζοντάς τη με δύναμη. Η φωνή του έτρεμε. «Αχ, αγάπη μου... Όταν σε είδα... όταν σε είδα ήταν σα να μου τρυπούσαν την καρδιά με μαχαίρι. Δεν το περίμενα. Δε σε περίμενα... Νόμιζα πως θα 'μενα μόνος όλη μου τη ζωή. Εδώ, στο θέατρο. Ξέρεις, το θέατρο δεν είναι κακό. Αλλά είναι... πώς να σ' το πω; Σα φάρμακο, σα λάβδανο — κάτι για να ξεχνά κανείς την πραγματικότητα... Είδα την αύρα σου και ξέρω. Θα σου δείξω, θα δεις. Θα δεις τι μπορείς πραγματικά να κάνεις».

Εκείνη σήκωσε τα μάτια και τον κοίταξε. Είχε δύορφα μάτια. Κι έκλαιγε. Βουβά, με πολλά δάκρυα.

Ο φροντιστής τη φίλησε στο μέτωπο και σηκώθηκε.

* * *

Το μακρόστενο κουτί ήταν ντυμένο μ' ένα λαμπερό ύφασμα γεμάτο γεωμετρικά σχέδια, ήλιους και κομήτες. Έμοιαζε με παιχνίδι που κάποιος έφτιαξε για το παιδί ενός γίγαντα. Ο φροντιστής άνοιξε το παραθυράκι στο επάνω του μέρος για να τη δει. Εκείνη δεν έκλαιγε πια. Το πρόσωπό της δε φανέρωνε κανένα συναίσθημα. Το μακιγιάζ του ρόλου της είχε λιώσει από τα δάκρυα, κι οι μαύρες γραμμές στα μάγουλά της είχαν χαράξει πάνω του μια παγωμένη έκφραση οδύνης.

«Το πρώτο μεγάλο σου νούμερο», της ανακοίνωσε.

«Θα δεις. Τώρα θα δεις, και θα πιστέψεις. Έχε μου εμπιστοσύνη».

Έκλεισε το συρταρωτό πορτάκι και, γυρίζοντας την πλάτη στο όρθιο πολύχρωμο κουτί, υποκλίθηκε ώς το πάτωμα στον απέναντι τοίχο.

«Κυρίες και κύριοι», είπε με στόμφο, «αυτό που θα δείτε θα χαραχτεί ανεξίτηλα στη μνήμη σας. Τόσο που, ακόμα κι αν τα παιδιά σας θα 'χουν μεγαλώσει, εσείς ακόμα θα θαυμάζετε την υψηλή τέχνη που... που...» Ξερόβηξε και στράφηκε πάλι προς το κουτί. «Λοιπόν! Η βοηθός μου περιμένει. Την είδατε και σας μίλησε. Δεν είναι πανέμορφη; Μόνο πανέμορφη; Είναι μια καλλονή! Έρχεται από μιαν άγνωστη χώρα της Ευρώπης — πώς είπατε; πόσο χρονών είναι; Ω, μόνο χιλίων. Είναι νεότατη. Άλλα μη μπαίνετε στον πειρασμό, κύριε μου. Είναι γυναίκα μου. Χοπ!» Έβγαλε τη μεγάλη τετράγωνη λεπίδα μ' έναν ταχυδακτυλουργικό τρόπο μέσ' από το φράκο του. «Κοιτάξτε εδώ», είπε. «Κόβει πιο καλά κι απ' το δρεπάνι του Χάρου — κι είναι παλιά όσο κι αυτό. Ιδού». Έβγαλε μια κόλλα χαρτιού από την τσέπη του, την ξεδίπλωσε και την πέταξε ψηλά στον αέρα. Μόλις άρχισε να κατεβαίνει, έφερε τη λεπίδα από κάτω της. Το χαρτί κόπηκε στα δυο. «Ούτε αυτές κόβουν λιγότερο», συνέχισε βγάζοντας άλλες δυο τετράγωνες λεπίδες μέσα από το ρούχο του. «Στο σύνολο, τρεις. Τρία, τρία, τρία. Το τρία είναι μαγικός αριθμός, αλλά δεν είναι το θέμα μας αυτό. Το θέμα μας είναι αυτό».

Έδειξε με το ελεύθερο χέρι του το πολύχρωμο κουτί και στράφηκε ξανά προς το μέρος του. Μια μουσική ακούστηκε από το βάθος της μικρής σκηνής: οι μπαγκέτες χτυπούσαν ρυθμικά το τύμπανο, αδημονώντας να φτάσουν σ' ένα μεγαλειώδες κρεσέντο. Ο φροντιστής άφησε τις δύο λεπίδες πάνω σ' ένα μακρόστενο τραπέζι στα δεξιά της σκηνής και λύγισε την τρίτη

στα χέρια του. Την ελευθέρωσε απότομα, κι εκείνη έβγαλε έναν οξύ ήχο σα τεντωμένης χορδής που σπάει.

«Ο κύβος», είπε τοποθετώντας τη λεπίδα στην πρώτη χαραμάδα ανάμεσα από δύο κομήτες, «ερρίφθη».

Εσπρωξε με δύναμη, κι όλη η λεπίδα χώθηκε στο κουτί, χωρίς να συναντήσει αντίσταση. Η φωνή που ακούστηκε από το εσωτερικό του κουτιού πνίγηκε στον ήχο του τυμπάνου.

«Δεύτερος γύρος», είπε έπειτα, κι έβαλε τη δεύτερη λεπίδα στη δεύτερη χαραμάδα, στο κέντρο του κουτιού. «Και το τέλος».

Η τρίτη λεπίδα μπήκε στη θέση της, χαμηλά, κάτω από το ύψος των γονάτων της. Το τύμπανο σταμάτησε να χτυπά. Ο φροντιστής σηκώθηκε όρθιος και κοίταξε τον τοίχο.

«Προσέξτε», είπε. «Αυτό που θα ακολουθήσει, δεν το ξετείνανε ποτέ. Ποτέ σας. Δεν είμαστε θεατρίνοι, κυρίες και κύριοι. Η τέχνη μας δεν είναι τέχνη των χεριών. Είναι» —χτύπησε τις δύο του παλάμες δυνάτα μπροστά από τα μάτια του— «μαγεία».

Στράφηκε πάλι προς το κουτί κι ἀπλωσε τα χέρια του μπροστά, σαν υπνοβάτης. Έπειτα τα σήκωσε ψηλά, μουρμουρίζοντας μιαν ακατάληπτη ικεσία.

Κι έπειτα άρχισε να παίρνει κομμάτι-κομμάτι τους τέσσερις κύβους που σχημάτιζαν το κουτί και να τους αφήνει, περπατώντας με επίσημο βήμα, πάνω στο μακρόστενο τραπέζι. Όταν η διαδικασία ολοκληρώθηκε κι οι κύβοι μπήκαν στη σειρά, γύρισε πάλι προς τον τοίχο.

«Μαγεία», είπε, σηκώνοντας αργά-αργά τα χέρια του προς τα πάνω, με τις παλάμες να κοιτούν το ταβάνι.

Τα τέσσερα συρταρωτά παραθυράκια των κύβων άρχισαν κι αυτά να υψώνονται μιμούμενα τα χέρια του, αποκαλύπτοντας το εσωτερικό τους. Ο φροντιστής γύρισε και τα έδειξε στο αόρατο κοινό του.

«Μαγεία», ξανάπε.

Στον πρώτο κύβο, το χαραγμένο από τα παγωμένα δάκρυα πρόσωπο Εκείνης κοιτούσε μπροστά, μ' ένα βλέμμα άδειο σαν το μέσα μέρος ενός μπαλονιού. Στον δεύτερο, το στήθος της ανέπνεε ρυθμικά, μ' ένα σιγανό, αδιόρατο λαχάνιασμα. Στον τρίτο, το επάνω μέρος των ποδιών κι οι παλάμες της έστεκαν ακίνητα, όπως και οι γάμπες της στον τελευταίο.

«Πες μας», είπε στο κεφάλι της. «Πώς νιώθεις;»

Η γυναίκα ανοιγόκλεισε τα μάτια σαν άνθρωπος που βγαίνει στο φως του μεσημεριού μετά από ώρες μέσα στο σκοτάδι. Το στήθος της, στον δεύτερο κύβο, φουσκωσε, και τα χέρια της, δίπλα, σφίχτηκαν σε γροθιές.

«Είμαι... καλά», ψιθύρισε. Η φωνή της ακούστηκε απόμακρη, κι έσβησε γρήγορα στην ησυχία της σκηνής.

Ο φροντιστής ξερόβηξε πριν ξαναμιλήσει.

«Τι είσας;» ρώτησε.

«Μ-Μέλος», είπαν τα χείλη της γυναίκας.

Ο φροντιστής κούνησε καταφατικά το κεφάλι χαμογελώντας.

Έσκυψε στο ύψος του τραπεζιού και την κοίταξε στα μάτια.

«Θυμήθηκες», της είπε.

Εκείνη δεν απάντησε. Ένα καινούργιο δάκρυ φάνηκε μόνο στα μάτια της, και το στόμα της άρχισε να τρέμει ελαφρά, σα να το φυσούσε ο άνεμος.

Ο άντρας σηκώθηκε και μίλησε πάλι με στόμφο, κλείνοντας ένα-ένα τα τέσσερα πορτάκια.

«Τύπαρχουν μάγοι», είπε. «Τύπαρχουν γητευτές, φακίρηδες, ταχυδακτυλουργοί, άνθρωποι που τους κλειδώνεις δεμένους χειροπόδαρα μέσα σ' ένα σιδερένιο μπαούλο και βρίσκουν τον τρόπο να ξεφύγουν. Τύπαρχουν ακροβάτες, και μίμοι, και άνθρωποι-τέρατα, και σαλτικμπάγκοι, και θεατρίνοι». Άρχισε να παίρνει τους κύβους και να τους στήνει ξανά τον ένα πάνω στον άλλο πάνω στο ξύλινο πάτωμα. «Ομως μάγοι, πραγματικοί

μάγοι όπως τα Μέλη, δεν υπάρχουν, ούτε υπήρξαν ποτέ, έξω από τη γενιά μας, κυρίες και κύριοι. Πληρώσατε το εισιτήριό σας για να δείτε μαγεία, και είδατε μαγεία. Κάποιοι από σας ίσως πουν ότι αυτό που είδατε είναι έργο του Σατανά, κι ότι καλό θα ήταν να μας κάνατε κομματάκια με τα δικά σας μαχαίρια, που ξέρουν και κόβουν καλύτερα. Ένα θα σας πω: ό, τι και να μας κάνετε! — τώρα μιλούσε πιο φυσικά, καθώς είχε τελειώσει με το φτιάξιμο του κουτιού — «εμείς θα ζούμε πάντα, θα υπάρχουμε πάντα, και θα σας διασκεδάζουμε πάντα. Γιατί έτσι συνέβαινε πάντα, κι έτσι θα γίνεται στον αιώνα. Βγες!»

Στη διαταγή του, που τη συνόδευσε μ' ένα ακόμα χτύπημα των χεριών, η πόρτα του κουτιού άνοιξε ολόκληρη, αποκαλύπτοντας Εκείνη, ντυμένη ακόμα με τα ρούχα του ρόλου της. Και ολόκληρη.

Ο φροντιστής άπλωσε τα χέρια προς το μέρος της κι άρχισε να πισωπατά. Η γυναίκα έκανε ένα μικρό βήμα εμπρός. Έπειτα άλλο ένα, και βγήκε από το πολύχρωμο κουτί. Συνέχισε να προχωρά προς το μέρος του, σέρνοντας τις πατούσες της στο πάτωμα σαν άρρωστος που 'χει καιρό να σηκωθεί απ' το κρεβάτι και δεν εμπιστεύεται ακόμα τα πόδια του.

«Έλα, αγάπη μου», της είπε απαλά ο φροντιστής, με τη φωνή του φυσιολογική ξανά. «Έλα σε μένα». Ήταν δακρυσμένος. Δε θα 'μαι μόνος πια, σκέφτηκε. Ποτέ. Οι καιροί άλλαξαν.

Η γυναίκα τον πλησίασε. Βήμα το βήμα, εκατοστό το εκατοστό, η απόσταση μίκραινε ανάμεσά τους. Τα μάτια της έτρεχαν ασταμάτητα τώρα, και το ξεραμένο μακιγιάζ άρχισε πάλι να λιώνει. Τον έφτασε. Άνοιξε τα χέρια της προσεχτικά, αργά, και τον αγκάλιασε.

Λίγο πριν τη σφίξει κι εκείνος στην αγκαλιά του, Εκείνη έγινε κομμάτια και κύλησε με θόρυβο στο πάτωμα.

Λαβύρινθος

Μου τηλεφώνησε όταν έβλεπα τις ειδήσεις κι αναρωτιόμουν για δεύτερη φορά εκείνη την ημέρα πώς γίνεται και τούτη η πόλη κρατιέται ακόμη στα πόδια της. Πώς γίνεται κι ο κόσμος δε βγαίνει στους δρόμους για να σφάξει και να σφαχτεί σ' ένα αυτοκαταστροφικό ντελίριο αίματος. Το μεσημέρι, γυρνώντας με πονοκέφαλο από τη δουλειά, είδα εκείνο το ατύχημα, λουσμένο στον ήλιο σα σκηνή αρχαίου θεάτρου. Το παιδί κάτω στην άσφαλτο (ήταν παιδί, όχι πάνω από δεκαπέντε-δεκαέξι χρονών) ήθελε να σηκωθεί, χωρίς να καταλαβαίνει πως πιο εύκολο ήταν να καθίσει όλη η γη αντί να σταθεί αυτό στα πόδια του. Το τιμόνι απ' το μηχανάκι του είχε χωθεί μες στα πλευρά κάτω από την ανοιγμένη δεξιά του μασχάλη, ένας κόμπος από μαύρα έντερα ταραζόταν με κάθε του κίνηση χαμηλά στην κοιλιά του, μα εκείνο έδειχνε να μην έχει καταλάβει τίποτε απ' αυτά, κι αγωνιζόταν με το καλό του χέρι να πιέσει την καυτή άσφαλτο για να σηκωθεί και να φύγει από κει γιατί είχε μια δουλειά να κάνει κάπου

μακριά, κάπου πέρα από κείνο το αφιλόξενο σημείο με την απίστευτη βαρύτητα που το κρατούσε εγκλωβισμένο. Το αυτοκίνητο που το είχε διαλύσει στεκόταν στις πίσω ρόδες, σχεδόν όρθιο πάνω στον τοίχο μιας φρεσκοβαμμένης πολυκατοικίας, κι ο οδηγός του, τρέμοντας, με λίγο αίμα μόνο ανάμεσα στα φρύδια, στηριζόταν σε κάποιον περαστικό κι έκλεινε τον κύκλο απ' όλους εμάς που καθόμασταν αμίλητοι και κοιτούσαμε τις προσπάθειες του παιδιού εκεί στην άσφαλτο να βγάλει το τιμόνι της μηχανής από μέσα του και να σταθεί ξανά στα πόδια του. Πέρασαν — δεν ξέρω· πέντε, ίσως δέκα λεπτά, ίσως και λιγότερα, όταν η σειρήνα του ασθενοφόρου με ξύπνησε κι έκανα στην άκρη για να περάσουν οι τραυματιοφορείς με τις μάσκες στο στόμα και τα διαφανή γάντια. Νομίζω πως το παιδί ζούσε ακόμα όταν απομακρυνόμουν κοιτώντας κάπου ψηλά, σα να 'ψαχνα για λίγο περισσότερον αέρα στην ατμόσφαιρα.

Κι έπειτα, το βράδυ, στις ειδήσεις, έπαιξαν το ρεπορτάκι γι' αυτό τον πατέρα που βίαζε συστηματικά τους γιους του επί χρόνια, μέχρι που πάνω στο πάθος του έσπασε στον τοίχο μιας αποθήκης το κεφάλι του μικρότερου, και λουσμένος στο αίμα βγήκε στους δρόμους τρέχοντας, μισόγυμνος και θέλοντας είτε να παραδοθεί, όπως λένε κάποιοι, είτε να φύγει μακριά, όπως είχε φύγει κι απ' την τρέλα λίγα λεπτά πριν για πρώτη φορά εδώ και τόσο καιρό.

Το κουδούνισμα μ' έκανε ν' αναπηδήσω στην πολυθρόνα μου, κι η καύτρα του τσιγάρου μ' έκαψε ανάμεσα στα δάχτυλα. Χαμήλωσα στο τέρμα την τηλεόραση και το σήκωσα την τέταρτη φορά, βλαστημώντας από συνήθεια για την ιδέα μου ν' αγοράσω αυτή την παλιά συσκευή που δεν είχε αυξομειωτή της έντασης, αντί για μια καινούργια. Δε μου αρέσουν τα τηλεφωνήματα όταν δεν τα περιμένω, και ειδικά τα βραδινά. Κουβα-

λάνε ἀσχημες ειδήσεις, και το επίμονο καμπάνισμα αυτής της μαύρης γουρούνας από βακελίτη μού το υπενθυμίζει κάθε φορά που με θυμούνται τις νύχτες. Τη μια ένα πρόβλημα στη δουλειά που οφείλει να χαλάσει τον ύπνο μου προτού το αντιμετωπίσω, την άλλη ένας συγγενής που πρέπει να πάω να πάρω από το αεροδρόμιο, την τρίτη η εκδικητική φωνή του σπιτονοικοκύρη που κάνει αόριστα παράπονα — αλλά ήταν εκείνη, τελικά, και η καρδιά μου αλάφρωσε λιγάκι, όπως το πρόσωπο του παρουσιαστή που άλλαζε θέμα και μου χαμογελούσε. Όμως μόνο λιγάκι.

Η γραμμή είχε παράσιτα. Ή μάλλον όχι: η φωνή της βούλιαζε, κάθε πέντ'-έξι δευτερόλεπτα, και για μια στιγμή χανόταν· κι ακουγόταν —αν και την ένιωθα να μιλά δυνατά— σα να μουρμούριζε, σα να ’ρχόταν από πολύ μακριά, κι όχι απ' τα δυο τετράγωνα που μας χώριζαν.

«Θέλω να ’ρθω να σε δω», μου είπε. «Όχι, όχι— πόψε. Είναι πολύ σημαντικό. Δε μπορώ να μ—— νη μου. Να κοιμηθώ σε σένα, ναι;»

«Γιατί; Θέλω να πω, τι είναι; Γιατί δε μου το λες από το τηλέφωνο;»

«Δε σ' ακούω καθ————», μου είπε κείνη. «Η φωνή σου ακούγεται και χάν————είνω κι έρχομαι. Είναι σημαντικό. Περίμενέ με.»

Έκλεισε, πράγματι. Κι έμεινα να κοιτάω με σφιγμένα τα χείλη την τηλεόραση, με το ακουστικό νεκρό στο χέρι, και με το τσούξιμο ανάμεσα στον δείκτη και το μεσαίο δάχτυλο της αριστερής μου παλάμης να γίνεται ολοένα και πιο έντονο. Έκλεισα το τηλέφωνο βρίζοντάς το και σηκώθηκα για να συμμαζέψω το δωμάτιο όσο καλύτερα μπορούσα στα πέντε λεπτά διορία που μου ’χε δώσει. Έστρωσα τα μαξιλάρια, μάζεψα τα περιοδικά σε μια στοίβα και τα ’χωσα στην ήδη γεμά-

τη θήκη τους και πήρα το τασάκι στην κουζίνα για να τ' αδειάσω. Το θέαμα εκεί θα 'κανε οποιονδήποτε εργένη να ντραπεί, αλλά έστω κι ένα βρόμικο ποτήρι μέσα στο νεροχύτη εμένα μ' ενοχλεί από τότε που 'μουνα μικρό παιδί ακόμα· και τώρα ο μισός ήταν γεμάτος πιάτα και μαχαιρόπιρουνα, και μολονότι όλη η υπόλοιπη κουζίνα ήταν περιποιημένη, μου πέρασε στα σοβαρά η σκέψη από το μυαλό να την αφήσω να χτυπάει μέχρι είτε να κουραστεί είτε να πλύνω πρώτα τα πιάτα και να τα βάλω στο στεγνωτήρα για να στραγγίσουν. Αλλά έφταιγα εγώ. Δεν ξέρω πώς και γιατί, όμως είχα δώσει περισσότερο θάρρος απ' ό,τι έπρεπε σ' αυτή τη γυναίκα. Να μου κουβαλιέται νυχτιάτικα! Κι απρόσκλητη. Μ' όλο αυτό το χάος από βρόμικα πιατικά, με τον κάδο των σκουπιδιών σχεδόν ξέχειλο, και με τα περιοδικά ν' ασφυκτιούν μέσα στο σταντ του σαλονιού... απαράδεκτο. Ήμουν άρρωστος. Όλοι το ξέραν πως ήμουν άρρωστος. Πήγα στη δουλειά με πυρετό και χτες και προχτές, και μόλις σήμερα είχε πέσει λιγάκι και στεκόμουν καλύτερα στα πόδια μου. Η άνοιξη ήταν. Κάθε άνοιξη με πιάνει αυτό. Άλλοι βγάζουν αναφυλαξία, άλλοι βγαίνουν με μαχαίρια στους δρόμους, εμένα μου 'ρχεται μια σιχασιά για τις δουλειές του σπιτιού. Και σηκώνω πυρετό. Δεν κρατάει ποτέ πάνω από τόσο — δυο-τρεις μέρες, ποτέ μια βδομάδα ολόκληρη. Και στο τέλος της κρίσης σηκώνω όλο το σπίτι από πάνω μέχρι κάτω, σφουγγαρίζω μέσα στις ντουλάπες, κατεβάζω όλα τα φωτιστικά για να τα πλύνω και τρίβω τους τοίχους και τα πλακάκια μέχρι να μου κοπούν τα χέρια από την κούραση. Αλλά εκείνη διάλεξε να μου 'ρθεί απόψε. Βέβαια. Τέτοια ήταν. Κι εγώ ο ηλιθίος της είχα δώσει το δικαίωμα.

Χτύπησε το θυροτηλέφωνο καθώς έβαζα τα πιατικά από το νεροχύτη σε μια νάιλον σακούλα και μετά όπως-όπως στο ντουλάπι από κάτω, κι έτρεξα να της

ανοίξω ελπίζοντας να 'χα θυμηθεί να βάλω μπρος μπαίνοντας το μεσημέρι τον ιονιστή. Το σιγανό μουρμουρητό του ελάφρυνε κάπως την κατάστασή μου, κι έμεινα στητός στην ορθάνοιχτη πόρτα περιμένοντάς τη ν' ανέβει με το ασανσέρ. Όταν την είδα να βγαίνει από κει μέσα, τα μάτια της με τρόμαξαν. Είχαν ταυτόχρονα κάτι από την έκφραση τόσο του παιδιού που σάλευε στο δρόμο κομμένο στα δύο, όσο και του βιαστή και παιδοκτόνου πατέρα όταν τον παρουσίαζαν στους δημοσιογράφους. Ήταν ένα περίεργο μήγμα φόβου, έκπληξης, σαστιμάρας και πανικού· και χωρίς στάλα λογικής μέσα του. Παραμέρισα για να περάσει, και μπήκε πατώντας απρόσεχτα στο χαλάκι της πόρτας, σπρώχνοντάς το προς τα πόδια μου. Το άφησα εκεί που ήταν, με τη σκόνη να κατακαθίζει πάνω του, κι έκλεισα την πόρτα ακολουθώντας τη στο σαλόνι.

«Μα τι συμβαίνει, πια;» τη ρώτησα χαμογελώντας.

Δε μου απάντησε αμέσως. Κι άρχισα πραγματικά να τρομάζω. Θέλω να πω, τώρα ο λόγος για τον τρόμο μου μετατοπίστηκε από εκείνηνη μέσα μου —έτσι νομίζω πως συμβαίνει μ' αυτά τα συναισθήματα—, έκατσε στο στομάχι μου κι άρχισε ν' αναδιπλώνει τις κουλούρες του. Έφερα τα χέρια στο στήθος και τα σταύρωσα για να ξορκίσω το κακό που ένιωθα να φτάνει τρέχοντας καταπάνω μου, και την ξαναρώτησα:

«Πες μου... πες μου... Τι έχεις;»

Εκείνη έψαξε με τα μάτια, βρήκε απέναντι στο τραπέζακι τα τσιγάρα μου, σηκώθηκε, κι ανάβοντας ένα με μια σχεδόν διαβολική κίνηση —όλο καπνούς, φωτιά και σκιές—, γύρισε και μου είπε:

«Είναι μια που μου μοιάζει. Και μπήκε σπίτι μου».;

Έβγαλε τον καπνό μόνο αφού το 'πε με στόμφο όλο αυτό, και μετά γύρισε μάλλον πιο ήρεμη στον καναπέ και κάθισε. Εγώ έμεινα για λίγο ακόμα όρθιος, και με τα χέρια σταυρωμένα, αναλογιζόμενος τόσο την ασυναρ-

τησία που ξεστόμισε, όσο και το αν έπρεπε να πάω και να κάτσω στην πολυθρόνα μου ή δίπλα της, στον καναπέ. Αποφάσισα πως το σωστό ήταν να καθίσω δίπλα της, και το έκανα. Στο μεταξύ, εκείνη είχε μιστοτελειώσει το τσιγάρο της κοιτώντας συνέχεια μπροστά, κάπου ανάμεσα από τους δύο πίνακες στον τοίχο, κι η στάχτη ετοιμαζόταν να πέσει είτε πάνω στο τραπέζι, είτε στο ξύλινο πάτωμα — αλλά δε μ' ένοιαζε. Δεν ξέρω πώς να το εξηγήσω, αλλά αφότου άρχισε να μιλάει και μετά (μολονότι μίλησε λίγο, απ' όσο είμαι σε θέση να θυμηθώ) εγώ βρέθηκα ν' ακολουθώ την εικόνα που μου περιέγραψε λες κι ήμουν σκυλί, κι εκείνη ένα πελώριο αιωρούμενο κόκαλο. Δεν είχα μυαλό για πεσμένες στάχτες και λερωμένα πατώματα.

«Μοιάζει με... Όχι, όχι, δε μου μοιάζει, καταλαβαίνεις; Είναι ολόιδια εγώ. Τα μαλλιά της, το πρόσωπό της, η ελιά της, το σώμα της... Δεν είναι σωσίας, είναι σα δίδυμή μου. Ήταν... ήταν αδιανόητο. Το αίμα μου πάγωσε μόλις την είδα. Εκείνη στεκόταν ήρεμη και χαμογελαστή, μισή μέσα στο δωμάτιο και μισή στο μπαλκόνι, με το ένα της πόδι έξω και το άλλο στο πάτωμα, και με κοιτούσε. Είχε ένα χαμόγελο... ένα χαμόγελο. Σα να μου 'κρυψε, πώς να σ' το πω... σα να μου 'κρυψε ένα καλό νέο... μια — μια προαγωγή. Είχε κάτι κοροϊδευτικό πάνω του, και, νομίζω, θαυμασμό... Ήταν τρομερό, τρομερό! Τα γόνατά μου κόπηκαν κι ήθελα να φωνάξω, να τσιρίξω, αλλά η φωνή μου δε μου 'βγαινε. Πάγωσα ολόκληρη. Μόλις την πρωτοείδα εκεί στο μπαλκόνι σηκώθηκα από ένστικτο, όμως αμέσως μόλις κατάλαβα τι ήταν έμεινα ακίνητη. Μαρμάρωσα. Κι έπειτα εκείνη έκανε ένα ακόμα βήμα προς τα μέσα, και την επόμενη στιγμή, ενώ εγώ πίστευα ότι θα με πλησίαζε και θα μου έκανε κάτι αδιανόητο, εξαφανίστηκε. Έτσι. Χάθηκε εντελώς. Χωρίς θόρυβο, χωρίς... χωρίς καμιά λάμψη ή τίποτα τέτοιο, τίποτα...

Χάθηκε κι έμεινα μόνη μου, παγωμένη και να τρέμω. Πριν τρία τέταρτα περίπου. Τόσο. Μόλις ηρέμησα λίγο, σου τηλεφώνησα για να δω αν ήσουν εδώ. Δε βγήκα καν στο μπαλκόνι. Ούτε τη μπαλκονόπορτα έκλεισα. Τίποτα. Κλείδωσα μόνο, και ήρθα. Αχ, πες μου, πες μου, τι ήταν;»

Δεν της απάντησα. Σήκωσα το χέρι μου και το πέρασα στα μαλλιά της. Δε μου αρέσουν τα μαλλιά της, γιατί έχουν αυτή την ενοχλητική μυρωδιά που χουν τα περισσότερα μαλλιά, αλλά με την παλάμη το πράγμα αλλάζει. Δεν είναι άσχημα μαλλιά, και μόλις που θα τα προτιμούσα κοντύτερα —θα της πήγαινε πολύ περισσότερο ένα χαρέ, συν ένα λούσιμο το μήνα με τη βαφή που καλύπτει τις άσπρες τρίχες—, είναι καλά μαλλιά, σ' ένα σχεδόν ουδέτερο, αόρατο καστανό χρώμα. Κοινά. Και δε με πειράζει να τα πιάνω και να τα χαϊδεύω όταν είναι ανάγκη, κι ας μη μ' αρέσουν.

«Τι έχω;» με ρώτησε παίρνοντας κι άλλο τσιγάρο. Το άλλο, τσακισμένο, έκαιγε ακόμα μέσα στο τασάκι. «Ποια ήταν αυτή, μου λες;»

Αναστέναξα.

«Τίποτα, τίποτα δεν ήταν», είπα. «Σου φάνηκε. Έλα, κάπνισε το τσιγάρο σου και πάμε να κοιμηθούμε.»

«Οχι, όχι — ήταν εκεί, σου λέω. Στο μπαλκόνι μου. Σκαρφάλωσε στο μπαλκόνι μου και μπήκε στο δωμάτιό μου. Την είδα—»

«Σσσ... Μη φωνάζεις, μη φωνάζεις· είναι αργά. Δε μπορεί να σκαρφάλωσε στο μπαλκόνι σου. Τι λες; Στον δεύτερο όροφο;»

«Μπορείς — αχ, γιατί δεν καταλαβαίνεις; Μπορείς αν ανέβεις απ' τη σκάλα του ακάλυπτου, πίσω. Είναι ένα μέτρο μόνο από το μπαλκόνι μου, πώς δε μπορείς; Κι ήταν ίδια, σου λέω — ολόιδια με μένα». Τη στάχτη σου, θα σου πέσει. Ευχαριστώ.

«Ναι, ναι, και μετά εξαφανίστηκε. Παφ! Κι έφυγε. Έλα, πρόσεξε τη στάχτη σου, θα σου πέσει. Ευχαριστώ.

Τίποτα δεν ήτανε, μη φοβάσαι. Πέρασε. Πάει, πέρασε. Σβήσ' το και πάμε να ξαπλώσουμε. Αύριο θα τα θυμάσαι όλα και θα γελάς. Έλα».

Σηκώθηκα και την τράβηξα απ' το μπράτσο. Σηκώθηκε κι εκείνη κοιτώντας με σα δαρμένο σκυλί.

«Το φαντάστηκα;»

«Μμ». —

«Δηλαδή είμαι τρελή;»

Πήγα να πω όχι και να την παρηγορήσω, αλλ' αμέσως άρχισε να κλαίει με δάκρυα κι αναφιλητά και ρουφώντας τη μύτη της, και το μολύβι κάτω από τα μάτια της έλιωσε σα βούτυρο και της πασάλειψε τα μάγουλα με δυο παράλληλες σκουύρες γραμμές στο καθένα. Έμοιαζε με συνταξιούχο κλόουν. Αναγκάστηκα να την πλησιάσω ένα βήμα και να την αγκαλιάσω. Λίγο. Εκείνη χώθηκε στο στήθος μου λερώνοντάς μου το πουκάμισο, κι άρχισε να τραντάζεται και να φωνάζει πνιχτά. Δεν καταλάβαινα τι έλεγε, και νομίζω πως σκέφτηκα ότι μιλούσε σε άλλη γλώσσα. Δεν ήθελα να την ακούω, το πουκάμισό μου είχε γεμίσει μουσκεμένη μάσκαρα, μελάνι και κραγιόν, η φουσκάλα στα δάχτυλά μου μ' έτσουζε έτσι όπως την τύλιξαν τα μαλλιά της, και την αισθανόμουν να μικραίνει — να είναι μικρή και να μικραίνει στην αγκαλιά μου, να ζαρώνει και να μαζεύει, ώσπου δεν έμεινε σχεδόν τίποτε από δαύτη να κρατάω. Κάποια στιγμή την είδα πεσμένη στο πάτωμα, με λίγο αφρό στην άκρη των χειλιών της, και με τα μάτια γουρλωμένα αλλά άδεια. Το σαγόνι της έτρεμε, όπως και τα χέρια της απ' τους αγκώνες και κάτω, και τα παπούτσια της χτυπούσαν ρυθμικά το πάτωμα με τα τακούνια — ένα τακ-τακ-τακ, τακ-τακ, κι έπειτα πάλι τακ-τακ-τακ, τακ-τακ: ένα επιληπτικό SOS. Στο λαιμό της φαίνοταν μια βυσσινιά γραμμή, σα λεπτή αλυσίδα που τον τύλιγε ολόκληρο. Αναγνώρισα τα σημάδια κι άρχι-

σα να ετοιμάζομαι για την κατάβαση. Ο χιτώνας από λεπτό άσπρο βαμβακερό ύταν σιδερωμένος κι αρωματισμένος όπως έπρεπε, και τα δυο μπρούντζινα περικάρπια με τις πράσινες πέτρες γυαλισμένα κι έτοιμα στο κουτί τους. Το διάδημα με το διαφανές πέπλο και τα δερμάτινα σανδάλια είχαν κάποια αμελητέα φεγάδια επάνω τους (μια μικρή τρύπα στο μετάξι το πρώτο, ένα χαλαρωμένο πετσάκι στο δεξί σανδάλι), κι ίσως θα 'πρεπε να ζητήσω καινούργια, αλλά μόλις τα φόρεσα δε μ' ένοιαζε πια. Σημείωσα τους δυο λευκούς κύκλους στα μάγουλά μου, έδεσα την πλατιά δερμάτινη ζώνη στη μέση, ιρέμασα το κοντό ξίφος αφού πρώτα δοκίμασα την κόψη του στο δάχτυλό μου, κι άρχισα να τη γδύνω. Έκανα μια μπάλα τα ρούχα της, τα έχωσα σε μια νάιλον τσάντα μαζί με τα παπούτσια της και τα έβαλα μέσα στον κάδο των σκουπιδιών. Θα τα κατέβαζα μετά. Ήταν αδύνατη αλλά σφιχτή γυναίκα, και με δυσκόλεψε πολύ να τη ντύσω. Τα χέρια της όλο μου γλιστρούσαν, και ο ιδρώτας από το μέτωπό μου κύλησε χαμηλά και μου χάλασε τους κύκλους στα μάγουλα. Έπρεπε να τους ξαναφτιάξω. Της πέρασα το πέπλο από το κεφάλι, κι ένα σκουλαρίκι γαντζώθηκε στο αραχνούφαντο τούλι και το έσκισε. Ευτυχώς το αφτί της δε μάτωσε. Της πέρασα τα χέρια από τα δυο κοντά μανίκια και τη σήκωσα όρθια τραβώντας την από τις μασχάλες. Το ύφασμα κύλησε σα βροχή επάνω της κι έφτασε ώς τα γόνατά της. Της πήγαινε πολύ. Είχε χρυσά κεντήματα στο στήθος και στο λαιμό, κι ένα περίπλοκο σχέδιο από γαλάζια και κόκκινη κλωστή στο τελείωμα και στα μανίκια. Παλιά μόδα, αρχαία μόδα. Αθάνατο ρούχο. Την έπιασα από την πλάτη κι απ' τα γόνατα και τη σήκωσα. Μου φάνηκε πολύ πιο ελαφριά τώρα. Πιο έτοιμη. Βγαίνοντας κοιτάχτηκα στον καθρέφτη του χολ, κι είδα πως τελικά τα σχέδια στο πρόσωπό μου δεν είχαν χαλάσει. Κι ούτε ήμουν

ιδρωμένος πια. Στήριξα τα πόδια της με το γόνατό μου στον τοίχο κι ἀνοιξα την πόρτα. Ἐβγαλα το κλειδί, το πέταξα κάτω και το ἐσπρωξα κάτω απ' το χαλάκι. Κι ἀρχισα να κατεβαίνω τις σκάλες. Ὄταν βγήκα στο δρόμο, ἔνα περαστικό σκυλί με είδε κι απομακρύνθηκε τρέχοντας μ' ἔνα σκλήρισμα σαν ποντίκι. Προχώρησα κρατώντας τη γερά στα χέρια, με το πέπλο μου να με προστατεύει από τα βλέμματα των ανθρώπων. Στριφογυρνούσαν σαν τρελοί ολόγυρά μου — σβούρες από αίμα και βλέννα· κάπου πηγαίνουν, κάπου χάνονται. Εγώ προχώρησα στητός, προς τα κει όπου ἐπρεπε να πάω. Δεν είναι εύκολη δουλειά, γιατί πρέπει να σηκώσω μόνος εγώ με τα χέρια μου το σιδερένιο καπάκι του υπονόμου, να φορτωθώ τη γυναίκα στον ώμο και να κατέβω όλ' αυτά τα σκαλιά ἐνα-ένα, ἐνα-ένα ώς το τελευταίο, μέσα στο βασίλειο της αποφοράς. Μα κάποια στιγμή φτάνεις κάτω, κι ο διάδρομος, αν και γλιστερός και γεμάτος ξέχειλες λακκούβες, είναι ίσιος, ολόισιος. Τα χέρια μου από κάποιο σημείο και μετά δεν τα νιώθω πια, ο χιτώνας μου στάζει από κάθε του σημείο την υγρή βρόμα της πόλης από πάνω, τα σανδάλια μου κολλάνε στο βούρκο και φοβάμαι μη τα χάσω σε καμιά απ' αυτές τις γλοιώδεις παγίδες, αλλά ο δρόμος είναι ολόισιος και δεν έχει άλλα εμπόδια να περάσω. Κάποια στιγμή τελειώνει, μπροστά στη δίψυλη πόρτα από σαπισμένο έβενο, και, σπρώχνοντάς τη με τα πόδια της γυναίκας, μπαίνω μέσα στο δωμάτιο. Ο ταύρος με τα λυκίσια δόντια κάθεται κει, στο τραπέζι του, διαβάζοντας στο φως του σπαρματσέτου το βιβλίο του. Πάντα διαβάζει, και δε με καταλαβαίνει αμέσως. Ἐπειτα γυρίζει αργά-αργά το βλέμμα προς το μέρος μου, σηκώνει το χέρι και δείχνει με το δάχτυλο το βρόμικο πάτωμα μπροστά απ' το τραπέζι. Αφήνω εκεί τη γυναίκα, κι ο ταύρος σηκώνεται με δυσκολία απ' τον στενό πάγκο όπου κάθεται, βάζοντας δύναμη με τα

χέρια περισσότερο παρά με τη μέση και τα πόδια. Είναι λεπτός· τόσο λεπτός που απ' το πλάι μοιάζει μ' ένα ταυρίσιο κεφάλι καρφωμένο σε μια σάρκινη βέργα. Πεινάει. Φτάνει πάνω από το ξαπλωμένο σώμα της γυναίκας και σκύβει. Λυγίζει τα πόδια και κάθεται στα γόνατα δίπλα της. Με τα μακριά, μαύρα απ' τη βρόμα νύχια σκίζει το πέπλο κι ελευθερώνει το σώμα της, που για μια στιγμή νομίζω πως σαλεύει αναστενάζοντας. Σκύβει απότομα και κόβει με τα δόντια ένα κομμάτι από την κοιλιά της. Το καταπίνει αμάσητο και πέφτει πάνω στο ζεστό άνοιγμα τραβώντας με τα χείλη του μια κουλούρα έντερα. Εκείνη τη στιγμή η γυναίκα ξυπνάει από το λήθαργό της κι ανασηκώνει το κεφάλι. Στα μάτια της γυαλίζει μια οδυνηρή απορία. Ο ταύρος δεν της δίνει σημασία και συνεχίζει να δαγκώνει, να ρουφά και να ξεσκίζει τα εντόσθια της. Η γυναίκα βγάζει μια φωνή, ένα Άαααα που όμως δεν ακούγεται, γιατί το λαρύγγι της έχει τραβηγχτεί μέσα στο στήθος της και τώρα καταπίνεται από τον ταύρο. Σηκώνει τα χέρια και χτυπά το πρόσωπό της, χωρίς λόγο. Έπειτα πεθαίνει, κι η καρδιά, μαζί με τα πνευμόνια της, χώνονται μέσα στο ταυρίσιο στόμα. Τώρα έχουν απομείνει μόνο το κεφάλι, τα χέρια, η πλάτη, η μισή λεκάνη και τα πόδια της. Αρχίζει να την καταπίνει από το κεφάλι, ανοίγοντας διάπλατα το στόμα με τα μυτερά σκυλόδοντα. Χωράει όλο μέσα του, κι ο ταύρος κλείνει τα σαγόνια του, κι ακούω το κρανίο που σπάει. Τα ξανανοίγει σχεδόν αμέσως, κι είναι άδεια. Ροκανίζει ένα-ένα τα χέρια της αρχίζοντας απ' τους καρπούς και φτάνοντας ώς τις ωμοπλάτες. Σκύβει λίγο προς τα δεξιά και κάνει το ίδιο με τα πόδια της. Τελευταίο μένει το τριχωτό όργανό της, με λίγη σκόρπια σάρκα ολόγυρά του. Βγάζει τη γλώσσα και το παίρνει μέσα του μ' αυτήν, πλαταγίζοντάς τη μόλις το καταπιεί. Σκύβει ξανά και γλείφει απ' το ξερό πάτω-

μα το λιγοστό αίμα που έχει βγει απ' τη γυναίκα. Έπειτα ρεύεται, στηρίζεται ξανά στα χέρια και σηκώνεται. Κάνει μεταβολή και γυρίζει αργά προς το τραπέζι του. Κάθεται, ρίχνει μια ματιά στο βιβλίο, γυρίζει μια σελίδα, και συνεχίζει να διαβάζει. Ξέρω πως πρέπει να φύγω τώρα. Να γυρίσω πίσω. Σπρώχνω ελαφρά την πόρτα, και τον κρυφοκοιτάζω πάνω απ' τον ώμο μου. Γυρίζει κι άλλη σελίδα. Το βιβλίο είναι χοντρό, κι ο ταύρος βρίσκεται κάπου στη μέση. Την προηγούμενη φορά ήταν προς το τέλος του, και βγάζω το συμπέρασμα πως το διαβάζει πάντα από την αρχή, συνέχεια και συνέχεια. Βγαίνω στον ίσιο διάδρομο και, τσαλαβουτώντας στο βόρβορο που στάζει η πόλη από πάνω, φτάνω στη σιδερένια κατακόρυφη σκάλα. Την ανεβαίνω πολύ εύκολα τώρα που είμαι άδειος. Πρέπει να γυρίσω γρήγορα για να βάλω το ομοίωμα της γυναίκας στο σπίτι της. Κάποια στιγμή κάποιος δικός της θα την αναζητήσει και πρέπει να τη βρουν ξαπλωμένη. Μ' ένα περιοδικό ανοιχτό στο κομοδίνο της, το ξυπνητήρι ξεκουρντισμένο, το πορτατίφ κλειστό, το ένα χέρι της κάτω από το μαξιλάρι και το πρόσωπό της προσεχτικά ξεβαμμένο, τις παντόφλες της στη θέση τους, τις πετσέτες διπλωμένες με τάξη στο μπάνιο — όλα όλα ταχτοποιημένα όπως πρέπει. Ξέρω όμως πως θα προλάβω. Αόρατος απ' όλους αυτούς που βρομίζουν τον κόσμο, που ζουν για να αποπατούν, που είναι οι ίδιοι φτιαγμένοι από μια σιχαμερή, κολλώδη ουσία — ένα περίττωμα. Δε θα με δει κανείς: τα κυκλικά σημάδια στο πρόσωπό μου με προστατεύουν· η εξάρτυσή μου με προστατεύει· ο ταύρος της πόλης με προστατεύει· η αρχαιότητα, το σχέδιο, η ιστορία, με προστατεύουν. Είμαι αυτός που ταΐζει τον ταύρο, κι η ιδιότητά μου με προστατεύει, όπως η αιώνια ύπαρξη του ταύρου προστατεύει την πόλη. Και πόσο — πόσο αστείο είναι... Αν ήξεραν τι κάνω θα με φυλάκιζαν, θα

μ' έκλειναν σ' ένα άσπρο κελί και θα γέμιζαν το μυαλό μου φάρμακα για να με διώξουν από κει. Δεν ξέρουν πως δεν πρέπει να βγω απ' το μυαλό μου. Δεν ξέρουν πως δε μπορώ να βγω. Είναι βρομεροί και μικρόμυαλοι. Είναι βρομεροί. Κι ωστόσο... ωστόσο ο ταύρος στηρίζει μια τέτοια πόλη... μια χυδαία πόλη σαν κι αυτήν... Γιατί; Γιατί; Γιατί; Αχ, πρέπει να σκεφτώ, να το σκεφτώ, να το σκεφτώ. Πρέπει να μείνω μέσα στο μυαλό μου και να σκεφτώ — να το σκεφτώ. Στηρίζουμε μια πόλη-υπόνομο που δεν το αξίζει. Αύριο όλα θα είναι ίδια με σήμερα. Τίποτε δεν αλλάζει. Αύριο θα βρομάει όσο και σήμερα. Ίσως... ίσως να 'ναι αυτό... να 'ναι ένα είδος εκδίκησης... Ναι. Ίσως οι θεοί μάς μισούν τόσο πολύ που έφεραν τον ταύρο εδώ μη τυχόν κι εξαφανιστούμε — μη τυχόν και χαθούμε, και πνιγούμε μες στη βρόμα μας. Μας κρατούν για να βουλιάζουμε αργά-αργά αλλά ποτέ τελείωσας μες στο βούρκο. Ναι. Αυτό είναι. Κι εγώ είμαι το όργανο της εκδίκησής τους. Και περπατώ αόρατος μες στους νυχτερινούς δρόμους. Και θα περπατώ πάντα. Γιατί έτσι πρέπει. Έτσι πρέπει. Έτσι πρέπει.

Καμιά ιδέα για το τέλος;

Δεν ήξερε τι είναι. Ούτε αν υπήρξε πριν από τη στιγμή που πρωτοείδε γύρω του τον κόσμο. Δεν ήξερε αν είναι μοναδικό στο είδος του ή που υπήρχαν άλλα σαν κι αυτό. Το μόνο που ήξερε με σιγουριά, το μόνο που έμαθε αμέσως, ήταν ότι έπρεπε να φάει και να παίξει. Δε μπορούσε να πει τι ήταν ή από πού είχε έρθει. Αν είχε γεννηθεί μέσα σ' εκείνα τα νερά ή αν το είχαν πετάξει για ν' απαλλαγούν από την παρουσία του — κάποιοι. Δεν ήξερε για το σκοτάδι και το φως, για τη διαφορά ανάμεσά τους και για το πόσο μοιάζει το ένα με το άλλο. Δεν ήξερε πως υπήρχαν πράγματα για να μάθει κι απορίες που έπρεπε με κάποιο τρόπο να εκφράσει. Αυτό ήθελε να φάει· και να παίξει.

Κι έτσι έκλεισε τα μάτια για να κοιμηθεί.

{Πήγε σ' ένα μέρος γεμάτο δέντρα, υγρά δέντρα. Οι ρίζες τους μπαινόβγαιναν στο χώμα και στα βαριά, σκούρα νερά, μπερδεύονταν μεταξύ τους και σχημάτι-

ζαν κύκλους και σπείρες και τρίγωνα που έβλεπε για πρώτη του φορά και δυσκολευόταν να ταξινομήσει στο μυαλό του. Όμως μάθαινε γρήγορα. Έβγαλε ένα δέντρο από τη θέση του —ο κόσμος πλημμύρισε νερό και λάσπες, ένα σμάρι πουλιά και χιλιάδες έντομα πετάχτηκαν σαν πυροτέχνημα στον αέρα— και το πέταξε στο βούρκο σημαδεύοντας τα μάτια ενός φολιδωτού ζώου που κολυμπούσε στην επιφάνεια κουνώντας την ουρά του δεξιά-αριστερά. Άκουσε ένα θόρυβο· κάτι που το πόνεσε. Δεν έδωσε σημασία και προχώρησε. Ο βάλτος δεν είχε τέλος, κι όσο τσαλαβουτούσε μέσα του, τόσο και τα πάντα ένα γύρο φαίνονταν ακόμη πιο σκοτεινά, πιο υγρά και πιο σάπια. Και πουθενά δεν υπήρχε υποψία τροφής. Κι αυτό πεινούσε. Καταλάβαινε πως έπρεπε να φάει γρήγορα, γιατί αν δεν έτρωγε θα χανόταν, εκεί, μέσα στα σκοτεινά νερά της πραγματικής ύπαρξής του, δίπλα σε κείνα τα γλιστερά, βρόμικα πλάσματα με τις μυτερές μουσούδες και τα βρεγμένα μουστάκια· άγνωστα, μυστηριώδη τέρατα, τα πρώτα πράγματα που αντίκρισε μόλις συνειδητοποίησε ότι υπήρχε, και τα τελευταία που ένιωσε να προχωρούν προς το μέρος του πριν κοιμηθεί.}

Ξύπνησε έντρομο και είδε πως είχαν ανέβει ήδη πάνω του (πέντε, έξι από δαύτα) και το δάγκωναν παντού και το πονούσαν και το ξέσκιζαν.

Να φύγει. Τώρα.

Κύλησε στον ύπνο του και τα έφερε μαζί του.

{Βρέθηκε κάτω από μια μπάλα φωτιάς που στέγνωνε κι αφυδάτωνε τα πάντα γύρω της. Τα τέρατα τινάχτηκαν από πάνω του κι άρχισαν να τρέχουν ολόγυρα για να σωθούν. Αλλά δεν τ' άφησε να πάνε μακριά. Βρέθηκε

μπροστά τους, μπροστά απ' το καθένα τους ταυτόχρονα, και γέλασε μ' όλη του τη δύναμη όταν τα είδε να σταματούν απότομα το τρέξιμό τους μπήγοντας όλα τους τα νύχια στο φρυγμένο χώμα. Ένα απ' αυτά έπεσε με τα μάτια ανοιχτά και μόνο τα πίσω του πόδια κουνιόνταν, και δυο-τρία σηκώθηκαν όρθια κι άρχισαν να τσιρίζουν δείχνοντάς του τα δόντια τους, περισσότερο απελπισμένα παρά απειλητικά. Έκανε να πιάσει ένα, αλλά εκείνο τού δάγκωσε το χέρι και το πόνεσε. Τραβήχτηκε λίγο πιο πίσω, μακριά του, κοίταξε το ζώο στα μάτια, κι αμέσως το είδε να φουσκώνει, να φουσκώνει και να φουσκώνει, να σηκώνεται στον αέρα και να πετά μακριά, με μια μακρόσυρτη αστεία φωνή που όσο πήγαινε και χανόταν. Τα υπόλοιπα κατάλαβαν τότε ποιος είχε το πάνω χέρι σ' αυτό τον ανελέητο τόπο, και ζάρωσαν υποταγμένα. Πλησίασε ένα τους, το διέταξε να πετάξει και να σηκωθεί ώς το ύψος των ματιών του, κι άνοιξε το στόμα περιμένοντάς το. Το ζώο κύλησε χωρίς φωνές ή διαμαρτυρίες από το σημείο όπου βρισκόταν μετέωρο ώς το λαρύγγι του, κι από κει στο μεγάλο, άδειο του στομάχι. Ρεύτηκε. Δεν ήταν κακό. Ήταν αυτό που του έλειπε· το συμπλήρωμα του παιχνιδιού. Στράφηκε προς τα υπόλοιπα —είχαν μείνει στον τόπο τους και έτρεμαν αδιόρατα, πιο πολύ μέσα παρά έξω από το δέρμα τους— και τα σήκωσε στον αέρα.}

Τώρα πονούσε. Τώρα, όμως, πονούσε. Δεν ήξερε τίποτε άλλο και δε χρειαζόταν να ξέρει τίποτε άλλο απ' αυτό: παιίξε και φάε. Και ναι· είχε παιίξει, είχε κοιμηθεί κι είχε παιίξει, κι είχε κοιμηθεί κι είχε φάει. Λοιπόν; τι συνέβαινε; γιατί αυτός ο πόνος, ο τραχύς, μουντός, υπόκωφος πόνος στο στομάχι του που το τρέλαινε; που το πέθαινε;

Κοιμήθηκε ξανά αμέσως μόλις σκέφτηκε ότι ο πό-

νος θα το αποτέλειωνε. Βρέθηκε πάνω σ' ένα βράχο γεμάτο κάτι πρασινωπά κλαριά, κι εκεί δεν υπήρχε ούτε πόνος ούτε πένα. Μα ένα παγωμένο ρεύμα αέρα του άνοιξε τα μάτια και το ξύπνησε. Βούτηξε και πάλι (ο πόνος είχε ξανάρθει αγκαλιά με το ξύπνημα) στον ύπνο του, αλλά ο κρύος αέρας το έφερε πάλι πίσω, κι εκείνο έκλεισε αμέσως τα μάτια, και γι' άλλη μια φορά, παγωμένο πέρα ώς πέρα, γύρισε εκεί, περιστοιχισμένο από βρομιά, κι από μαύρα νερά, κι από σκοτάδι, κι από πόνο. Ο πόνος το θέριζε, το αποτέλειωνε. Κι ένα κύμα το πήρε από κει όπου ήταν γαντζωμένο και το πέταξε σ' ένα βαθύ πηγάδι, και μετά σ' ένα στενό αυλάκι, κι από κει σ' ένα φαρδύτερο, γεμάτο ιστούς από χοντρές αράχνες και ξεραμένα, αφυδατωμένα μυστικά από νεκρούς οργανισμούς, και τέλος σ' ένα χείμαρρο λεπτόρευστης λάσπης κι αποσυντεθειμένου πυρετού. Εκεί προσπάθησε για λίγο να κολυμπήσει, να βρει με τα άκρα του κάτι σταθερό για να πιαστεί και να δει μήπως μπορούσε ακόμη να ονειρευτεί· αλλά το ποτάμι του βούρκου το παρέσυρε κι άλλο, ακόμη μακρύτερα, κι ο πόνος κι η βρόμα το έπνιγαν και το διέλυαν — ώσπου κάτι κρύο και γερό το συγκράτησε, κι αυτό κι άλλα μεγάλα κομμάτια σαπίλας κι ακαθαρσίας. Άνοιξε το στόμα του για ν' αναπνεύσει κι έκλεισε τα μάτια για να ονειρευτεί. Τίποτε. Πάλι τίποτε. Και τότε είδε τον Θάνατο.

Ήταν ψηλός, αδύνατος, και στο κεφάλι του έλαμπε ένα πύρινο, καυτό μάτι. Κρατούσε τα όργανά του στο χέρι και θέριζε ό,τι έβλεπε μπρος του, ζωντανό ή νεκρό. Άπλωσε το μακρύ θανάσιμο όπλο και —το είδε να ρχεται καταπάνω του κι η ανάσα του πιάστηκε, ήξερε τι θα συνέβαινε τώρα— το πιασε: μια μέγγενη παγωμένη, και σκληρή, και άτεγκτη· τον ήξερε τον Θάνατο. Μέσα σε μια στιγμή το είχε σηκώσει ψηλά και το πέταγε στο καλάθι όπου μάζευε τις ψυχές, κι

εκείνο είδε πως το είχε ρίξει στην κορυφή ενός σωρού από πεθαμένα πλάσματα, ίδια μ' αυτά που είχε φάει στ' άνειρό του. Αλλά μετά... μετά ο Θάνατος έσκυψε πάνω από το σωρό των ψυχών... κι εκείνο που είδε δεν του άρεσε. Κι έβγαλε μια κραυγή. Και το άσπρο του μάτι τινάχτηκε προς τα πίσω, και το όργανό του του έπεσε απ' το χέρι, κι έπειτα χάθηκε, κι ακούστηκε άλλη μια κραυγή καθώς απομακρυνόταν, κι ένας παφλασμός, και κάτι που θύμιζε (δε μπορούσε να πει με σιγουρά, δεν ήξερε να θυμάται και δεν είχε ακόμα πολλά πράγματα να θυμηθεί) ξερό κλαδί δέντρου που σπάει από τον καιρό.

Σκέφτηκε: κι αν δεν ήταν ο Θάνατος; κι αν δεν ήταν τίποτα περισσότερο από ένα μεγάλο ζώο; μια ζωντανή τροφή, ένα παιχνίδι; Ναι, ναι... ίσως... Γιατί κάτι μέσα του έλεγε πια πως, ναι, ναι, ήταν τροφή και παιχνίδι, αυτό ήταν τροφή, πραγματική τροφή, και παιχνίδι, πραγματικό παιχνίδι, κι όχι εκείνα τα κακόμοιρα, αξιοθρήνητα πλάσματα της λάσπης και της βρόμας, με τα μουσκεμένα μουστάκια και τις γυαλιστερές ουρές. Και πως αυτό, ό,τι κι αν ήταν, θα το βοηθούσε να εκπληρώσει το σκοπό του: δεν ήξερε τι ή ποιος ήταν, μα τώρα ήταν σίγουρο πως υπήρχε ένας λόγος για τα πάντα. Πρώτα όμως έπρεπε να σιγουρευτεί.

Σκαρφάλωσε στο πλαστικό βαρέλι κι έβγαλε έξω το κεφάλι του, κοιτώντας λαίμαργα μες στο σκοτάδι. Το μάτι του ψευτο-Θάνατου είχε σβήσει, είχε γίνει μικρά-μικρά κομματάκια, κι ο ίδιος κειτόταν χωρίς ζωή μες στο νερό που εξακολουθούσε να κυλάει αφρίζοντας — ένα τέρας, ένα ανήμπορο τέρας.

Πήδηξε από το βαρέλι και σύρθηκε με ολοένα και μεγαλύτερη δύναμη προς το μέρος του πεσμένου πλάσματος. Έφτασε ώς το κεφάλι του και το κούνησε. Καμιά αντίδραση. Το κούνησε ξανά. Τίποτα. Κρίμα. Το κούνησε για τρίτη και τελευταία φορά, και τότε, λίγο

πριν συνεχίσει να σέρνεται παραπέρα, το ζώο άνοιξε τα δύο του μάτια. Πρέπει να υπήρχε κάποια υποψία φωτός —ίσως μόνο απ' το φωσφορισμό των τυμπανισμένων ποντικών—, γιατί τα μάτια του έδειξαν ότι είδαν. Κι εκείνο σκέφτηκε, *Ζει, ζει! Κι είναι το φαΐ μου, το ξέρω, είναι το φαΐ που τρώω, είναι το παιχνίδι μου!* Έλα! Έλα! Και το πήρε μαζί του στο όνειρο, γιατί τώρα μπόρεσε εύκολα να κοιμηθεί, όσο εύκολα σκάει το κουφάρι ενός γερο-αρουραίου μετά από ένα μήνα αποσύνθεσης στον μολυσμένο αέρα των υπονόμων.

{Δεν έπρεπε, σκεφτόταν, να κατέβει τόσο χαμηλά. Ήταν ηλίθιος. Και σίγουρα όχι χωρίς οξυγόνο. Αλλά πάλι, ήταν ανοησία και να κουβαλάς όλη εκείνη τη φιάλη στην πλάτη όταν έπρεπε να σέρνεις πενήντα κιλά σαπίλα στο βαρέλι, δεν ήταν; Και δεν είχε ξαναλιποθυμήσει ποτέ πριν, όσο χαμηλά και να κατέβαινε. Κατά κάποιο τρόπο τού άρεσε να κατεβαίνει χωρίς οξυγόνο ακόμη και στους πιο υπόγειους διαδρόμους: σήμαινε κάτι αυτό — δεν ήξερε πώς να το εκφράσει, αλλά είχε να κάνει με τη δύναμή του, με την ικανότητά του να νικάει τον υπόνομο, να αψηφάει τη βρομιά και τη μπόχα του. Σήμερα όμως λιποθύμησε. Διάολε! Και πρέπει να τον παρέσυρε κάπου ο οχετός... σ' αυτό το μέρος... Πού ήταν; Το πάτωμα ήταν στρωμένο με μεγάλες κυρτές πλάκες — ή πέτρες, μάλλον. Και δε μύριζε. Όχι: μύριζε κάτι, αλλά όχι αποφορά ή μόλυνση. Ήταν κάτι άλλο, μα τώρα τού διέφευγε. Κι ούτε είχε σημασία. Σημασία είχε μόνο να σηκωθεί, να βρει το δρόμο για πίσω και να βγει έξω. Και να πιει. Ήταν ένα σωρό πράγματα που έπρεπε να ξεχάσει, κι όσο πιο γρήγορα μούσκευε το μυαλό του στο πιοτό, τόσο το καλύτερο. Όλ' αυτά τα πράγματα... Ναι... Εκείνην, που τον παράτησε μετά από δεκαπέντε χρόνια χωρίς να

του αφήσει ούτ' ένα σημείωμα, κάτι· κάποια σχέδια που είχε παλιά κατά νου αλλά στράβωσαν και βουλιάξανε — έτσι, σαν πέτρες· το αναθεματισμένο τρωκτικό, πέρυσι, που του είχε κόψει με μια δαγκωνιά το μεσαίο δάχτυλο κι έφυγε κουβαλώντας το μαζί του· τις ενέσεις, μετά, όλο αυτό το μαρτύριο που το λέγανε θεραπεία· κι έπειτα... σήμερα... εκείνα τα — εκείνα τα νυσταγμένα μάτια πάνω στην πλαστική σακούλα... που δεν ήταν πλαστική σακούλα τελικά. Ω, Θε μου, έκανε λάθος, δεν έκανε λάθος; Αχ, θα 'πινε με το σωλήνα μόλις γύρναγε πάνω — θα 'πινε όλη τη θάλασσα. Και δε θα ξανακατέβαινε τόσο χαμηλά. Τι χαμηλά; Θα τα παρατούσε. Ας κατεβούνε και τίποτα άλλοι να καθαρίσουν εδώ χάμω, τι; Χαθήκανε τα κορόιδα; Αυτός — Ω Θε μου νά το πάλι! Ω Θε μου δεν είναι — είναι... είναι — Πού μιλάς; Ποιον φωνάζεις; Τι ζητάς; Θε μου, βλέπω εφιάλτη. Εφιάλτης είναι, ναι. Άλλα κοίτα: δεν είναι δικός σου εφιάλτης. Κι ούτε μπορείς ν' ανοίξεις τα μάτια και να πεις πάει, πέρασε. Το 'πιασες; Εδώ τούς βλέπω εγώ τούς εφιάλτες. Εδώ είσαι χαμένος, φίλε. Εδώ θα σε φάνε. Κοίτα πώς.}

Ξύπνησε και ρεύτηκε δυνατά. Ήθελε να χαμογελάσει, αλλά δε μπορούσε ακόμα. Όμως θυμόταν πώς γινόταν και γιατί γινόταν. Και τώρα ήθελε να χαμογελάσει.

Αρχισε να σέρνεται καταμήκος του αφρισμένου χειμάρρου με τα σκοτεινά νερά, ψάχγυοντας για την έξοδο. Θυμόταν. Όχι κάτι συγκεκριμένο, αλλά όλες αυτές τις παλιές εικόνες. Τις ιστορίες... τις ιστορίες... Τα όνειρα. Ναι... πουλούσε όνειρα. Τρεφόταν απ' τα όνειρα. Ήταν ένα παιχνίδι που λάτρευε να το παίζει και που δεν τελείωνε ποτέ. Ναι... όνειρα... όνειρα...

Κι ένα τους, δεν τελείωσε ποτέ. Ένα μεγάλο όνει-

ρο· ένα σπουδαίο όνειρο. Το καλύτερο όνειρο που ονειρεύτηκε ποτέ. Είχε μείνει στη μέση, κι έπρεπε να τελειώσει. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Δεν ήξερε τίποτε, πέρα απ' το ότι μπορούσε να τρώει και να παίζει στον ύπνο του μ' αυτά τα μεγάλα δίποδα πλάσματα. Αλλά όσο για το ότι θα τέλειωνε κι εκείνο το όνειρο, ναι: ήταν σίγουρο. Όλα τα όνειρα αρχίζουν και τελειώνουν όταν πρέπει να τελειώσουν. Όταν είναι ωραία. Κι εκείνο (δεν το θυμόταν, δεν το ήξερε, μα δεν είχε σημασία) θα τέλειωνε κάποια στιγμή. Εκείνο το συγκεκριμένο που είχε μείνει στη μέση. Από τότε.

Κοίταξε ψηλά. Άκουγε φωνές, έβλεπε λίγο παραπάνω φως. Έπρεπε ν' ανέβει.

Χαμογέλασε.

Η νύχτα ήταν κρύα και νοτισμένη. Ξεκουράστηκε για λίγο ακόμη πάνω στη σχάρα —νόμιζε πως σκαρφάλωνε για πάντα μέχρι να φτάσει ώς εκεί— κι αποφάσισε να συρθεί προς τον κοντινότερο όγκο με τις παράλληλες σειρές των φώτων που τον διέσχιζαν σχεδόν χωρίς διακοπή: από πάνω προς τα κάτω. Πέρασε ώρα μέχρι να τα καταφέρει, και κάποια στιγμή σκέφτηκε ότι όλα θα τέλειωναν ξαφνικά κι άδοξα εκεί, στη μέση της παγωμένης λωρίδας (έμοιαζε με ακινητοποιημένο ρυάκι υπονόμου, αλλά πολύ μεγαλύτερο και χωρίς ακαθαρσίες πάνω του), όταν εκείνο το πράγμα πέρασε ουρλιάζοντας μανιασμένα από πάνω του και το 'λιωσε. Όμως δεν του είχε κάνει πολύ κακό τελικά, γιατί μπόρεσε, μ' όλο του τον πόνο, να συρθεί μέχρι την απέναντι όχθη (κι άλλα όμοια με το πρώτο πράγματα πέρασαν από δίπλα του μουγκρίζοντας, μα χωρίς να το πατήσουν δεύτερη φορά), μαζεύοντας ένα-ένα τα κομμάτια του από κάτω.

Δεν ήταν δυνατό ακόμα. Έπρεπε να τραφεί και να

παίξει κι άλλο πριν πάει εκεί όπου έπρεπε να πάει για να τελειώσει το ξυπνημένο του όνειρο.

Κοίταξε δεξιά κι αριστερά με τα μεγάλα, μαύρα μάτια του. Κανείς. Ή... ναι, κάτι υπήρχε εκεί, πάνω σ' εκείνο το χαμηλό ύψωμα... Ήταν το ίδιο ζώο: γι' αυτό ζούσε.

Αρχισε να γλιστρά πεινασμένο προς το μέρος του.

Ο αλήτης που δε θυμόταν πια τ' όνομά του άλλαξε πλευρό προσέχοντας να μη ρίξει κάτω το μεγάλο χαρτόνι. Ήταν αστείο, σκέφτηκε, γιατί πάνω του έγραφε ΨΥΓΕΙΟ, ψυγείο-κάτι, δεν είχε σημασία τι· αλλά ήταν αστείο, μια φορά, να 'χει κλεισμένο μέσα του ένα πράγμα που πάγωνε τις τροφές, και τώρα να ζεσταίνει εκείνον... πώς τον έλεγκαν, διάλοε;... Μπα, δεν είχε σημασία. Και τελικά, δεν τον ζεσταίνει και ιδιαίτερα, όχι; Είχε εξοικονομήσει πολύ καλύτερα χαρτοκιβώτια από δαύτο, και μουσαμάδες, και κουβέρτες με ραμμένες εφημερίδες απάνω τους — έναν ολόκληρο κόσμο φτιαγμένον από σκεπάσματα ή αντικείμενα που τα μετέτρεπε εκείνος σε σκεπάσματα για να μη τον βρουν κανένα πρωί παγωμένο σα το κούτσουρο. Όλη του τη ζωή τη μέτραγε μ' αυτά τα προστατευτικά, τα αμυντικά μέσα που κατασκεύαζε ή ανακάλυπτε ξαφνικά, μέσα σε μια στιγμή έκλαμψης (πρέπει να φάξω κι εδώ· κοίτα, κοίτα και κάτω απ' αυτή τη στοίβα): η περίοδος του πλαστικού μουσαμά, η περίοδος του χραμιού, του εμπριμέ κλινοσκεπάσματος (τη λέξη τού την είχε πει κάποιος σαν κι αυτόν· και γέλασε πολύ όταν την άκουσε: κλινοσκέπασμα). Αχ, τι μανία είχαν αυτά τα πράγματα να λιώνουν, να ξεφτίζουν και να του τα κλέβουν! Κι όμως, δενόταν μαζί τους τόσο στενά... δε μπορούσε να τα ξεχάσει, λοιπόν... Εκείνο που είχε ξεχάσει ήταν τ' όνομά του: είχε ξεχάσει ακόμα και το πότε το ξέχασε·

και το γιατί. Όλα τα πράγματα έχουν υποτίθεται μιαν αιτία — κάτι πρέπει να συμβεί για να συμβεί κάτι άλλο, έτσι δεν είναι; Κι αυτός ξέχασε τ' όνομά του επειδή κάτι είχε συμβεί και τον αναγκάσε να το ξεχάσει. Ναι, αλλά τι; και πότε; Α, δε γινόταν να θυμηθεί. Κι ούτε να ρωτήσει μπορούσε εκείνο τον νυσταγμένο μπάτσο που λαγοκοιμόταν στο δρόμο απέναντι, πάνω στο τιμόνι του περιπολικού του. Τον είχε δει άραγε; Ποιος ξέρει, μπορεί. Αλλά δεν έδειχνε να 'χει όρεξη για κουβεντούλα μαζί του· νύσταξε. Ο ίδιος όμως δε μπορούσε να κοιμηθεί. Το παγκάκι ήταν στενό, άβολο, κι ένα στραβωμένο καρφί κάπου στη μέση του χωνόταν με το κεφάλι στο πλευρό του και τον πλεζε. Λες κι όλο το παγκάκι είχε εστιάσει την προσοχή του εκείνο το βράδυ σ' αυτό ακριβώς — ήθελε να τον διώξει από πάνω του, να τον αναγκάσει να σηκωθεί, να γυρίζει άυπνος σα το φάντασμα μες στη νύχτα και να τον πεθάνει. Είχε άραγε κάποιο λόγο για να θέλει κάτι τέτοιο; Να δεις που... που έφταιγε ότι δε θυμόταν τ' όνομά του... Ναι.

Γύρισε πλευρό, και το χαρτόνι γλίστρησε κι έπεσε μ' ένα θόρυβο σα να σκιζόταν ο κόσμος στα δύο. Το κρύο βρήκε την ευκαιρία και του όρμησε. Κάτω από τα σκισμένα του ρούχα είχε στρώσεις ολόκληρες από εφημερίδες, μα δε μπορούσαν να κάνουνε τίποτε πια. Πάγωνε, πάγωνε. Άπλωσε στα τυφλά το χέρι του με το τρύπιο πράσινο γάντι για να βρει το χαμένο του σκέπασμα. Δεν έπρεπε να πεθάνει. Όχι πριν θυμηθεί ξανά τ' όνομά του. Δεν ήταν δυνατό να πεθάνει έτσι, ένα σκέτο, αβάφτιστο κορμί. Οι άνθρωποι έχουν ονόματα. Έχουν ένα σωρό πράγματα οι άνθρωποι, μα πάνω απ' όλα έχουν ονόματα. Αυτός—

Δεν ήταν το χαρτόνι του αυτό που έπιασε. Ήταν κάτι μαλακό, κάτι κρύο και μαλακό, σαν... σαν... σαν οτιδήποτε άλλο εκτός από χαρτόνι. Διάολε, δε μπορού-

σε να βρει τις λέξεις, είχε χάσει τις περισσότερες φάχνοντας να βρει κλινοσκεπάσματα μες στα σκουπίδια. Του είχανε μείνει τόσο λίγες πια, και τ' όνομά του δεν ήταν ανάμεσά τους. Προσπάθησε να γυρίσει στο πλευρό για να δει και να καταλάβει. Πονούσε παντού, και πάνω απ' όλα εκεί στη μέση του, απ' το καρφί. Λίγο ακόμα, λίγο ακόμα (το κρύο έμπαινε από παντού μέσα του, τον γέμιζε, τον κυρίευε), λίγο... λίγο... Λίγο ακόμα...

Το είδε. Όχι όλο, αλλά το είδε. Ήταν μικρό και του θύμιζε μισοάδεια σακούλα σκουπιδιών. Η μια μαύρη μαλακιά κολοκύθα. Άλλα δεν ήταν ούτε το ένα ούτε το άλλο. Είχε εκείνα τα μάτια επάνω του. Μεγάλα, θλιμμένα νυσταγμένα μάτια. Ήταν κάτι. Και τον ήθελε. Κάτι που κοιμόταν εκεί μπροστά του. Ήταν —

{—— στο μπαρ που έπινε με τα παιδιά, αλλά το μπαρ ήταν άδειο, και δεν έμοιαζε μ' εκείνο το παλιό που έπινε κάθε βράδυ με τα παιδιά. Κι έκανε κρύο, πολύ κρύο. Κάποιος είχε αφήσει την πόρτα ανοιχτή. Όλος ο αέρας της νύχτας έμπαινε μέσα με δύναμη, κουβαλώντας μαζί του ξερά φύλλα ανακατεμένα με χιόνι. Και δεν καθόταν κανείς στα τραπέζια, ούτε στα σκαρινιά του πάγκου. Έμοιαζε λίγο με το μπαρ τους... Άλλα πάλι όλα αυτά τα μέρη μοιάζουν μεταξύ τους, δε μοιάζουν; Ναι. Ωστόσο, αυτό... αυτό το κρύο: έπρεπε να πάνε να κλείσουν την πόρτα. Τέτοια ώρα και μ' αυτό τον καιρό δε θα 'ρχόταν κανείς στο (Άλλα κάτσε: το παγκάκι πού ήταν; και το χαρτόνι του;) μαγαζί. Θα την κλείσει αυτός. Όμως κοίτα, ο αέρας τον εμποδίζει. Τον αναγκάζει να κρατά το κεφάλι σκυφτό και να 'χει τα μάτια σφαλιστά — δε βλέπει πού πατάει. Πιάνεται από τα τραπέζια και τις καρέκλες, αγκομαχάει, προχωρά. Τα φύλλα — μια αγκαλιά κιτρινισμένα φύλλα μπαίνουν απ' την πόρτα και πέφτουν στο πρόσωπό

του. Τα ξεκολλάει με δυσκολία, γιατί έχουν μια ουσία πάνω τους, κάτι κολλώδες, σα ρετσίνι. Τον λένε... τον λένε... Κάτσε. Να κλείσει την πόρτα, και θα τα θυμηθεί όλα. Θεέ μου, μοιάζει με υπόνομο που ρουφάει έναν βρόχινο χείμαρρο αλλά με αντίθετη φορά. Τα φύλλα σκεπάσανε τα πάντα — το πάτωμα, τους τοίχους, τα μπουκάλια, τους λερωμένους καθρέφτες. Δυο μέτρα έχουνε μείνει. Λίγο ακόμα... μια προσπάθεια — μια γενναία προσπάθεια ακόμα. Είναι λιγότερο από δύο μέτρα τώρα μακριά της, αλλά με κάθε εκατοστό που κερδίζει ασπρίζει — το 'νιωθε — και μια τούφα απ' τα μάλλια του. Έφτασε. Θεέ μου βοήθα με να την κλείσω. Έτσι και τα καταφέρω θα θυμηθώ. Έλα! Έχει πέσει όλος πάνω στη μισάνοιχτη πόρτα και σπρώχνει, σπρώχνει· τα δόντια του κοντεύουν να σπάσουν από το σφίξιμο, αλλά τίποτα δεν έχει σημασία πια. Θα την κλείσει. Και μόλις την κλείσει, θα (Ημουν στο παγκάκι μου όμως, δεν ήμουν στο μπαρ· κάτι πρέπει να σημαίνει αυτό) θυμηθεί τα πάντα. Γι' αυτό σπρώχνει, επιστρατεύοντας απέναντι στη χιονοθύελλα και τα τελευταία κομματάκια δύναμης που έχει μέσα του. Έλα, έλα... λίγο ακόμη... λίγο ακόμη... Λίγο — την έκλεισε. Έκανε μια τελευταία προσπάθεια, μια υπεράνθρωπη προσπάθεια, και τα κατάφερε. Η πόρτα έκλεισε μ' ένα χλομό κρότο, σα να τσακιζόταν ένα μπανταρισμένο σε υγρές γάζες κλαρί. Γύρισε το βλέμμα κι είδε το χέρι στο πάτωμα, τυλιγμένο με το σάβανο απ' τα ξερά φύλλα. Το ακούμπησε με τα πονεμένα του δάχτυλα και το 'νιωσε να τρέμει. Έπειτα το χέρι έμεινε κοκαλωμένο, τυλιγμένο στο τρύπιο πράσινο γάντι του. Το χιόνι έλιωνε πάνω στο γάντι, έλιωνε στον πήχυ και ώς τον αγκώνα που ξεκινούσε απ' την κλειστή πόρτα σχηματίζοντας ένα μαύρο λασπερό χνάρι στο πάτωμα. Μια χούφτα φύλλα ήταν ακόμα κολλημένα στο μάλλινο μανίκι της μπανταρισμένης με εφημερίδες μπλού-

ζας. Κι εκεί τέλειωναν όλα. Έσφιξε την παλάμη και την τράβηξε, ελπίζοντας πως (Επειδή είναι —κοιμάμαι— όλα τους στο μυαλό μου, θα ξυπνήσω και θα θυμηθώ. Όλη μου η ζωή είναι ένα όνειρο, κάπως πρέπει να με λένε) δε θα τέλειωνε εκεί. Μα τέλειωνε· σ' ένα σκούρο κομμάτι κόκαλο, μπερδεμένο με μια τυπωμένη διαφήμιση, χιόνι, αίμα, φύλλα, και λίγη σάρκα. Έδωσε μια σπρωξιά στον κόσμο με τα πόδια του και σηκώθηκε. Δεν ονειρευόταν αυτός. Ναι. Τα είδε όλα — όλη την αλήθεια, όλη την πραγματικότητα. Δεν ήξερε πώς, αλλά τα καταλάβαινε όλα. Πέταξε το κουτσουρεμένο του χέρι πάνω από την πλάτη του, κι άνοιξε την πόρτα ξανά. Ναι, ο αέρας, το χιόνι, τα φύλλα, όλα είχανε φύγει. Έξω βρισκόταν μόνο αυτός. Έπιανε τον κολοβό του αγκώνα και τον κοιτούσε ψιθυρίζοντας τ' όνομά του. Χα! Το ξέρε, το ξέρε πως είχε ένα όνομα! Αυτό — πάντα αυτό ήταν! Ένα μόνο δεν ήξερε: πως είχε δύο εαυτούς. Μα θα τέλειωνε όπου να τ' αν και τούτη η ιστορία. Ναι. Εκείνη η κολοκύθα, η μισοαδειασμένη σακούλα με τα μεγάλα μάτια (Με ονειρεύεται, αυτή με ονειρεύεται) άνοιγε το στόμα της —έμοιαζε με χοάνη· όχι: μ' αυτό που βγάζει τον κιμά ο χασάπης— κι έτρωγε τον άλλο του εαυτό σιγά-σιγά, με μεγάλες μπουκιές. Την έβλεπε να τον καταπίνει —εκείνος ακόμη ψιθύριζε τ' όνομά τους— και να μεγαλώνει με κάθε κομμάτι που κατέβαζε. Τελευταίον έφαγε και τον κομμένο αγκώνα, κι έπειτα στράφηκε προς το μέρος του. «Ξέρω πώς με λένε», της είπε. Εγώ όχι, απάντησε η σακούλα. Βοήθησέ με να μάθω. Όλα είναι τόσο σκοτεινά μέσα μου. Άνοιξε το στόμα της ξανά και σύρθηκε προς το μέρος του.}

Θυμήθηκε. Το παιχνίδι και το φαγητό το βοήθησαν να θυμηθεί. Ναι. Είχε αφήσει μισοτελειωμένο κάτι. Το

τελευταίο του όνειρο. Θυμήθηκε. Δεν ήταν έτσι πάντα. Κι ούτε άφησε μόνο του στη μέση το τελευταίο όνειρο. Ήξερε πιοι τον εμπόδισαν να το τελειώσει. Χαμογέλασε πλατιά. Και φεύγοντας από το άδειο παγκάκι, γλιστρώντας πάνω στο παγωμένο χαρτοκιβώτιο, θέλησε να γελάσει. Όλα, όλα, όλα τα όνειρα τελειώνουν όταν πρέπει να τελειώσουν. Σύρθηκε μέσα στο πάρκο ξέροντας πού έπρεπε να πάει. Στιγμή τη στιγμή, σερνόταν και πιο γρήγορα.

Ο αστυνομικός μέσα στο περιπολικό άνοιξε τα μάτια και κοίταξε προς τη μεριά του αλήτη που κοιμόταν στην άκρη του πάρκου. Αλλά όχι· όχι, είχε φύγει. Είχε παρατήσει τα χαρτόνια του πεταμένα χάμω κι έφυγε. Τελικά, τον είχε πάρει. Ήταν πτώμα στην κούραση, και δεν άντεχε το ξενύχτι δπως παλιά. Σύνταξη, σκέψη, φτηκε. Πρέπει να πάρω σύνταξη. Φτάνει, φτάνει πια. Οχ, θε μου, πώς περνάνε έξι χρόνια ακόμα; Πώς είναι δυνατό να περάσουνε έξι χρόνια κι εκείνος να τ' αντέξει; Ω, πόσο δύσκολα περνάει ο καιρός! Και τα μάτια του κλείνουν πάλι. Ο αλήτης είχε φύγει μακριά του, είχε γίνει ένα με τη νύχτα. Τα χαρτόνια του κυλιόντουσαν χάμω — σκουπίδια. Κι εκείνη την άδεια μαύρη σακούλα την παρασέρνει ο άνεμος. Κι όμως... κι όμως... Δε φυσούσε. Όταν θα επέστρεφε από τη φίλη του ο πιτσιρίκος ο συνάδελφός του θα του έλεγε να μαζέψει τα σκουπίδια. Αυτό θα του έλεγε. Τώρα όμως ήθελε να κοιμηθεί. Για να περάσει ευκολότερα ο καιρός. Τώρα θα ξανακοιμόταν λιγάκι.

Εδώ ήταν. Όλα είχαν ξεκινήσει και τελειώσει εδώ. Στον — στον έκτο όροφο. Ναι. Εκεί. Μαζί της. Μαζί της. Σύρθηκε στη σκοτεινή είσοδο γλιστρώντας κάτω

από την κλειστή πόρτα. Συγκέντρωσε ξανά το σώμα του —ήταν πιο μεγάλο τώρα, πιο... πιο εξελιγμένο— και κοίταξε με τα μεγάλα του μάτια τις σκάλες στο βάθος. Αρχισε να τις ανεβαίνει σκαλί το σκαλί, αναμασώντας μέσα του τις σκέψεις των δύο πλασμάτων που είχε φάει. Ήταν ωραίο, ήταν δημιουργικό να χτίζει το δικό του παρελθόν απ' αυτά που ήξεραν τα άγνωστά του παιχνίδια. Εκείνη... το σπίτι τους... το βιβλίο... κι εκείνο... εκείνο το σκοτεινό χτύπημα στο πίσω μέρος του κεφαλιού του. Και μετά το βούλιαγμά του στα μαύρα νερά. Το ροκάνισμα των ποντικών. Η σάρκα του που έφευγε, ξεκολλούσε και σάπιζε, λιγοστή πάνω στα κόκαλά του. (Άλλοι δυο όροφοι.) Έπειτα έφυγαν κι αυτά. Μες στο σκοτάδι, που κάθε στιγμή γινόταν όλο και πιο μαύρο, όλο και πιο θλιβερό. Μέχρι που μέσα του έλαμψε εκείνο το λευκό, μικρό, απειροελάχιστο άσπρο φως. Μέχρι που η γλίτσα του υγρού υπόγειου κόσμου του μαζεύτηκε πάνω στο λίγο, στο ισχνό, ανύπαρκτο απομεινάρι του. Και μέχρι που το φως χύθηκε όλο στη μάζα του και το τύφλωσε. Σήμερα; Χθες; Παλιά; Δεν ήξερε. Αλλά απόψε άρχισε πάλι. Γέλασε. (Άλλος ένας· φτάνει.) Ζει ξανά. Θυμάται, ξέρει, συνεχίζει — ξανά. Νά η πόρτα. Ω, η πόρτα, η πόρτα! Κάτι λέει σ' εκείνη τη σιδερένια ταμπέλα. Ονόματα, ονόματα. Ναι —αχ—, ναι, κοίτα, κοίτα, τ' όνομά της, τ' όνομά της, και τ' όνομα εκείνου τού — αχ, το 'ξερε, τελικά το 'ξερε, το είχε καταλάβει πολύ καιρό πριν, όταν εκείνη άρχισε ν' αλλάζει —θυμάται— απέναντί του, να γελάει με τα πράγματα που ώς τότε έλεγε ότι αγαπά —τα δικά του πράγματα— και να της ξεφεύγουν λόγια για κείνον — τον... τον ατάλαντο, τον ανύπαρκτο. Της τα είχε πει —τώρα θυμάται— όλα για δαύτον. Ότι... ότι... Όλα, όλα. Δεν τον πίστευε, δεν τον πίστεψε στιγμή. Α, ναι: τα είχε πει και σ' εκείνον. Σ' εκείνο το άδειο πλάσμα. Τα χαρτιά σκόρπισαν στο

πάτωμα, και το γεμάτο τασάκι έπεσε με θόρυβο γεμίζοντας παντού γόπες και κομμάτια πηλού. Τα δάχτυλά του σφίχτηκαν πάνω στο μαρμάρινο πρες-παπιέ, και μετά το μέτωπο του τέρατος έγινε κόκκινο. Έσκυψε από πάνω του και σήκωσε το χέρι του ξανά — κι ήρθε το σκοτάδι. Μετά, το βούλιαγμα. Και μετά τα πεινασμένα τρωκτικά των υπονόμων. Και τώρα ήταν εδώ, πίσω (γλίστρησε κάτω από την πόρτα κρυφογελώντας), γιατί τα πράγματα πρέπει να τελειώνουν όταν έχουν κάποιο λόγο να τελειώσουν.

Κοίτα τους: κοιμούνται. Μμμ... κι αυτό νυστάζει. Νυστάζει πολύ. Κι έχει μια πελώρια όρεξη για παιχνίδι. Πιο πολύ για παιχνίδι παρά για οιδήποτε άλλο. Δε θέλει να φάει, ας πούμε. Όχι ακόμη, τουλάχιστον. Τώρα, αμέσως τώρα, θ' αρχίσει το παιχνίδι. Κοίτα πώς. Στέλνει ένα μακρύ κομμάτι του στο πρόσωπο του άντρα. Α, στο μέτωπό του έχει μια λευκή ουλή. Τη βλέπει κάθε φορά που ξυρίζεται και θυμάται. Και τώρα τον τρώει. Πρέπει να την ξύσει. Τίποτε, επιμένει να τον τρώει. Την ξύνει. Τίποτε. Ανοίγει τα μάτια. Α!

{Τι 'ν' αυτό; Εδώ — εδώ ήταν που— Όχι, όχι, δεν είναι δυνατόν. Το... το... Μα έχουν περάσει μήνες και— Όχι, δεν είναι δυνατόν. Κοιμόμουν και... κι έχουν περάσει τόσοι μήνες. Όχι, να βγω — να βγω από 'δω και να θυμηθώ. Χριστέ μου, δε μπορώ να κουνηθώ! Τα χέρια μου! Τα— Είναι δεμένα με αλυσίδες στον πέτρινο τοίχο! Ποιος μιλάει; Πού είσαι; Βοήθεια! Με δέσανε! Μ' έχουν δεμένο, βοήθεια! Χριστέ μου βοήθεια! «Αγάπη μου;...» Εσύ... Πού είσαι; Δε σε βλέπω. Έχει σκοτάδι, βοήθησέ με. Είμαι — είμαι στον υπόνομο. «Αγάπη μου, γιατί φωνάζεις; Γιατί κάνεις έτσι;» Σώσε με... σε παρακαλώ... Κάτι... κάτι ανεβαίνει πάνω μου... έχει πόδια, είναι — ΣΩΣΕ ΜΕ!

«Μυμ... Μωρό μου... Ξέρεις κάτι; Είμαι πολύ απασχολημένη τώρα με τόσα άλλα προβλήματα. Ω, να ’ξερες τι έχω μέσα στο κεφάλι μου! Σχέδια, σχέδια, σχέδια. Ξεφορτώθηκα τον πρώτο, αλλά τώρα πρέπει ν’ απαλλαγώ κι από σένα. Και μετά... α, μετά είναι πάλι όλες αυτές οι διαδικασίες, ξέρεις... Η αστυνομία, οι δίκες, οι συγγενείς, οι συμβολαιογράφοι... Ένα σωρό σκοτούρες, ένα σωρό προβλήματα. Μη μου βάζεις κι άλλα, σε παρακαλώ. Αφέσου σ’ αυτά. Δεν είναι δύσκολο. Κοίτα: σκέψου κάτι άλλο — λιβάδια, παπαρούνες, τον καλό Θεό, ένα βιβλίο που διάβασες μικρός, κάποιον πίνακα που σ’ αρέσει. Κάτι. Σκέψου κάτι άλλο. Εκείνα θα δουλέψουν ήσυχα και μεθοδικά. Ξέρουν τι κάνουν, και το κάνουν γλυκά. Ο θάνατος θα έρθει χωρίς να το καταλάβεις. Λίγος πόνος μόνο, και μετά θα σε τυλίξει το αίμα σου, γλυκό, βαρύ, πηχτό. Είναι ο θάνατος. Ο θάνατος είναι βελούδινος. Μη φωνάζεις, μην πονάς. Άσε τα ποντίκια ήσυχα». Γιατί μου το κάνεις αυτό; Σ’ αγαπούσα τόσο... Γιατί; Δεν τον σκότωσα εγώ, δεν ήθελα να τον σκοτώσουμε. Έπρεπε να τον πετάξουμε εδώ στον υπόνομο για να μην τον βρουν, για να μη σε πειράξει κανείς... Και μ’ αγαπάς, πες μου ότι μ’ αγαπάς. Πες μου — πες μου ότι δε μ’ αγαπάς τουλάχιστον. Πες το μου! Ότι μου ’λεγες ψέματα, ότι ήμουν τυφλός! Πες μου! «Στ... όκου τα: είναι μικρά, ακούς τα ποδαράκια τους; Τρέχουν επάνω σου και σε μυρίζουν. Τα νιώθεις; Όπου να ’ναι θ’ ανοίξουν τα στόματά τους για να σε δοκιμάσουν. Δεν έχουν ξαναφάει τέτοια τροφή! Μυ... θα τους αρέσεις, να δεις. Έλα, σταμάτα να τρέμεις. Τ’ ανησυχείς. Γίνονται πιο επιθετικά έτσι. Γίνονται άγρια. Νά! Δε σ’ το ’λεγα; Βλέπεις; Θ’ αρχίσουν από τα πόδια σου. Από τις πατούσες. Τα νιώθεις; Όχι ακόμα, ε; Έτσι πρέπει. Θα τα νιώσεις σε λιγάκι. Τώρα θα μουδιάσεις μόνο. Και θα θέλεις ίσως να ξυστείς μια στάλα, μόλις περάσει το πρώτο

μούδιασμα. Όμως σε καταπίνουν αμάσητο, και δε θα χεις τίποτα να ξύσεις σε δυο λεπτά. Αφέσου, αγάπη μου, αφέσου. Σ' αγαπώ. Δε σ' αγαπώ. Σ' αγαπώ. Δε σ' αγαπώ. Αφέσου, μην τα πληγώνεις. Πληγώνεις το θάνατο». Πονάω. Πονάω. Πονάω. Πονάω. Πονάω. Χτύπα — σκό...σκότωσέ με — πονάω σκότωσέ με. Σκότωσέ με τα πόδια μου έφυγαν το αίμα μου πονάω σκότωσέ με. Άααα}

αααα!»

Η γυναίκα πετάχτηκε απ' το κρεβάτι κι έπεσε στο πάτωμα. Είχε δει, είχε προλάβει να δει κάτι, και ο εγκέφαλός της έδωσε μια βιαστική, μια επείγουσα διαταγή στους μυς και στα νεύρα της να την απογειώσουν και να τη ρίξουν κάτω από το κρεβάτι. Έμεινε κει για λίγο με τα μάτια σφαλισμένα. Αλλά η κραυγή συνεχίστηκε. Η κραυγή συνεχίζόταν, και τώρα έπρεπε να δει, και να δει καλά, τα πάντα. Ό,τι και να σήμαινε αυτό.

Γαντζώθηκε από το στρώμα κι ανασηκώθηκε. Έβγαλε μόνο το μισό της πρόσωπο πάνω από το πρόπτετασμα που την είχε συμπονέσει για λίγο. Είδε. Ήταν εκείνος. Ήταν ο άνθρωπος που λάτρευε. Κι ήταν μόνο ο μισός. Τώρα πια δε φώναζε, δεν ούρλιαζε, κοιτούσε μόνο το αίμα που έφευγε μέσα από τα κουτσουρεμένα του πόδια και τρελαίνόταν, έβλεπε τη ζωή να χύνεται με πόνο από μέσα του και τρελαίνόταν, και πέθαινε τρελός.

Άνοιξε το στόμα της για να φωνάξει. Δε φώναξε όμως. Δεν υπήρχε τρόπος για να το κάνει. Υπήρχε κάτι άλλο εκεί. Στον τοίχο. Κολλημένο επάνω του. Έμοιαζε με το μουσαμά μιας πολυκαιρισμένης μαύρης ομπρέλας. Αλλά είχε μάτια. Μεγάλα, γουρλωμένα μάτια. Και στόμα. Την κοιτούσε χαμογελώντας. Έπειτα — ο μισός άντρας στο κρεβάτι τίναζε τα χέρια του και κάτι

ψιθύριζε — τα μάτια έκλεισαν. Το πλάσμα κοιμήθηκε. Ονειρεύτηκε. Και την κάλεσε στο όνειρό του.

{ Ήταν γυμνή, δίπλα στη θάλασσα. Το κύμα έσκαγε δυο βήματα μακριά απ' τα πόδια της και την πιτσίλι-ζε. Ο ήλιος έκαιγε πάνω από το κεφάλι της. Ήταν με-σημέρι. Η καλύβα τους, στα δεξιά, πίσω από τα πέ-ντε μικροσκοπικά πλατάνια, έμοιαζε όπως ακριβώς την είχαν αφήσει πριν από — πόσο; — έξι-εφτά καλο-καίρια. Τα μαραμένα λουλούδια στο παρτέρι, ο σωρός από τα φύκια που μάζευε εκείνος για να ξεμουδιάσει, όπως έλεγε, τα δυο τους ποδήλατα δεμένα μαζί στον ξύλινο φράχτη — ώς και η ψησταριά ήταν εκεί, στη θέση της... κι ήταν αναμμένη, με δυο μεγάλα φάρια να σιγουρίζονται πάνω της. Κι ήταν γυμνή! Πώς βρέ-θηκε εδώ; Πότε ήρθαν; Και... με ποιον; Χα! Δεν είχε συμβεί λοιπόν; Τίποτα δεν είχε συμβεί; Τίποτα; Άρα, όλα μπορούσαν να εξελιχθούν διαφορετικά... έτσι; Ναι. Θα — θα του ζητούσε διαζύγιο. Κανονικό διαζύγιο. Θα κατέθετε την αίτηση και θα 'φευγε την άλλη μέρα από το σπίτι. Ναι, ναι, ναι. Αυτό θα έκανε. Χωρίς φωνές, χωρίς φασαρίες, χωρίς... χωρίς τίποτα. Ήταν ανυπό-φορος, δε γινόταν να ζήσει μαζί του ούτε μια ώρα ακό-μη. Ήταν αγδιαστικός. Αυτός και τα χαρτιά του. Αυτός και τα βιβλία του. Κι όμως, δεν είχαν ξεκινήσει έτσι. Αν ήξερε πώς θα εξελισσόντουσαν τα πράγματα, δε θα της περνούσε καν από το μυαλό να τον παντρευτεί. Ήταν σα να παντρευόσουν ένα βιβλίο, ένα χειρόγραφο — ένα στιλό πες καλύτερα. Ο άνθρωπος ήταν τρελός. Γινόταν τρελός· και κάθε μέρα που περνούσε χειροτέ-ρευε. Στην αρχή (στην αρχή-αρχή) μιλούσαν, κι έκα-ναν σχέδια. Κι όλη αυτή η εμμονή του με το γράψιμο της φαινόταν γοητευτική. Ναι, και μάλλον ήταν. Όμως μετά έγινε μανία. Κι η απόρριψή του από τους πάντες

τον έχωνε ακόμη πιο βαθιά στην τρέλα. Για όνομα του Θεού, είχε πιστέψει πως όλος ο κόσμος συνωμοτούσε εναντίον του! Ότι όλοι οι άνθρωποι είχαν εξυφάνει μια τεράστια πλεκτάνη για να μην εκδώσει ποτέ του βιβλίο — επειδή απειλούσε τα συμφέροντά τους, της έλεγε· επειδή απειλούσε τα συμφέροντά τους... Κι έπειτα ήρθε η πρώτη σοβαρή — η πρώτη πιο σοβαρή ηρίση. Όταν έκαψε όλα του τα χειρόγραφα. Έκανε δέκα μέρες να της μιλήσει. Εκείνη σκεφτόταν σοβαρά να καλέσει ένα γιατρό, έναν ειδικό, αλλά δείλιαζε. Δεν ήξερε πώς θα το παιρνε. Κι έπειτα έγινε πάλι όπως παλιά. Σχεδόν φυσιολογικός. Αρχισαν να βγαίνουν — πάντα μόνοι, χωρίς φίλους, δεν είχαν φίλους —, να συζητάνε, να μιλούν για το παιδί που ήθελαν κι οι δύο. Κι έπειτα... έπειτα άρχισε ξανά. Κλείστηκε στον εαυτό του, στο γραφείο του, κι έγραφε. Έγραφε συνέχεια. Σελίδες, σελίδες, σελίδες. Ένα ολόκληρο φέρετρο από γραμμένες σελίδες. Τι να κανε; Τι παραπάνω μπορούσε να κάνει; Βγήκε μια φορά με τον — Α, δε μπορούσε, δεν ήταν δυνατό να τον θυμάται — να θυμάται τα πόδια του, εκείνο το όνειρο, το αίμα και — Όχι, δεν ήθελε να τον θυμάται. Μονάχα... Ναι, είχε προσπαθήσει να του το πει, να τον προειδοποιήσει. Να του πει ότι θα έφευγε, ότι δεν ήταν κανονικός, ότι την πέθαινε αυτή η κατάσταση... Λόγια... Αλλά δεν άκουγε. Δεν της έδινε σημασία, δεν υπήρχε πια για κείνον. Κι ήρθε η μέρα που... Πώς έγινε; Γιατί; Χριστέ μου, την είχε φέρει ώς το σπίτι, δεν ήταν η πρώτη φορά που την έφερνε σπίτι, αλλά εκείνη τη μέρα τους είδε. Έκανε σαν τρελός — έλεγε απίθανα πράγματα. Ότι ήθελαν να του κλέψουν το μυθιστόρημά του, ότι θα τον σκότωναν για να του το πάρουν και να το πουλήσουν, ότι... Μετά όλα έγιναν γρήγορα. Πιο γρήγορα απ' όσο μπορούσε να το θυμηθεί. (Μα τώρα γιατί είμαι γυμνή, εδώ, σ' αυτό το μέρος, γιατί; Γιατί;) Τον χτύπησε, κι

άκουσε εκείνο το κρακ πίσω στο κεφάλι του, και κατάλαβε. Μετά... Μετά δεν ήξεραν, δεν ήξεραν τι να κάνουν. Η ιδέα του υπονόμου τής ήρθε ξαφνικά, έτσι όπως συζητούσαν πάνω από το πτώμα του. Έκαναν κάτι έργα εκεί, κι είχαν ανοίξει ένα φρεάτιο... και το είχαν αφήσει ανοιχτό... μέρες τώρα... Τον κατέβασαν τη νύχτα, τυλιγμένον σε μια κουρτίνα. Ήταν δύσκολο, απίστευτα δύσκολο. Τους γλιστρούσε συνεχώς από τα χέρια, και τ' αυτοκίνητα, αν και λίγα, έμοιαζαν να τους δείχνουν με το δάχτυλο όταν περνούσαν από κοντά τους. Κι όλη εκείνη η βρόμα, η αποφορά... Έβλεπαν λίγο, ελάχιστα, και χρησιμοποιούσαν το φακό μονάχα κάθε ένα-ενάμισι λεπτό, ακόμα και μέσα στο τούνελ. Έπρεπε να προχωρήσουν πολύ για να μην τον βρουν γρήγορα, για να μην τον βρουν ποτέ. Και προχώρησαν. Μέσα στην αποσύνθεση και στα σουρσίματα των αρουραίων. Το ρολόι τούς προειδοποίησε πως δε θα προλάβαιναν να γυρίσουν και να βγουν προτού επιστρέψουν οι εργάτες, και τον άφησαν πλάι σ' έναν τοίχο που έμοιαζε χτισμένος μιαν άλλη εποχή, παλιά, παλιά, πριν την πόλη. Είχαν κατέβει πολύ βαθιά κι έπρεπε να βιαστούν. Όλα... όλα θα άλλαζαν, τίποτε (Και τώρα όλα δεν έχουν αλλάξει; εδώ; εδώ;) δε θα τους συνέβαινε, θα λεγε ότι έφυγε, ότι έφυγε χωρίς ν' αφήσει καν ένα σημείωμα. Κι ότι αυτή χάρηκε που την είχε αφήσει. Ναι, θα λεγε τη μισή αλήθεια για να γίνει πιστευτή, κι ίσως, ίσως να την πίστευαν όντως τελικά... Οι γείτονες στάθηκαν με το μέρος της όταν έγιναν οι ανακρίσεις, και το θέμα έκλεισε πιο γρήγορα απ' όσο ήλπισαν ποτέ τους. Ήρθε να μείνει μαζί της, κι ήταν—Θεέ μου, ήταν ευτυχισμένη, σαν άνθρωπος που λίγο πριν να πεθάνει από καρκίνο τού λένε ότι δε μπορούν να εντοπίσουν ούτε μια κύστη μέσα του, ότι η χημειοθεραπεία πέτυχε, ότι όλα ήταν ένα όνειρο... Ναι, όλα ήταν ένα όνειρο. Τώρα βρισκόταν εδώ, στο παλιό τους

εξοχικό, σ' εκείνο το καλύβι που άρεσε και στους δύο τους όταν ακόμα δεν είχε τρελαθεί εκείνος. Όλα ήταν ένα όνειρο, ναι. Όπως— Γεια σου. «Γεια— Τι;» Τι; Τι; Τι, αγάπη μου; «Ποιος είσαι; Ποιος είσαι;» Ποιος είμαι, αλήθεια; Ποιος είμαι, αγάπη μου; «Εσύ... Αχ, εσύ... Πού — πού είσαι;» Στο νερό. Νομίζω πως είμαι στο νερό. Ξέρεις... Ξέρεις, το αποχετευτικό δίκτυο... Ξέρεις τι πράγμα είναι αυτό το αποχετευτικό δίκτυο; Απίστεντο, απίστεντο πράγμα. Όλος ο κόσμος είναι τρύπιος από κάτω κι επικοινωνεί με υπονόμους και σήραγγες. Η θάλασσα τα ενώνει όλα. Είναι απίστεντο, αλλά έτσι είναι. Είμαι στη θάλασσα, αλλά δεν είμαι κιόλας. Είμαι γύρω σου, είμαι πάνω σου κι είμαι στην υγρασία ολόγυρά σου. Αγάπη μου. «Δε σε βλέπω». Δεν έχω τίποτα για να με δεις. Δεν είμαι τίποτα. Έχω γίνει νερό. Κι είμαι παντού σε σένα. Σ' αγαπώ. Μου 'λειψες. «Και... κι εμένα. Μου 'λειψες πολύ. Αλήθεια σου λέω. Όλον αυτό τον καιρό—» Σώπα, σώπα. Σώπα. Μη μιλάς. Σώπα. Πες μου. Πες μου χωρίς να μιλάς. Πες μου για μένα. Πες κάτι για μας τους δύο. Τι είμαστε; Γιατί γίναμε έτσι; Γιατί με σκότωσες; Γιατί δε με πίστεψες; Γιατί δε με πίστεψες ποτέ; Τι ήμουν; Γιατί με σκότωσες; Γιατί με σκοτώσατε και με πετάξατε εκεί; Ω, ω, ω, το σκοτάδι, το σκοτάδι! Το σκοτάδι ήταν μαύρο... και τα ποντίκια... μαύρα κι αυτά. Κι ο πόνος, και το σκοτάδι, και το μαύρο νερό... Να σε λιώνει λίγο-λίγο. Μμμ... Πες μου κάτι. Πες μου κάτι, μη μ' αφήνεις να μιλάω μονάχα εγώ. Μην τρομάζεις. Μη μιλάς. Πες κάτι. Μην ανοίγεις το στόμα σου. Γιατί δε μ' άφησες να το τελειώσω; Ξέρεις τι απέγινε το χειρόγραφό μου, αλήθεια; Τι; Το πετάξατε; Το χρησιμοποίησε εκείνος; Ε; Το κάψατε, γράψατε από πίσω του, το κάνατε κομματάκια, το φίξατε κι αυτό

στον υπόνομο; Πες. Πες. «Είναι στο σπίτι—» Πάλι! Μη μιλάς! Δε θέλω ν' ακούω τη φωνή σου. Είμαι νερό. Ήθελα να γράφω όνειρα γι' αυτούς που θέλουν να ονειρεύονται. Ήθελα να γίνω ο ύπνος τους, η ζωή τους, να τους μάθω να ονειρεύονται. Ήμονν το όνειρο του κόσμου, κι εσείς με βούλιάξατε στο νερό. Στο νερό... Τώρα είμαι εγώ το νερό. Θέλω να παίξω μ' αυτό που μ' αρέσει. Θέλω να φάω, να τραφώ... γιατί είμαι νερό μόνο. Θέλω να 'ρθώ ξανά πίσω. Θυμάσαι; άφησα κάτι στη μέση. Α, ούτε καν στη μέση: σχεδόν τελείωσα. Ακούς; Σχεδόν τελείωσα. Σχεδόν τελείωσα. Ξέρεις τι σημαίνει τέλος; Ξέρεις τι πά' να πει; Είναι σπουδαίο πράγμα το τέλος. Αν δε το 'χεις, δεν έχεις τίποτα. Δεν υπάρχει τίποτα. Ένα βιβλίο χωρίς τέλος... Τι είναι ένα βιβλίο χωρίς τέλος; Τίποτα. Τίποτα. Τίποτα. Δεν είναι τίποτα. Πάμε, πάμε. Πάμε πίσω. Βιάζομαι, θέλω. Το είδε να βγαίνει μέσ' από τις ψεκάδες της θάλασσας και να χώνεται μέσα της. Την τύλιξε μέχρι τη μέση, μέχρι το γυμνό της στήθος. Η καλύβα έγινε κομμάτια, και για πρώτη φορά, καθώς προσπάθησε να βγάλει από μέσα του το ένα της χέρι, είδε τι ψηνόταν πάνω στη μισοσβησμένη θράκα. Θέλησε να ουρλιάξει, γιατί τα καμένα πόδια μύριζαν μέσα στο κεφάλι της. }

Άφησε τον αέρα να βγει από τα πνευμόνια της μόνος του. Άκουγε τον εαυτό της να ουρλιάζει, προσπαθώντας να φύγει, να σβήσει, να γίνει αέρας κι εκείνη, και να ξεφύγει μ' ένα ουρλιαχτό. Δεν τα κατάφερε. Και δεν ήταν τρέλα αυτό. Αυτό δεν ήταν τρέλα. Ήταν η ζωή της. Φύτρωνε από μέσα του πια, κι έπρεπε να το δεχτεί. Το κεφάλι, οι ώμοι, το στήθος, το ένα χέρι. Η υπόλοιπη βρισκόταν μέσα του, κι εκείνο το μέσα ήταν μαύρο, κολλώδες και ζωντανό. Ήταν εκείνος. Μια

αναδευόμενη μαυρίλα. Το κεφάλι του είχε δυο μεγάλα μάτια που τώρα δεν έδειχναν να κοιτάζουν, κι ένα στόμα που χαμογελούσε. Μέσα σε δυο του πλοκάμια κράτηγε μια κάλλα χαρτί κι ένα στιλό. Χαμογελούσε. Ήταν η ζωή της. Δεν ήταν τρέλα. Γύρω της, το γραφείο του. Ήταν η ζωή της. Εκείνο χαμογελούσε. Και μίλαγε. Μίλαγε σε κείνην. Της έλεγε κάτι, δεν ήταν τρελή, δεν πέθαινε, ήταν η ζωή της, τα πάντα ήταν η ζωή της. Της έλεγε. Βοήθησέ με, της έλεγε, βοήθησέ με, αγάπη μου. Έλα, εγώ έχω ξεχάσει, εγώ ήμουν νερό τόσο καιρό. Βοήθησέ με. Θα το χεις διαβάσει, δε μπορεί. Θα το χεις διαβάσει. Πες μου, πες μου. Βοήθησέ με, αγάπη μου. Πες μου. Πες μου. Έχεις καμιά ιδέα για το τέλος;

18.

Τυφλό σύστημα

Τα γάντια του έμοιαιζαν ξύλινα έτσι όπως έτριβε τα χέρια του πάνω από τη σόμπα. Σχεδόν αγκάλιαζε μ' όλο του το σώμα εκείνο τον τεράστιο λέβητα που 'πιανε ένα μεγάλο μέρος της ταβέρνας, μα χωρίς και να καταφέρνει να τη ζεστάνει ολόκληρη. Ήμασταν όλοι μαζεμένοι γύρω του, και μερικοί δεν είχαμε βγάλει ακόμα τα παλτά μας — ήταν ένα ασυνήθιστο κρύο το αποφινό, γι' αυτό κι ο γέρος ταβερνιάρης —ο Φαλάκρας, για τους γνωστούς, όλους μας δηλαδή—, πριν πάρει παραγγελία, κέρασε ένα γύρο κονιάκ. Τελικά δε θα παραγγέλναμε τίποτα εκείνη τη νύχτα, που 'μελλε να τραβήξει αρκετά σε μάκρος και να ποτιστεί με μπόλικα μπουκάλια κονιάκ — όχι καμιάς αξιόλογης μάρκας, δυστυχώς, αν υποθέσουμε ότι κάποιος απ' την ολιγοπρόσωπη παρέα μας είχε τίποτα ιδιαίτερα γούστα.

Δεν τον είχαμε ξαναδεί, η αλήθεια· όμως γρήγορα, πολύ γρήγορα, βρεθήκαμε όλοι να τον ακούμε προσηλωμένοι, και ελάχιστες ήταν οι φορές που τον διακόψαμε στην αφήγησή του. Σε μια παρέα συγγραφέων

(βάλτε μόνοι σας εισαγωγικά στη λέξη αν δε σας αρέσει έτσι γυμνή) τα θέματα προς συζήτηση — και μάλιστα μιας παρέας που έχει το καταραμένο προνόμιο να συναντιέται κάθε μέρα, την ίδια ώρα και στο ίδιο μέρος — οτιδήποτε άλλο παρά γύρω από βιβλία και συγγραφείς είναι. Παρ' όλ' αυτά, θες δε θες, εκείνη την παγωμένη νύχτα μιλούσαμε για συγγραφείς, και ειδικότερα για τους τρόπους και τα μέσα γραφής που προτιμούσαν.

Ο Ν.Π. δήλωσε κατηγορηματικά πως του χρειαζόταν απλώς ησυχία κι ένα μολύβι, ενώ ο Κ.Τ. διηγήθηκε ανέκdotα με γνωστούς πεζογράφους και τα ταλαιπωρημένα τους χειρόγραφα. Ο Ι.Β. εκθείασε την υπαγόρευση σ' ένα ακούραστο μαγνητόφωνο, όλοι συμφωνήσαμε πως τα κομπιούτερ ήταν ασυζητητή ο χειρότερος τρόπος για να γράψει κανείς κάτι, ένας χιουμορίστας φίλος, μόλις εγώ δήλωσα πως πριν λίγες μέρες αγόρασα μιαν αρχαία, μισοκατεστραμμένη γραφομηχανή απ' τα παλιατζίδικα, είπε πως χρησιμοποιούσε ταυτόχρονα δύο γραφομηχανές γιατί δεν προλάβαινε να αλλάξει χαρτί καθώς έγραφε (είχε εκδώσει μια συλλογή ποιημάτων δύο τυπογραφιών ώς τώρα), όταν ακούστηκε η φωνή εκείνου του ντυμένου αφύσικα βαριά ακόμη και για τόσο κρύο γέρου:

«Να προτιμάτε τα μολύβια, κύριοι — τα στιλό, τις πένες, τους μαρκαδόρους. Μακριά απ' τις γραφομηχανές».

Γυρίσαμε και τον κοιτάζαμε. Καθόταν σχεδόν κολλητά στην τεράστια, πυρωμένη σόμπα. Είχε σηκωμένο το γιακά του — του σκέπαζε όλο το σβέρκο. Τα μαλλιά του ήταν κάτασπρα (σαν ψεύτικα, είχα σκεφτεί), μα, τελικά, δεν ήταν τόσο μεγάλος στα χρόνια, όπως σου 'δινε να καταλάβεις η πρώτη ματιά. Δεν πρέπει να 'χε περάσει τα πενήντα, το πρόσωπό του δεν είχε σχεδόν καμιά ρυτίδα, μα αυτό ακριβώς το γεγονός — τα άσπρα μαλλιά και το αρυτίδωτο πρόσωπο — ήταν

που τον έκανε να μοιάζει πραγματικά μεγάλος, σα να 'χε ο χρόνος καθίσει μ' όλο του το βάρος πάνω στην πλάτη του. Τα ρούχα του δεν ήταν φτωχικά, μόλι που θα μπορούσε εύκολα να περάσει ακόμα και για αλήτης του δρόμου, μα οπωσδήποτε φθαρμένα από τη συνεχή χρήση. Σου 'διναν αυτή την εντύπωση μιας, ανεξάρτητης από τις εποχές, συνεχούς χρήσης. Ήταν παχύς, όχι πολύ, μάλλον εύσωμος από καλοζωία, θα 'λεγες, κι ετούτες οι δυο-τρεις μικροαντιφάσεις επάνω του σε έκαναν να τον κοιτάς, καθώς έστριψε τα άκαμπτα γάντια του πάνω από τη σόμπα, καθώς τα 'φερνε στο στήθος του, μέσ' απ' το παλτό του, για να τρίψει τρέμοντας τα πλευρά του, καθώς μιας κοιτούσε σταθερά μα και μ' ένα βλέμμα... παγωμένο — όλ' αυτά, και μαζί η περίεργη παρέμβασή του στη συζήτησή μιας, μιας έκαναν να τον κοιτάξουμε σα μόλις να 'χε πεταχτεί απ' τον τοίχο ή μέσ' από τη σόμπα, κι ας τον είχαμε όλοι μιας δει με το που μπήκαμε στην υπόγεια νοτισμένη ταβέρνα, που η μόνιμη μυρωδιά της —ένα μίγμα ξινισμένου κρασιού, βαρελίλας, μπόχας απ' τις τουαλέτες με τη σπασμένη πόρτα αλλά και τη γανισμένων εδεσμάτων που δύσκολα ανακάλυπτες σε τέτοιες ποσότητες αλλού— παρέσερνε πολλές γέρικες ψυχές, πολλές μοναχικές γέρικες ψυχές στο κατώι της.

Μας κοιτούσε περιστρέφοντας σχεδόν ερευνητικά εκείνο το γυάλινο βλέμμα (έμοιαζαν τα μάτια του μάτια τυφλού που νομίζεις πως σε κοιτάζει μέσ' απ' τα γυαλιά του) κι ανησυχητικά επαναλάμβανε:

«Μακριά απ' τις γραφομηχανές... μακριά».

«Γιατί δεν έρχεστε στην παρέα μας;»

Του μίλησε ο Ν.Π., ο αρχαιότερος τη τάξει του κύκλου μιας, σέρνοντας μιαν άδεια καρέκλα από ένα διπλανό τραπέζι, άδειο κι αυτό.

«Ελάτε, καθίστε».

Ένα καθαρό βρέθηκε μπροστά στην καρέκλα, ένα

χέρι σήκωσε το μπουκάλι και γέμισε, κάποιος μισοσητώθηκε για να βοηθήσει τον άγνωστο, που φαινόταν κολλημένος για τα καλά στη σόμπα και μάλλον ανήμπορος να σηκωθεί εύκολα. Εντέλει κάθισε ακριβώς απέναντί μου και για μια στιγμή με κοίταξε κατευθείαν στα μάτια. Τώρα, αυτό είναι κάτι που δεν έχω ξεπεράσει· βέβαια, ξέρω πως είναι άσχημο, πως μου κάνει κακό, σε μένα τον ίδιο, εννοώ — μα, πάλι, δε μπορώ, δεν τ' αντέχω τα αμίλητα βλέμματα που απευθύνονται αποκλειστικά στα δικά μου μάτια, με καταλαβαίνετε: κι όταν είναι, τα βλέμματα λέω, ανθρώπου με πείρα, τότε πραγματικά αλαφιάζω. Ευτυχώς, σταμάτησε γρήγορα να με κοιτά με κείνο το βαρύ, άτονο ύφος — σκέφτηκα πως αυτός ο άνθρωπος σταματούσε να ζει πραγματικά όταν δε μιλούσε. Έσκυψε το κεφάλι, ξεκουλουριάστηκε κι έπιασε με τις παλάμες το ποτήρι, και με τις δύο του παλάμες, σα παγωμένος ορειβάτης που αδράχνει ένα φλιτζάνι αχνιστό κακάο. Το 'φερε στα χείλη του και τα 'βρεξε. Έμοιαζε ν' ακολουθεί ένα είδος μυστικιστικής τελετουργίας, ανάμεσα σ' αυτόν και το παλιοκονιάκ του Φαλάκρα, μα πάλι ήταν κρύο, έξω άρχισε να κάνει βροχή, κι αυτός ήταν κατά κάποιο τρόπο κουρασμένος απ' τα ιδιότυπα γηρατειά του. Άφησε κάτω το ποτήρι το κονιάκ, έγλειψε τα χείλη του κι είπε, αργά, πολύ αργά (δε βιαζόταν καθόλου. Ούτε κι εμείς, ομολογώ):

«Ήταν κάποιος που αγαπούσε πολύ τις γραφομηχανές. Συγγραφέας, κι αυτός» —κι έδειξε με το βλέμμα τον Ν.Π., πράγμα που, νομίζω, μας εξόργισε όλους εκτός απ' τον Ν.Π., γιατί μπορεί να μην ήμασταν γνωστοί όσο κι αυτός, αλλά στο κούτελό μας έγραψε με κόκκινα γράμματα ΝΕΟΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ, ΠΟΛΛΑ ΥΠΟΣΧΟΜΕΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ κ.ο.κ.— «και, με τον τρόπο του, με τον δικό του, με τον ολόδικό του τρόπο, καλός συγγραφέας. Κι αγαπούσε πολύ τις γραφομηχανές.

Πρέπει να είχε μπόλικες από δαύτες, γιατί, πού τον έχανες - πού τον έβρισκες, νά σου τον να βγαίνει από ένα παλαιοπωλείο αγκαλιά με την καινούργια του μηχανή που μόλις είχε αγοράσει με τις οικονομίες αρκετών μηνών, ε; Ναι».

Σταμάτησε και με ξανακοίταξε, κι εγώ έντρομος έκανα να κοιτάξω τα παπούτσια μου, μα τελικά ο ξένος απλώς αγνάντευε κάτι που ήταν πολύ μακριά του πια, κι εγώ δεν κινδύνευα. Σκέφτηκα πως αυτή η θορυβώδης μέθυση παρέα σα να περίμενε κατά κάποιο τρόπο τον κουκουλωμένο γέρο, ή σα να έψαχνε, εκείνος, να μας βρει για να πει όσα είχε να πει κι έπειτα να χαθεί, ψάχνοντας για μιαν άλλη σόμπτα — ίσως και για μιαν άλλη παρέα σαν και τη δικιά μας. Μου 'δωσε στιγμιαία την αίσθηση ανθρώπου που επαναλαμβάνει για χιλιοστή φορά την πονεμένη ιστορία του από κάποιον πόλεμο που οι εκάστοτε ακροατές του ήταν πολύ νέοι ή πολύ τυχεροί για να ζήσουν. Αυτή η έφεσή του να διηγηθεί ήταν ίσως και ο λόγος που όλοι μας δεχτήκαμε τόσο εύκολα το ρόλο του. Ήταν ένας παραμυθάς, κι αυτό νομίζω πως το ενστερνιστήκαμε όλοι μας απ' την αρχή-αρχή.

«Μ' είχε φωνάξει κάποτε σπίτι του να τα πούμε, και με την ευκαιρία μού έδειξε κι ένα μέρος από τη συλλογή του. Οι περισσότερες απ' τις μηχανές ήταν άχρηστες, τελείως για πέταμα, κι αυτό το καταλάβαινες και χωρίς να κάτσεις να γράψεις — τους έλειπαν πλήκτρα, από δύο ο κύλινδρος ήταν φευγάτος, τέτοια πράγματα. Λίγες τους είχαν καν ταινία, κι αν είχαν φαινόταν φθαρμένη, σχεδόν κομματιασμένη. Δεν ήταν ωραίο θέαμα. Άλλα δεν του είπα τίποτα, βέβαια, γιατί τον έβλεπα, καταλάβαινα ότι αυτός έτσι τις ήθελε, άφτιαχτες, με καταλαβαίνετε. Και δεν ξέρω, αλλά... πώς το λένε, κάτι μου 'λεγε πως δεν ήτανε και τόσο σωστό να του μιλήσω για τις μηχανές του... άσχημα.

Έδειχνε να τις αγαπάει σα να ’τανε μικρά παιδιά, ή ίσως σκυλιά, δεν ξέρω. Και τελικά, είχα σκεφτεί τότε, γιατί δηλαδή να πρέπει να δουλεύανε οι μηχανές ντε και καλά για να του αρέσουν — ε; δεν του είπα τίποτα κι εγώ. Καθίσαμε, που λέτε, κάπου εκεί κοντά, δηλαδή — τέλος πάντων, όπου και να καθόσουν στο σπίτι του πάντα θα ’σουνα κάπου κοντά στις μηχανές του, ή εκείνες σε σένα... Ναι. Καθίσαμε και μιλούσαμε, ξέρετε, για βιβλία και τέτοια, για κάτι ανθρώπους που ξέραμε κι οι δυο κι είχανε γράψει κατιτί που άξιζε τον κόπο, για κάποιους άλλους που έγραφαν σάχλες, τέτοια. Τον είχα γνωρίσει τυχαία, πρώτη φορά βλεπόμασταν και τα λέγαμε, κι είχαμε πολλά να πούμε, γιατί — αυτό δε σας το ’πα — και σ’ εμένα και σ’ εκείνον άρεσαν οι ιστορίες τρόμου».

Εδώ ακούστηκε ένα γελάκι, και καναδιύ δικοί μου τέλειωσαν γρήγορα-γρήγορα την καζούρα τους, που δεν είχε παρά τον εαυτό μου για αντικείμενο, γιατί ήξεραν καλά πως κι εμένα μού άρεσαν οι ιστορίες τρόμου ή, για ν’ ακριβολογώ, τον τελευταίο καιρό —χρόνια τώρα, δηλαδή— μου άρεσε μόνο η τέχνη του αλλόκοτου, η τέχνη του θαυμαστού και του αλλόκοτου. Ο ξένος δεν το κατάλαβε, τουλάχιστον δεν έδειξε κάτι τέτοιο, μόνο, επωφελούμενος απ’ τη ολιγόστιγμη και χαμηλόφωνη φασαρία —ένα κυματάκι—, ήπιε, όπως και πριν, μια γουλιά από το ποτό του. Κρύωνε ακόμη· δικαιολογημένα, άλλωστε.

«Μιλούσαμε για τέτοια πράγματα, και βέβαια είχαμε πολλά να πούμε, γιατί συνήθως δεν ξέρεις, αν έχεις το ψώνιο, πολλούς σαν και σένα, και τα κρατάς για τον εαυτό σου. Τέλος πάντων... πολλά κρατάμε έτσι κι αλλιώς για τον εαυτό μας, έτσι δεν είναι; Ναι. Μου ’λεγε λοιπόν για κάτι δικά του πράγματα, γιατί, σας το είπα, νομίζω, έγραφε κι αυτός... ναι... για κάτι θέματα που είχε κατά νου. Βέβαια... βέβαια όχι λεπτο-

μέρειες, ή μάλλον μόνο λεπτομέρειες, μη τυχόν και του κλέψω καμιά ιδέα. Όχι» —έκανε απότομα μόλις τον ρωτήσαμε με τα μάτια— «όχι, εγώ δε γράφω. Δηλαδή, κάτι μουτζούρωνα εκείνα τα χρόνια κι εγώ, αλλά τίποτα, ανοησίες, ποτέ δεν κάθισα ν' ασχοληθώ σοβαρά, τελικά... κι έπειτα, ποιος ξέρει άμα θα τα καταφερνα· οπότε, όχι, όχι».

Ναι. Ποιος ξέρει άμα τα καταφέρνει κανείς, τελικά. Αλλά ποιος νοιάζεται, λέω γω.

«Μιλούσε εκείνος, κι εγώ καθόμουν κι άκουγα έναν τύπο να μου μιλάει με μιαν άνεση για κάτι... πράγματα, που ο περισσότερος υγιής κόσμος δε θέλει ούτε να του περάσουν ποτέ απ' το μωλό. Ό, τι έβγαινε απ' το στόμα του ήταν χυδαίο, νοσηρό... πώς να το πω, θυμάμαι να σκέφτηκα κάποια στιγμή ότι ήμουν κι εγώ άρρωστος σαν κι εκείνον που καθόμουνα κι τον άκουγα. Γιατί, δε χωρούσε αμφιβολία, ήταν άρρωστος, δε μπορεί, έλεγα με το μωλό μου, παρά να είναι, ο άνθρωπος, τρελός για να μιλάει έτσι για — όχι για αίμα, όχι... μα για τον τρόπο που κυλάει το αίμα πάνω σε λουριδιασμένες σάρκες, για τον υγρό, σφυριχτό ήχο που κάνει το ανθρώπινο κρέας αν το τραβήξεις όπως τραβάς τη μπανανόφλουδα, έλεγε κάτι κουβέντες από μόνες τους σιχαμέρές... κάτι “ξεκολλημένοι ιστοί”, κάτι “ρουφηχτοί ήχοι”, κάτι — μα τι κάθομαι και λέω;... Ω Χριστέ μου!...»

Έσκυψε το κεφάλι και το πιάσε με τα γαντοφορεμένα του χέρια.

«Κι όλο πέταγε κουβέντες για μηχανές. Για γραφομηχανές. Είχα σταματήσει να καταλαβαίνω αυτά που μου λεγε. Μιλούσε γρήγορα, καμιά φορά μπέρδευε τα λόγια του, πέταγε σάλια, σχεδόν άφριζε σαν από πόθο — μα τι πόθο θα μου πείτε, ε; Τι πόθο, ε;»

Τώρα μιλούσε κι αυτός έντονα, σα να 'χε μπροστά του εκείνο τον τύπο κι άκουγε ακόμα όλες εκείνες τις σάχλες που του βράζανε το αίμα.

«Έλεγε κι έλεγε, κι οι μηχανές του αυτό, κι εκείνο, και τ' άλλο, κι η καλή του η μηχανή, η αγαπημένη του η μηχανή, τον βοηθούσε να τα γράφει αυτά που έγραφε, τον βοηθούσε γιατί εκείνος την πλήρωνε, μ' ακούτε; την πλήρωνε! Και ξέρετε με τι; Ξέρετε με τι την πλήρωνε την κωλομηχανή του;»

Εκείνη τη στιγμή ήρθε κοντά στο τραπέζι ο Φαλάκρας, που, μολονότι συνηθισμένος σε υψηλούς τόνους, κατάλαβε πως ο τύπος ήταν κομμάτι άρρωστος. Κοίταξε τον Ν.Π. ερωτηματικά, και μόνο όταν εκείνος τον καθησύχασε μ' ένα χαμόγελο επέστρεψε στην κουζίνα του, αφήνοντας, δύμας, πρώτα ένα ακόμη μπουκάλι κονιάκ στο τραπέζι — στο προηγούμενο δεν είχαν απομείνει παρά δύο δάχτυλα. Έβαλα στο ποτήρι μου και τράβηξα μια γουλιά που με πίκρανε. Οι άλλοι κοιτούσαν τον παράξενο τρελό με, νομίζω, συμπάθεια, αλλά και μ' ενδιαφέρον, δεν ξέρω γιατί...

«Να σας πω εγώ με τι την πλήρωνε...» συνέχισε απτόητος εκείνος. «Με αίμα την πλήρωνε». Κανέίς μας δεν το σχολίασε. Ο ξένος μάς κοίταξε έναν-ένα, μια δεξιά και μια αριστερά, τυφλά, σα να παρακολουθούσε το πέταγμα μιας μπάλας του τένις σε αργή κίνηση. Το βλέμμα του είχε κάτι πρόστυχο, κάτι... — ανατρίχιασα όταν πέρασε σα καυτό χάδι από πάνω μου. «Με αίμα. Κι άμα γελάτε μ' αυτό, σταματήστε: είναι καλό να πιστεύει κανείς... καμιά φορά πρέπει να πιστεύει κανείς... σε πράγματα...»

Και νά το πάλι: είχα τη μόνιμη εντύπωση πως απευθυνόταν σε μένα — αποκλειστικά σε μένα, κι ας μη με κοιτούσε συνέχεια. Μα πόσο συχνά ένιωθα εκείνα τα παγωμένα μάτια, εκείνα τα τρελά μάτια, επάνω μου! Λες και... Όμως μιλούσε:

«Στην αρχή τίποτε δε συνέβαινε, ε; Αλλά μετά άρχισε: κι έπεισε πάνω του σα βαριοπούλα σε καρφίτσα. Έγραψε, μου 'λεγε μέσες-άκρες — και δεν καταλάβαι-

να αν μιλούσε για μια δική του ιστορία ή αν τα πίστευε όλ' αυτά —, κάτι καλό — μου το τόνισε αυτό. Ήταν, λέει, πραγματικά καλό, και το κατάλαβε μόνο αφού το 'χε τελειώσει. Το διάβαζε στο χρεβάτι του — ή ο ήρωας ενός διηγήματός του το διάβαζε στο χρεβάτι του, τέλος πάντων —, όταν είδε το χαρτί της γραφομηχανής που κρατούσε να ματώνει... Το αίμα, μου είπε, ξεκίναγε από έξω και κυλούσε προς το κέντρο της κόλλας. Πετάχτηκε από κει που καθόταν και πέταξε κάτω όλο το χειρόγραφο. Και τότε κατάλαβε: όταν ένιωσε πόνους στα δάχτυλα. Έφερε τα χέρια του μπροστά στα μάτια του και είδε ότι οι άκρες από τους δύο δείχτες ήταν ματωμένοι — κι όχι μόνο αυτό: φαινόντουσαν, μου είπε, σα μασημένοι, σα να τους είχε κρατήσει μες στο νερό για ώρες και μουλιάσανε. Κι έτρεχαν ακόμα τα αίματα καθώς κοιτούσε τα χέρια του, κι έσταζαν στο σκορπισμένο στο πάτωμα χειρόγραφο, που 'χε ποτίσει όπως το κρατούσε τόσην ώρα. Αμέσως, μου είπε, σκέφτηκε τη γραφομηχανή. Πήγε στο τραπέζι που χρησιμοποιούσε για να γράφει. Κάθισε στην καρέκλα του κι άπλωσε για να πιάσει μια λευκή κόλλα. Τότε, λέει, αισθάνθηκε κάτι σα τρέμουλο, ένα μικρούτσικο σεισμό που έμοιαζε να προέρχεται από κείνην. Έβαλε την κόλλα στον κύλινδρο και χτύπησε ένα πλήκτρο. Ή, καλύτερα, πήγε να χτυπήσει ένα πλήκτρο. Γιατί, μόλις πλησίασε τον ματωμένο του δείχτη στο πληκτρολόγιο, το κάππα όρμησε στο δάχτυλό του και του το δάγκωσε. Άνοιξε ένα στόμα μικρό σα παρονυχίδα αλλά αστραφτερό από τα δόντια και τον δάγκωσε. Μαζί μ' αυτό, άκουσε καμιά δεκαριά χτυπήματα πάνω στον κύλινδρο, πάνω στο χαρτί του, και καθώς πεταγόταν απ' την καρέκλα του είδε δυο λέξεις να 'χουν γραφτεί — κι έπεισε λιπόθυμος. Έλεγε: "ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑ". Εδώ σταμάτησε πάλι και με κοίταξε. Που να πάρει ο διάολος, εμένα κοίταξε πάλι ο βρομό-

γερος! «Μου τα ’λεγε όλ’ αυτά και γω καθόμουνα και τον άκουγα, και τον κοιτούσα να μου φέρνει ένα πάκο δακτυλόγραφα, που ήταν, λέει, το βιβλίο του, κι άμα, λέει, δεν ήτανε αυτό καλό βιβλίο, τότε ούτε ο διάδολος δε θα ’γραφε καλύτερο, έτσι μού είπε. Δε θυμάμαι πώς έφυγα, πάντως βρέθηκα κάποια στιγμή έξω, να τρέχω σε δρόμους που δε θυμόμουν να είχα ξαναδεί. Έφτασα αργά στο σπίτι μου και κοιμήθηκα αγκαλιά με κάτι εφιάλτες που μου ’φεραν πυρετό· έκαιγα. Έκανα μια βδομάδα να συνεφέρω. Κι όταν σηκώθηκα πήγα κατευθείαν στο σπίτι του τρελού πάλι. Κατευθείαν. Σα να ’ταν το μόνο μέρος που ’χε μείνει στη Γη... Χτύπησα την πόρτα του. Μου άνοιξε. Δηλαδή, η πόρτα άνοιξε, κι ένιωσα ένα χέρι να με τραβάει μέσα λες κι ήμουν μωρό, και μετά, αμέσως μετά, δυο μπράτσα με ακινητοποίησαν, ένα γόνατο χώθηκε στη μέση μου, ένιωσα σα να με πλάκωνε βουνό, και δε μπορούσα παρά να κοιτάζω σε μια μεριά μόνο, καθώς τον άκουγα να μου σφυρίζει στο αφτί σα βάτραχος, “Ηρθες να γράψεις, ε; ήρθες να γράψεις, ε;” Θεέ μου, μακάρι να μου ’βγαιναν τα μάτια εκείνη τη στιγμή ακριβώς, ή να μπορούσα να τα ’βγαζα εγώ με τα ίδια μου τα χέρια... Γιατί ήταν μια κοπέλα καρφωμένη στη μηχανή, βουτηγμένη στη μηχανή, με τα χέρια... με τα χέρια ώς τους αγκώνες. Το στόμα της είχε στραβώσει μ’ έναν τρελό μορφασμό, κι απ’ το λαρύγγι της βγαίνανε κάτι μουγκρητά, πώς κάνει το βόδι άμα το σφάζουν, αλλά θαρρείς σκεπασμένα με μαξιλάρι. Ήταν γυμνή, τελείως γυμνή, με τα μπράτσα της χωμένα μέσα στη μηχανή, κι όλα τα σύμβολα κι οι αριθμοί και τα άλλα, την έτρωγαν, τη μασούσαν με μικρές, γρήγορες, κοφτές μπουκιές, μ’ κείνα τα ξυραφίσια δόντια, ρουφώντας ό,τι νόμιζαν πως θα γλιστρούσε απ’ τη λαιμαργία τους, με μικρά ρεψίματα κι αναστενάγματα, πλαταγιάζοντας τα χείλια τους, και τρώγοντας, τρώγοντας,

τρώγοντας τη γυναικα, που τώρα είχε ακουμπήσει το κεφάλι πάνω στον κύλινδρο, γιατί είχε φαγωθεί ώς το στήθος κι ο λαιμός της είχε σχεδόν ξεκολλήσει — αλλά ζούσε ακόμα, γιατί δε μπορούσε να το χωνέψει πως ήταν δυνατό να πάει έτσι, μέχρι που η πίεση στο σώμα της έγινε ανυπόφορη, μέχρι που σπάσαν όλα της τα αγγεία ή ό, τι άλλο μάς κρατάει στη ζωή, και το κεφάλι της έσκασε, έσκασε μ' ένα κρακ κι άνοιξε στα δύο, και μαζί έσκασε και μέσα στο δικό μου κεφάλι κάτι, και μόνο τότε άκουσα το τακτακ-τακτακτακτακτάκτακ που βάραγε, και μόνο τότε είδα μια κόλλα να προεξέχει από το ζώο, μια απ' αυτές τις ενωμένες με άλλες που χρησιμοποιούν στα μηχανογραφικά έντυπα, μια κόλλα πηγμένη με μικρά, μικρούτσικα στοιχεία που γραφόντουσαν σαν από μόνα τους, ώσπου ξετυλίχτηκε όλη, κι ήρθε η από κάτω της να γραφτεί με τα ανοσιουργήματα εκείνου, με τα σκουπίδια που είχε μες στο κεφάλι του, εκείνου, που όλην αυτή την ώρα με κράταγε με τη δύναμη ενός σατανά, μα τώρα με άφησε να κυλήσω σα μαριονέτα κάτω, και να τον δω, γυμνό, να τρέχει σε κείνην, που από μέσα της ξεπρόβαλλαν δυο γάμπες μόνο, ν' αρπάζει ένα μάτσο χαρτιά που σκέπαζαν το μισό πάτωμα και να κάνει πως τα διαβάζει, και να τα ξαναπετά, και να χώνει τα χέρια του μέσα τους, καθώς τα πλήκτρα έτρωγαν κάτι νύχια βαμμένα κόκκινα, κάτι περιποιημένα νύχια που λίγο πριν ανήκαν σ' ένα ζωντανό σώμα, ενώ τώρα δε γίνονταν τίποτα περισσότερο από άνω τελείες σ' ένα φρικιαστικό, σ' ένα εμετικό μυθιστόρημα. Εξαφανίστηκαν, και το τέρας έπαψε να χτυπάει. Το χαρτί σταμάτησε να τρέχει πάνω στον κύλινδρο, κι εκείνος όρμηξε ν' αρπάζει την τελευταία σελίδα. Την κοίταξε με γουρλωμένα μάτια και μετά — γύρισε και κοίταξε εμένα — εμένα! “Ηρθες να γράψεις, ε;” ούρλιαξε προς το μέρος μου. “Τώρα όμως γράφω ΕΓΩ!” Παράτησε τα

χαρτιά και κινήθηκε προς το μέρος μου. Ήμουν στο πάτωμα, ένα κορμί χωρίς νεύρα, ανίκανος να κουνήσω. Αλλά, Θεέ μου, βρήκα τη δύναμη... τη βρήκα, δεν ξέρω από πού και πώς. Στάθηκα στα πόδια μου και, θυμάμαι, έκλαιγα. Δυο βήματα με χώριζαν απ' το τέρας, και τα 'κανα μέσα σε μιαν αχλύ, σαν σε ομίχλη. Κράτησα και με τα δυο μου χέρια τη μηχανή, κι ενώ τον άκουγα να τσιρίζει ένα "όχι!" που μου τρύπησε την ψυχή, έκανα να την πετάξω απ' το παράθυρο. Έξω. Απ' το παράθυρο. Και την πέταξα. Ο τόπος γέμισε γυαλιά λες κι έσκασε βόμβα. Αλλά... αλλά, μια στιγμή πριν την πετάξω, ίσως... ίσως και μια στιγμή αφού την πέταξα, το πράγμα άνοιξε το στόμα του. Ήταν — το είδα... το είδα κι αυτό — η μεγάλη μπάρα των διαστημάτων. Άνοιξε το στόμα της, που ήταν όλο δόντια. Σκέτα ξυράφια. Τα 'κλεισε με μια κίνηση απότομη, γρήγορη σα διάφραγμα φωτογραφικής μηχανής... πάνω στους καρπούς μου. Και μετά, μια στιγμή ακόμα μετά, έσκαγε στο τζάμι κι ο τόπος γέμιζε γυαλιά κι εγώ δε θυμάμαι πια. Ξύπνησα καιρό μετά. Ήμουν δυο μήνες στο νοσοκομείο, σε κώμα. Δε μου πήραν καν κατάθεση, γιατί οι ψυχίατροι που μ' εξέτασαν μ' έβγαλαν, λέει, ολωσδιύλου παρανοϊκό. Μου έδωσαν εξιτήριο από το ψυχιατρείο πριν λίγες μέρες· έπρεπε, βέβαια, να πάψω να μιλάω για μηχανές που τρώνε ανθρώπους και γράφουν μυθιστορήματα φρίκης. Έσκασα κι εγώ, λοιπόν. Αλλά, όσο και να τους πίεσα, αυτό», έκανε βγάζοντας τα γάντια του, «δε μου το εξήγησαν ποτέ. Ηλίθιοι! Οι ηλίθιοι!»

Ω Χριστέ μου, δεν ήτανε γάντια — δεν ήταν ποτέ τους γάντια αυτά τα σαν ξύλινα πράγματα που φορούσε στους πετσοκομμένους του καρπούς. Και —Θεέ μου!— άρχισαν, πάλι άρχισαν και τα δικά μου δάχτυλα να με πονούν — εκείνες οι δέκα μικρές, μικρούτσικες πληγές στις ρώγες των δαχτύλων μου μάτωσαν πάλι, άνοιξαν,

και —Κύριε των Δυνάμεων!— γιατί, μου λες, γιατί να γράφω με τυφλό, Θεέ μου; Γιατί; Κανένα τους δεν είναι καλά!

Κανένα τους!

Όλα τους είναι μούσκεμα στο αίμα μου!

Μα... πού θα πάει; Θα το γράψω.

Κάποιος θα με βοηθήσει και θα το γράψω.

H φωτογραφία

Ομολογουμένως, και δε μπορώ πια να το κρύβω, είχα πιει. Είχα πιει πολύ. Και, μολονότι η αντοχή μου στο ποτό είχε αυξηθεί υπερβολικά —κατανάλωνα τεράστιες ποσότητες, και μάλιστα καθημερινά—, εκείνη τη βραδιά ένιωθα ότι δε θα σήκωνα ούτε ένα ποτηράκι ακόμη, ούτε την ελάχιστη καραμελόχρωμη υγρασία στον πάτο του ποτηριού μου δε θα ήμουν σε θέση ν' αντέξω. Αν δεν ήθελα να γίνω εκτός εαυτού. Αν δεν ήθελα να κάνω πράγματα που δε θα μπορούσα ή δε θα ήθελα να θυμάμαι κατόπιν. Ωστόσο, μ' εκείνη τη γενναιότατη κίνηση, και ταυτοχρόνως τόσο απλή και, ίσως, ευγενική, που χαρακτηρίζει τον γνήσιο πότη και τον ξεχωρίζει από τον περιστασιακό, έφερα το γυάλινο και μικροσκοπικό κέρας της Αμαλθείας στα χείλη μου, αναποδογυρίζοντάς το και παρατηρώντας τις σταγόνες να ενώνονται σε μία και, αργά, επώδυνα, να γλιστρούν προς το χείλος και το μουδιασμένο στόμα μου. Τότε είδα τη σκιά του, σάμπως να ερχόταν μέσ' απ' το ποτήρι, να υλοποιείται, αργά όπως και οι σταγόνες μου, σε κάτι

σταθερό, στερεό και άκαμπτο. Πάνω απ' το κεφάλι μου. Ή στην άλλη άκρη του μπαρ. Εκείνος με κοιτούσε. Ήταν φανερό ότι με κοιτούσε με προσήλωση. Στράγγισα τη γουλιά και, κατεβάζοντας το χέρι μου, προσπάθησα να ξεχωρίσω τα χαρακτηριστικά του. Όμως εκείνος κινήθηκε, και η μορφή του έσπασε σε πολλαπλές σκιές που έφεραν σε αμηχανία το μυαλό μου και σχεδόν κάθε αντιληπτική μου ικανότητα. Το πρώτο που θυμάμαι αρέσως μετά είναι ότι καθόταν δίπλα μου, ενώ εγώ συναινούσα σε μια πρόταση διατυπωμένη χαμηλόφωνα, που με κόπο συνελάμβανα το νόημά της και, ακόμη πιο δύσκολα και πολύ λιγότερο, το φρικιαστικό της περιεχόμενο.

Έχω ήδη πει ότι συναινούσα. Έχω ήδη πει ότι δεν έπρεπε να πιω την τελευταία γουλιά. Όμως το 'χα κάνει. Δε γνωρίζω πολλά πράγματα που δε θα μπορούσα να κάνω αν είχα περάσει το όριό μου. Στα χέρια μου κρατούσα ήδη ένα φρεσκογεμισμένο ποτήρι. Σε λιγότερο από μισή ώρα, μία αξένα κι ένα φτυάρι.

Προχωρούσαμε αμίλητοι. Ο σύντροφός μου προπορευόταν, πιο σκούρος από τη νύχτα, με την πλάτη στητή, ένας σκοτεινός κίονας που πάνω του ήμουν δεμένος και μ' έσερνε προς έναν άγνωστο προορισμό. Δε θυμόμουν τι ακριβώς έπρεπε να κάνω. Ωστόσο η τσέπη μου, φουσκωμένη απ' τα χρήματα εκείνου, ήταν τρανή απόδειξη του ότι, μόλις πριν λίγο, είχα αποδεχτεί το ρόλο μου σε κάτι που έπρεπε να εκτελεστεί στο σκοτάδι, μακριά από βλέμματα περιέργων και, ασφαλώς, με πλήρη μυστικότητα. Δε γνώριζα τ' όνομά του.

Εντέλει φτάσαμε. Μπήκαμε στο νεκροταφείο από μια μικρή, πλαϊνή πόρτα. Ήταν σαπισμένη και για χρόνια, προφανώς, αχρησιμοποίητη: θυμάμαι τον φριχτό ήχο που έκανε όταν εκείνος μού έγνεψε να την ανοίξω,

κι εγώ την έσπρωξα, στρέφοντάς την πάνω στους σκουριασμένους μεντεσέδες της. Θα μπορούσαν να ξυπνήσουν οι νεκροί με τέτοιο θόρυβο, σκέφτηκα και, χαμογελώντας, άνοιξα το στόμα μου για να το πω στον ξένο φίλο μου, όταν, με μια βιτσιά στα δάχτυλα, αναθυμήθηκα το φορτίο μου, κι ένας βίαιος συνειρμός με κάρφωσε στον τόπο. Εκείνος το αντιλήφθηκε. Σταμάτησε και στράφηκε αργά προς το μέρος μου. Δεν είπε τίποτε. Ορθωνόταν, απλώς, εμπρός μου, στητός, υπερβολικά ακίνητος, αγέρωχος. Δε διέκρινα ούτε και τώρα το πρόσωπό του. Δεν τον ήξερα. Μα τώρα θυμόμουν τι έπρεπε να κάνω, τώρα θυμόμουν για ποιον ανίερο σκοπό είχα πληρωθεί αδρά, τώρα θυμόμουν ότι βρισκόμουν στο κοιμητήριο για ν' αρούξω έναν τάφο και να θάψω στο βρομερό εσωτερικό του αυτόν το ζωντανό άνθρωπο, συντροφιά σε κάποιο, λειασμένο απ' το χρόνο και τη ζωντανή, έρπουσα υγρασία, γυναικείο κονφάρι.

Η λίγη, στερεά τροφή — βδέλλες σ' ένα βάζο με οινόπνευμα — θέλησε να βγει απ' το στομάχι μου. Το πρόσωπό μου συσπάστηκε σε μια γκριμάτσα αηδίας και οργής — για τον εκυτό μου, που δέχτηκε, για τον μανιακό επίδοξο αυτόχειρα, που μου πρότεινε ό, τι πιο παράλογο, για το ίδιο το πτώμα, που δεν αρκούνταν στην ηρεμία που του παρείχε ο τάφος, μα έτεινε το άσαρκο χέρι του στη γη των ζωντανών, απαιτώντας υποταγή, αγάπη — και συντροφιά. Έπρεπε να φύγω σα δαιμονισμένος. Κι εκείνος έκανε πάλι μεταβολή. Κι άρχισε πάλι να προχωρά. Κι εγώ σχεδόν έτρεξα, έτρεξα για να τον προφτάσω.

Δούλευα γρήγορα και μεθοδικά. Με κάθε φτυαριά ο δρόμος που ενώνει εμάς κι εκείνους ελευθερωνόταν όλο και περισσότερο. Μπορούσα να τους ακούσω. Γελούσαν χλευαστικά. Βιαζόντουσαν. Έσκαβαν κι εκείνοι μαζί μου, από εκεί. Ο ξένος κοιτούσε άπληστα τον τάφο να ξεκοιλιάζεται.

Η αξίνα χτύπησε στο φέρετρο. Το ξεσκέπασα απ' το μαύρο χώμα που απόμενε και στάθηκα, με τον ιδρώτα να πλημμυρίζει το πονεμένο απ' το διαρκές σφίξιμο των δοντιών μου πρόσωπο. Έβλεπα μια κάσα από πολύτιμο ξύλο, εντελώς, παράλογα ανέπταφη από το χρόνο και τα σκουλήκια. Τότε, και μόνο τότε, ήρθε στα ρουθούνια μου η μυρωδιά. Δε μπορώ να την περιγράψω. Ακόμη και τώρα, όταν αναλογίζομαι εκείνη τη μυρωδιά — φτάνει, δε θα πω περισσότερα. Έπεσα στα τέσσερα. Τώρα οι μανιασμένοι από εκεί αλυχτούσαν μες στ' αφτιά μου. Ήθελα να σπάσω με τα χέρια το κεφάλι μου. Και ξαφνικά, όλα σταμάτησαν. Ακούγοταν μόνο ο ήχος καρφιών που ξεκαρφώνονται, σανιδιών που σπάζουν, από ένα χέρι επίμονο, αχόρταγο — και το τρίξιμο μιας πόρτας, ενός καπακιού που ανοίγει. Γύρισα προς τον μακελεμένο τάφο. Εκείνος βρισκόταν μέσα στο σκάμμα, δίπλα στο ανοιγμένο φέρετρο, και κοιτούσε με βουλιμία το εσωτερικό του. Όλο το σώμα του είχε κυρτωθεί αφύσικα, τα χέρια του θύμιζαν φτερά αρπαχτικού πουλιού, η πλάτη του έτρεμε από ανυπομονησία. Και τότε μού μίλησε, μου μίλησε μπαίνοντας στο φέρετρο. Άκουσα μια φράση μόνο, δυο λέξεις, μα ήταν τέτοια η ποιότητα της φωνής, τόσο αδύνατο έμοιαζε να μπορούσε να προφερθεί από ανθρώπινο πλάσμα, που ζάρωσα από έναν πρωτόγνωρο τρόμο, κόλλησα το πρόσωπό μου στο ανασκαλεμένο χώμα και προσπάθησα να ξυπνήσω τον εαυτό μου απ' τον εφιάλτη —έπρεπε να είναι εφιάλτης—, γιατί αντό, δίπλα μου, δεν ήταν άνθρωπος — δεν ήταν και ζωντανό.

Υπάκουσα στο «Θάψε μας», την ώρα που ξάπλωνε δίπλα σ' εκείνο το πράγμα. Έβαλα το καπάκι στη θέση του και το κάρφωσα. Τους έθαψα. Όπως μού είχαν πει, όπως έπρεπε. Τους πάντρεψα στο θάνατο. Κι ήταν τελείωσα μ' όλ' αυτά, σηκώθηκε ο άνεμος και

ήρθαν οι φωνές. Από μακριά. Από παντού. Από μέσα μου. Λιποθύμησα.

Ξύπνησα τα χαράματα πάνω στον τάφο. Ένας φασματικός σκορπιός δάγκωσε την καρδιά μου και μου επέβαλε να τρέξω. Να φύγω και να ξεχάσω. Αν το μπορούσα ποτέ. Μα κάτι, στην άκρη του τάφου, με συγκράτησε. Ήταν μια φωτογραφία μόνο, ήταν μια φωτογραφία. Πλησίασα με χτυποκάρδι προς τα εκεί. Κάτι πάνω της με παραξένευε. Κάτι που δεν έπρεπε να υπάρχει. Έσκυψα και κοίταξα προσεκτικά. Η φωτογραφία· και, κάτω απ' αυτήν, μια επιγραφή.

Έφτασα στην ακόμη ανοιχτή πόρτα του νεκροταφείου σε στιγμές. Έτρεχα. Χωρίς να ξέρω πού. Απλώς έτρεχα. Κι ίσως το ουρλιαχτό που με συνόδευε να μην ήταν δικό μου. Δεν ξέρω. Δε θυμάμαι. Όμως ξέρω, θυμάμαι —και ποτέ, ποτέ δεν πρόκειται, Θεέ μου, να ξεχάσω— τα δύο ονόματα με την κοινή ημερομηνία θανάτου που διάβασα στη μαρμάρινη επιγραφή και τα δύο πρόσωπα που είδα στη φριχτή, κιτρινισμένη φωτογραφία. Της γυναίκας και, δίπλα της, να την κοιτά με ανείπωτη αφοσίωση και λαχτάρα, το δικό του πρόσωπο. Το ήξερα, ναι, το ήξερα πρόσωπό του. Το είδα καθαρά καθώς έκλεινα από πάνω του το καπάκι της κάσας που τον σκέπαζε όλα αυτά τα χρόνια — όλα αυτά τα χρόνια που τον στέρησαν τη σάρκα και τη δύναμη να μπει πάλι εκεί απ' όπου ποτέ του δεν έπρεπε να φύγει.

Love story

Κράτησε την πρασινόστικτη κάψουλα με το δείκτη και τον αντίχειρα του δεξιού του χεριού και τη σήκωσε ψηλά, πάνω από τα μάτια του, προς το φως. Την έφερε κοντά στο πρόσωπό του και την απομάκρυνε ξανά, πάλι και πάλι, όπως του είχε πει ο ντίλερ στο μαγαζί. «Βλέπεις τα φώτα; Κι αν καλοκοιτάξεις, θα δεις κι ένα πρόσωπο εκεί μέσα». Μετά, κι ενώ δεν είδε τίποτα — μόνο ζαλίστηκε, μόνο τον ξανάπιασε ο πόνος στο στομάχι, σα να του το ροκάνιζαν ένα κοπάδι κοντορεβιθούληδες αρουραίοι, οι κάτοικοι του σκοταδιού —, μετά πήρε το μπουκάλι με τη σόδα, γέμισε το κύπελλο που γραφε «Περασμένα-ξεχασμένα — Για να με θυμάσαι, Ζ.», έριξε μέσα την κάψουλα, ανακίνησε και ήπιε. Το ήπιε όλο, μονορούφι. Ρεύτηκε και ανακάθισε. Ο πόνος στο στομάχι του σταμάτησε. Του ρίθε η εικόνα μιας γάτας — όχι, του Παπουτσωμένου Γάτου, ναι, η εικόνα του Παπουτσωμένου Γάτου να κυνηγάει το κοπάδι των κοντορεβιθούληδων αρουραίων ώς τα πέρατα της Γης, όπου τέσσερις νεράιδες τού εξιστόρη-

σαν με λίγες κουβέντες όλη του τη ζωή από κει και πέρα, ενώ ο ήλιος βυθίζόταν σ' ένα βαρέλι πίσσα που απ' το βάρος του κατρακύλησε και γέμισε τον κόσμο μαύρο σκοτάδι γεμάτο ολοζώντανα — όχι, ζωντανά όνειρα που ονειρεύονταν κι εκείνα — η Ζ., η μάνα του, ένα σκυλί που το έλεγαν Αϊζενστάιν, πέντε συγκεκριμένοι αστερισμοί, ένα σωρό αναμνήσεις με πόνο. Πονούσε τώρα, καθώς όνοιξε τα μάτια του κι είδε τους τοίχους με τις λιθογραφίες του Πουανσό να ξεκολλάνε, κι από πίσω να γνέφουν οι φυλακισμένοι με τις αλυσίδες στα χέρια και στα πόδια. Τ' αφτιά του άρχισαν να τρέχουν νερό και αίμα καθώς ένας τεράστιος βάτραχος κατέβηκε από το σποτ του ταβανιού και του μίλησε στα βατραχίστικα δίνοντάς του ένα βιβλίο από τη βιβλιοθήκη. Το διάβασε σε δευτερόλεπτα, κι αισθάνθηκε μια πληρότητα σεξουαλική να ξεχειλίζει από παντού, από παντού μέσα του, και τότε θυμήθηκε τ' αφτιά του κι έκανε να τα πιάσει μα δεν είχε κεφάλι γιατί ήταν όλος δυο χέρια, δυο δάχτυλα που έδειχναν το 'να τ' άλλο, που αγγίζονταν όπως εκείνο του Θεού και το άλλο του Ανθρώπου, δυο δάχτυλα μόνο σα γλάρος σε παιδική ζωγραφιά - - - κι έπειτα τίποτε.

Άνοιξε μόνο το ένα του μάτι. Το άλλο, το αριστερό, ήταν κολλημένο από μια κατάξερη τσίμπλα που κατέβαινε ώς το μάγουλό του, όπου μπερδεύοταν με μύξες, σάλια — δεν ήξερε. Σηκώθηκε σκουντουφλώντας και πήγε να πλυθεί. Έτριψε με μανία το πρόσωπό του μέχρι να καθαρίσει τελείως. Ένιωθε μιαν αηδιαστική ουσία να τον τυλίγει, να τυλίγει όλο του το σώμα, έναν λιπαρό ιδρώτα σα ζελατίνα. Χώθηκε κάτω από το ντους, το όνοιξε τέρμα κι αφέθηκε εκεί, κάτω από το ζεστό νερό, τώρα κάτω από το καυτό νερό, μέχρι που αισθάνθηκε καλύτερα το κεφάλι του. Σαπουνίστηκε,

τρίφτηκε καλά με το σφουγγάρι, ξεβγάλθηκε και βγήκε από τη ντουζιέρα για να σκουπιστεί αδιαφορώντας για τα νερά που σκύρπισε παντού ένα γύρο. Κοιτάχτηκε στον καθρέφτη κι είδε το πρόσωπό του — ένα πρόσωπο που για πολλούς είχε ένα όνομα, ενώ... γι' αυτόν... γι' αυτόν σχεδόν τίποτε πια. Δεν ήθελε να το ξέρει. Δεν ήθελε να το κοιτά, να το σκέφτεται, να το θυμάται. Δεν ήθελε να το ξέρει.

Απέστρεψε το βλέμμα του από κείνη τη γενειοφόρα μάσκα και σκουπίστηκε. Κάτι στα πλευρά του, δεξιά, τράβηξε την προσοχή του. Ένα κόκκινο σημάδι, σα ρούφηγμα, ή ίσως σαν το αποτύπωμα, εκεί, πάνω στο δέρμα του, των βαμμένων χειλιών μιας πολύ μικρής γυναίκας.

Το έτριψε για να φύγει· τίποτα. Αδιαφόρησε στη στιγμή, δύως αδιαφορούσε σχετικά με τα πάντα πια, από το θάνατο της Ζ. και μετά — εκτός από τα ναρκωτικά. Όταν πέθανε η Ζ., μια σκέψη, όχι, ένας πόθος γεννήθηκε μέσα του: να τα δοκιμάσει όλα, να τα νικήσει όλα, και μετά ν' αφεθεί στις δαγκώνες τους — μα να τα νικούσε όλα. Όλα τους. Έπαιρνε ό, τι έβρισκε, ό, τι καινούργιο κυκλοφορούσε, ό, τι πιο σίγουρα θανατηφόρο. Η εξάρτησή του ήταν μηδαμινή. Την ήλεγχε απόλυτα. Είχε γίνει θρύλος. Το αξύριστο πρόσωπό του σήμαινε πολλά για τους πωλητές όλων των μαγαζιών όπου γίνονταν αγοραπωλησίες. Όλοι τον σέβονταν και τον εκτιμούσαν. Κατά κάποιο τρόπο, αυτός, ο καινούργιος, πολεμούσε έναν πόλεμο που ήτανε και δικός τους (γιατί όλοι οι πωλητές σέβονται και αγαπούν τον κόσμο που τους δίνει ψωμί να φάνε, άσχετα απ' αυτά που λένε διάφοροι). Του έδιναν τα πάντα. Πλήρωνε αμέσως, χωρίς παζάρια. Αλλά, εκτός από καναδύο αμετανόητα ρευμάτια, κανείς δεν τον έκλεβε κιόλας. Όλοι ήξεραν, άλλωστε, πως την πρώτη του φορά, την πρώτη τους φορά, η Ζ., η δικιά του η Ζ.,

πέθανε σα το σκυλί. Εκείνος είχε γλυτώσει από απροσεξία τής Ζ., που ετοίμασε τις σύριγγες και του ‚κανε και την ένεση. Σε κείνην πέτυχε — σ' εκείνον, όλο το πράγμα χύθηκε έξω. Ήταν λάθος σύνθεση (στην πιάτσα το λένε «νεκροπορδή»), κάποιος καινούργιος πωλητής — κάποιος, κάτι. Τέλος. Είχαν αρχίσει να κάνουν έρωτα, εκείνος ήταν μέσα της όταν το ναρκωτικό έκανε όλο το ταξίδι που είχε να κάνει κι αρχίσε μετά να τη χτυπάει κάτω σα χταπόδι. Αυτά τα ήξεραν όλοι, και τον εκτιμούσαν — για κάποιον λόγο τελείως δικό τους, που δεν αφορούσε τον επάνω κόσμο. Κανέναν.

Ντύθηκε κι έκατσε μπροστά στην τηλεόραση. Αυτό το καινούργιο πράμα είχε τρελάνει κόσμο και κοσμάκη στη μισή δύση. Αυτός είχε πιει μια κάψουλα κι ήταν εντάξει. Στο μαγαζί τον παρακάλεσαν να μην ξεκινήσει απότομα — έφτανε και μια γουλιά, λέγανε· θα την έκανε αυτό τη δουλειά του. Ήδη, του είπανε, σταμάτησαν να το φτιάχνουνε έτσι. Τώρα το πουλάγανε σε κάτι χαπάκια μικρά σα φακές. Τρελοί ήτανε να χάσουν τέτοια πελατεία;

Κάπνισε ένα πακέτο τσιγάρα βλέποντας ένα αστυνομικό σίριαλ και την αρχή μιας ταινίας. Μετά προσπάθησε να θυμηθεί κάτι από τα οράματα της κάψουλας, μα δεν τα κατάφερε. Ήταν όλα τους τόσο ανατριχιαστικά, τόσο παράλογα ζωντανά, που έλεγε πως, δε μπορεί, θα τα ‚χε σίγουρα ζήσει κάποτε στο παρελθόν, παλιά, πολύ παλιά, όταν —

Όχι, δεν κατάφερε και πολλά πράγματα. Δεν είχε τίποτα να θυμηθεί. Κανείς δεν του ‚κρυβε τίποτα.

Ξύπνησε σάμπως κάποιος να του ‚ριξε ένα κουβά καυτό νερό στο πρόσωπο. Στην αρχή ξαφνιάστηκε, άνοιξε διάπλατα τα μάτια, προσπάθησε ν' ανασάνει και μετά — μετά ένιωσε το δέρμα στο μέτωπο, στα μάγουλα,

στο λαιμό του, να πρήζεται και να καλεί και να κολλάει. Νόμισε πως άκουγε τον ιδρώτα του να τρέχει και να χύνεται. Να τρέχει και να χύνεται πάνω στο στήθος του. Έκανε ένα φσσς-φσσς καθώς έτρεχε και νταπ-νταπ καθώς χυνόταν πάνω στο στήθος του.

Το σημάδι στα πλευρά του τον έτρωγε. Καθόταν φορώντας μόνο το εσώρουχό του μπροστά στην τηλεόραση και το έζυνε. Τώρα... τα πράγματα, με μένα... θα μπορούσαν να είναι πολύ διαφορετικά. Τι θέλω να πω; Θέλω να πω, θα μπορούσα να γράψω μία ιστορία τρόμου. Μία, νομίζω, κοινή ιστορία τρόμου. Αλλά όχι. Δεν υπάρχει άλλωστε λόγος να γράψω, εγώ, οτιδήποτε πια. Το επόμενο κομμάτι αυτής της ιστορίας, του ντοκουμέντου αυτού, είναι γραμμένο από το χέρι του ίδιου τού δύστυχου άντρα. Βρέθηκε σ' ένα του συρτάρι, δίπλα σε δυο άδεια χαρτάκια από χάπια. Το δικό μου συμπέρασμα θα ήταν, λογικά, πως εκείνες οι πρασινόστικτες διαβολικές κάψουλες τον αποτρέλαναν τελείως (φυσικά δεν έστεκε και πολύ στα καλά του από τότε ακόμα που έχασε τη Z. — και ίσως και από πολύ πιο πριν). Δεν ήταν ο πρώτος βέβαια, αλλά μόνο αυτός απ' τη στρατιά των τρελών είχε τη θέληση και το κουράγιο να καταγράψει τις παραισθήσεις του. Αλλά πάλι δεν ξέρω. Και ασφαλώς δε χρειάζεται να προσθέσω οτιδήποτε εγώ... Μόνο ότι δεν του είχε μείνει κανένας για να τον κλάψει.

Δεύτερη μέρα

Άκουσα ένα γελάκι. Ήταν το δικό της γελάκι, έκοβα το χέρι μου γι' αυτό. Ερχόταν από το σημάδι μπροστά απ' το δεξί μου νεφρό. Το κοίταξα (με απέχθεια, γιατί στην αρχή την είχα μισήσει αυτή τη μελανιά:

με αποσπούσε από τη σκέψη του σκοπού μου) κι είδα το πρόσωπό της να μου γελά με τα μάτια μισόκλειστα, όπως μόνο εκείνη απ' όλες τις γυναίκες του κόσμου μπορούσε να γελάσει. Μόνο το πρόσωπό της είχε σχηματιστεί, δηλαδή ούτε το κεφάλι της καν. Ήταν σαν εκείνα τα γλειφιτζούρια που πουλούσανε παλιά, με το ξυλάκι: ένα στρογγυλό πρόσωπο, με διάμετρο γύρω στα πέντε με έξι εκατοστά κι ένα... νεύρο, μάλλον, που το συνέδεε με το σημάδι — αλλά το σημάδι τώρα ήταν μια κατακόκκινη τρύπα. Πολύ μικρή. Το πάχος του προσώπου της δεν ήταν μεγαλύτερο από 2-3 χιλιοστά. Τα δε χαρακτηριστικά της (μύτη, μάγουλα) δεν ήταν καθόλου εξογκωμένα. Έμοιαζε με φωτογραφία, αλλά μάλλον ολογραφία πρέπει να πω (και δεν είδα ποτέ μου), γιατί κινιόταν — γελούσε, πετάριζε τα μάτια, μιλούσε.

«Μωρό μου, είσαι πολύ αστείος έτσι που με κοιτάς!» μου είπε όταν σταμάτησε να γελάει. Νομίζω, όπως στις ταινίες.

«Τι κάνεις εκεί, μωρό μου;» τη ρώτησα αμέσως.

«Σε κοιτάω και» — γέλασε, ξεκαρδίστηκε — «γελάω με τη φάτσα σου».

«Τι έχει η φάτσα μου; Μα — σε πιστεύω!»

«Πώωωωως», είπε κείνη. «Ναι, με πιστεύεις. Πώς δε με πιστεύεις. Η αγαπούλα σου ξεφύτρωσε σαν κρεατοειδά από πάνω σου και βγαίνει και σου μιλάει. Έλα, Κοάλα μου, έχεις σαστίσει!»

«Με λες Κοάλα σου».

«Πώς θες να σε πω; Πάντα;»

«Κοάλα σου να με λες. Έτσι με λες μια ζωή, μωράκι».

«Κοάλα μου...»

Έσκυψα να τη φιλήσω, αλλά δεν την έφτανα. Άπλωσα το χέρι και την ακούμπησα. Ήταν σάρκα (δική μου σάρκα) και το αίμα έτρεχε μέσα της τόσο

γρήγορα και σε τέτοια ποσότητα, που έπαλλε ολόκληρη κάτω από τα δάχτυλά μου. Το νεύρο που την ένωνε με την πληγή στο σώμα μου ήταν, τελικά, γερό, δυνατό, σα σύρματα στριμμένα — σαν πολλά στριμμένα σύρματα μαζί. Έμοιαζε πολύ με έντερο. Εκείνη, η αγάπη μου, με φίλησε στα δάχτυλα — στους κόμπους, μέσα στην παλάμη, παντού.

«Σ' αγαπώ...» μου ψιθύρισε.

«Κι εγώ σ' αγαπώ», της απάντησα. «Σε λατρεύω».

«Αγάπη μου», είπε. «Ξέρεις πόσο μου χεις λείψει;»

«Αγάπη μου», της είπα, «εσύ να δεις πόσο μου χεις λείψει. Μωρό μου...»

«Πάντα μου...»

Και μ' αυτό έφυγε. Γλίστρησε μέσα στη βαθιά χαραματιά μου, τραβηγμένη από κείνο το έξοχο, δυνατό βλαστάρι. Άφησε πίσω της την ηχώ ενός τόσο γνωστού γέλιου.

Τρίτη μέρα

Περίμενα πώς και πώς να την ξαναδώ, αλλά δεν έλεγε να φανεί. Η πληγή, η μικροσκοπική και στριφογυριστή σαν κόμπος μπαλονιού πληγή στα πλευρά μου, είχε πάρει να μαυρίζει. Έχασε το προηγούμενο κόκκινο, καυτερό της χρώμα, το άλικο. Έφαγα —όταν την είδα να σκοτεινιάζει— άλλη μια κάψουλα. Δεν είδα τίποτε περίεργο. Καμιά παραίσθηση. Πρέπει να λιποθύμησα, ή κάτι τέτοιο (για σαρανταπέντε ακριβώς λεπτά). Όταν ξύπνησα κι άνοιξα τα μάτια κοιτώντας κατευθείαν προς το μέρος της, ήταν εκεί. Ήταν σε κίνηση. Έβγαινε, κι όλο έβγαινε, από το σκίσιμο στο κορμί μου (ήταν μια τομή ίσα με μια παλάμη), μέχρι που, κάτω στον αφαλό της, τελείωσε.

Στεκόταν σα λουλούδι, υπέροχο και μεθυστικό, κι εγώ την κοίταγα με ανυπομονησία, με δέος και με

λατρεία, όπως πάντα. Έτσι την κοίταγα πάντα. Τούτη τη φορά ήταν πιο χοντρό το σάρκινο περίγραμμα της Ζ. μου, μα, πάλι, ποιος νοιαζόταν για τις λεπτομέρειες; Τώρα μπορούσα, σκύβοντας μόνο τόσο δα, να τη φιλήσω στα χείλια — τώρα μπορούσα να φιλήσω τ' ακριβά χείλια της αγάπης μου.

Δεν τ' αντέξαμε όλο αυτό το δάκρυ που χύσαν τα χείλια μας. Κλαίγαμε κι οι δύο τώρα με λυγμούς, δε μπορούσαμε μήτε λέξη ν' αρθρώσουμε... κι ήταν όλα τόσο ζεστά... ήταν τόσο μαγικά, τόσο... όπως πάντα. Ήταν εγώ κι εκείνη, μαζί, μαζί, και μόνο μαζί. Θεέ μου, πόσο είμαι ευτυχισμένος!

Είχε —η αγάπη μου, λέω— δύο μικρά, τρυφερά χεράκια με ακόμη πιο λεπτά, ακόμη πιο εύθραυστα δάχτυλα. Όλα ίδια — ώς την παραμικρότερη λεπτομέρεια, όλα ήταν ακριβώς όπως τα θυμόμουν. Ω! Προσπαθούσε κι εκείνη να μ' αγκαλιάσει... Μα με τι χέρια, με τι μπρατσάκια να μ' αγκαλιάσεις, θεά μου εσύ, που ναι τόσο λιανά, τόσο λιγνά τα καημένα... Κορίτσι μου! Κάν' υπομονή. Μόνο αυτό τής είπα. Δέκα χιλιάδες φορές τής το είπα. Κι εκείνο το πλασματάκι που γένναγε το κορμί μου, το σπλάχνο μου που τρεμόπαιζε και σπαρταρούσε κάτω από τα χέρια μου, εκείνο το κορμάτι της δικής μου σάρκας που έκλαιγε μ' αιμάτινα δάκρυα από δύο πληγές αντί για μάτια, εκείνη κει που φύτρωνε από τον κήπο του σώματός μου — έφυγε, γλίστρησε πίσω, ξανά, μέσα μου ξανά, λέγοντας: «Ναι» — ναι θα κάνει υπομονή· ναι θα βγει από κει μέσα· ναι θα κάνουμε το γύρο του κόσμου εμείς!

Τέταρτη μέρα

Είχα, χθες, άλλες τρεις κάψουλες. Το σκέφτηκα απ' όλες τις μεριές και τις έλιωσα, τελικά, μέσα σ' ένα

πιωμένο μπουκάλι ουίσκι, αφού το γέμισα σόδα. Το άδειασα όλο· όλο, ώς την τελευταία σταγόνα: μέσα μου. Ήξερα πως εκείνη το περίμενε με τα μάτια σφαλιστά, όπως όταν της έκανα ένα δώρο. Τώρα, σκέφτηκα καθώς κατάπινα, το πίνει κι εκείνη. Όπως πίνω εγώ. Έτσι πίνει κι εκείνη. Και χάιδευα, ταυτόχρονα, την πληγή μου στα πλευρά, ήδη μαβιά απ' το πρωί, μα έτοιμη να ξαναγίνει κόκκινη σαν αίμα βουβαλιού — σαν ήλιος.

Δε λιποθύμησα.

Τα μάτια μου μόνο έκλεισαν για ένα-δυο δευτερόλεπτα. Σα να παίρνωνε, απλώς, φόρα για να χυμήξουν στην πληγή μου. Για να δουν το φως που έβγαινε από κει μέσα, απ' το άνοιγμα που σχεδόν με χώριζε στα δυο, το λαμπρότερο φως που είδανε ανθρώπου μάτια: τα μάτια *Εκείνης*, που γελούσαν κι έκλαιγαν και με φωνάζανε!

Βγήκε όλη, κι εκείνο το καταπληκτικό νεύρο, η απόληξη, η ρίζα εκείνη τρίφτηκε πέφτοντας στο πάτωμα, κι έμεινε εκεί για πάντα.

Στάθηκε για μια στιγμή (στον αέρα) κι έπειτα ξάπλωσε αργά-αργά κάτω, σκεπασμένη με ηλιαχτίδες.

«Δώσ· το μου...» μου ψιθύρισε.

Ήταν λεπτή σα ρούχο — και μικρούλα: ένα, το πολύ, μέτρο. Ανεβοκατέβαζε τους ώμους της, πρώτα τον ένα, ύστερα τον άλλο. Και σάλευε και τα πόδια: πρώτα το ένα, ύστερα το άλλο. Όταν με είδε να την πλησιάζω, όταν έσκυψα μ' όλο μου το σώμα από πάνω της, άπλωσε τα αραχνούφαντά της χέρια και μ' αγκάλιασε — αγάπη μου! δάκρυα μου!

«Αγάπη μου!»

«Δάκρυά μου!»

Μόλις μπήκα μέσα της, το σώμα της έγινε λάμψεις φωτιάς — φωτιάς, λες, που καίει καταμεσής σε έρημο, και μεγάλης.

Όλα τα φώτα χώθηκαν μέσα μου. Τα 'βλεπα να μου τρυπούν τη σάρκα — παντού: σε χέρια, σε πόδια, σε σώμα και κεφάλι. Απ' την παλιά πληγή έβγαιναν μικρές, μικρότατες φυσαλίδες αίμα. Όλα κράτησαν... δεν ξέρω... λίγο, πολύ — δεν έχει σημασία. Τα φώτα σβήσανε. Όλα τα φώτα του κόσμου σβήσανε σαν πυγολαμπίδες που τις καταπίνει η νυχτερίδα. Όλα του κόσμου τα φώτα σβήσανε, κι εγώ άκουσα:

«Πάντα μου!...» να μου λέει Εκείνη.
 «Μωράκι μου!»
 «Αγάπη μου!»
 «Ήταν όπως παλιά».
 «Όπως παλιά».
 «Κι έτσι θα 'ναι πάντα, ναι; Ε;»
 «Ναι, αγάπη μου — μωρό μου...»
 «Για μια ζωή. Ναι;»
 «Ναι, μωρό μου. Για μια ζωή! Για μια ζωή!»
 «Τι όμορφος που είσαι!»
 «Εσύ, ψυχή μου, να δεις. Εσύ να δεις!»
 «Θα μου δώσεις;»
 «Φυσικά, μωρό μου».
 «Θα πάρεις κι εσύ;»
 «Μα βέβαια!»
 «Και θα ξανακάνουμε έρωτα;»
 «Όπως τότε...»
 «Αχ, ναι. Όπως — τότε».
 «Ναι· τώρα;»
 «Τώρα θέλω».
 «Περίμενε».
 «Μην αργήσεις. Εγώ — θα ξαπλώσω λιγουλάκι.

Νυστάζω».

«Κοιμήσου». (Ήταν ένα μικρό κόκκινο χαλάκι.)

Έφτιαξα δύο γεμάτες σύριγγες. Είκοσι χάπια απ' το μπαρ. Παλιά. Σαν κι αυτά που τη σκότωσαν. Τη Ζ. Όταν γύρισα να τη βρω και να της την κάνω,

είχε ξυπνήσει. Τεντωνόταν. Από πάνω της, από παντού, χυνόταν αίμα, σαν κάποιος να την περιέλουζε μ' ένα δοχείο γεμάτο αύρα.

Μόλις πλησίασα, η αγάπη μου γλίστρησε σα χέλι στη σχισμή μου. Κατάλαβα, κι έκλεισα τα μάτια.

Δεν έχω τίποτα να μοιράσω με τον κόσμο, τίποτα δικό μου και δικό της, τίποτα δικό μας, αλλά πρέπει να μάθουν, απ' την άλλη, την αλήθεια· για να ξέρουν, και για να συγχρίνουν.

Γι' αυτό έγραψα τούτες τις σελίδες. Τώρα θα χτυπήσουμε· κι οι δύο μας.

H λευκή ταινία

Οι δυο δραπέτες, μου είπαν, ήξεραν πως μετά τον τελευταίο αμμόλοφο —μια σειρά από σπασμένες κλεψύδρες, ένας κοιμισμένος γίγαντας από καυτό χιόνι— ανοιγόταν η Κοιλάδα. Στην αρχή, έλεγε ο κόσμος, ξερή κι αυτή, ρημαγμένη απ' τον ήλιο, αλλά δύο; τρία; λίγα χιλιόμετρα πιο κει ήταν το ποτάμι, και ποτάμι σημαίνει δέντρα, και δέντρα σημαίνει άνθρωποι, και άνθρωποι παναπέι—

Αλλά πριν φτάσουν στο ποτάμι, και στους ανθρώπους, δι, κι αν σήμαιναν αυτοί, έπρεπε να φτάσουν στον αμμόλοφο, έπρεπε να τον ανέβουν όπως τους προγούμενους και να κατρακυλήσουν στην απέναντι πλευρά του. Κι ακόμα ήταν στο πριν. Πήγαιναν με το παλιό βάδισμα του λύκου —εκατό μέτρα τρέξιμο, εκατό μέτρα αργό βάδισμα, μετά άλλα εκατό μέτρα τρέξιμο — ή περίπου— κι είχαν ίσως αρκετές ακόμα δυνάμεις μέσα τους, αλλά από ώρα σε ώρα μπορεί να έπεφτε πάνω τους η σκιά από κάποιο Καναρίνι, και μες στο στροβοσκοπικό σύννεφο της κρυσταλλικής άμμου που θα

σήκωναν οι έλικές του όλα θα τέλειωναν μια και καλή.

«Δεν πρόκειται να γυρίσω εκεί πίσω», του 'χε πει ο άλλος.

Δεν είχε καταλάβει, άλλωστε τ' αφτιά του τον πονούσαν, η έρημος έπαιζε εδώ και ώρα έναν μινιμαλιστικό σκοπό μέσα στο κεφάλι του και κάπου-κάπου αυτό τού αποσπούσε την προσοχή από τα βήματά του.

«Τι εννοείς;»

«Θα αρνηθώ. Δε θα γυρίσω».

«Θα σε σκοτώσουν», είχε προσπαθήσει να του φωνάξει, αλλά η φωνή του ακούστηκε αφύσικα στεγνή, αφύσικα ψιθυριστή, σάμπως η άμμος στο στόμα του να την αιχμαλώτιζε στους κόκκους της και να την έστελνε ολόκληρη στο πορώδες, καυτό έδαφος από κάτω τους. Κατάπιε με δυσκολία.

Ο άλλος χαμογέλασε.

«Το ξέρω», του είχε πει. Οι τριχοειδείς φλέβες στους βολβούς των ματιών του είχαν μπλεχτεί σα δυο σταυρόλεξα χωρίς μαυρισμένα τετράγωνα. «Το ξέρω».

Ήθελε να του απαντήσει πως κι αυτός δε θ' άντεχε να ξαναγυρίσει στον Κώνο, ήταν το τελευταίο πράγμα που θα του περνούσε ποτέ απ' το μυαλό, κανείς δε θα θελει να το κάνει, αλλά — αλλά δεν είχαν άλλη επιλογή. Αυτό το σκέφτηκε αμέσως μετά. Αν τους έβρισκαν, αν τους έπιαναν — Θεέ μου! το πιο εύκολο πράγμα του κόσμου, ήταν σαν τις μύγες μες στο γάλα σ' αυτόν το γκρίζο ερημότοπο, κι ας φορούσαν τις άσπρες στολές των Κωνιτών, και κόκκινες να τανε ίδιο στόχο θα δίναν —, αν τους έπιαναν θα τους δένανε μ' εκείνα τα λεπτά καλώδια που μπήγονταν στη σάρκα με την παραμικρότερή σου κίνηση, και θα τους γύριζαν αμίλητοι στον Κώνο — αμίλητοι οι κερατάδες, αμίλητοι, ποτέ δεν άνοιγαν το στόμα τους, ποτέ σ' όλη τους την καταραμένη βάρδια. Και μετά — τα ξέρε αυτά, δεν τα ξέρε; θα 'χε κάνει κι έξω απ' τη Μυρμηγκοφωλιά,

όχι; θα 'χε ακούσει κάτι κι αυτός —, μετά θα τους άφηναν σε ένα από τα κελιά ανώτερου επιπέδου, πιο κοντά στους βαρυποινίτες, στους πραγματικούς βαρυποινίτες — μερικοί από δαύτους είχαν ανέβει στην ιεραρχία της κάθειρξης μόνο και μόνο μετά από μια σειρά αποτυχημένες αποδράσεις. Ή απλώς μεμπτής διαγωγής. Καταλάβαινε τι σήμαινε αυτό; μεμπτής διαγωγής; Δεν ήξερε τι συνέβαινε σ' εκείνα τα επίπεδα, δεν είχε γνωρίσει κανέναν για να του το πει άλλωστε, αλλά δε μπορούσε να σκεφτεί και τίποτε πραγματικά χειρότερο απ' ό, τι περνούσαν στο Α αυτός κι οι συγκρατούμενοί του. Όχι, δεν ήθελε να γυρίσει πίσω, ούτε λόγος — μα δεν άντεχε και τη σκέψη του θανάτου. Πριν το σκάσουν δεν του 'χε περάσει καθόλου απ' το νου, κι αν μπορούσε κανείς ας του το εξηγούσε το γιατί, αλλά τώρα, στους πρόποδες αυτού εδώ του τελευταίου αρμόλοφου, τόσο λίγο μακριά απ' τις ατέλειωτες κρυψώνες της ελευθερίας, τώρα έτρεμε καθώς αναλογιζόταν τι θα τους συνέβαινε αν αγνοούσαν την προειδοποιητική μουσική απ' τα μεγάφωνα του Καναρινιού. Δεν ήθελε να πεθάνει. Ήταν δεκαεννιά χρονών. Δεν ήταν δυνατό να πεθάνει.

«Αν ξαναγυρίσουμε θα έχουμε μια πιθανότητα, έτσι δεν είναι; Μια πιθανότητα ακόμα. Ε;»

«Βέβαια», του είχε απαντήσει. «Μια πιθανότητα ακόμα.»

Δεν το άντεχε, και τα μάτια του πονούσαν, κι ο αρμόλοφος μπροστά τους ήταν πανύψηλος — και ποιος τούς το 'λεγε πως ήταν στ' αλήθεια ο τελευταίος;

«Τότε γιατί να μη γυρίσουμε;» Είχε ελπίδες, το έβλεπε.

«Εσύ μπορείς να κάνεις ό, τι θέλεις. Αν μας προλάβουν, παραδώσου. Εγώ δε θα το κάνω, κι ας μου ρίξουν». Τα μάτια του ήταν δυο κοκκινόμαυρες σχισμές, αλλά εξακολουθούσε να χαμογελάει. «Μη το φοβάσαι αυτό»,

του είχε πει πιάνοντας τη λευκή ταινία που τους ένωνε και τραβώντας τη δυνατά. «Μπορεί να μην κόβεται, αλλά δεν καίγεται κιόλας. Εσύ δεν πρόκειται να πάθεις τίποτε. Εντάξει;»

«Δε με νοιάζει να μην πάθω τίποτα!» (Δε θέλω να γίνω κι εγώ κάρβουνο μαζί του! Θεέ μου, γιατί μας έχουν έτσι δεμένους;) «Θέλω μόνο να σου πω ότι—»

Όμως ο άλλος είχε αρχίσει κιόλας να τρέχει, κι έπρεπε να τον ακολουθήσει. Η ταινία ήταν ένα μέτρο μόνο μακριά.

Κι ο αρμόλοφος πλησίαζε. Ολοένα πλησίαζε. Τελευταίος ή όχι.

Τον είχαν πιάσει για κλοπή, αν κι αυτός οδηγούσε μονάχα το φορτηγό —δεν είχε μπει στην αποθήκη, δεν είχε πυροβολήσει, δεν του είχαν πει καν οι άλλοι ότι κουβαλούσαν όπλα επάνω τους—, και τον είχαν στείλει οδικώς στον Κώνο την ίδια κιόλας νύχτα με ισόβια, επίπεδο Α. Όλες οι ποινές ήταν ισόβια, μόνο το επίπεδο άλλαζε, ο κόσμος στους δρόμους τα ήξερε αυτά. Και πάντα σε στέλνανε οδικώς στον Κώνο, με μιαν από κείνες τις κλούβες που δεν είχαν ούτε παράθυρα ούτε φρουρούς ούτε τίποτε. Ήταν ένας μαύρος θάλαμος που ταξίδευε μέρες και νύχτες στη σειρά μέχρι να φτάσει στον Κώνο, στη μέση της ερήμου. Τρεφόσουν από κείνα τα αστεία σωληνάκια που κρεμόντουσαν απ' τη σχάρα επάνω, και μπορούσες να κλείσεις τα μάτια και να κοιμηθείς και να μην κάνεις τίποτε για πρώτη φορά σ' αυτό τον κόσμο. Είχε ησυχία εκεί μέσα και του άρεσε, κι αν ο γέρος απέναντί του κατάπινε για κάνα λεπτό τη γλώσσα του δε θα θελεις να φύγει από την κλούβα για την υπόλοιπή του ζωή, αλλά εκείνος συνέχεια μουρμούριζε και μουρμούριζε και κλαιγόταν κι

έλεγε παραμύθια για τον Κώνο και τους δρόμους και τις παλιές πόλεις και για το 'να και για τ' άλλο, και δεν τον άφηνε σε ησυχία. Ο ηλίθιος ο γέρος — του 'χε πει κι ότι όλ' αυτά, λέει, τα κάνανε για να νομίζεις πως βρίσκεσαι στην έρημο, ενώ τάχα ο Κώνος ήτανε κάπου στο κέντρο, αλλά τώρα αυτός το 'ξερε, τώρα το 'βλεπε, οι φυλακές είχανε στ' αλήθεια φτιαχτεί καταμεσής σε τούτο τον παλλόμενο κόσμο από άμμο κι από φως κι από σαύρες.

Ναι, τον είχε παραβεί το νόμο — πολλούς νόμους ίσως —, μα ήταν πολύ, τα ισόβια παραήταν πολύ για κάποιον που δεν είχε κάνει τίποτα στραβό μέχρι τότε, για κάποιον που είχε μπλεχτεί — άμα γινόντουσαν δικαστήρια ακόμα θα τους το 'λεγε, τον είχαν μπλέξει οι άλλοι, κι ούτε καν του 'χανε πει ότι θα κουβαλούσανε όπλα, πόσο μάλλον ότι θα τα χρησιμοποιούσαν κιόλας. Δεν ήταν άδικο; Δεν ήταν άδικο που θα 'πρεπε να περάσει τώρα όλη του τη ζωή στον Κώνο δουλεύοντας στην κωλοαλυσίδα πάνω σε πράγματα που δεν ήξερε ούτε πού χρησιμεύανε, αν τα έπιανε ποτέ στα χέρια του κανένας δηλαδή; να 'ναι δίπλα-δίπλα με αληθινούς εγκληματίες, με τύπους που είχαν βιάσει κι είχαν σκοτώσει κι είχαν καταστρέψει; Έτρεμε όταν τους κοιτούσε να κάθονται βλοσυροί δίπλα του και να δουλεύουν αργά, άκεφα, μουρμουρίζοντας μέσ' απ' τα δόντια τους και ρίχνοντας ματιές όλο σημασία στους συγκρατούμενούς τους, σχεδιάζοντας — αχ πόσο σίγουρος ήταν — φασαρίες και εξεγέρσεις και αποδράσεις. Κανείς τους δεν του μίλησε ποτέ, και κάθε φορά που από μοναχός του προσπαθούσε να πιάσει κουβέντα με κάποιον απ' αυτούς όταν τέλειωναν τη δουλειά τους και τους οδηγούσανε πίσω στα κελιά, τον απέφευγαν προχωρώντας πιο γρήγορα απ' το επιτρεπτό ή του γύριζαν την πλάτη ή τον κοιτούσαν λες κι ήτανε φίδι, με το στόμα τους στραβωμένο και τα χείλη σφιχτά. Και

ποτέ, ποτέ, ποτέ δεν του είπε το παραμικρό το ζευγάρι του. Κανένας τους. Μήτε λέξη, ένα γεια, κάτι. Του άλλαζαν καθημερινά τον κρατούμενο που κοιμόταν και δούλευε μαζί του, αλλά κανείς τους — κι ήταν πολλοί, δεν ήταν; —, κανείς τους δεν του 'χε μιλήσει. Δεν ήξερε να πει με σιγουριά για ποιο λόγο το κάνανε, για ποιο λόγο τούς είχανε έτσι δυο-δυο δεμένους, αλλά τίποτε δε γινόταν στον Κώνο αν δεν είχε αποδειχτεί στο παρελθόν ότι απέδιδε. Τούτη η λευκή ταινία που ξεκινούσε απ' τον αριστερό του καρπό και κατέληγε στον δεξιό του ζευγαριού του, χωρίς να φαίνεται πώς μπορούσε να την πετάξει κανείς από πάνω του αν δεν είχε κείνο το μικροσκοπικό μηχάνημα των φρουρών, τον παπά όπως λέγανε οι παλιοί, πρέπει να είχε τη χρησιμότητά της, όποια κι ήταν αυτή. Μια λευκή ταινία, και δεν ήσουν πια μόνος. Αναγκαζόσουν να πηγαίνεις οπουδήποτε πήγαινες μαζί με τον συγκρατούμενό σου, να τον ακολουθείς σ' ό,τι έκανε κείνος, από ξημέρωμα μέχρι ξημέρωμα — δεν ήσουν πια μόνος. Στον Κώνο δεν ήσουν ποτέ μόνος. Άλλα κανείς τους δεν του 'χε μιλήσει, μέχρι χτες το απόγευμα, μετά τη δεύτερή τους βάρδια στην αλυσίδα. Αυτός —αυτός ο τρελός, αυτός ο χαμογελαστός άντρας που έτρεχε δίπλα του μέσα στους μικρούς στρόβιλους της άμμου — του 'χε μιλήσει. Δεν έκλεισε το στόμα του στο δρόμο για την επιστροφή τους στα κελιά. Του τριβέλιζε το μυαλό, από 'να σημείο και μετά ένιωθε τα λόγια του μέσα στο κεφάλι του να ζουζουνίζουν σαν κουνούπι που του ανατρίχιαζε το δέρμα και τον ανάγκαζε ν' ανασηκώνεται συνέχεια απ' το κρεβάτι του. Στην αρχή, και λίγο πιο ύστερα, κι έπειτα πάλι προς το τέλος, σκέφτηκε πως αυτό το πλάσμα δίπλα του δεν ήταν άνθρωπος, αλλά εικονική συντροφιά — ένα από κείνα τα όυλα πλάσματα που βγαίνανε από 'να κουτί σκαλωμένο στη ζώνη σου και σου κάνανε τη χάρη ν' απαντούν σε

πέντ'-έξι συγκεκριμένες απαντήσεις — αυτά τα μηχανάκια όμως είχανε αποσυρθεί από την κυκλοφορία εδώ και καιρό, κι ἐπειτα κανένα τους δεν έδινε τόσο καθαρή εικόνα ούτε διέθετε τόσο μεγάλη γκάμα συζήτησεων. Ο ἀντρας αυτός ἡτανε αυθεντικός τρελός, και τον είχε μπλέξει πολύ χειρότερα απ' τους ἄλλους που θέλαν ν' αδειάσουνε την αποθήκη και χρειαζόντουσαν έναν γρήγορο οδηγό. Ήταν απλό, του 'χε πει, ἡταν διαβολεμένα απλό, πώς δεν το είχε δει μόνος του μέχρι τότε; Ο Κώνος δεν είχε κλειδωμένες πύλες, δεν είχε ακτινικά πλέγματα ολόγυρά του, δεν είχε κλειδαριές, τίποτα. Μπορούσε να πάει μέχρι την κοντινότερη έξοδο («Κάθε είσοδος είναι και έξοδος»), του είχε πει, «πώς δεν υπάρχουν έξοδοι;)» και να κοιτάξει. Δεν υπήρχε τίποτε ἄλλο πέρα από την έρημο — μια επίπεδη επιφάνεια γεμάτη αμμόλοφους στο βάθος της. Ωραία. Δεν υπήρχαν ούτε καν σκυλιά, του είχε πει, δεν υπήρχε κανένα μέτρο, ο δρόμος για όποιον ήθελε να φύγει ἡταν ανοιχτός, του είχε πει, όλοι το ξέρανε. Αν τα καταφέρνες και περνούσες την έρημο χωρίς να σε πιάσουν τα περίπολα, εξαφανιζόσουν μια κι έξω. «Και γιατί δεν έφευγε κανείς, τότε;» τον είχε ρωτήσει. Ο ἄλλος χαμογέλασε. «Έχουν φύγει πολλοί», απάντησε. Και το ίδιο βράδυ γλίστρησαν στην παγωμένη έρημο, με το φως του γαλαξία από πάνω τους να τους δείχνει το δρόμο. Ήταν πολύ απλό, τελικά, να το σκάσουν.

Αλλά να πεθάνει; Όχι, όχι, όχι — δεν ήθελε να πεθάνει. Όχι αυτός. Αν φαινόταν κανένα αναθεματισμένο Καναρίνι και τους έκανε σήμα να σταματήσουν και να μπουν μέσα, θα σταματούσε και θα 'μπαινε. Ήταν δυνατότερος απ' τον τρελό, και θα τον τράβαγε κι εκείνον μαζί του, κι ας ἐλεγε ό,τι ήθελε. Αν όμως ο πιλότος δεν το καταλάβαινε; Αν ο ἄλλος όρμαγε μπροστά για να ξεφύγει —να ξεφύγει πώς, δηλαδή;— και τον παράσερνε μαζί του; Ήλπιζε, προσευχόταν από μέ-

σα του, να μη φαινότανε ότι κι αυτός δεν υπάκουε στο μουσικό κάλεσμα του Καναρινιού. Αλλά όχι: Θα φώναζε πως τον είχαν απαγάγει, πως απ' την αρχή δεν ήθελε να το σκάσει, πως ήταν θύμα του τρελού, πως τον απειλούσε μ' ένα όπλο, πως ήταν δεμένος μαζί του με την ταινία — την ταινία δεν την έβλεπαν; την ταινία; Αυτό θα φώναζε, κι ήταν σίγουρος πως θα τον καταλάβαιναν. Ός τότε όμως καλύτερα να μην καθυστερούσε. Εδώ και ώρα το παράξενό του ζευγάρι σχεδόν τον έσερνε. Ο τελευταίος — ο τελευταίος δεν του χεί πει ότι ήταν; Ο τελευταίος αμμόλοφος, ναι. Και πίσω του ίσως κρυβόταν η ελευθερία. Μπορεί και να τα καταφέρνανε, τελικά. Ναι, μπορεί.

Κατρακυλούσαν σα νευρόσπαστα, μπροστά βρισκόταν μια ο ένας και μια ο άλλος, η άμμος έμοιαζε να τους ξεπερνά κι εκείνοι να τρέχουν να τη φτάσουν, τα μέλη τους μπερδεύονταν κι η λευκή ταινία είχε τυλιχτεί δυο φορές πάνω στο μπράτσο του κι ο ώμος του ένιωθε πως από ώρα σε ώρα θα του ξεκολλούσε, και πρέπει να χτυπήσει τον σύντροφό του ανάμεσα στα μάτια με το γόνατο, αλλά όλ' αυτά σταμάτησαν μόλις έσκασαν με δύναμη πάνω σ' εκείνο τον γκριζωπό βράχο που δρίζε το τέλος του αμμόλοφου, το τέλος της ερήμου και την αρχή μιας έκτασης σπαρμένης χοντρά λιθάρια και κομμάτια φρυγμένης γης πεταμένα δεξιά κι αριστερά σαν αποχώματα ενός γιγάντιου, παράλογου υνιού. Στο τέρμα εκείνου του ξερότοπου μπορούσαν να διακρίνουν σκιάζοντας το κεφάλι και με τα δυο τους χέρια την ιδέα του ποταμού — τις γκριζωπές σκιές από μια χλομή συστάδα καχεκτικών δέντρων χωρίς φύλλα. Όστε ήταν αλήθεια, λοιπόν. Δε μπορεί — άρα, δε μπορεί, εκεί θα υπήρχαν κάποιοι, αγρότες μάλλον, και θα μπορούσαν μια χαρά να κρυφτούν ανάμεσά τους μέχρι να

τα καταφέρουν να γυρίσουν πίσω στην πόλη, και να—
Και να τι;

Τι θα έκανε μετά; Θα συνέχιζε να οδηγεί φορτηγά μέσα στη νύχτα και να κλέβει αποθήκες μαζί μ' εκείνους τους εγκληματίες που δε μέτραγαν τη ζωή τους ούτε μια πεντάρα; Κι ώς πότε; Μέχρι να τον ξαναπιάσουν και να τον πετάξουν σε κανένα ανώτερο επίπεδο, σ' αυτόν ή σ' έναν άλλο Κώνο; Δεν ήθελε να το σκέφτεται, αλλά μια φωνή μέσα του παρακαλούσε να ρχόταν επιτέλους ένα ελικόπτερο αυτές τις τελευταίες στιγμές — το βλεπε, ήταν οι τελευταίες, δεν υπήρχε καιρός για χάσιμο — και να τους έπαιζε τη μουσική που σήμαινε άνευ όρων παράδοση, και θα ταν η ομορφότερη μουσική που θα χε ακούσει ποτέ του, κι ας έκανε δ, τι ήθελε ο άλλος, λίγο τον ένοιαζε. Θα καταλάβαιναν πως ο ίδιος δεν ήθελε να φύγει, πως απ' την αρχή δεν είχε καμιά πρόθεση να το σκάσει, ήταν φανερό — ο άλλος τον είχε τραβήξει στην έρημο, κι ήταν αυτή η ταινία που τους έδενε, διάλοε, και δε μπορούσε να τη σπάσει. Κανείς δε μπορούσε να τη σπάσει, το ξέρανε. Θα τον πίστευαν, δε θα τον πίστευαν;

Δε θα τον πίστευαν. Δεν ήταν ανόητοι. Δεν υπήρχε ούτ' ένας άνθρωπος στον κόσμο που θ' αφηνόταν να οδηγηθεί μέχρι εδώ πέρα χωρίς τη θέλησή του. Ήταν φως-φανάρι. Ό,τι και να τους έλεγε, όσο και να κλαιγε και να παρακαλούσε, η αλήθεια ήταν μπροστά τους και δε γινόταν παρά να τη δουν. Το είχε σκάσει από τον Κώνο. Ήταν υπότροπος. Θα γυρνούσε πίσω και θα παιρνε ένα επίπεδο προαγωγή. Ίσως και δύο, γιατί όχι; Άλλος δρόμος δεν υπήρχε.

Υπήρχε μόνο ο ξερός βραχότοπος μπροστά τους. Έτρεχαν και βάδιζαν, έτρεχαν και βάδιζαν, με την ταινία να τεντώνεται ανάμεσά τους (τον είχε ρωτήσει: «Πώς θα

την κόψουμε; πώς θα την κόψουμε;» κι εκείνος είχε χαρογελάσει γι' άλλη μια φορά και είπε: «Μετά το ποτάμι — θα το δούμε αυτό μετά το ποτάμι», αλλά η ανάσα του είχε κοπεί και τα πόδια του δεν άντεξαν άλλο. Έπεισε χωρίς να το αισθανθεί πάνω σε μια πέτρα, έπεισε με το πρόσωπο πάνω σε μια πέτρα πυρωμένη απ' τον ήλιο, κι ένιωσε στη στιγμή τη γλυκερή γεύση του αίματος να πλημμυρίζει το στόμα του. Προσπάθησε ν' ανοίξει τα μάτια του —έστω κι εκείνο το λίγο που του επέτρεπε το πρήξιμο—, αλλά δεν κατάφερε πολλά πράγματα. Ανάπνευσε κάνοντας τα πνευμόνια του να πονέσουν σα να του τα τρυπούσαν από μέσα, κι ανασηκώθηκε λίγα εκατοστά. Ο άλλος είχε παρασυρθεί απ' το πέσιμό του και βρισκόταν κι αυτός πεσμένος δίπλα του, αναίσθητος, με το στόμα ανοιχτό και το θυρυμματισμένο κομμάτι του βράχου κάτω από το κεφάλι του κόκκινο — κι ακόμη πιο κόκκινο, ακόμη πιο κόκκινο, ένα κόκκινο που έτρεχε σιγανά, σιγανά, απλώνοντας σ' όλο το αριστερό μισό της πέτρας και στάζοντας μετά σταγόνα-σταγόνα στο στεγνό χώμα. Ένα μυρμήγκι ξετρύπωσε απ' το πουθενά και βούτηξε επιφυλακτικά ένα του πόδι μέσα στο πηχτό αίμα, και μετά ξανά, άλλες δύο φορές. Με σπουδή. Έπειτα χάθηκε πάλι.

Ανοιγόκλεισε το δεξί του μάτι —το άλλο το 'νιωθε σα ραμμένο, ίσως και να το 'χω χάσει, σκέφτηκε— και στηρίχτηκε στον αγκώνα του. Πονούσε παντού κι άρχισε να βήχει κοφτά, με το λαιμό του να καίει. Η αναπνοή του άλλου ήταν σφυριχτή και βαριά. Την άκουγε με δυσκολία. Άλλα ζούσε ακόμα. Σίγουρα ζούσε ακόμα. Ίσως να τα κατάφερνε να ξανασηκωθεί όπου να 'ναι, και τότε θα συνέχιζαν. Τα δέντρα απείχαν λιγότερο από μισό χιλιόμετρο πια, και θα ορκιζόταν πως έβλεπε κινήσεις από πίσω τους. Άλλα δε μπορούσε να εμπιστεύεται το μάτι του. Ήταν τσιμπλιασμένο και

πλημμυρισμένο στο αίμα, το ένιωθε. Όπως του άλλου. Άλλα ο άλλος τώρα τα 'χε κλειστά τα μάτια του και δε μπορούσε να δει τίποτε απολύτως. Ισως όμως σηκωνόταν κάποια στιγμή. Ισως δεν ήταν σοβαρό το χτύπημά του.

'Ενα πράγμα μόνο ήταν σίγουρο: δεν έπρεπε να τον βρουν έτσι τα Καναρίνια. Όχι, Θε μου, δεν έπρεπε να τον βρουν έτσι. Δεν του 'χε μείνει στάλα δύναμη μέσα του και δε θα μπορούσε να τους εξηγήσει τίποτα, τίποτα, μ' αυτό τον τρελό να κείτεται εδώ δίπλα του με το κεφάλι τσακισμένο κι όλον εκείνο τον κόσμο πίσω από τα δέντρα να τους κοιτάζει. Μ' όλον εκείνο τον γκρίζο κόσμο να τους κοιτάζει χρυμμένος πίσω από τα δέντρα. Έπρεπε να σηκωθεί και να προχωρήσει — είτε μπρος, είτε πίσω.

'Εβαλε όση δύναμη μπόρεσε να συγκεντρώσει στο δεξί του χέρι και πίεσε σφίγγοντας τα δόντια του και φτύνοντας αίμα. Σηκώθηκε στα γόνατα και, πιάνοντας σφιχτά την ταινία, πλησίασε τον άλλον. Έμοιαζε να κοιμάται. Τον κοίταζε με προσοχή, σκιάζοντας το πρόσωπό του. Τι αμέριμνος που έδειχνε τώρα, σα μωρό! Ο τρελός, είχε ξεχάσει και τις αποδράσεις και τα πάντα. Κοιμόταν δυο βήματα μονάχα απ' την ελευθερία του. Ελευθερία όμως για πόσο, ε; Για πόσο; Για μια βδομάδα; για ένα μήνα; για λιγότερο; Όχι, όχι, όχι — δεν ήταν μόνο τρελός — ήταν άρρωστος, ένας επικίνδυνος ψυχοπαθής — ένας επικίνδυνος άνθρωπος. Κι ο ίδιος όμως! Αχ, κι ο ίδιος μήπως δεν ήταν τρελός, δεν ήταν επικίνδυνος, που αφέθηκε σαν ηλίθιος ν' ακολουθήσει αυτό τον εγκληματία στο σιχαμερό τρέξιμό του μέσα στην κάψα; Δεν ήξερε καν τ' όνομά του! Δεν ήξερε ούτε για ποιο λόγο τον είχανε συλλάβει — ίσως δούλευε για τους Τερμίτες, ίσως —

—ίσως ήταν Τερμίτης! Θεέ μου, Θεέ μου, Θεέ μου, ναι — κι αυτό το αηδιαστικό έντομο προηγουμένως

δεν ήταν μυρμήγκι, ήταν τερμίτης, ήταν κι αυτό τερμίτης, γι' αυτό δεν έφαγε το αίμα του. Σίγουρα, σίγουρα, δούλευε για κείνα τα γλοιώδη άτομα που θέλαν να ρίξουν τον Κυβερνήτη — ήταν σάρκα απ' τη σάρκα τους! Κι ήθελε να ρίξει τον Κυβερνήτη — να τον ρίξει για ποιο λόγο; και πώς; με βόμβες και με σφαίρες και με ταραχές και με φωτιά! Θεέ Μεγαλοδύναμε, ναι, ήταν Τερμίτης, κι αυτός ήταν ένας θεόμουρλος τρελός που 'ψυγε μαζί του χωρίς να του 'χει πριν κάνει την παραμικρότερη ερώτηση, χωρίς καν να του περάσει απ' το μυαλό η ιδέα ότι ίσως είχε να κάνει μ' έναν ακρατικό.

Κι ήξερε τι συνέπειες είχε η πράξη του. Του το 'χανε πει — την πρώτη κιόλας μέρα που πάτησε το πόδι του στη Μυρμηγκοφωλιά —, του το 'χαν ξεκαθαρίσει: οποιαδήποτε συμμετοχή στις ενέργειες των ακρατικών σήμαινε άμεση προώθηση στο ανώτερο επίπεδο — στην κορυφή! Και κορυφή σήμαινε — όχι, δεν ήθελε να το ξέρει αυτό. Όχι, όχι, δεν το θελε. Ακόμα και στους δρόμους δε συζητάγανε για την κορυφή, παρά μόνο ψιθυρίζανε, μερικοί, μισόλογα και κάνανε περιέργεις χειρονομίες. Η κορυφή ήτανε δυο, τρεις, δέκα θανατικές καταδίκες μαζί, κι ακόμα περισσότερο — γιατί η κορυφή κράταγε. Και τώρα όλοι το 'χανε τούμπανο πως το 'χε σκάσει μ' έναν Τερμίτη, και θα 'ταν σίγουροι πως είχε γίνει κι ο ίδιος Τερμίτης. Σίγουρα, σίγουρα, ναι... Μ' άλλα λόγια (*Να μη το σκέφτομαι!*), είτε τώρα, είτε μετά από μια βδομάδα, είτε μετά από ένα χρόνο (*Σε παρακαλώ, σε παρακαλώ, Θε μου, όχι, όχι...*), αυτοί θα το θυμόντουσαν και θα τον έστελναν στο ανώτατο επίπεδο του Κώνου (*Για να πεθαίνω εκεί για πάντα*).

Όχι, όχι. Κάποια λύση έπρεπε να υπάρχει. Δεν ήταν δυνατό — δεν ήταν δυνατό. Κι ήταν κι άδικο, πολύ πιο άδικο απ' την ισόβια φυλάκισή του στο Α επειδή είχε μιαν απλή ανάμιξη σε μια ληστεία της πε-

ντάρας. Άλλωστε, θα το θυμόντουσαν, τους είχε πει ένα σωρό ονόματα, κι ένα σωρό σχέδια που είχε πάρει τ' αφτί του, τα πάντα. Αλλά τώρα ήταν πολύ πιο δύνικο. Όχι, όχι. Θα γύριζε πίσω — πίσω, πίσω, πίσω, νά τι θα 'κανε. Θα γύριζε πίσω και θα τους εξηγούσε. Θα τους έλεγε ότι ο άλλος τον είχε απειλήσει πως θα τον σκοτώσει αν δεν τον ακολουθούσε (*H ταινία, καταλαβαίνετε*), κι ότι περίμενε όλες αυτές τις ώρες της αναγκαστικής του φυγής να βρει την καταλληλότερη στιγμή για να του ξεφύγει και να γυρίσει πίσω στον Κώνο. Γιατί το ήξερε πως ανήκε στον Κώνο. Ωραία; Ωραία. Ναι, αυτό ήταν. Δε μπορούσαν παρά να τον πιστέψουν. Άμα ήθελαν ας του κάνουν και το τεστ, σωστά — πώς δεν το 'χε σκεφτεί αυτό πιο πριν; Ναι, να του κάνουνε το τεστ και να τον ρωτήσουν αν πραγματικά είχε ποτέ το σκοπό να το σκάσει από τον Κώνο. Ο Κώνος ήταν υγιής και καθαρός — οι δρόμοι έξω βρομούσαν (αλλά η ταινία; η ταινία που δεν ήταν δυνατόν να κοπεί;), βρομούσαν, βρομούσαν. Γιγίης, καθαρός και σωστός — αυτό ήταν: σωστός. Όλα τ' άλλα (αλλά η ταινία; πώς;) ήταν λάθος. Ένα τεράστιο, ανώφελο λάθος — μια παρεξήγηση. Θα γύριζε πίσω (αλλά δεν ήταν μόνο η ταινία — υπήρχαν κι άλλα πράγματα, που κόβονταν) και θα τους τα 'λεγε όλα καθαρά και ξάστερα. Προτού τον βρουν. Ναι. Αυτό ήταν. Θα γύριζε πίσω.

Χαμογέλασε και κοίταξε τον άλλο που είχε αρχίσει να ξυπνάει πια και πάλευε ν' ανοίξει τα μάτια του. Του άπλωσε το χέρι κι εκείνος τού το 'πιασε. Κι έπειτα το 'φερε στο στόμα του, χαμογελώντας ακόμα. Στην πραγματικότητα ήθελε να γελάσει, αλλά τώρα είχε δουλειά να κάνει, με το στόμα του.

Ο κόσμος μεγαλώνει

Του έδεσα με το κορδόνι της μπουγάδας το λαιμό — μου θύμιζε λαιμό στρουθοκαμήλου — κι έσφιξα μέχρι να βρω κάποια φλέβα. Ήταν σαν παιδί. Το μωρό μου. Είχε τα μάτια του κλειστά, και τον αγαπούσα, Θε μου πόσο τον αγαπούσα! Τα χελια του είχαν μισανοίζει, κι έβλεπα την άκρη της γλώσσας του, λίγο απ' τ' ασπράδι των δοντιών του, μια μικρογραφία πυραμίδας από κυψελίδες σάλιου...

Είχαν βρει το δίσκο μαζί με καμιά δεκαπενταριά άλλους στο Νότιο Τμήμα της δεύτερης πτέρυγας των σκουπιδιών. Μέχρι τότε πραγματικά δεν ξέραμε άμα δούλευε το πικάπ. Αν δούλευε όμως, ε; Αν δούλευε, λέει, αγάπη μου! Μ' όλα εκείνα τα βαθιά, τα κροταλιστά σαμαράκια του παλιού βινίλιου, μ' όλους, μ' όλους εκείνους τούς υπέροχους, απρόβλεπτους λάκκους και τα στοχαστικά του γρατζουνίσματα! Έπαιζε όμορφα, όμορφα, όμορφα, όλους τούς δίσκους, και τους δεκαπέντε,

και καθόμασταν βράδια ολόκληρα και τους ακούγαμε, απέλειωτα βράδια, κι ήμασταν ευτυχισμένοι που τους είχαμε και τους ακούγαμε. Όλοι. Ήταν ο τελευταίος ήσυχος απ' τους τελευταίους ήσυχους χειμώνες της εξορίας. Θα θελα να κράταγε για πάντα, αγάπη μου. Άλλα συ δραπέτευσες πια... Και δε νομίζω να μ' ακούς άλλο. Όχι, είμαι μόνη μου. Δε μ' ακούς. Μόνη μου, μόνη μου, μόνη μου. Όλοι τους έφυγαν. Σα ν' άνοιξε η γη... Δεν ξέρω, δεν ξέρω πού να ψάξω για να τους βρω. Μ' ακούς; Μ' ακούς; Πρώτος έφυγε ο Σιδεροσωλήνας. Ο πιο ζωντανός απ' όλους μας. Ο πιο ζωντανός. Ούτε που τον θυμάσαι όμως, έτσι δεν είναι;

Δε νομίζω πως θα ζούσαμε πέντε, πέντε χρόνια, αν είναι δυνατόν, χωρίς τον Σιδεροσωλήνα. Και χωρίς εσένα, από ένα σημείο και μετά... Δεν έπρεπε να φύγει πρώτος. Και δεν ξέραμε καν πώς τον έλεγχαν στ' αλήθεια, δεν είναι τρομερό; Είχε αφήσει εκεί, πίσω από το Τείχος, τα πάντα, τους βαλιασμένα μέσα σ' ένα όνομα. Αν δεν έσερνε όλα εκείνα τα απέλειωτα χιλιόμετρα το πόδι του, αν δεν έσερνε κι εσένα από πίσω (θυμάσαι πόσο αμέτοχος ήσουν τον πρώτο καιρό; ίσως να θυμάσαι — ίσως να μη θυμάσαι), και τους άλλους τρεις από πίσω σου εσύ, δε θα περνούσαμε κανένα χειμώνα, αγάπη μου — δε θ' ακούγαμε τους δίσκους, δε θα...

Εγώ έμενα πίσω στον πύργο, αλλά ξέρεις πως ήμουν την κάθε, την κάθε στιγμή μαζί σας, δεν το ξέρεις; Όμως δεν ήταν κι εύκολες ώρες εκείνες... Η βροχή δύσκολα ξεπερνιέται από έναν άνθρωπο μόνο του, δύσκολα πολύ... Άλλα είχα εμπιστοσύνη στον Σιδεροσωλήνα, μ' όλο του το πόδι με τη σκουριασμένη άρθρωση — κι είχα εμπιστοσύνη και σε σένα, μωρό μου. Πάντα σε πίστευα και πάντα σε πιστεύω. Ξέρεις, για μένα ήταν δύσκολες οι ώρες, όχι τόσο για σας, που

κάνατε κι όλη τη δουλειά. Μα είχα, πάλι, είχα αυτή την τυφλή εμπιστοσύνη. Θέλω να πω, σα να 'κουγά όλο το ίδιο τραγούδι, όλο το ίδιο κακό τραγούδι, ξέροντας πάντως πως κάποια στιγμή θα τελειώσει και θ' αρχίσει ένα άλλο, αγαπημένο. Πάντα ερχόσασταν, μ' όλα εκείνα τα απίθανα πράγματα που πετάνε οι Βόρειοι, όλους εκείνους τούς θησαυρούς. «Έχουν αποκτηνωθεί», μου έλεγε ο Σιδεροσωλήνας όταν ξάπλωνε τα βράδια στην αγκαλιά μου και του χάιδευα τα μαλλιά με τα νύχια μου — πόσο με παρακαλούσε να του τα χαϊδεύω έτσι! «Μπορούν ν' αγοράσουν το ίδιο πράγμα περισσότερες φορές απ' όσες το πετάνε. Δεν πρέπει ν' αντέχουν τη βροχή. Αντίθετα μ' εμάς, που την αντέχουμε γιατί ποτέ δεν είχαμε ομπρέλες. Πες μου — χρησιμοποίησες εσύ ποτέ σου ομπρέλα; τότε στην Πόλη;» Εγώ του 'λεγα πως όχι, γιατί δεν ήθελα να του χαλάσω το συλλογισμό, αλλά και γιατί δεν ήμουν σίγουρη πως μιλούσε κυριολεκτικά. «Όχι βέβαια! Αυτοί όμως την είχαν πάντα κρεμασμένη στο μπράτσο τους. Έτοιμη ανά πάσα στιγμή. Κι ας κλεινόντουσαν σπίτια τους μόλις άρχιζε να ψιχαλίζει. Ήξεραν πως θα μπορούσαν να την ανοίξουν πάν' απ' το κεφάλι τους αν τύχαινε να μην προλάβουν να κλειστούν στη φωλιά τους, και να μείνουνε έτσι στεγνοί. Ο πολιτισμός της ομπρέλας! Κοίτα τον που 'χει γίνει μούσκεμα τώρα!» Πέντε χρόνια. Πέντε υγροί, παγωμένοι χειμώνες. Θα 'θελα να 'ταν εκατό, να 'ταν χίλιοι. Να 'ταν για πάντα. Οι υγροί, παγωμένοι μας χειμώνες. Πια όμως μ' αρέσει που βρέχει συνεχώς. Νιώθω πως ξεπλένει τον κόσμο απ' το παρελθόν μου χωρίς εσένα. Πόσο σ' αγαπώ, πόσο σ' αγαπώ, σ' αγαπώ, σ' αγαπώ.

Κι όμως φταίει ο Σιδεροσωλήνας. Εκείνος που μας κράτησε ζωντανούς, ο πιο ζωντανός απ' όλους ανάμε-

σά μας, ο πιο διψασμένος για ζωή απ' όσους γνώρισα είτε πριν είτε μετά την εξορία μας. Αυτός, αυτός ήταν που δραπέτευσε πρώτος. Σαν εκείνους τούς τρελούς τύπους εκατό χρόνια πριν που καβαλούσαν ένα πολύχρωμο ξύλινο αλογάκι που λαμπύριζε κι αναβόσβηνε κι επιτίθονταν στις οπισθοφυλακές του κόσμου. Κράτησε και λιγότερο απ' όλους, θαρρώ. Και χάθηκε. Χάθηκε, αγάπη μου, θυμάσαι; Μικρός, μικρός, τοσοδούλης. Μόνο το πόδι του έμενε όπως και πριν, σα να φορούσε ένα νούμερο μεγαλύτερο κάθε μέρα, κάθε μέρα. Πες μου όμως: Θα... Μα πώς να μου πεις; Πώς να μου πεις, αγάπη μου, πώς να μου πεις;

Πώς σας θυμάμαι να φέρνετε όλα εκείνα τα σκουπίδια! Σα να 'ταν χτες. Ναι, χτες ήταν. Το διπλό κρεβάτι με τα δυο μονά στρώματα, ας πούμε: το κουτί της τηλεόρασης· το ψυγείο με τις σπασμένες πόρτες (κοιμόταν ο Γιατρός εκεί μέσα, δεν είναι τρομερό); τα χρωμιωμένα κλουβιά· τα σερβίτσια του τσαγιού· τους πίνακες, που πίσω απ' τον ένα τους βρήκαμε και τον μυστικό χάρτη του θησαυρού· τις ατέλειωτες σειρές με τα παλιά πηνία, τα τρανζίστορ, τις καμένες οθόνες, τους μορφοδιαλυτές, τα πληκτρολόγια, τα πέντρεξ, τα τεχνητά μέλη, τις γεμάτες ρούχα βαλίτσες, τα βιβλία και τα παντογραφικά περιοδικά· όλους εκείνους τούς θησαυρούς που φέρνατε σαν πέντε υπέροχοι νάνοι, με τα μάτια σας να λάμπουν λες κι ήταν αγοριών —πάντα— που ψάρεψαν πραγματικά μόνα τους το πρώτο τους ψάρι, αναψοκοκινισμένοι και μούσκεμα ώς το κόκαλο — κι ας φορούσατε δυο αδιάβροχα ο καθένας. Ήταν καλή πραμάτεια. Κάθε μέρα η πραμάτεια ήταν καλή. Ζούσαμε — θυμάσαι πόσο υπέροχα ζούσαμε; Θ' αντέχαμε κι εγώ δεν ξέρω πόσα χρόνια ακόμα έτσι στον πύργο, όσο και να πολλαπλασιάζονταν οι εξόρι-

στοι. Η Πόλη ήταν ακόμα πλούσια πόλη, και θα μας τάξε πλουσιοπάροχα με τα σκουπίδια της όσο θα θέλαμε εμείς να μας ταΐζει... Ξέρεις, κάθε στιγμή μαζί σου μου είναι τόσο πολύτιμη, που δε θα 'θελα να άλλαξε ούτε στο τόσο — ούτε στο τόσο. Δεν ξέρω... καμά φορά πιάνω τον εαυτό μου να σκέφτεται πως αγαπώ τη φυγή σου, κι ας είμαι τόσο μόνη πια. Δεν ξέρω... Βλέπω τα κλειστά σου τα μάτια να κοιτάνε κάτι που —δε μπορεί— είναι όμορφο, και ζεστό, και στεγνό. Κάτι φωτεινό. Το καταλαβαίνω: είσ' ευτυχισμένος. Γίνεται να μην αγαπώ κάτι που σε κάνει ευτυχισμένο; Όμως ο Σιδεροσωλήνας χάθηκε — εξαφανίστηκε. Μίκρυνε, μίκρυνε, μίκρυνε, κι εξαφανίστηκε. Πού πήγε, αγάπη μου; Κι όλοι οι άλλοι, σαν τρία κεριά που τ' άναψε κάποιος ένα-ένα με τη σειρά, μίκρυναν, μίκρυναν, μίκρυναν, και χάθηκαν. Κι εσύ χάνεσαι, αγάπη μου. Το βλέπω. Μέρα με τη μέρα, ταξίδι το ταξίδι, μικραίνεις. Πόσο έχεις μικρύνει από προχτές να ξέρεις! Πρέπει να χεις χάσει πάνω από είκοσι εκατοστά. Είσαι μικρούλης, τόσο μικρούλης. Νομίζω πως, αν κλείσω τα μάτια μου για λίγο και μετά τα ξανανοίξω ξαφνικά, θα καταλάβω πως έχασες λίγο ακόμα... λίγο ακόμα... Θα μπορέσω να το μετρήσω. Και φοβάμαι πως, αν τα κλείσω για πολύ, εσύ θα χαθείς, θα χαθείς, κι εγώ θα μείνω μοναχή μου, μέσα σ' αυτό τον τεράστιο πύργο που δε μπορώ να τον μικρύνω ούτε μια σταλιά —αυτόν τον χυδαίο ουρανοξύστη από μαύρο γυαλί—, μέσα σ' αυτή την ασταμάτητη τροπική βροχή που λιώνει τα πάντα γύρω μου όταν είμαι μόνη, χωρίς εσένα, μικρή μου, μικρή μου, μικρή μου, μεγάλη μου αγάπη. Πού πας; Πού χάνεσαι; Πού πας έτσι ευτυχισμένος;

Σήμερα έσυρα το καρότσι μέχρι το Τείχος και περίμενα να ξεφορτώσουν από πάνω. Θεέ μου, δε φανταζό-

μουν πόσο τρομαχτικό ήταν! Όλοι εκείνοι οι τόνοι τα απόβλητα να γκρεμίζονται με πάταγο πάνω στο βουνό των σαπισμένων σκουπιδιών, πετώντας μια δεύτερη βροχή καταπάνω σου, πιο δυνατή και πιο σκληρή απ' την ατέλειωτη μπόρα του ουρανού. Πρέπει να 'μασταν τουλάχιστον πενήντα σ' εκείνη την κατεβασιά, οι παλιοί με καρότσια, κι οι περισσότεροι απ' τους καινούργιους είτε με τσάντες στα χέρια είτε ολωσδιόλου απροετούμαστοι. Ήμουν τυχερή. Βρήκα βιβλία, παλιά, κανονικά βιβλία, ταλαιπωρημένα μέχρι και τα Περιεχόμενα, αλλά βιβλία πάντως: παλιά και κανονικά. Τα 'χωσα όπως-όπως κάτω απ' το μουσαρά του καροτσιού και βιάστηκα να φύγω από κει πέρα χωρίς καν να τα μετρήσω ή να φάξω παραδίπλα για τίποτε πιο ακριβό. Φοβόμουν μήπως μου τα πάρουν οι άλλοι εξόριστοι, φοβόμουν μη τυχόν και πέσω πάνω σε καμιά από κείνες τις τρελές ομάδες των Εμπρηστών και μου κάψουν το καρότσι — φοβόμουν οτιδήποτε θα μπορούσε να με κάνει ν' αργήσω και μου φύγεις μήπως μου χαθείς κι εσύ. Δεν ήσουν καν πάνω από μισό μέτρο πια, αγάπη μου. Έφτασα στη Z24 μέσα σε μια ώρα κι έβαλα την παλάμη μου στην υποδοχή. Η πόρτα τραβήχτηκε προς τα πάνω, χώθηκε στον σιδερένιο τοίχο, και φάνηκε ένα φως που άστραψε στα μάτια μου και με τύφλωσε. Η φωνή του σκοπού ρώτησε ποια ήμουν και του απάντησα γρήγορα-γρήγορα γιατί ήξερα πως δεν είχα πολύ χρόνο — ούτε γω ούτ' αυτός. Δεν ξέρω, νομίζω ότι χάρηκε όταν έμαθε πως ήμουνα η γυναίκα σου και πως ακόμα δεν είχες χαθεί τελείως. Τώρα πια δίλος ο κόσμος ήξερε για το μακρινό σου ταξίδι, και το μόνο που σκεφτόντουσαν ήταν αν υπήρχε ίσως κανένας τρόπος να το καθυστερήσεις — να το καθυστερήσεις όμως, όχι να το αποτρέψεις. Δεν άξιζε τον κόπο να συνεχίσεις λειψός, άξιζε; Χαμήλωσε το φακό του και με ρώτησε άμα υπήρχε ακόμη σκόνη στη μπίλια που του

χες αγοράσει με αντάλλαγμα ένα κεφάλι κρεβατιού με δεκάξι χοντρά μπρούντζινα κάγκελα, και του απάντησα πως ναι, αλλά δε θα προλάβαινες να τη χρησιμοποιήσεις. Μπα, μου είπε, κανείς δεν πρόλαβε ποτέ. Σταμάτησαν και να το διαφημίζουν, συνέχισε, αλλά εκείνο είχε ακόμα ζήτηση στην πόλη, ειδικά απ' τους πολύ άρρωστους ή απ' όσους πιστεύανε ότι είχε ξεκινήσει ο καινούργιος κατακλυσμός. Δώσ' μου μια κι εμένα, του φώναξα μ' όλη μου τη δύναμη για να μ' ακούσει —η βροχή είχε γίνει αβάσταχτη—, απλώνοντάς του τα χέρια μου γεμάτα βιβλία. Δεν κατάλαβε στην αρχή· μετά είπε ότι πριν από ένα-δυο μήνες θα ζήταγε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη για να μου δώσει· αλλά εγώ επέμεινα και τον ανάγκασα να παραδεχτεί πως εδώ στο Νότιο Τμήμα οι εξόριστοι είχαν πάψει να ζητάνε σχεδόν τελείως πια, και πως μπορούσε να μου βρει μία μεθαύριο, ίσως κι αύριο ακόμα. Άκου 'δώ, του είπα έξαλλη, ξέρω πως έχεις ένα σωρό, ο Σιδεροσωλήνας μού το είχε πει, ο Σιδεροσωλήνας ήζερε καλύτερα απ' αυτόν πόσες είχε πουλήσει και πόσες τού περισσέψανε και πότε έπεσε η δουλειά με δαύτες. Δε μου την έδωσε, όχι, δε μου την έδωσε επειδή άκουσε το όνομα του Σιδεροσωλήνα, του πρώτου εξόριστου, του ανθρώπου με το ψεύτικο πόδι που είχε οργανώσει το εμπόριο με τη μέσα μεριά του Τείχους· ούτε επειδή ήμουν η γυναίκα σου. Μου την έδωσε, ξέρεις, επειδή κατάλαβε πως σ' αγαπούσα κι ήθελα πραγματικά να σε προλάβω. Κι ας ήμουν τόσο μακριά σου. Κατάλαβε πως θα έτρεχα πάνω στο τρένο που σε είχε πάρει, βαγόνι το βαγόνι, και θα σε συναντούσα, θα σε συναντούσα, αγάπη μου, εκεί, στους μοχλούς της ατμομηχανής σου, μαζί με τον Σιδεροσωλήνα και τους άλλους, να τρέχετε στην πεδιάδα με το κεφάλι ψηλά και γελαστοί. Αλλωστε έβρεχε. Κι ίσως και να 'δε στα μάτια μου πως δε θα την άντεχα για πολύ ακόμη τούτη τη μουντή, τη μο-

νότονη, την παγωμένη βροχή του τέλους του κόσμου. Πήρε τα βιβλία με μια κομψή, επαγγελματική κίνηση —σα να μην τα χειρει ποτέ, σα να κανε μόνο μιαν ἀδεια χειρονομία—, το φως του έσβησε, έσφιξα στη χούφτα μου τη μπίλια, ἀφησα το καρότσι μου ἔξω απ' την πόρτα του, κι ἐγινα ἐνα με το νερό μέχρι να φτάσω στον πύργο μας. Ήσουν εκεί, ακόμα, τόσο μικρός, τόσο χαμογελαστός, τόσο δικός μου. Δε θυμόμουν τι είχε προλάβει να μου πει για το Ναρκάστημα ἡ κάτι τέτοιο, για τη διευρυμένη συνείδηση που δεν ἔχει ανάγκη το σώμα γιατί 'ναι σώμα η ίδια, για ἐναν κόσμο που κατοικείται από ηδονή, ἐναν καινούργιο κόσμο απ' όπου ἐλειπαν κι οι ἀγγελοι κι οι διάβολοι — είχα αφήσει τα λόγια του να πνιγούν στη βροχή που, ποιος ξέρει; ίσως να 'ναι κι ο κατακλυσμός τελικά. Ίσως. Κι ἐπειτα, λίγο μ' ἐνοιαζαν οι διευρυμένες συνειδήσεις και οι φαντασμένες λέξεις. Εμένα μ' ἐνοιαζες εσύ.

Έσφιξα το λαιμό μου με το σκοινί της μπουγάδας κι ἐψαξα για φλέβα με το ἄλλο χέρι. Τη στάμπαρα, τη χτύπησα με το δάχτυλο κι ἐπιασα σφιχτά τη μπίλια. Μια μικρή μαβιά ακίδα ξεπρόβαλε από πάνω της, σαν τροπικό νησί. Την κύλησα πάνω-κάτω στη φλέβα και πίεσα ὅταν το μέρος εκεί ζεστάθηκε. Εσύ ήσουνα δίπλα μου, ἐνα μικρό, γυμνό κορμάκι — θα μπορούσες να χωρέσεις και στη χούφτα μου ακόμα. Μου φευγες, αγάπη μου, μου φευγες. Η ατόλη με τρύπησε κι η σκόνη μες στη μπίλια στροβιλίστηκε, ἐνα μικρό συννεφάκι χώθηκε μέσα μου, κι ίσα που πρόλαβα να δέσω τη μπίλια πάνω στο δέρμα μου μ' ἐνα μακρύ κομμάτι σελοτέιπ. Το τύλιξα δύο φορές γύρω απ' το λαιμό κι απ' το πιγούνι μου, και μια κάθετα, απ' το σαγόνι και το κεφάλι μου. Ένιωσα την ακίδα να καρφώνεται για τα καλά στην πρησμένη φλέβα, που άρχισε να ρουφάει τη

σκόνη, σα μωρό το δάχτυλό του μες στο σκοτάδι. Μετά γίνανε πολλά. Διάολε, έχω πάρει πολλά πράγματα δύον αυτό τον καιρό, όλ' αυτά τα χρόνια, αλλά τούτο το πράγμα... Αυτή η αίσθηση... σα να μεγαλώνουν τα πάντα γύρω σου... σα να μεγεθύνονται, να φουσκώνουν... Κι εσύ, κι εσύ ακόμα — να μεγαλώνεις, να φουσκώνεις σαν κάποιος να φύσαγε μέσα σου αέρα. Αγάπη μου! Μεγάλος όπως παλιά, μ' αυτό το αγαπημένο, το αιώνιο χαμόγελο στα χείλη σου.

.....

Oι πέντε εξόριστοι μπήκαν ένας-ένας στο δωμάτιο, και βλέποντάς τη με το μπράτσο του πικάπ καρφωμένο στο λαιμό έκλεισαν σχεδόν ταυτόχρονα τα μάτια τους. Κάποιος άρχισε να κλαίει. Άλλα ένας κεραυνός που 'πεσε κει κοντά δεν άφησε ν' ακουστεί ο λυγμός του.

Γι' άλλη μια φορά

Ακούγονταν φωνές μέσ' από τα λιγοστά φωτισμένα παράθυρα της τεράστιας πολυκατοικίας, δυο ώρες πριν την πρώτη συνάντηση. Μπερδεμένες φωνές, θυμωμένες, γεμάτες οργή, πίκρα και ζήλια. Κάποιες ξεχώριζαν, σκεπάζοντας με την έντασή τους τις υπόλοιπες. Κάποιες άλλες ήταν μαλακές, πουπουλένιες, σαν τη νύχτα που σκέπαζε την πόλη.

«Σκεφτόμουν όλο εκείνες τις μέρες χτες το βράδυ. Δεν ήμουν καλά χτες το βράδυ, ξέρεις... και μη μου πεις ξανά ότι πρέπει να ξεχάσω, εντάξει; Αν μου ήταν εύκολο θα το 'κανα, να 'σαι σίγουρη. Άλλα εσύ... μαζί με κείνον... Α, είναι τρέλα, τα καταλαβαίνεις; Τρέλα. Δεν κοιμήθηκα σταλιά, ούτε λεπτό, είμαι άυπνος κι έχω ένα κεφάλι σα σλέρο. Όμως, σοβαρά σου μιλάω, μπορείς να φανταστείς τι με πείραξε περισσότερο τότε; Αν έχεις λίγο χρόνο, θέλω να το συζητήσουμε. Άλλα όχι, μη μου λες, δε θα το βρεις. Ποτέ δε σου το 'πα. Όχι,

άσ' το σε μένα. Μη φεύγεις: εδώ θα κάτσεις, δεν πας πουθενά. Ξέρεις τι ήταν; όταν την κοπάνησες με τον ηλίθιο χωρίς ν' αφήσεις ένα σημείωμα, έστω, για να μάθω κι εγώ; Ε ούτε αυτό ήταν, ούτε που δε μου τηλεφώνησες να ξέρω άμα ζεις ή πέθανες, ή άμα δεν είσαι σε κάνα χαντάκι, με τα ρούχα σου ξεσκισμένα και το κεφάλι σου ανοιχτό. Ούτε που γύρισες μια βδομάδα μετά κι έτρεξες κατευθείαν στο μπάνιο για να πλυθείς και να πέσεις για ύπνο, δήθεν δεν έτρεχε τίποτα, ας το ξεχάσουμε καλύτερα. Όχι. Ξέρεις τι με πείραξε πιο πολύ; Με πείραξε που είχες φύγει από το σπίτι χωρίς να πάρεις τις φωτογραφίες μας μαζί: αυτό με πείραξε. Ούτε μία. Δηλαδή, σοβαρά, λες και όλα ήτανε πλάκα, ε; Δυο χρόνια έτσι, αέρας. Κάτσε, κάτσε, μη λες κουβέντα σε παρακαλώ, τα σκέφτομαι όλ' αυτά και τρελαίνομαι, σου λέω είμαι όντος και το κεφάλι μου πάει να σπάσει που δεν πήρες μια φωτογραφία ΜΟΥ, ρε γαμώτο, έτσι για γούστο, για να του τη δείχνεις και να γελάς. Όχι, σταμάτα, σταμάτα, δεν ακούω τίποτα».

«Με πέθανες, μ' έσβησες, σάμπως δεν ήμουν άνθρωπος εγώ, σάμπως να υπήρχες μόνο εσύ, μόνο τα δικά σου πράγματα — η δουλειά σου, τα προβλήματά σου, οι ευθύνες σου, οι σκέψεις σου. Πες μου, αν έχεις το θεό σου, αλλά βασάνισέ το πρώτα, σκέφτηκες καμιά φορά κι εμένα; Ε; έστω μία φορά; Τι άφησα πίσω μου για να σε στηρίξω, τι έσβησα τελείως από τη δική μου τη ζωή για να βάλω τη δικιά σου σε πρώτο πλάνο; Επειδή άξιζες περισσότερο, ηλίθιες, γι' αυτό το 'κανα! Και δεν το μετάνιωσα κι από πάνω, ακούς; Δεν το μετάνιωσα ποτέ. Έλεγα εντάξει, δεν είμαι 'δώ για να ζήσω αιώνια, δεν έχει σημασία, αυτός ας είναι καλά, αυτός ας έχει χώρο για να σκέφτεται και για να κάνει πράγματα, αυτός ας ζει μονάχα... Εγώ θα 'μαι δίπλα του, μόνο, για να τον στηρίζω. Για να έχει χώρο να σκέφτεται...»

Μη με κοιτάς έτσι! Μη με κοιτάς! Βλάκα, έζησες μόνος σου, ούτε που σου πέρασε ποτέ από το μυαλό ότι ήμουν κι εγώ εκεί — ήμουν το φάντασμά μου μονάχα, κι αν πέθαινα και στοίχειωνα τον κόσμο σου δε θα καταλάβαινες καμιά διαφορά. Καμιά διαφορά. Τίποτα, τίποτα δεν ήσουν. Κι ούτε γω έκανα λάθος που μ' έσβησα για να σου κάνω χώρο, κτήνος, αυτό είναι που δεν καταλαβαίνεις και σε ξεπερνάει. Δεν το κατάλαβες τότε, δε θα το καταλάβεις και τώρα, γιατί είσαι τέτοιος που είσαι — τέτοιο — τέτοιο πράγμα. Σε σιχαίνομαι, δεν αξίζεις ούτε το σάλιο μου, δεν αξίζεις ούτε να σε μισώ και να σε φτύνω. Και μόνος σου να ζούσες στον κόσμο, πάλι χαρφάκι δε θα σου καιγότανε, τόσο άπληστος είσαι για σένα. Τομάρι... ένα τομάρι είσαι, να το ξέρεις. Τίποτα περισσότερο. Ο εαυτός σου, ο εαυτός σου. Μόνο αυτός, τομάρι, μόνο αυτός. Αναρωτήθηκες ποτέ σου γιατί στάθηκα δίπλα σου; Αναρωτήθηκες;»

«Θυμάσαι; Χα! Εκείνη τη φάση με τις ιστορίες για το κωλοπεριοδικό, λέω. Θυμάσαι; που είχα σκεφτεί να κάνουμε τη σειρά με τη διαστημική γκόμενα; Δικέ μου, ήταν φοβερή ιδέα, ναι; Και τη βγάζαμε — για πόσο; τρία χρόνια δεν ήταν; Φιου, τρία χρόνια γεμάτα! Καλά λεφτά. Είχα φοβερή ιδέα μια φορά, δ, τι κι αν έγινε είχα φοβερή ιδέα. Κι εδώ που τα λέμε, κολλητέ, είχα γράψει και πάνω από τις μισές, ε; Πολύ πάνω από τις μισές. Εσύ είχες γράψει τρίχες, το ξέρεις. Σκουπίδια. Εντάξει όμως, δε λέω: δε μπορούσες περισσότερο, αυτό ήταν. Τόσο ήσουν ικανός, τόσο έκανες. Χα! ευτυχώς που σήκωνα εγώ όλο το γαμημένο το βάρος με τις δικές μου, ναι; Αλλιώς θα μας είχανε σουτάρει από τον δεύτερο μήνα της συνεργασίας μας, φιλαράκι, θα τρώγαμε χόρτα και θα πίναμε το ζουμί μας, δικέ μου, άκου με που σου λέω, ντε. Τι; τι μούτρα είν' αυτά; Κάνουμε πως τ' ακούμε πρώτη φορά; έτσι είναι; Δε σ' αρέσει ν' ακούς την

αλήθεια, ε; Είναι βαρύ πράγμα η αλήθεια, γαμώτο μου, βουνό το δίκιο σου. Να σου λένε ότι είσαι σκάρτος... Πφφ! δύσκολο, δύσκολο, σε καταλαβαίνω απόλυτα. Κι αν το ξέρεις κιόλας, αν το ξέρεις ότι είσαι σκάρτος, ότι έζησες τη ζωούλα σου πιστεύοντας πως ήσουν κάτι στηριγμένος στον δικό μου ιδρώτα, στις δικές μου τις ιδέες και στο δικό μου το γράψιμο, ε, παραπάνε, τι να πω; Σε παίρνει από κάτω, έτσι γίνεται. Κι όμως, κύριε καλλιτέχνη, ούτε που τόλμησες να πεις την αλήθεια σε κανέναν, ρε γαμώτο... Στους τύπους στο περιοδικό δεν το συζητάω, αλλά και σε κανέναν άλλον, διάολε, σε κανέναν. Δε ντρεπόσουν που υπέγραφες τα κείμενά μου — είχες τα μέσα εσύ υποτίθεται, ήσουν ο μεσάζοντας, ο γνωστός — σκατά ήσουν! Ηλίθιε!»

«Τους ακούς; Τους ακούς αλλά δεν καταλαβαίνεις, ε; Ναι, είσαι μικρούλι, γι' αυτό. Μια σταλίτσα, ένα ανθρωπάκι τριών μηνών — ποπό τι λεπτά που είναι τα δαχτυλάκια σου! Και τα δικά μου έτσι ήταν άραγε; Ο μπαμπάς κι η μαμά λέγανε ότι μου μοιάζεις, ότι θα ‛μασταν ίδιοι όταν μεγάλωνες, φτυστοί — κι ας σε περνάω δέκα χρόνια. Αχ, τι μικρό που είσαι... Και να σου πω; Καλά που δεν τους καταλαβαίνεις, ξέρεις, είναι κούφιοι όλοι τους, σα χαλασμένα καρύδια. Έξω-έξω σκληροί, και μέσα μόνο βρομερός αέρας. Όλοι τους... Αλλά μη φοβάσαι, εντάξει; Και μην κλαις. Δε θα σ' αφήσω εγώ να ξανακλάψεις, σ' το υπόσχομαι. Ναι, με το μαξιλαράκι σου, μόλις κοιμηθείς. Ναι. Εσύ είσαι μικρούλι, δε μπορείς να το κάνεις. Ένα μικρούλι ανθρωπάκι. Και κλαις. Κλάψε, αδερφούλη, κλάψε αν θες, γιατί αυτοί δεν ξέρουν να κλαίνε, είναι χαλασμένα καρύδια, κούφιοι. Θα το κανονίσω όμως εγώ πιο ύστερα, εντάξει; Όλους τους, μωράκι μου, όλους τους. Δεν κατάλαβαν τίποτα, γι' αυτό. Τίποτα. Ούτε πόσο φταινε, ούτε πόσο άλλαζαν τα πράγματα. Και να σου πω; και στον πάτο της θάλασσας να τους

έβαζες, πάλι τίποτα δε θα καταλαβαίνανε αυτοί. Νομίζω ότι ξέρω το γιατί, αλλά δεν έχω μάθει και τα λόγια για να σου το πω και σένα. Όμως ξέρω, ξέρω... Είναι κάτι μέσα τους, μέσα στο κεφάλι τους, κάπου κει, που τους μασουλάει το μυαλό και τους κάνει τέρατα. Σσσσ... μην κλαις. Μην κλαις άλλο. Κοιμήσου. Κοιμήσου και μη σε νοιάζει τίποτα εσένα, όλα θα πάνε καλά. Έχω δυο ώρες μέχρι τη συνάντηση, προλαβαίνω να τους σπάσω, αδελφάκι. Δεν αξίζει να κρατάς τα χαλασμένα καρύδια, έτσι πρέπει να 'ναι. Έτσι νομίζω. Κι ούτε που με νοιάζει αν είναι πολλή δουλειά. Δεκάρα δε δίνω. Σώπα, σώπα, μην κλαις. Κοιμήσου. Κάτσε να πάρω λίγο το μαξιλαράκι σου».

—— Φωνές... Κι έπειτα οι άνθρωποι από τις άλλες άκρες της πόλης μαζεύτηκαν στην πιλοτή της τεράστιας πολυκατοικίας, φοβισμένοι ακόμη από την ησυχία και κοιτώντας γύρω τους σα χαμένοι.

«Τόσο λίγοι είμαστε;» ρώτησε κάποιος. «Και πώς θα κάνουμε αυτά που λέγαμε, ρε σεις; Είστε με τα καλά σας; Πώς θα ξεκινήσουμε ξανά και αηδίες;»

Κανείς δεν απάντησε. Είχαν όλοι τους σωθεί από θαύμα ή από ποιος ξέρει ποιαν απίθανη σύμπτωση, ποιαν ανωμαλία του οργανισμού τους, μετά το καταλάγιασμα της λαίλαπας που μετέτρεψε τους υπόλοιπους σε σκιές, κι είχαν κι αυτό το χάρισμα να ρουφάνε ακτινοβολία χωρίς παρενέργειες που να φαίνονται, αλλά — αλλά πώς θα ξανακουρντίζανε τον κόσμο, αλήθεια; Τα νέα απ' όλη τη χώρα, απ' όλη την ήπειρο, ήταν πολύ παραπάνω από ανησυχητικά: όλοι μιλούσαν για ένα 4, άντε 8 τα εκατό.

Πώς θα βαζαν μπρος ξανά;

Κανείς δεν άνοιγε το στόμα του στην πρώτη συνάντηση των επιζώντων. Μόνο δύο παιδιά ψιθύριζαν πράγματα το ένα στ' αφτί του άλλου, κι έδειχναν ότι συμφωνούσαν.

«Ναι», είπε το κορίτσι· ήταν κοντά στα εννιά και φορούσε ακόμη τα ρούχα που της είχε βάλει η μαμά της τη νύχτα της καταστροφής, πέντε μέρες πριν. «Ναι», είπε. «Βρήκα ένα μεγάλο κουτί γεμάτο μ' αυτά τα στρογγυλά που λες, με το δαχτυλιδάκι στην άκρη. Όμως είναι βαρύ, δε μπορώ να το κουνήσω μόνη μου».

«Θα σε βοηθήσω εγώ», απάντησε το αγόρι παιζοντας ένα μωρουδίστικο σκουφάκι στα χέρια του. «Εγώ θα σε βοηθήσω».

Τιμωρία

Να σας πω. Τον έντυσαν οι δύο γεροντότεροι Ντραγκ, με γρήγορες, με μετρημένες κινήσεις, που φώναζαν από μακριά πείρα, δεξιοτεχνία, αλλά και λαχτάρα. Φαινόταν —απ' τα στρογγυλά τους μάτια που στένευαν και τις κόρες τους που σχεδόν είχαν εξαφανιστεί, απ' τα ράμφη τους που χανε σφίξει και στάζαν στις άκρες, απ' τις φαρδιές τους ράχες που έτρεμαν, αν έκανες τον κόπο να τις προσέξεις και δε σε πείραζε να κοιτάς εκείνα τα σάρκινα, τα κρεατινα εξογκώματα που πάλλονταν σα ζωντανά, σα να χαν δική τους ζωή, ανεξάρτητη, δεξιά κι αριστερά απ' τη μονοκόμματη σπονδυλική τους στήλη—, φαινόταν, λέω, ότι βιάζονταν ν' αρχίσει το παιχνίδι, ίδιοι με σκυλιά που τους υποσχέθηκες ένα κομμάτι σοκολάτα, που ξέρουν ότι θα τους το δώσεις τελικά, αλλά συ το κρατάς πεισματικά πάν' απ' το στόμα τους, ενώ την ίδια στιγμή περνάει μια γάτα από δίπλα τους και τους γαργαλάει τα πλευρά. Είχαν, άλλωστε, να παίξουν έναν ολόκληρο ντραγκιανό μήνα — το φεγγάρι τους μόλις χτες είχε γεμίσει, κι οι

γιορτές τους (πώς τις έλεγαν; δε θυμάμαι) για φέτος περάσανε στην ιστορία, μαζί κι οι νηστείες, κι οι προσευχές, κι η αποχή απ' το κυνήγι της αλεπούς.

Ο καπετάνιος είχε κλείσει τα μάτια απ' την πρώτη στιγμή που άρχισαν να του δένουνε τη στολή, και τα κράταγε κλειστά μέχρι να του φορέσουνε και το κράνος. Δεν ήθελε να τους κοιτάει. Και δεν ήθελε με τίποτα να κοιτάει τα χέρια τους, καθώς σέρνονταν πάνω στο σώμα του τραβώντας λωρίδες, κουμπώνοντας πόρπες και σφίγγοντας κόμπους που δεν καταλάβαινες πώς διάολο θα λυνόντουσαν χωρίς μαχαίρι άμα τέλειωνε το κυνήγι και μετά. Εμείς τον νιώθαμε βέβαια, αλλά οι Ντραγκ δεν εννοούσαν να καταλάβουν για ποιο λόγο σιχαίνόμασταν τα χέρια τους —έτσι τα λέγανε οι αναθεματισμένοι: χέρια—, και καλά θα κάναμε να μη τους το δείχνουμε και συνέχεια. Αλλά χέρια; Χέρια; Θα μπορούσα να το δεχτώ για ένα καβούρι, και για ένα χταπόδι, βέβαια — αλλά για ένα πλάσμα στο μπόι μου που τα πάνω του άκρα μοιάζαν με κάτι ανάμεσα σ' αυτά τα δυο γυρισμένο ανάποδα, όχι. Όχι χέρια. Δεν ξέρω τι, αλλά μια φορά όχι χέρια.

Τον καταλαβαίναμε τον καπετάνιο. Ήταν ειδικός, λέγανε, στις τυχόν επαφές με ξένους, του χανε κάνει ένα σωρό κωλοτέστ για ν' αποβάλει οποιαδήποτε απέχθεια μπορούσε να νιώσει έτσι και ρχόταν φάτσα-φάτσα μ' αντανθρωπόμορφους τύπους, είχε δίπλωμα μάλιστα —μες στην πρώτη δεκάδα από οχτακόσιους-τόσους—, αλλά έλα όμως που κάτω εκεί στη Σχολή οι ασπρομάλληδες με τα ξεπλυμένα μάτια είχανε τόση ιδέα για το σωστό ή το λάθος αυτών που διδάσκανε, όση κι η γιαγιά μου για το αν ο κινητήρας των μι-ουδετερονίων έχει πέντε ταχύτητες ή δεκαπέντε χιλιάδες. Άσ' τα. Πρώτη φορά καταφέρναμε να πιάσουμε κουβέντα με ξένο κόσμο, και στο λόγο μου, δεν είναι καλαμπούρι. Τι να πω; Φύγαμε τέσσερις αποστολές μαζί σημαδεύοντας δώδεκα τυ-

χαίες παραβολές η καθεμιά μας, κι ίσως οι άλλοι να πέσουν σε πλανήτες όπου δε θα 'πιανε χαρτωσιά ούτε κι η Μόνικα Γκιτς η ίδια, αλλά εμείς πέσαμε στον Ντραγκ —τι Ντραγκ και κουραφέξαλα; Ντραγκ τον γράφει ο ακουστικός μεταφραστής στο μηχάνημα, αυτοί προφέρουνε τ' όνομά του σαν καρακάζες που τις πετάς σε καυτό λάδι—, και στον Ντραγκ ο καλός Θεός δεν πρέπει να 'βαλε τα δυνατά του.

Μετά όμως του φορέσανε κι εκείνο το πράγμα στο κεφάλι και τον άφησαν ήσυχο. Νομίζω τότε μόνο θ' άνοιξε τα μάτια, αν και δε μπορούσα να καλοδώ μέσ' από το τζάμι. Έκανε δυο-τρία βηματάκια να δει πώς πάει, και πήγαινε καλά. Έμοιαζε σαν αβγό με χέρια και με πόδια, και μ' ένα μικρότερο αβγουλάκι από πάνω του, στην κορφή, κι ήτανε άσπρος-άσπρος και κοκαλιάρης και πολύ θα 'θελε να μην είχε πατήσει ποτέ το πόδι του στη Σχολή. Άλλ' αυτόνανε φωνάζαμε καπετάνιο, και σαν καπετάνιος είχε δικαίωμα να παίξει πρώτος. Έτσι τού είπανε.

Ο ένας από τους δυο γέρους τον πλησίασε πηδολογώντας για να του πάρει τα δείγματα. Του 'μπηξε την ξύλινη βελόνα στους καρπούς και στους αστραγάλους στρίβοντας κάθε φορά την άκρη της και σφυρίζοντας σαν ξεπετσωμένο φίδι μια προσευχή, τον έπιασε μετά απ' τους ώμους, τον κούνησε δεξιά-αριστερά, κι έπειτα έβγαλε ένα κακαριστό γέλιο με το κεφάλι προς τα πίσω, σκορπίζοντας την κιτρινοπράσινη βλέννα του στον αέρα που 'χε αρχίσει να θολώνει. Τστερα τον κοίταξε τον καπετάνιο στα μάτια και είπε κάτι ακόμα, που για την οθόνη του μεταφραστή σήμαινε «Κουράγιο, παιδί μου, κουράγιο, παιδί μου», αλλά μόνο ο διάολος ξέρει τι είχε πει στ' αλήθεια ή τι σήμαινε πραγματικά αυτό το κουράγιο. Το παιχνίδι το ξέραμε, κλείναμε ένα εξάμηνο κιόλας εκεί πέρα και το 'χαμε δει μπόλικες φορές να το παίζουν, αλλά άλλο να βλέπεις φίδι στον

ύπνο σου κι άλλο να θες να πάρεις νυχτιάτικα το φακό σου που σου 'πεσε μέσα σ' ένα κουβάρι από δαύτα. «Κουράγιο», λέει. Ανάθεμα την ώρα, λέω γω.

Θα φεύγαμε σε λίγες μέρες, μόλις θα τέλειωνε ο έλεγχος όλων των επισκεπτών στο πλοίο. Πριν φύγουμε όμως, είχαμε την ευκαιρία να παίξουμε μαζί τους το παιχνίδι της αλεπούς. Ήταν τιμή για τους Ντραγκ να παίξουμε μαζί τους. Δεν ήταν ανταλλαγή, είχανε πει. Ήταν ένα δώρο παραπάνω — απ' την καλή τους την καρδιά. Ο καπετάνιος είπε πως έπρεπε να δεχτούμε, αφού έτσι κι αλλιώς δε διατρέχαμε, είπε, κανένα κίνδυνο. Έτσι είπε, κι οι Ντραγκ τον βάλαν αυτόν ν' ανοίξει το χορό, γιατί ένας παλιός κανόνας που τον ξέχασε ο αρχηγός λέει πως πάντα έτσι γίνεται. Και τώρα, με τα χέρια του και τα πόδια του να κρέμονται γυμνά, νερουλιασμένα κι άχαρα απ' τις τέσσερις τρύπες του θώρακά του — αυτό το παλαβό μπέρδεμα από πανιά, λουριά και κουμπότρυπες — και με το κεφάλι προστατευμένο στην κάσκα του, στεκόταν σαν παιδί που το σηκώσαν να πει μάθημα λάθος μέρα και λάθος ώρα, προσπαθώντας να θυμηθεί τι γινόταν μετά. Στο μεταξύ όλοι οι ντόπιοι τον είχαν περικυλώσει, και ορκίζομαι πως τους είδα να ξερογλείφονται και να χτυπάνε με τους αγκώνες τους τα πλευρά των διπλανών τους — τέλος πάντων, μ' αυτό που υποτίθεται ότι θα ήταν ο αγκώνας τους αν είχαν κόβαλα στα χέρια τους και μερικά ακόμα βασικά πράγματα. Στο λόγο της αντρικής μου τιμής πάντως: χαμογελούσανε χαιρέκακα. Ράμφη-ξεράμφη, οι μπάσταρδοι χαμογελούσανε κάτω απ' τα μουστάκια τους, λες και ξέραν όλοι τους το καλύτερο ανέκδοτο της χρονιάς κι ετοιμάζονταν να το πουν και του καπετάνιου για να ξεκαρδιστεί κι εκείνος.

Και η ώρα πέρναγε. Περίμεναν να νυχτώσει για τα καλά, γιατί την αλεπού την παίζανε μόνο το βράδυ, κι ακόμα είχε δρόμο να κάνει ο ήλιος. (Πόσο κόκκινος

ήταν! Πόσο μου θύμιζε την πατρίδα! Το μόνο πράγμα σε κείνον το βρομοπλανήτη που μπορούσα να βλέπω χωρίς να κλείνω τα μάτια με σιχασιά). Εμείς οι πέντε καθόμασταν λίγο έξω απ' τον κύκλο των Ντραγκ, αλλά ένας νεαρός, με ξανθωπά κρόσσια να κρέμονται σα βρύα παντού από πάνω του, ήρθε και μας τιτίβισε να πάμε να πάρουμε τα όπλα. Τα 'χανε όλα μαζί σ' ένα μεγάλο και κωνικό σαν ινδιάνικη σκηνή κλουβί — μεγαλύτερο απ' όσα είχαμε δει μέχρι τότε — ήταν κι η αρχή της σεζόν, άλλωστε, κι έπρεπε να τιμήσουμε τη μέρα —, κι εκείνα ούρλιαζαν και τσίριζαν εκεί μέσα ξετρελαμένα. Σηκωθήκαμε αργά-αργά, λες κι είχαμε όλο τον καιρό μπροστά μας, αλλά ο πιτσιρικάς σφύριζε να βιαστούμε κι αναγκαστήκαμε ν' ανοίξουμε το βήμα, σαν καλοί Γήινοι που ήμασταν.

Κανείς στο χωριό τους δεν απαλλασσόταν απ' το παιχνίδι — αν και, εννοείται, οι Ντραγκ δε θα συμφωνούσαν μ' αυτή τη λέξη. Ένας, ο πιο τυχερός, διαλεγόταν με κλήρωση να κάνει την αλεπού, κι είκοσι απ' τους υπόλοιπους τραβούσαν λαχιγό για να παίξουν τα σκυλιά. Κι εμείς μαζί τους σήμερα. Τιμής ένεκεν. Κι έτσι πήγαμε να πάρουμε τα όπλα μας.

Μέσα στο κλουβί χώθηκε πρώτος αυτός που μας κάλεσε, ενώ ένας άλλος, λίγο μεγαλύτερός του, του έδινε τις ξύλινες σωλήνες. Πρόλαβε να γεμίσει τρεις μέχρι να τον ξεσκίσουν με τα δόντια τους, κι αυτός που μπήκε στο πόδι του κατάφερε και τον πέρασε κατά δύο. Μέχρι να γεμίσουν και τις είκοσι, ο ήλιος είχε πάρει το χρώμα εκείνο που σε ξετρελαίνει σ' ένα κόκκινο φουστάνι όταν το φωτίζουν δύο μισοκαμένα κεριά, κι αμέσως μετά βούτηξε πίσω απ' τα ψηλότερα δέντρα της ζούγκλας και δεν τον ξανάδαμε. Κάποιος μπήκε μέσα στο άδειο κι επιτέλους ήσυχο κλουβί, μάζεψε τα ράμφη των συγγχωρεμένων συντοπιτών του σ' ένα καλάθι — δεν είχε μείνει και τίποτ' άλλο για να τους θυμόμα-

στε——, μουρμούρισε κάτι σε δυο άλλους, παράτησαν το καλάθι καταγής κι άρχισαν να κελαηδάνε. Άρχισαν να κελαηδάνε όλοι μαζί, και να πηγαίνουν να χώνονται μέσα στα πυκνόφυλλα δέντρα και τους σκληρούς σαν πέτρινους θάμνους με τ' άσπρα λουλούδια. Ανάμεσά τους, οι δεκαπέντε κουβαλούσανε κι από μια σωλήνα. Μας πήραν κι εμάς μαζί τους. Επίσης οπλισμένους.

Το δάσος ήταν σα δάσος, σκοτεινό και γεμάτο πράγματα που σ' αγκυλώνανε. Εδώ κι εκεί μεγάλες νυχτοπεταλούδες που φωσφόριζαν μ' ένα υπόλευκο φως σού επιτρέπτανε να βλέπεις τι σου γίνεται ένα γύρο και να μη σπάσεις το κεφάλι σου πάνω στα άκαμπτα κλαριά των δέντρων. Έπρεπε να βρούμε ωραίες κρυψώνες, μας είχανε πει, δυο-δυο αν θέλαμε, αλλά μοναχοί ακόμα καλύτερα, και να ρίξουμε του καπετάνιου με τα όπλα μας αμέσως μόλις θα περνούσε από κοντά μας. Βλαστήμαγα από μέσα μου και ορκιζόμουν να μην του ρίξω του ανθρώπου ό,τι κι αν μου κάνανε μετά, γιατί εμένα το σπίτι μου ήταν πολύ μακριά απ' τον κωλοπλανήτη τους, και τις αλεπούδες εμείς στην πατρίδα τις προστατεύουμε μη τυχόν και μας κρυολογήσουν. Κι ο καπετάνιος μας δεν ήταν αλεπού, διάολε, πώς να το κάνουμε; Από την άλλη, έπρεπε, υποτίθεται, να μη τον αφήσουμε να μας ξεφύγει, γιατί οι κανόνες ήταν κανόνες κι οι παραβάτες τιμωρούνταν. Στο διάολο όμως, έλεγα, δε μπορούν να μου κάνουν τίποτα εμένα — εγώ δεν ήμουνα από 'δώ. Δε θα του 'ριχνα του αρχηγού. Ούτε οι άλλοι τέσσερις, βάζω στοίχημα.

Και δεν του 'ριξα. Πέρασε πράγματι από κοντά μου, τον θυμάμαι να τρέχει σα να του τσιμπούσανε ένα σμάρι μέλισσες το στομάχι από μέσα, αλλά δεν του 'ριξα. Το πλάσμα μέσα στη σωλήνα μου χτυπιόταν και μούγκριζε και μυξόκλαιγε κι ήθελε να το σκάσει, το κτή-

νος, αλλά δε μπορούσα να κάνω τίποτα γι' αυτό. Δεν ξέρω αν με πρόσεξε ο καπετάνιος. Μάλλον όχι. Κανείς στη θέση του δε θα μπορούσε να δει οιδήποτε. Όλο το κόλπο ήτανε να βγεις απ' την άληθη μεριά της ζούγκλας —κάπου χίλια μέτρα δρόμος— και να σκαρφαλώσεις εκεί πέρα πάνω σ' ένα στύλο. Και δε σου περίσσευε ώρα για τουρισμό μέσα στους θάμνους με τ' άσπρα λουλούδια και τα δέντρα με τ' ακούνητα κλαδιά. Είκοσι τύποι γύρω σου, καμουφλαρισμένοι στις φυλλωσιές και με τα μάτια τους δεκατέσσερα, περιμένανε να περάσεις από δίπλα τους και να σου ρίξουνε. Και όχι, όχι, όχι — μην πάει ο νους σας ότι μπορεί να σουνα αρκετά τυχερός ώστε να μην πέσεις πάνω σε κανέναν τους. Πάντα έπεφτες. Και πάντα σού ρίχνανε. Εντάξει, όχι όλοι τους. Έτσι κι αλλιώς, άλλωστε, αυτή ήταν η ιδέα. Άλλα τρία-τέσσερα βέλη (βέλη — ο μεταφραστής έδινε τη λέξη βέλη) τα τρωγες βρέξει-χιονίσει. Η ζούγκλα δεν ήταν πάνω από εκατό στρέμματα, και δεν είχες ποτέ σοβαρά περιθώρια για να ξετρυπώσεις κάνα καινούργιο μονοπάτι. (Κι όλοι εκείνοι οι άσπλοι, που πεταγόντουσαν μπροστά στα πόδια σου και σ' ανάγκαζαν ν' αλλάξεις δρόμο...) Οι αλεπούδες τρέχανε για δυο λόγους μοναχά: από συνήθεια, και για να μη μείνουνε από ενέσεις είχανε τέσσερις όλες κι όλες.

Όταν τον είδα απ' την κρυψώνα μου να τρέχει έτσι αλαφιασμένος, δεν πρέπει να είχε φάει καμιά ακόμα. Σκέφτηκα μη τυχόν κι έπεφτε συνέχεια πάνω σε άσπλους Ντραγκ, ή ότι, τελικά, μπορεί και να μην έποιξαν στα σοβαρά σήμερα το παιχνίδι τους. Έπεσα πολύ έξω όμως. Χα! πολύ έξω. Δεν έκανε δέκα μέτρα ακόμα — κυνηγούσε μια μεθυσμένη κωλοφωτιά —, όταν κάποιος κερατάς ανεβασμένος ψηλά στο δέντρο που εγώ καθόμουνα στη ρίζα του — τον είχα δει να σκαρφαλώνει — αγηδιαστικό πράγμα, ούτε να το σκέφτομαι δε θέλω, Θε μου, ούτε να το σκέφτομαι —, τον σημάδεψε με τη

σωλήνα του και, την κατάλληλη στιγμή, της άνοιξε το καπάκι. Το ζώο τινάχτηκε πιο γρήγορα κι από σφαίρα και βρήκε τον καπετάνιο κάπου στο σβέρκο. Εκείνος έπεσε με τη μούρη στο χώμα, και δεν ξέρω αν είχε πράγματι καταλάβει τι του συνέβαινε. Ήσως δε μπορώ να μιλήσω με σιγουριά. Όμως μια στιγμή μόνο μετά το κατάλαβε, και πολύ καλά μάλιστα, πιστέψε με. Το τέρας —όχι μεγαλύτερο από γάτα (κι εδώ τελειώνουν οι σχέσεις του με τα θηλαστικά)— είδε με το ανύπαρκτο μυαλό του ότι δε μπορούσε να φάει τη στολή ή το κράνος του καπετάνιου, και γλίστρησε απότομα στο δεξί του μπράτσο. Δεν έκατσε για πολύ πάνω του, γιατί μετά από πέντε μ' έξι δευτερόλεπτα το χέρι του αρχηγού μας είχε κάνει φτερά, και τώρα απ' την τρύπα στον ώμο του έτρεχε το αίμα ποτάμι, σα να θελε μια ζωή να φύγει από μέσα του και τώρα έβρισκε επιτέλους την ευκαιρία. («Προδότη!» ήθελα να φωνάξω, «προδότη!», αλλά έκατσα στ' αβγά μου με τα μάτια γουρλωμένα και δίχως να βγάζω μιλιά). Το πιράνχας εξαφανίστηκε μέσα στα δέντρα και τις μαύρες, τις κατάμαυρες σκιές, συνεχίζοντας να τρώει το χέρι ακόμη και τρέχοντας. Έφυγε και χάθηκε, λες και δεν το χα δει ποτέ μου — σα να μην είχε υπάρξει. Ο καπετάνιος αντέδρασε γρήγορα, και μάλλον πολύ γρηγορότερα απ' ότι αν ήμουνα εγώ στη θέση του. Αλλά και πάλι δεν ξέρω, λένε πως αρύβουμε πολλή δύναμη μέσα μας — τι να πω; Μη μπαίνουμε στη θέση των αλλωνών, μη μπαίνουμε καλύτερα... Τέλος πάντων, ο καπετάνιος τράβηξε από 'να δέσιμο μπροστά στη στολή του τη φυτική ένεση που έπρεπε, και την κάρφωσε μ' όλη του τη δύναμη στην τρύπα. Το αίμα έπαιψε να κυλάει σχεδόν αμέσως. Δεν την είχε κοιτάξει ακόμα την πληγή, αλλά τώρα στηρίχτηκε στο καλό του το χέρι, γονάτισε με δυσκολία και γύρισε το κεφάλι του να δει. Πάντα βλέπουμε, δεν είν' έτσι;

Πρώτο βγήκε απ' την τρύπα ένα χοντρό πράγμα που 'μοιαζε με σαλάμι, γεμάτο με φλέβες χοντρές σαν το μεγάλο μου δάχτυλο, κι από κει μέσα ξεφύτρωσε ακόμα ένας κύλινδρος, λίγο μικρότερος, κι απ' αυτόν μετά η παλάμη, κι από κείνην τα δάχτυλα — όλα κόκκινα, κόκκινα απ' το αίμα και γυαλιστερά, σα να τα 'χει γλείψει ο Εξαποδώ. Μα γρήγορα το καινούργιο του χέρι πήρε ν' ασπρίζει και να νετάρει. Κι ένα λεπτό μετά είχε γίνει ίδιο με το προηγούμενο — και καλύτερο, ισχυριζόντουσαν οι Ντραγκ, αλλά δε βαριέσσαι· και το παλιό καλό ήταν. Ο καπετάνιος ανασηκώθηκε κι άρχισε να τεντώνει και να στριφογυρνά το νέο του απόχτημα σα γυναίκα που δοκιμάζει νυφιάτικο γάντι. Ο χρόνος όμως κυλούσε, κι έπρεπε να βιαστεί, γιατί από στιγμή σε στιγμή μπορεί να του ξαναρίχνανε — και του μένανε μονάχα τρεις ενέσεις πικ μέχρι το τέλος της ζωγκλας. Κι έπρεπε να του φτάσουν, για όποιον δεν κατάλαβε. Με εννοείτε; Δεν ξέρω αν το θυμόταν. Δεν ξέρω αν θυμόταν ή αν ήξερε οτιδήποτε. Ίσως να σκεφτόταν πως ήταν κάποτε ένα παιδί που του 'μοιαζε και του άρεσε να κοιτάει τ' άστρα. Δε βάζω το χέρι μου στη φωτιά.

Οι πυγολαμπίδες τού δείξανε το δρόμο.

Υποτίθεται πως όλοι μας είχαμε πειστεί για τη χρησιμότητα του φάρμακου, αλλά μακάρι να 'χαμε και τη δυνατότητα να διαλέγουμε εμείς τα πειραματόζωά μας, όχι; Ήταν η πρώτη φορά που το δοκιμάζαμε στην πράξη πάνω σε άνθρωπο, και όντως δούλευε. Δεν ξέρω πώς, δεν ξέρω γιατί, δεν ξέρω από πού κι ώς πού, αλλά οι Ντραγκικινοί είχαν ανακαλύψει εδώ και αιώνες (τα ζώα, δεν ξέραν πόσο, δεν κρατούσαν αρχεία, δεν ξέραν τίποτε εκτός απ' το σκατοπαιχνίδι με την αλεπού), είχαν μάθει πώς να ανασυνθέτουνε τα βρομερά σώματά τους από ένα τόσο δα κομματάκι που τύχαινε

να τους περισσέψει — και δε χρειαζόντουσαν και πολλά περισσότερα για να κατακτήσουν, έτσι, την αθανασία. Ήταν ερμαφρόδιτοι, γεννούσαν μια φορά στα τέσσερα χρόνια κι η μέρα τους κύλαγε πιο άχαρα κι απ' αυτήν ενός τυφλού λύκου σε ζωολογικό κήπο. Αλλά ήταν αθάνατοι — τα καινούργια τους σώματα δεν έπασχαν από καμιάν αρρώστια, ούτε είχανε πληγές και κατάγματα — κατάγματα παντού εκτός απ' τα χέρια τους, ναι; —, και το ξέρανε. Είχαμε δει ένα σπασμένο ράμφος να τρέμει, να τινάζεται και να γεννάει σε μισή ώρα μέσα τον Ντραγκ που το φόραγε μέχρι και μια μέρα πριν στο στόμα του. Το μόνο που έπρεπε να κάνεις ήταν να 'χες φυλάξει μέσα σε μια σύριγγα ένα πρόσφατο ξύσμα απ' τον εγκέφαλό τους (αυτή τη λιγοστή σαλάτα που κουβάλαγαν πίσ' απ' τα μάτια τους). Τα χαμένα χέρια και πόδια — στον Ντραγκ δεν είναι δύσκολο να χάσεις ένα χέρι ή ένα πόδι, αν και καταλαβαίνουμε τι εννοούμε όταν λέμε χέρι ή πόδι — αντικαθιστώντουσαν ακόμα πιο εύκολα. Αρκεί να 'χανεις κρατήσεις δείγματά τους μέσα σε μια ένεση. Μια βελόνα τούς έφτανε για να τα τραβήξουν. Μια ξύλινη βελόνα. Όλη κι όλη η συνταγή ήτανε σ' αυτές τις ενέσεις. Φυτρώνανε σε κάτι χαμηλά δέντρα (ο μεταφραστής είχε γράψει «κλήματα», και θυμάμαι τον καπετάνιο να με κοιτάει σα να είχα βρίσει τη γυναίκα του, γιατί εγώ χειριζόμουνα τον αυτόματο, τρομάρα μου, και στο σπίτι, πέρα, είχαμε τέτοια πράγματα — δεν ξέρω τι λάθος έκανα, αλλά όλοι ξέρουν πως θέλει φαντασία για να το δουλέψεις αυτό το μηχάνημα) και μοιάζανε, τρόπος τού λέγειν, με το λουλούδι της αγριοκαλαμιάς. Άλλα ήτανε πολύ πιο χρήσιμα, και δε σκεφτήκαμε να πλέξουμε καλάθια μόλις καταλάβαμε τι ρόλο παιζανε. Δεν είχαν καμιάν αντίρρηση, είπανε, να μας δώσουνε καναδύρο ρίζες μαζί μας όταν θα φεύγαμε, όταν θα ξεκινούσαμε το μεγάλο μας, το μεγάλο μας

ταξίδι της επιστροφής, αλλά θέλανε κι αυτοί να παίξουμε μαζί τους το κυνήγι της αλεπούς. Εκεί είχαμε πρωτοδεί τους Ντραγκ να γίνονται κομμάτια απ' τα πιράνχας τους και να ξεπετάνε αρμέσως τα πλοκάμια με τις δαγκώνες απ' τους κομμένους τους ώμους, και τα χοντρά διχαλωτά τους πόδια απ' τις σκισμένες λεκάνες τους. Δεν είναι καλό θέαμα, πιστέψτε με. Ο πόνος όμως αρέσει στους μανιακούς εκεί πέρα, και τους κρατάει στη ζωή. Πόσο περίεργα είναι τα πράγματα στον κόσμο, Χριστέ μου!... Περίεργα, περίεργα, περίεργα πράγματα...

Τέλος πάντων, όμως, τέλος πάντων. Ο καπετάνιος μας βγήκε αρτιμελής —είν’ η σωστή λέξη— στην άλλη όχρη της ζούγκλας, σκαρφάλωσε στο στύλο του και το παιχνίδι εκείνης της μέρας τελείωσε. Την επόμενη όμως μέρα, θα βάζαν εμένα να κάνω την αλεπού.

Δεν είχα παίξει δίκαια, είπαν.

«Δειλό κυνηγόσκυλο», έγραψε η οθόνη μου.

Και με δείχγανε.

Ο καπετάνιος είχε χτυπηθεί και τις τέσσερις φορές — το μάξιμουμ για ένα φυσιολογικό παιχνίδι. Του έριξαν οι πιο εύστοχοι απ' την ομάδα των δεκαπέντε Ντραγκ, κι έχασε με τη σειρά δεξί χέρι, αριστερό πόδι, δεξί πόδι, αριστερό χέρι. Το Ιστορικό Τετράγωνο, μας είπανε. Ναι.

Εκείνος δε μπορούσε να μιλήσει για ώρες, και το επόμενο πρωί έμοιαζε ακόμη σα χαμένος σε σκέψεις με πολύ δύσκολα μαθηματικά προβλήματα. Δεν ήθελε να κοιτάζει ή ν' ακουμπά τα φρέσκα του μέλη, αλλά σιγά-σιγά έδειξε να συνηθίζει στην ιδέα, ή να κάνει πως τάχα όλα ήταν ένα είδος υποβολής, κάποιο κόλπο των ξένων. Δεν πειράζει, σκεφτόμασταν εμείς. Καλύτερα ήτανε να χάσει ένα μικρό κομμάτι λογικής, παρά όλο του το μαλό, έτσι δεν είναι; Έτσι είναι.

Μου ανακοίνωσαν την απόφασή τους να τιμωρηθώ, επειδή δεν έριξα στον καπετάνιο, δυο ώρες αφότου ξυπνήσαμε. Ήταν εκείνος με τα ξανθωπά κρόσσια που μπήκε πρώτος στο κλουβί την προηγούμενη μέρα. Χαμογελούσε όταν μου το έλεγε, κόβω το κεφάλι μου ότι χαμογελούσε. Ράμφος-ξεράμφος.

Φεύγαμε αύριο τελικά, γιατί οι ζημιές στο αμπάρι με τη γεννήτρια εφόλκησης ήταν πολύ μικρότερες απ' όσο πιστεύαμε αρχικά. Ήταν το τελευταίο παιχνίδι που θα παιζόταν στον Ντραγκ με μας επάνω του, κι η αλεπού θα 'μουν εγώ.

'Ετρεξα στον καπετάνιο και τους άλλους τέσσερις. Με κοίταξαν όπως θα κοιτούσαν κι ένα μικροσκοπικό άκακο φάντασμα· σαν κάτι που είναι κιόλας χτες. Όχι όμως κι ο καπετάνιος. Οι άλλοι τέσσερις, όχι ο καπετάνιος. Αυτός με κοίταζε με τα μάτια του να γυαλίζουν και είπε: «Ωραία, ωραία», κι έπειτα ξανάρχισε να μετράει τις ελιές στα πόδια του αναστενάζοντας. Δε γινόταν τίποτα. Χα! Δε μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα. Δεν είχαμε κανένα δικαίωμα — είχαμε υπογράψει χαρτιά, είχαμε ορκιστεί, μας είχανε ξεκαθαρίσει πως, σε περίπτωση που ερχόμασταν σ' επαφή, έπρεπε, λέει, να διεισδύσουμε πολιτισμικά όσο θα μας επιτρεπόταν, αλλά σταλιά λιγότερο. Έπρεπε να συμφωνούμε και να δείχνουμε κατανόηση. Να λέμε ναι, να ρωτάμε, να απορούμε, αλλά να μη βιάζουμε τις συνειδήσεις τους. Και η χρήση όπλων, έλεγαν, η βία, επιτρεπόταν μόνο σε υπερέκτακτες καταστάσεις — μόνο αν παιζόταν η ζωή μας ή η σωματική μας ακεραιότητα. Γνωστά όλ' αυτά, ε; δεν είναι; Είναι. «Δε μπορούμε να ξέρουμε αν υπάρχει βία στο Σύμπαν», γράφουν τα βιβλία τους. Σωστά; Σωστά. Γι' αυτό με κοιτάζανε σα να 'μουν φάντασμα οι άλλοι· σα να 'μουν αλεπού.

* * *

Το βράδυ μού πήρανε δείγματα από χέρια και πόδια και με ντύσανε — στολή, κράνος, ό,τι τέλος πάντων δε μπορούσανε να φάνε τα πιράνχας. Δε θέλω να μιλάω γι' αυτά τα πράγματα, όμως... Άσε. Δύσκολα, δύσκολα, δύσκολα. Δεν κοίταξα γύρω μου. Μου βάλανε τις τέσσερις σύριγγες κάπου μπροστά στη στολή μου, σ' ένα δέσιμο της στολής μου, και με σπρώξαν — μ' εκείνα τα χέρια — προς τη ζούγκλα. Χώθηκα σα λάδι στο χωνί μέσα της, κι άρχισα να τρέχω — γι' αυτό ήμουν σίγουρος —, ξέροντας πως έπρεπε να τρέχω κάπου προς τα μπρος. Για να βγω έξω από κει, για να τελειώσουν τα δέντρα και για να γυρίσω στο σπίτι. Σκόνταψα κι έπεσα, κι αμέσως κατάλαβα ότι δεν είχα σκοντάψει, γιατί εκείνο το πράγμα, εκείνη η ακέφαλη κατσαρίδα με τα δεκάδες μικρά στόματα στην κοιλιά της — δόντια, δόντια, δόντια, είχε σκίσει το δεξί μου χέρι και το τρωγει κι έτρεχε να κρυφτεί στις μαύρες σκιές για να το χωνέψει. Έπρεπε να πάρω την επάνω δεξιά ένεση και να τη μπήξω στην τρύπα. Ήταν σκούρα και κόκκινη και σημάδεψα καλά, και μετά γέννησα πάλι το χέρι μου και σηκώθηκα και συνέχισα να τρέχω. Ξανασκόνταψα. Ήταν τ' αριστερό μου πόδι. Έτρεχε μόνο του να κρυφτεί στους θάμνους και στις μαύρες, τις κατάμαυρες σκιές — του λειπε όμως ένα καλό κομμάτι απ' τον τετρακέφαλο και σκόνταφτε σαν πόδι μεθυσμένου ζητιάνου. Το μαλό μου θυμόταν τη σειρά των ενέσεων. Το μαλό μου δεν ήθελε να ζήσει με δυο δεξιά πόδια να το μετακινούν για την υπόλοιπή μου τη ζωή. Εγώ δεν ήξερα ούτε ήθελα το παραμικρό. Σκεφτόμουν τη Γη και πως θα παιρνα τη μεγαλύτερη σύνταξη που δόθηκε ποτέ σε άνθρωπο. Νέος είμαι, σκεφτόμουν, νέος είμαι, θα προλάβω να τα ξεχάσω όλα, όλα μα όλα. Μόνο όταν έμπηξα την τρίτη ένεση στο δεξιό γοφό μου ψηλά πικράθηκα από μια σκέψη που ήρθε μέσα μου — δεν ξέρω — από κάπου αλλού, όχι απ' το νου μου. Τι

τιμωρία ήταν αυτή; Οι Ντραγκ δε μπορεί να τιμωρούσαν κάποιον βάζοντάς τον να παίξει την αλεπού. Δεν είχαν καταλάβει πως το παιχνίδι τους δεν ταίριαζε με τα δικά μας γούστα. Το πόδι μου φύτρωσε και νετάρισε, και μπόρεσα να σηκωθώ πιτσιλισμένος απ' το αίμα του προηγούμενού μου, του παλιού. Δεν ήταν αυτή η τιμωρία, σκεφτόμουν όταν έτρεχα σα μανιασμένο γουρούνι προς τα τελευταία δέντρα, έξω απ' τις σκιές. Δεν ήταν αυτή η τιμωρία. Δεν ήταν αυτή η τιμωρία.

Και τότε με πέταξε κάτω το τέταρτο βέλος. Μαζί, άκουσα και τη φωνή του καπετάνιου να λέει: «Ωραία! ωραία!» και να γελάει. Βρισκόμουν πέντε μέτρα απ' τα όρια του παιχνιδιού. Στο ξέφωτο, πέρα, έβλεπα το στύλο της νίκης. Ένα μέρος του μυαλού μου αναρωτήθηκε πώς θα γυρνούσαμε πίσω με τρελό καπετάνιο. Ο δεύτερος (Δεν καταλαβαίνω...) θα τα κατάφερνε άραγε; Όμως το τέρας — το τέρας ροκάνιζε το μπράτσο μου, ιστορικό τετράγωνο, κι έτρεχε γλιστρώντας στη γη, σα μαύρη σκιά. Πήρα την τελευταία ένεση — Δεν ήταν αυτή η τιμωρία — και την έχωσα σφίγγοντας τα μάτια και τα δόντια στον ώμο μου που πέταγε αίματα δεξιά κι αριστερά. Δεν πονούσα ούτε — Δεν ήταν αυτή η τιμωρία — μ' ένοιαζε τίποτε πια. Θα έλεγα — θα τους έλεγα να τον βομβαρδίσουμε τον Ντραγκ και να τον βγάλουμε απ' το Χάρτη. Ήταν ένα ψέμα ο Ντραγκ. Άλλα — αλλά, όμως, δεν ήταν αυτή η τιμωρία μου.

Δεν ήταν, όχι: την πραγματική μου τιμωρία την κατάλαβα όταν είδα τη δαγκάνα να γεννιέται απ' το σώμα μου μέσ' από ένα μπλαβί πλοκάμι αρχαίου αρχαίου αρχαίου χταποδιού.

Ξέρω ποιανού είναι. Απ' τα ξανθωπά κρόσσια που κρέμονται σα βρύχα πάνω του. Πάνω απ' το αριστερό μου χέρι. *To ξένο.*

Το Πρόβλημα

Δε θυμάμαι, ειλικρινά δε θυμάμαι να σκότωσα εκείνες τις γυναίκες. Δεν εννοώ πως δε θυμάμαι να τις κομματιάζω, να τις βάζω λίγες-λίγες στις σακούλες και να τις σκορπίζω σ' όλη την πόλη και στα σκουπίδια και στη θάλασσα. Εννοώ πως δε θυμάμαι να τις σκότωσα καν. Κι ας μου είπαν πως δεν ήταν ούτε μία, ούτε δύο, αλλά εφτά. Και πως όλες τις έπνιξα με τα χέρια μου και μετά τους έκοψα τα δικά τους χέρια, τα πόδια και το κεφάλι με το γλεκτρικό μαχαίρι της κουζίνας. Δεν τα θυμάμαι αυτά τα πράγματα· ούτε τα 'κανα. Δεν έχω πειράξει άνθρωπο στη ζωή μου. Όλοι το ξέρουν αυτό. Η γυναίκα μου, οι φίλοι μου, οι άνθρωποι στο γραφείο. Όλοι. Δεν έχω πειράξει μύγα. Ποτέ μου. Αλλά όλα χάθηκαν τώρα. Δε με πίστεψαν. Και μ' έριξαν εδώ, για όνομα του Θεού, σ' αυτό το τρομερό μέρος. Κι είναι περίεργο, είναι περίεργο αλλά το μόνο που θυμάμαι είναι το ντους. Θέλω να πω... όλα τα πράγματα που μου συνέβησαν πριν το ντους μοιάζουν σαν... σα σκέψεις που κάνει ένας άλλος για λογαριασμό μου.

Και πάλι όχι. Πώς το λένε; Λέω η γυναίκα μου, οι φίλοι μου, το γραφείο — αλλά δεν τα θυμάμαι πραγματικά όλ' αυτά. Είναι πολύ θολά, θολά και μακρινά σαν όνειρο. Το όνομά της... τα μαλλιά της... τα αστεά που λέγαμε στη δουλειά για κάποιον με γαμψή μύτη — ναι· αλλά για ποιον; Και... και τα παιδιά μου; Θεέ μου, νομίζω πως είχα και παιδιά! Όχι, όχι, μακάρι να θυμάμαι λάθος, μακάρι. Δεν πρέπει να έχω παιδιά. Τι θα λένε τώρα; Τι θα σκέφτονται για τον πατέρα τους; Δε θα τους έχουνε πει τις ιστορίες για τους υποτιθέμενους φόνους, βέβαια. Δεν τους λένε τέτοια πράγματα. Αλλά το σχολείο, οι παρέες τους... τα κουτσομπολιά κι η γλώσσα των παιδιών είναι χειρότερα απ' των μεγάλων. Θα τα τρελάνουν οι συμμαθητές τους. Ω Θε μου, οι συμμαθητές τους. Θυμάμαι — έχω... έχω μιαν αόριστη εικόνα μέσα μου για κάποιους συμμαθητές... για ένα πάρτι... γενέθλια ήταν. Έχω παιδιά. Φρίκη. Αχ, τι θα νομίζουν τώρα για μένα; Θ' ακούνε όλες αυτές τις... τις περιγραφές στην τηλεόραση... Θ' ακούνε για τη ζωή μου, και για τις γυναίκες που λένε ότι σκότωσα. Για όλ' αυτά. Μα στ' αλήθεια, δε θυμάμαι πραγματικά τα παιδιά μου. Ούτε τη μητέρα τους. Δεν τους ξέρω. Θυμάμαι μονάχα τις κατηγορίες. Και το ντους. Γυμνός, κάτω από κείνο τον μακρόστενο σωλήνα, με το σώμα γεμάτο λευκή σκόνη —τα μαλλιά μου, τα χείλη μου, το στήθος μου, όλος γεμάτος σκόνη, απ' την κορφή μέχρι τα νύχια—, και μετά το καυτό νερό, να παίρνει τη σκόνη από πάνω μου, να τη λιώνει και να τη διαλύει και να με καίει. Και μέσα στο κεφάλι μου ν' ακούω εκείνη τη φωνή. «Τις κομμάτιαζες», μου έλεγε, «τις κομμάτιαζες και τις έβαζες σε σακούλες. Εσύ». Και —αυτό το θυμάμαι καλά, νομίζω πως τίποτα στον κόσμο δε θυμάμαι καλύτερα—, κι εγώ να θέλω να διαμαρτυρηθώ αλλά να μη μπορώ γιατί δεν είχα φωνή, με κάποιο τρόπο μου χανε πάρει τη

φωνή, κι ούτε μπορούσα να φύγω από τον καταρράχτη του καυτού νερού που με πονούσε, τα πόδια μου έστεκαν σα μαρμαρωμένα πάνω στα πλακάκια, και το μόνο που κατάφερα τελικά να κάνω ήταν να σηκώσω ψηλά το κεφάλι, να τεντώσω προς τα πάνω το πιγούνι, προς τη μεριά απ' όπου το νερό έτρεχε δυνατά και χυνόταν επάνω μου, κατευθείαν μέσα στο νερό, και να δω πως η ροή του δεν ήταν συνεχής, αλλά πως όλες του οι σταγόνες ξεχώριζαν μεταξύ τους όσο κοντά και να βρίσκονταν η μια στην άλλη, και πως κάποια απ' αυτές, μια συγκεκριμένη σταγόνα απ' όλες εκείνες τις μεμονωμένες καυτές ακίδες, ερχόταν να πέσει ίσα μέσα στο μάτι μου, στο αριστερό μου μάτι, με μια κατακόρυφη κίνηση που πήρε για μια στιγμή μέσα μου τη μορφή της απόλυτης μοχθηρίας. Είναι το Κακό, σκέφτηκα, κι αμέσως εκείνη τελείωσε την πορεία της καρφώνοντας το κέντρο της ίριδάς μου μ' έναν πόνο που μ' έκανε να ουρλιάζω. Τα θυμάμαι όλα καλά. Ναι. Όλ' αυτά που έγιναν στο ντους. Μετά έχω πάλι ένα κενό: δεν ξέρω τι έγινε μέχρι που βρέθηκα στο κελί μου ντυμένος με τα ρούχα της φυλακής, αυτή την άχρωμη φαρδιά μπιτζάμα, τις ακλειστές παντόφλες και το τετράγωνο καπέλο. Από κείνη τη στιγμή και μετά θυμάμαι τα πάντα, και μ' όλες τους τις λεπτομέρειες, αν και μ' ενοχλεί η σκέψη πως ίσως, μετά από μια βδομάδα, ένα χρόνο ή και σε λίγα λεπτά ακόμα, μπορεί να ξεχάσω πάλι τα πάντα, και να βλέπω αυτά τα χαρτιά, να διαβάζω τις λέξεις που γράφω τώρα και να μη θυμάμαι ότι ήμουν εγώ που τις έγραψα. Αλλά για την ώρα θυμάμαι, και τίποτα δε μου λέει ότι θα ξαναξεχάσω κάποτε. Έτσι νομίζω. Τώρα, θυμάμαι. Είμαι στη φυλακή για κάποιους φόνους που μου είπαν ότι έκανα, μου έριξαν μια σκόνη πριν με κάψουν με καυτό, μοχθηρό νερό και με ντύσουν αυτά τα ρούχα, και μ' έβαλαν σ' αυτό το κελί, όπου ζω μαζί με τον 1788.

Α ναι, ξέχασα και κάτι που μάλλον είναι σημαντικό: στη ράχη της δεξιάς μου παλάμης έχουν τυπώσει ένα νούμερο (δεν είναι τατουάζ, δε μοιάζει με κανένα τατουάζ που ’χω δει στη ζωή μου, είναι τυπωμένο επάνω στο δέρμα μου με μιαν ανεξίτηλη σφραγίδα), το 1019. Αυτό είναι το νούμερό μου, μ’ αρέσει δε μ’ αρέσει. Και κάτι παραπάνω από ένα απλό νούμερο, τελικά: είναι το όνομά μου. Με λένε 1019 εδώ. Και το παλιό μου όνομα, το όνομα με τις λέξεις κι όχι τους αριθμούς, έχει σβηστεί απ’ το μυαλό μου σα να ’τανε γραμμένο εκεί μέσα με καπνό. Με λένε 1019, και τον σύντροφό μου 1788. Δεν τον έχω ρωτήσει το παλιό του όνομα, αλλά κάτι μού λέει πως αυτή είναι μια ερώτηση που δεν πρέπει να την κάνω ποτέ. Ούτε σ’ αυτόν, ούτε στους άλλους. Άλλωστε, τελικά ανακάλυψα πως η ονοματοδοσία με αριθμούς δημιουργεί πολύ λιγότερα προβλήματα από την άλλη, με τις λέξεις. Και είναι πρακτική, γιατί κατά κάποιο τρόπο τα νούμερα ταιριάζουν πολύ περισσότερο από τα κανονικά ονόματα με τους φυλακισμένους. Κι είναι πολύ ευκολομνημόνευτα. Και, μολονότι δεν έμαθα να υπάρχει κάποια νόρμα που να απαγορεύει τα υποκοριστικά (το ’19, το ’88), κανείς δεν τα χρησιμοποιεί. Ίσως, σκέφτομαι, γιατί κάτι τέτοιο θα αφαιρούσε ένα μέρος της υπόστασης των κρατουμένων, ίσως για το προφανές: θα γίνονταν λάθη — δεν ξέρω. Ολόκληρο το νούμερο ακούγεται, λέγεται και νοείται καλύτερα: έχει μιαν αίσθηση αυθυπαρξίας, το νιώθεις αμέσως. Έχω δεθεί με το 1019 από την πρώτη κιόλας μέρα που το είδα γραμμένο, τυπωμένο στο χέρι μου. Και μου φτάνει. Άλλωστε η εντύπωση που αργοσβήνει μέσα μου για το παλιό μου όνομα δεν είναι καθόλου καλή. Πρέπει να ήταν μακρύ και κακόγχο. Ίσως και να μου προξενούσε —τότε— και κάποια προβλήματα... δεν ξέρω... Τις λίγες φορές που το σκέφτομαι, όπως τώρα, στο μυαλό μου σχηματίζεται η

ανάμνηση μιας στυφής γεύσης — κάτι σα κυδώνι. Νά, το στόμα μου γέμισε σάλιο. Με το 1019 όμως δεν έχω προβλήματα. Ούτε ο 1788 δείχνει στενοχωρημένος με το δικό του. Κι είναι κι αυτός καινούργιος εδώ, τουλάχιστον αν κρίνω από την ηλικία του, πράγμα που σημαίνει ότι δενόμαστε με τα αριθμητικά ονόματά μας πολύ σύντομα, πολύ άμεσα και πολύ τελεσίδικα, ίσως γιατί μάλλον είναι μοναδικά, προσωπικά. Έτσι λέω. Κι έτσι πρέπει να είναι. Πάντως δε θέλω να τον ρωτήσω λεπτομέρειες — ποιος είναι, τι έκανε για να τον κλείσουν εδώ, και πόσο καιρό πριν από μένα τον έβαλαν στη φυλακή. Την πρώτη φορά που τον ρώτησα κάτι («Είμαστε στη φυλακή;» — κάτι τέτοιο) άργησε πολύ να μου απαντήσει, κι όταν το έκανε με κοίταξε μ' ένα ύφος που έδειχνε πως δε μ' έβλεπε πραγματικά, σα ν' αρνιόταν να με δει· υποθέτω, επειδή η παρουσία μου εκεί, στο κελί, επέτεινε μέσα του τη συναίσθηση της δικής του παρουσίας, του φυλακισμένου, του έγκλειστου εαυτού του. Με είχε κοιτάξει στα μάτια, κι αργά, με κάποιαν επισημότητα, είπε: «Δε μπορούμε να είμαστε πουθενά αλλού, βέβαια. Όλοι είναι στη φυλακή». Τα λόγια του, κι ο τρόπος που τα είπε, μ' έκαναν ν' ανατριχίασω και, θυμάμαι, γλίστρησα βαθιά μέσα στις κουβέρτες μου και δεν ξαναμίλησα για μέρες. Ο ήχος της φωνής του στοίχειωνε την υγρή ατμόσφαιρα του κελιού μας για πολύ μετά απ' αυτό, και κάθε φορά που έπρεπε να τον πλησιάσω το στομάχι μου σφιγγόταν, οι κρόταφοί μου πάγωναν και ίδρωνα. Εκείνος δε φαινόταν ν' αναλάμβανε ποτέ μόνος του την πρωτοβουλία να μου μιλήσει, κι αυτό τουλάχιστον έμοιαζε θετικό — δεν ήθελα να τον ξανακούσω, καθόλου δεν ήθελα να ξανακούσω, όσο μπορούσα τουλάχιστον να το αποφύγω, εκείνη την αργή, αχνόγκριζη σαν τα ρούχα μας φωνή. Τώρα το σκέφτομαι: μ' ανατρίχιασε γιατί μου έδωσε την αίσθηση ενός ήχου που

προέρχεται από κάπου βαθιά μέσα στη γη· και γιατί είχα πάντα μου την εντύπωση ότι μες στα λαγούμια του πλανήτη έχει υγρασία και κάνει κρύο, κάπως όπως στο διάστημα — δε σκέφτομαι ούτε λάβες, ούτε καπνούς, ούτε θειάφι. Όταν έπεσα να κοιμηθώ χωρίς να τον καληνυχτίσω ή να γυρίσω να τον κοιτάξω καν, εκείνη την πρώτη νύχτα στο κελί, χάθηκε από το μυαλό μου λες και δεν είχε υπάρξει ποτέ. Και μόνο όταν ξύπνησα το άλλο πρωί θυμήθηκα τα λόγια του — εκείνο το «όλοι είναι στη φυλακή», χαραγμένο με τη μύτη ενός σταλακτίτη πάνω στη γλιστερή επιφάνεια ενός σταχτιού, υπόγειου παγόβουνου. «Όλοι είναι στη φυλακή», σκεφτόμουν, «όλοι είναι στη φυλακή λοιπόν. Όλοι. Ναι, είναι λογικό. Αφού είμαι εγώ μέσα, και μ' όλες εκείνες τις φριχτές, τις ανυπόστατες κατηγορίες, τότε όλοι είναι στη φυλακή. Αφού είμ' εγώ, είναι και οι άλλοι». Κι έπειτα χάθηκα στον χλομό, μακρύ, ψηλοτάβανο διάδρομο της πτέρυγάς μου —δεν είχε οροφή ή η οροφή του βρισκόταν τόσο ψηλά ώστε χανόταν εκεί πάνω, στο σκοτάδι—, και με τον 1788 πίσω (κι άλλους πολλούς, αλλά αυτούς δεν τους έβλεπα) και μιαν απροσδιόριστα μακριά σειρά άλλων κρατουμένων μπροστά μου, προχώρησα προς το εστιατόριο της φυλακής για το πρόγευμα: ένα κύπελλο γεμάτο μέχρι τη μέση από κάτι αχνιστό κι ένα κομμάτι ψωμί, λίγο χοντρύτερο από μια κανονική φέτα, αλειμμένο με μια λιπαρή κεχριμπαρένια ουσία μέχρι τη μέση. Τα μακριά τραπέζια ήταν ήδη στρωμένα, κι όλοι καθόμασταν αμίλητοι και χωρίς την παραμικρή πίεση στην πρώτη άδεια καρέκλα που βρίσκαμε μπροστά μας. Κι από κει κοιτούσαμε είτε το φαγητό μπροστά μας είτε τις πλάτες των συγκρατουμένων μας στον διπλανό πάγκο — οι φύλακες είχαν προνοήσει να βάλουν τις καρέκλες μόνο απ' τη μια μεριά των τραπέζιών, για ν' αποφεύγουμε ο ένας το άδειο βλέμμα του αλλουνού. Δε γύρισα

ούτε στιγμή μήτε δεξιά μήτε αριστερά μου· μόνο όκουγα τους διπλανούς μου (τον 1788 απ' τη μια πάντα κι' έναν άγνωστο ψηλό, γκριζομάλλη δέντρα στα δεξιά μου, με κάτι στενές πλάτες που έμοιαιζαν με κρεμαστάρι για ρούχα), τους όκουγα να ρουφάνε απ' τα ποτήρια τους και να μασάνε τη φέτα τους — πολύ μηχανικά, πολύ μηχανικά όλ' αυτά, χωρίς την παραμικρή ένδειξη πείνας, λαχτάρας, ή έστω αποστροφής. Γιατί το καυτό υγρό στο σιδερένιο κύπελλο ήταν βραστό νερό που μέσα του είχαν ρίξει κάτι ακόμη, δεν ξέρω τι, πάντως το ίδιο άγευστο και μονότονο με το νερό — ξεχώριζε ίσα-ίσα επειδή δεν ήταν νερό και το ίδιο. Και το πράγμα εκείνο που είχαν αλείψει στο ψωμί θύμιζε έντονα γύψο μόλις απλωνόταν στο στόμα σου· ή κόκαλο σουπιάς, γλυμμένο και πετρωμένο από τον ήλιο. Και το ίδιο το ψωμί, όσο βρισκόταν έξω από την επικράτεια της εύ-πλαστης κιμωλίας, ήταν πικρό και τραχύ, σαν ψωμί ζητιάνου. Όμως έτρωγα κι έπινα κι εγώ όπως όλοι οι άλλοι: χωρίς αποστροφή και χωρίς όρεξη. Έτσι τρώνε, νομίζω, και τα σταβλισμένα ζώα. Έγλειψα τα χείλη μου και κοίταξα ίσια μπροστά μου προσπαθώντας να δω μέχρι πού έφταναν οι σειρές των τραπεζιών, αλλά δεν τα κατάφερα. Ίσως έφταιγε εκείνο το κουρασμένο φως που γέμιζε την αίθουσα — λες και ήταν το πιο παλιό φως στον κόσμο —, ίσως τα μάτια μου που ποτέ δεν ήταν, αν θυμάμαι καλά, γερά· πάντως δε μπόρεσα να δω πιο πάνω από δέκα ή είκοσι μέτρα, ή πέντε με δέκα τραπέζια. Μέχρι εκεί. Μετά άρχιζε μια θολούρα, ένα χλομό σκοτάδι όπως εκείνο που έπνιγε την οροφή του διαδρόμου. Αντί όμως το μυαλό μου να σταματήσει εκεί, η κουβέντα τού 1788 ξεπήδησε πάλι στην επιφάνεια και μ' έκανε ξανά ν' ανατριχιάσω. «Όλοι είμαστε εδώ μέσα», σκέφτηκα, «όλοι — οι πάντες. Όλη η Γη». Και θέλησα να φωνάξω, να φωνάξω δυνατά και τελεσθίδικα οτιδήποτε. Αλλά δεν έβγαλα μιλιά. Δεν ξέ-

ρω γιατί. Τόσοι λόγοι μπορεί να φταινε. Σκέψεις, συμπεράσματα... Δεν ξέρω. Ίσως απλώς όμως να έφταιγε εκείνο το σιγανό σούσουρο απ' αριστερά μου. Το άκουσα, χωρίς να το νιώσω κιόλας, και η φωνή μου κόπηκε στη μέση. Και την επόμενη στιγμή ο 1788 πέρασε στα χέρια μου το δίσκο με τα τσιγάρα — έναν βαθύ, μεγάλο δίσκο γεμάτον τσιγάρα, πεταμένα ανάκατα μέσα του όπως τα ζωντανά ψάρια στην κασέλα. Άπλωσα τα χέρια μου και τον έπιασα αυτόματα, χωρίς να το σκεφτώ, κι ο σύντροφός μου με την παγωμένη φωνή, μόλις ξεφορτώθηκε το βάρος, πήρε ένα απ' τα τσιγάρα, το 'βαλε στο στόμα, έβγαλε έναν φτηνό αναπτήρα από την τσέπη της στολής του και το άναψε με μια γρήγορη, συνεχή κίνηση. Ο γκριζομάλλης με τις στενές πλάτες προθυμοποιήθηκε να με απαλλάξει από το δίσκο ξαφνιάζοντάς με, και μόλις που πρόλαβα ν' απλώσω κι εγώ το χέρι μου και να πάρω ένα τσιγάρο πριν τον μεταφέρει δεξιότερα. Το κοίταξα για λίγο πριν το φέρω πρώτα στη μύτη και μετά στο στόμα μου· δεν είχε φίλτρο, ήταν λίγο φαρδύτερο απ' τα γνωστά τσιγάρα του εμπορίου και δεν είδα καμία μάρκα τυπωμένη στο χαρτί, αλλά ήταν γεμάτο καπνό που δεν υποχώρησε όταν το ζούληξα ελαφρά με τα δάχτυλά μου. Το σάλιωσα με την άκρη της γλώσσας μου και στράφηκα προς τον συγχάτοικό μου για να ζητήσω φωτιά, αλλά το δεξί μου χέρι είχε πάει ασυναίσθητα προς την τσέπη της φόρμας μου, κι όταν άγγιξε τον αναπτήρα που βρισκόταν εκεί πάγωσα και βιάστηκα να ξαναστηλωθώ μπροστά (και χάρηκα: δε θα χρειαζόταν να μου μιλήσει, μονάχα θα μου άναψε, αλλά και η σκέψη ακόμα πως θα του μιλούσα εγώ, με πάγωνε όπως και το ξαφνικό αντάμωμα με μια πολική αρκούδα· θ' άφηνα για μια καλύτερη στιγμή τις επαφές, όχι τώρα κι όχι στο εστιατόριο της φυλακής). Άναψα μόνος το τσιγάρο, και μόλις τότε, καθώς έβαζα πίσω τον αναπτήρα

(το μυαλό μου άναψε σαν αναπτήρας κι αυτό: με τη δεύτερη), θυμήθηκα πως η τσέπη μου ήταν γεμάτη μικροπράγματα, που τα είχα αισθανθεί και προηγουμένως, αλλά μόνο εκείνη τη στιγμή θέλησα να τα γνωρίσω, να τα δω. Έγωσα το χέρι μου μέσα στην τσέπη σαν παιδί που σπάει ένα σοκολατένιο αβγό ξέροντας πως θα βρει ακόμα ένα φτηνό παλιοπαιχνίδι εκεί μέσα, μα ένα δικό του παλιοπαιχνίδι παρ' όλ' αυτά. Όλο το περιεχόμενο της τσέπης χώρεσε στη χούφτα μου με τη μία. Κι είδα, ρουφώντας και φυσώντας αργά-αργά τον καπνό από τη μύτη, ένα στιλό, ένα σπαστό ξυράφι, πέντ'-έξι μικρά κέρματα, μια διπλωμένη στα τέσσερα κόλλα, και τον αναπτήρα. Τράβηξα μια ρουφήξιά κι έχωσα ξανά τα πράγματά μου στην τσέπη τόσο απότομα, που παραλίγο να μου γλιστρήσουν και να κροταλίσουν όλα μαζί στο πάτωμα προκαλώντας τους τροφίμους να γυρίσουν για πρώτη φορά τα κεφάλια τους και να με κοιτάξουν με μισόκλειστα απ' το τσιγάρο που κάπνιζε στα χείλια τους μάτια. Οι μασχάλες μου ίδρωσαν από τη στιγμιαία αγωνία, και το ευτύχημα ήταν πως τα κατάφερα κι έπνιξα στο λαιμό μου ένα βήχα που ήθελε να βγει έξω για να με βάλει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο στόχαστρο της προσοχής όλων εκεί μέσα. Ωστόσο η αμηχανία μου δεν είχε άλλο άσχημο αποτέλεσμα εκτός από το έντονο καρδιοχτύπι και τον ίδρωτα μου, και μπόρεσα να απολαύσω τις τελευταίες γουλιές του τσιγάρου μου πριν πατήσω τη γόπα του στο πιάτο, πάνω στα ψίχουλα της μισοαλειμμένης φέτας. Ήταν βαρύ και δυνατό, χωρίς άρωμα, αλλά με μια γεύση πολυκαιρισμένης νικοτίνης που απλωνόταν γλυκά στα πνευμόνια μου και με καταλάγιαζε όπως καταλαγιάζει η τρομαχτική φωνή της σειρήνας κάποιον που τρέμει τους βομβαρδισμούς και ζει όλη την υπόλοιπη μέρα του με την ανάμνηση του καταφυγίου. Το τσιγάρο ήταν πραγματικό τσιγάρο και

ζέστανε το στομάχι μου περισσότερο απ' το καυτό νερό που είχα ρουφήξει προηγουμένως. Ένιωσα μια μελαγχολική αλλά ευχάριστη πίκρα να με τυλίγει, και για μια-δυο στιγμές ξέχασα όλο τον κόσμο γύρω μου και —νομίζω, δεν είμαι σίγουρος— χαμογέλασα, ή έκανα κάτι με το στόμα μου που έμοιαζε με χαμόγελο ή κάτι τέτοιο. Έπειτα —αμέσως έπειτα— σηκώθηκα· μάλλον επειδή είδα τις πλάτες των συγκρατουμένων μου του απέναντι τραπεζιού να υψώνονται αρκετά πάνω από το επίπεδο της όρασής μου, παρά επειδή (κι αυτό έχω ακόμη την εντύπωση πως έγινε πολύ αργότερα, αν και δεν είναι αλήθεια) άκουσα το κουδούνι που ήχησε μία και μοναδική, κοφτή φορά (σαν άνθρωπος που πεθαίνει μεταμορφωμένος σε ήχο). Δεν ξέρω πώς τα κατάφερα, πάντως βρέθηκα απρόσκοπτα στη σειρά μου, παρόλο που δεν είχα ποτέ πριν εξασκηθεί σε μια τέτοια πρακτική (εκτός κι αν ήμουν —πριν— στρατιωτικός, πράγμα όμως για το οποίο πολύ αμφιβάλλω: δε νομίζω πως έχω παράστημα στρατιωτικού, κι ας είμαι μάλλον ψηλός· ακόμη κι ένας κοντός στρατιωτικός έχει παράστημα στρατιωτικού, αλλά εγώ όχι· δεν πρέπει να ήμουν), κι έπιασα αμέσως το βήμα των εξασκημένων υπολοίπων. Τους ακολούθησα, τραβώντας ξοπίσω μου έναν αδιευκρίνιστο αριθμό άλλων, όμοιων μ' αυτούς και με μένα. Όλες οι σειρές, όσες και να ταν, συγκλίνανε κάπου μπροστά μου, σα μια στρατιά μυρμηγκιών που προχωρούν σε μια ρόδα ποδηλάτου κομμένη στη μέση. Εκεί, στο κέντρο, στην τρύπα του τοίχου, δε συνέβαινε τίποτε περισσότερο απ' ό,τι μέσα στο καύκαλο ενός γουρουνιού, αλλά κι αυτό, και το εστιατόριο, και ο πρώτος διάδρομος, ακόμα και το κελί μου, έσβησαν απ' το μυαλό μου μόλις προχώρησα μαζί με τους υπόλοιπους για λίγη ώρα, πέντε ή δέκα λεπτά (διασχίζοντας αμίλητοι άλλον ένα μισοφωτισμένο διάδρομο — ολόισιο κι αυτόν, αλλά ίσως και κυκλικό,

όπως σκεφτόμουν τότε), και, αφήνοντας πίσω μου άλλη μιαν ορθάνοιχτη πόρτα, βρέθηκα στο Γραφείο. Μου κόπηκε η αναπνοή λες και κάποιος με χτύπησε μ' όλη του τη δύναμη στην πλάτη. Το μυαλό μου δεν ήταν προετοιμασμένο να αντικρίσει κάτι, κι ίσως γι' αυτό ακριβώς έπρεπε να μείνει, αν όχι ατάραχο, τουλάχιστον σε κάποιου είδους επιφυλακή· όμως το Γραφείο σε πλημμυρίζει δέος κάθε φορά που το βλέπεις — και την πρώτη σου φορά σού κόβει την ανάσα. Είναι μεγάλο σα δέκα μεγάλα γήπεδα ή σα σταροχώραφο σπαρμένο στη θάλασσα —είναι μεγάλο— και οι χιλιάδες λάμπες που κρέμονται απ' το ταβάνι του (όλες αναμμένες, κι αναμμένες με μια τέτοια ένταση που λες ότι θα εκραγούν), αντί να κρύβουν με το φέγγος τους τις πελώριες διαστάσεις του θαμπώνοντάς σου τα μάτια, είναι έτσι βαλμένες ώστε να μπορείς, απ' όπου κι αν στέκεσαι, να το βλέπεις ολόκληρο — δηλαδή, να φτάνεις τόσο μακριά ο ίδιος, τόσο σωματικά μακριά, ώστε η αίσθηση της απεραντοσύνης του να σε καλύπτει ολόκληρον, όπως την ψίχα ενός καρυδιού το τσόφλι του. Το Γραφείο είναι τιτάνιο και λάμπει. Άλλα δεν είναι αυτό που σου κόβει, τελικά, την ανάσα. Αυτά που σου την κόβουν είναι τα άλλα του δύο χαρακτηριστικά: έχει και μια δεύτερη είσοδο (απέναντι: στην άλλη του άκρη), απ' όπου μπαίνουν οι γυναίκες· και, δεύτερον, είναι γεμάτο γραφομηχανές. Κι αν οι γυναίκες είναι όσες περίπου και οι άντρες —όλοι μαζί είμαστε αρκετοί για να καλύψουμε και το τελευταίο τετραγωνικό μέτρο του Γραφείου—, οι γραφομηχανές είναι όσες το σύνολό τους. Κι ίσως αυτό ακριβώς είναι που περισσότερο απ' όλα τ' άλλα ευθύνεται για το σάστισμά σου: όχι το μέγεθός του, όχι η αναπάντεχη παρουσία του άλλου φύλου, όχι το φως και το καταύγασμα, αλλά ο αριθμός, ο όγκος των γραφομηχανών, η σκέψη τού πόσος χρόνος και πόση δουλειά χρειάστηκε για να κατασκευα-

στούν αυτές οι γραφομηχανές — μα και για να μεταφερθούν και να εγκατασταθούν εκεί, και να μείνει όλο αυτό μυστικό. Γιατί ούτε η πεθαμένη μου μνήμη μπορεί να με πείσει πως, πριν, ήξερα γι' αυτές τις γραφομηχανές, γι' αυτήν, έστω, τη φυλακή που τις στεγάζει, και —αυτό όχι, αυτό σίγουρα όχι— για τον κόσμο που τις χειρίζεται. Μπορεί (αλλά και πάλι...) και πάλι με μεγάλη δυσκολία, όχι εύκολα), μπορεί να πείθω πού και πού τον εαυτό μου ότι ίσως γνώριζα πως υπήρχαν φυλακές σαν κι αυτήν, ή έστω μία, ότι οι άντρες και οι γυναίκες εκεί μέσα είχαν τη δυνατότητα να βρίσκονται για οχτώ ώρες μαζί σε κάποιον χώρο — αλλά ότι ήξερα πως κάπου στον κόσμο υπήρχε μια φυλακή μ' ένα τέτοιο Γραφείο, όχι. Δε θυμάμαι τα ονόματα των παιδιών μου, δεν είμαι σίγουρος καν πως είχα (πως έχω) παιδιά, αλλά γι' αυτό όμως είμαι τόσο σίγουρος όσο και για το ότι αυτή τη στιγμή γράφω: η φυλακή, βέβαια, υπήρχε πάντα (ο 27223 είναι γέρος πια, και πριν πενήντα-τόσα χρόνια που πρωτοπάτησε το πόδι του εδώ γνώρισε πολλούς που ζούσαν και δούλευαν στο Γραφείο ήδη επί δεκαετίες ολόκληρες και ορκίζονταν ότι δεν ήταν οι πρώτοι που τιμωρήθηκαν να γράφουν στο Γραφείο), και το μυστικό της κρυβόταν καλύτερα κι απ' την εγκυμοσύνη μιας ανήλικης καλόγριας σε καθολικό μοναστήρι — και πολύ πιο αυστηρά· και θα κρύβεται όσο καιρό θα υπάρχει ακόμα τούτη η φυλακή, και για όλο τον κόσμο, εκτός απ' αυτούς που την έφτιαξαν, απ' αυτούς που την τροφοδοτούν, κι από μας που τη συντηρούμε. Άλλα εμείς δεν πιανόμαστε. Είμαστε όλοι ισοβίτες. Ξέρουμε το μυστικό, μα η γνώση μας είναι τόσο άχρηστη όσο κι αυτή της γάτας τού Σρέντιγκερ. Δε θα βγούμε ποτέ από 'δω· δεν έχουμε δικαίωμα για έφεση: δε θα το μαρτυρήσουμε πουθενά. Το ότι το ξέρουμε, όμως, αρκεί για να μη χρησιμοποιήσουμε ποτέ το ξυράφι μας

παρά μόνο για να ξυριζόμαστε. Σ' αυτό είμαστε όλοι ίδιοι — δεν αυτοκτονεί ποτέ κανείς σ' αυτή τη φυλακή, όσο απεγνωσμένα και να ήθελε να μη χάσει την ελευθερία του πριν τον κλείσουν εδώ μέσα και πριν αρχίσει να δουλεύει στο Γραφείο. Πολλοί τρελαίνονται — ναι, αλλ' αυτό δεν είναι το ίδιο. Αντίθετα μάλιστα, οι τρελοί (όσοι βλέπουν οράματα, όσοι ψυχανεμίζονται παρουσίες και βουλήσεις από κάπου αλλού, όσοι ακούν τις Φωνές, όσοι μιλάν ξένες γλώσσες στον ύπνο τους) δουλεύουν με μεγαλύτερο ζήλο στο Γραφείο, κι οι γραφομηχανές τους θέλουν συχνότερα συντήρηση απ' όλων των άλλων. Ίσως όλοι τελικά να τρελαίνονται· είναι φυσικό. Μα ποιος θ' άφηνε αυτή τη ζωή βουλιάζοντας με τη θέλησή του στο σκοτάδι, ή κυνηγώντας μια χίμαιρα; Όχι εμείς, πάντως. Κάθε μέρα, κάθε μέρα μετά το ανούσιο πρόγευμά μας και το πρωινό τσιγάρο (που το βρίσκω ολοένα γλυκύτερο), ερχόμαστε εδώ, μπαίνουμε στο γιγάντιο Γραφείο, βρίσκουμε εύκολα τη θέση μας παρά το πλήθος, παρά τη φαινομενική απειρία των γραφομηχανών, καθόμαστε στην ξύλινη καρέκλα μας κι αρχίζουμε να χτυπάμε τα πλήκτρα με όση ταχύτητα μπορούμε να απαιτήσουμε από τα σώματά μας. Δεν είναι όμως δυνατό να περιγράψει κανείς ούτε το πάθος ούτε την ηδονή μας. Είναι σα να προσπαθείς να δείξεις με νοήματα σ' έναν εκ γενετής τυφλό τι διαφορά έχει το πράσινο από το γαλάζιο χρώμα — σα να πασχίζεις να πείσεις ένα γλάρο ότι είναι άθλιο να συγνάζει σε σκουπιδότοπους. Δε μπορώ να το κάνω. Πέφτουμε πάνω στη γραφομηχανή μας όπως οι σολομοί πασχίζουν να πάνε ανάποδα το ποτάμι κι όπως κόβανε το ένα τους στήθος οι Αμαζόνες· όπως καίγονται αστράφτοντας οι μετεωρίτες κι όπως κατεβαίνει στο λαιμό σου το νερό όταν διψάς το καλοκαίρι. Γιατί το μυστικό (δε μας το 'χουν πει επίσημα· ποτέ, σε κανέναν απ' όσους ρώτησα) είναι γνωστό μονάχα σε μας — κι

αν είμαστε πολλοί, μικρό το κακό: νομίζουμε —ξέρουμε— ότι δεν είμαστε παρά ένας άνθρωπος, πολλοί, μα με τόσο κοινή μοίρα, που η προσωπικότητα του καθενός, σε μετρήσιμη μονάδα, δεν έχει καμία σημασία. Είμαστε ένας που ξέρει το μυστικό της ύπαρξης του Γραφείου, κι αυτού του τρομερού πράγματος που φάχνουμε γράφοντας κι ολοένα γράφοντας, που μπορώ να μιλώ εκ μέρους όλων μας γι' αυτό, γι' αυτό το συναίσθημα, κι ας μη το έχω συζητήσει παρά μ' ελάχιστους ακόμα συναδέλφους μου. Αν και, η αλήθεια είναι, δεν το έχω συζητήσει ουσιαστικά με κανέναν. Ναι, έτσι είναι... κάπως έτσι... Αυτές δεν είναι κουβέντες που γίνονται εύκολα. Μάλλον δε γίνονται καθόλου, νομίζω. Είναι μια υπόθεση που μας αφορά όλους εξίσου —τους τρελούς, κι εμάς τούς υπόλοιπους, τους νέους και τους ετοιμοθάνατους—, μα που δε θέλεις να την κοινοποιήσεις, να κοινοποιήσεις την ευτυχία σου, για να μη —πώς να το πω—, για να μη τη γδάρεις. Ναι, το καταλαβαίνω, είναι περίεργο· μα περίεργο είναι, ίσως, και το ότι μια παρέα βγαίνει από έναν κινηματογράφο, μαγεμένη από ένα έργο που είχε χρόνια να δει όμοιό του, και μένει σκεφτική, περπατά σαν ένας άνθρωπος με σκυμμένο κεφάλι κι εύχεται —σαν ένας άνθρωπος— να βρεθούν σπίτι τους, μόνοι, και να χαθούν... Ναι, δεν είναι περίεργο· ούτε είναι περίεργο που τ' αγόρια μπαίνουν σαστισμένα είτε γελώντας πονηρά σ' ένα πορνείο, κι έπειτα από μιαν ώρα βγαίνουν αμίλητα στο σκοτάδι και καληνυχτίζονται βιαστικά — κι ας τους καίνε οι πρωτόφαντες αισθήσεις μέσα στο στήθος τους, κι ας βράζουν το στομάχι και το μυαλό τους απ' όλ' αυτά που ένιωσαν τότε. Έτσι κι εμείς. Και πόσο μάλλον που το δικό μας κοινό μυστικό δεν είναι το ξεπαρθένεμα από μια μεσήλικη γελαστή πόρνη ή το φινάλε μιας ταινίας. Όχι, όχι: εμείς δε μιλάμε γι' αυτό, επειδή φοβόμαστε πως η διάχυση των συναίσθημάτων μας θα

ισοδυναμούσε, εντέλει, με βεβήλωση: του ιερού που χτίστηκε μέσα μας. Μιλάμε για άλλα πράγματα μεταξύ μας, για δλα τα άλλα. Για το τι έχουμε κάνει και κλειστήκαμε εδώ, για το τι θυμόμαστε από τον έξω κόσμο, για το πώς μπορεί να κρατιέται έτσι εφτασφράγιστο ανά τους αιώνες ένα τέτοιο μυστικό, για το ενδεχόμενο η φυλακή να είναι υπόγεια, για τη μορφή των Αναγνωστών και τη θέση τους στο διάγραμμα της δημιουργίας — για τέτοια πράγματα. Είναι εκείνες τις δυο ώρες (τις έχουν μετρήσει παλιά, κρατώντας το σφυγμό τους) στο μικτό εστιατόριο μετά το γράψιμο και πριν την επιστροφή μας στα κελιά. Είναι ωραίες ώρες, κι οι περισσότεροι τις απολαμβάνουμε όσο τίποτε άλλο, εκτός απ' το γράψιμο φυσικά, αυτό εννοείται, και μόνο κάποιοι από τους τρελούς πασχίζουν να μένουν έξω-έξω, στα πρώτα ή στα τελευταία καθίσματα, για να μην τύχει και πέσουν δίπλα σε κόσμο που θέλει να μιλήσει και ν' ανταλλάξει σκέψεις για τη φυλακή ή το γράψιμο. Εγώ δεν ανήκω σ' αυτούς, τουλάχιστον μέχρι τώρα δηλαδή, γιατί οι περισσότεροι τρελοί είναι πολύ καιρό κλεισμένοι εδώ μέσα, κι ίσως ακριβώς αυτό, το πέρασμα του χρόνου, να τους έχει καταντήσει έτσι μονόχνοτους και κρυψίνοες· ή ίσως, είτε πάλι εξαιτίας του καιρού που έχει περάσει και χωρίς άλλο λόγο, είτε επειδή κάτι περισσότερο έχουν καταλάβει ή διαισθανθεί ξαφνικά, κάποια μέρα από τις πολλές, να ξέρουν ή να νομίζουν ότι ξέρουν πράγματα που θέλουν να κρατήσουν αποκλειστικά και μόνο για τον εαυτό τους. Δεν είμαι σίγουρος, κι και μου έχουν κάνει λόγο πολλοί γι' αυτούς και για τα μυστικά τους. Η 61170, ας πούμε, η δεύτερη στενότερη φίλη μου, είναι πεπεισμένη πως οι «τρελοί» έχουν λάβει τέτοιες εντολές από τους ίδιους τούς Αναγνώστες (πώς; δεν ξέρει να μου πει, κι εγώ δεν την πιέζω), επειδή έτυχε να βρεθούν κοντά στην απάντηση. Μπορεί να 'ναι κι έτσι. Όμως η

1910 — που τα δεμένα κότσο μαλλιά της μου θυμίζουν το αφαιρετικό σχήμα της ερωτευμένης καρδιάς όταν τα κοιτώ από πίσω και πλάγια — έχει εντελώς αντίθετη γνώμη, επειδή κάποια γριά έγκλειστη της εκμυστηρεύτηκε την προηγούμενη βραδιά από το θάνατό της ότι η απάντηση μπορεί να δοθεί μονάχα μέσα σε μια και μοναδική στιγμή — μέσα σε μιαν έκρηξη λέξεων και της κατάλληλης στίξης —, κι ότι τίποτε δεν είναι δυνατόν να την προοιωνίσει πριν την καταλυτική εμφάνισή της. Δεν ξέρω γιατί (ίσως επειδή αγαπώ τη 1910), αλλά κι εγώ το πιστεύω αυτό. Το πρόβλημα πρέπει να έχει μια λύση τόσο αφάνταστα περίπλοκη και τόσο ουσιαστικά απλή ταυτόχρονα, ώστε να καταντά αφύσικος οποιοσδήποτε προπομπός της. Και πρέπει να είναι τυχαία — όσο τυχαίο μπορεί να είναι κάτι που για να γίνει χρειάστηκε μια τέτοια οργανωμένη προσπάθεια για να εκμαιευτεί. Οι δυο γυναίκες είναι φίλες πάνω από μια δεκαετία τώρα και, μολονότι μένουν σε χωριστά κελιά, οι δεσμοί που τις ενώνουν έχουν γίνει πανίσχυροι (κι αυτή είναι άλλη μια ιδιότητα της φυλακής: έτσι νομίζω). Οπότε έχω πάψει ν' ανησυχώ όταν τις βλέπω να μαλώνουν και να βρίζονται σκύβοντας σαν αρχαίοι μονομάχοι πάνω από τα πιάτα τους με το χυλό και το σκληρό, ινώδες κρέας που επιπλέει στο κέντρο του σαν καμπούρα θαλασσινού τέρατος καταμεσής στον ωκεανό. Κι έχουν έρθει στιγμές που λίγο έλειψε να ορμήσουν η μια καταπάνω στην άλλη πηδώντας πάνω στο στενό μακρόστενο τραπέζι με τους τσίγκινους δίσκους και τα πιάτα — όταν η συζήτηση δεν καταλήγει πουθενά, ή όταν οι εικασίες τής μιας συνταράσσουν τα πιστεύω της άλλης ώς τα κατάβαθμα της ψυχής της. Και δεν είναι λίγες οι φορές που κόντεψαν να έρθουν στα χέρια εξαιτίας μου, καθώς οι ιδέες και οι θεωρίες που ακούω είτε απ' τη 1910 είτε απ' την 61170 μού φαίνονται λογικές και πολύ κοντά στην

εικόνα που έχω αρχίσει κι εγώ να σχηματίζω για τη φυλακή και τους Αναγνώστες. Ας πούμε, η άποψη της 61170 για τα κομπιούτερ (ότι η αντικατάσταση τόσων γραφομηχανών από υπολογιστές, και η σύνδεσή τους με ένα πανίσχυρο τερματικό όπου θα διάβαζαν τα κείμενά μας οι Αναγνώστες, δεν ήταν δυνατή γιατί θα στοίχιζε ένα εξωφρενικό ποσό που θα αδυνατούσαν να εξοικονομήσουν ακόμη κι αυτοί οι συντηρητές της φυλακής), άποψη που την αποδέχτηκα μόλις την πρωτάκουσα από το στόμα της γιατί μου έλυνε αβασάνιστα μια μεγάλη μου απορία, έκανε τα μάτια τής 1910 να πετάνε φωτιές για την ασυναρτησία της, όπως έλεγε, και τουλάχιστον μία φορά έβγαλε απ' την τσέπη το ξυράφι της (άντρες και γυναίκες έχουμε τα ίδια μικροαντικείμενα στις τσέπες μας), το ξεδίπλωσε, και μπροστά σ' όλο τον κόσμο που την άκουγε δίλωσε πως θα έκοβε το λαρύγγι τής 61170 για να δει αν θα τρέξει αίμα από κει μέσα ή κατουρλό. Ήταν μια άσχημη στιγμή για όλους μας, και κάθε φορά που επαναλαμβανόταν κατά ένα μέρος (ή μόνο με την εκφορά της απειλής ή με την υπενθύμισή της με το γρήγορο ανοιγοκλείσιμο του ξυραφιού πάνω απ' το πιάτο με τον μισοφαγωμένο χυλό), η καρδιά μου πετάριζε σχεδόν όπως κι όταν, τα πρωινά, έμπαινα στο Γραφείο — μα για εντελώς διαφορετικούς λόγους. Την αγαπούσα. Την αγαπούσα μ' έναν πολύ βαθύ τρόπο, πολύ προσωπικό κι εγωιστικό (δεν της το είπα ποτέ), και πονούσα όταν την έβλεπα να παθιάζεται και να τυφλώνεται απ' τη μανία. Κι αγαπούσα και την 61170· όχι όπως τη 1910, όχι —ας το πω έτσι— μόνο ερωτικά, αλλά και σα φίλο μου, σα δικό μου άνθρωπο. Καμιά φορά ένιωθα πως την ήξερα από παλιά (νά: πως ήταν η γυναίκα μου, πριν, τότε), πού και πού έπιανα τον εαυτό μου να χαμογελάει βλέποντάς τη να καταπίνει το φαγητό της, να καπνίζει το τσιγάρο της μ' έναν πολύ οικείο

τρόπο ή να ετοιμάζεται σβήνοντάς το στο πιάτο της να μιλήσει για τα μυστικά του Γραφείου ή της απάντησης. Η σχέση μου όμως με τη 1910 ήταν πιο δυνατή. Ήταν έρωτας σκέτος: την έβλεπα στον ύπνο μου, αυνανιζόμουν στο κελί με την εικόνα της στο μυαλό μου (πράγμα που έκανα και με την 61170, αλλά ποτέ με τα ίδια αποτελέσματα), έλεγα τ' όνομά της ψιθυριστά πριν κλείσω τα μάτια — ήταν πάθος. Και δεν ήθελα να τη βλέπω να υποφέρει. Γιατί οι διχογνωμίες σ' αυτή τη φυλακή είναι ο μοναδικός λόγος για να νιώθει κάποιος άσχημα. Όλα τ' άλλα — τα νοτισμένα σεντόνια, τ' αμίλητα πρωινά, οι τρελοί συγκάτοικοι... ήλιος — δεν είναι τίποτε: πολύ μικρό τίμημα για το σκοπό που υπηρετούμε. Μα η αλήθεια του σκοπού, ή μάλλον των παραμέτρων του, μπορεί να κλονίσει έναν άνθρωπο, μπορεί να του χαλάσει τη διάθεση όσο ένα χαλασμένο δόντι — πώς να το πεις — μέσα στο μυαλό του. Για να εξηγηθώ: δεν πρέπει να ξέρει μόνο κανείς γιατί κάνει αυτό που κάνει, γιατί διαλέχτηκε για να κάνει αυτό που κάνει, αλλά και ότι έχει δίκιο, ότι η θεωρία του είναι η σωστή. Κι επειδή ίσως έτσι είναι τα πράγματα σ' αυτό τον κόσμο (η ευτυχία θέλει μια ικανή δόση δυστυχίας για να ευδοκιμήσει στην καρδιά σου), η αμφισβήτηση των θεωριών μας μας πονάει όσο τίποτε άλλο. Εγώ ακόμα είμαι καινούργιος εδώ και δεν έχω προλάβει, μάλλον, να χτίσω ένα πρωστικό σενάριο για τη ζωή μου, μα πολλοί από τους φίλους μου το 'χουνε κάνει, και πορεύονται μ' αυτό όσο τούς το επιτρέπουν οι άλλοι. Όλοι βέβαια συμφωνούν όσον αφορά το γενικό σχέδιο — κάποιος από μας θα βρει, κάποτε και τυχαία, την απάντηση σ' αυτό το αρχαίο πρόβλημα που έχει τεθεί, κι όλα θα λάβουν άλλη τροπή στον κόσμο —, μα, είπαμε, οι παράμετροι είναι που μας διχάζουν εδώ μέσα. Ένα σωρό λεπτομέρειες. Πότε τέθηκε το πρόβλημα; Στην αρχή της δη-

μιουργίας ἡ πριν απ' αυτήν; ἡ μετά, σ' ἑνα σχετικά πρόσφατο επεισόδιο της ζωής στον πλανήτη; Κι από ποιον; απ' τον Θεό; απ' τον Σατανά; από ἑναν ἄλλο θεό, πιο οικουμενικό, πιο συμπαντικό απ' τον δικό μας; Για ποιο λόγο συνέβη αυτό το πράγμα; Κι αν δεν υπάρχει Θεός; Κι αν το πρόβλημα το ἔχει θέσει ἑνας-κάποιος ἀνθρώπος; Ἐνας φιλόσοφος, ας πούμε; Κι αν οι μαθητές του βάλθηκαν να βρουν την απάντηση κι ανακάλυψαν, μετά από χρόνια και χρόνια μάταιου κόπου, ότι μόνο η συμπυκνωμένη δύναμη του τυχαίου θα τους βοηθούσε; Και ποιος να 'ταν αυτός ο φιλόσοφος; Αρχαίος Ινδός; Έλληνας; Αφρικάνος; Κινέζος; Γιαπωνέζος δάσκαλος του Ζεν; Μεσαιωνικός αλχημιστής; Τι; Και πώς ξεκίνησε η όλη προσπάθεια; Με πόσους συγγραφείς σαν κι εμάς; Με ἑναν; ἡ κατευθείαν με χιλιάδες; Κι ήταν κανονικοί συγγραφείς όλοι αυτοί, ἡ ερασιτέχνες σαν κι εμάς; (Η, τέλος πάντων, σαν τους περισσότερους από μας, γιατί ασφαλώς θα υπάρχουν ανάμεσά μας και πραγματικοί συγγραφείς· ἔτσι πιστεύω εγώ· κι ίσως, ακόμα-ακόμα, να ήμουν και πριν· δεν ξέρω). Και πώς τα καταφέρνουν να μας μαζεύουν εδώ χωρίς κανένας στον έξω κόσμο να μην το παίρνει μυρωδιά; Είμαστε όλοι μας οι αγνοούμενοι των τηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων; Των ανακοινώσεων του Ερυθρού Σταυρού; Όλοι αυτοί που φεύγουν μια μέρα από τα σπίτια τους και χάνονται, κι εξαφανίζονται σα να τους κατάπιε η γη; Ναυτικοί που χάθηκαν με τις σχεδίες τους απ' τα βυθισμένα τους πλοία; Αλήτες των δρόμων που δεν έχουν κανέναν να τους φάξει; Στρατιώτες που σκοτώθηκαν δήθεν σε μια μάχη και που δε βρήκαν ἄλλο απ' τις σκηνές τους μετά το βομβαρδισμό; Και πώς συντηρείται η φυλακή; Το φαγητό μας είναι λιγοστό, αλλά η συνολική τροφή που χρειαζόμαστε είναι τεράστια, καπνίζουμε (όλοι καπνίζουν εδώ μέσα) ἑνα τσιγάρο το πρωί, τέσσερα το μεσημέρι και δύο το βράδυ, στο κελί

μας, μα και πάλι χρειάζεται ένα ολόκληρο εργοστάσιο για να μας παρέχει καπνό, κι αυτό το εργοστάσιο κάπου πρέπει να βρίσκει πρώτες ύλες, δεν πρέπει; Το κρέας που τρώμε καθημερινά είναι λιγοστό, μα κάθε χρόνο καταναλώνουμε κοπάδια ολόκληρα από ζωντανά — κι αυτά κάπου πρέπει να βόσκουν για να μας ταΐσουν κάποια στιγμή. Και —το κυριότερο— χρειάζεται περί τις είκοσι με τριάντα σελίδες τη μέρα για να γράφουμε. Ποιος φτιάχνει αυτό το χαρτί; Πού φυτρώνουν αυτά τα δέντρα; Πού ανακυκλώνονται, έστω, τα χαρτόνια και οι σακούλες που θα γίνουν οι κόλλες για το καθημερινό μας γράψιμο; Και δεν είναι μόνο αυτά. Δεν είναι μόνο αυτά. Οτιδήποτε σχετίζεται με τη φυλακή, με το Γραφείο, μ' εμάς και με την απάντηση, είναι γρίφος. Το γιατί μάς φορτώνουν απίστευτα εγκλήματα πριν μας φέρουν εδώ (για να μη νοσταλγήσουμε, λένε οι περισσότεροι, τον έξω κόσμο μέχρι να καταλάβουμε το ύψος του προορισμού μας· ίσως να 'ναι κι έτσι). Το γιατί μάς έχουν δυο-δυο στα κελιά κι όχι περισσότερους μαζί, αφού σίγουρα θα χωρούσαμε, και μάλιστα αγόγγυστα (φαινομενική απορία χωρίς ιδιαίτερη σημασία, μα για μένα —και για πολλούς άλλους, υποθέτω— καιρικά). Το γιατί έχουμε αριθμούς αντί για ονόματα — όχι αναγκαστικά τα δικά μας, τα παλιά δικά μας, αλλά κάποια άλλα· ονόματα όμως (γιατί γράφουμε λέξεις, λένε κάποιοι, οχτώ ώρες τη μέρα, κι ένα όνομα —μια λέξη— δικό μας θα περιόριζε τη φαντασία μας, δίνοντάς της ένα υποκειμενικό πλαίσιο για ν' αναπτυχθεί· ναι, αλλά τόσος κόσμος εδώ στη φυλακή γράφει κι αριθμούς στο Γραφείο, αυτό δεν το σκέφτονται;). Και δεν είναι μόνο αυτά. Ζούμε μέσα στην απορία, όσο και μέσα στο θάμβος. Όμως το δεύτερο υπερισχύει τελικά, και υπερισχύει πάντα. Ναι, δε μας νοιάζει τίποτε, τελικά. Ό,τι και να σκεφτόμαστε έξω από το Γραφείο, αφ' ης στιγμής καθόμαστε μπρο-

στά στη γραφομηχανή μας το αφήνουμε πίσω μας. Εκεί, είμαστε μόνο εμείς, η μηχανή, και οι κόλλες μας. Ωραίες άσπρες κόλλες για γράψιμο. Ένα ολόκληρο πάκο δίπλα μας, στο πάτωμα. Μόλις περάσουμε την πρώτη, κάθε πρωί, στον κύλινδρο, όλα ξεχνιούνται. Τα πάθη και οι απορίες μας. Αρχίζουμε να γράφουμε, και να γράφουμε, και να γράφουμε. Όλοι μαζί, μέσα στο Γραφείο, κάτω απ' την κροταλιστή ατμόσφαιρα των χτυπημάτων από τα πλήκτρα. Μέσα στο πανδαιμόνιο απ' τα τακ-τακ-τακ-τακ, τα ντρινννν και τα φτερούγισματα απ' τις γραμμένες σελίδες που βγαίνουν και τις άδειες που διπλώνουν στους κυλίνδρους. Γράφουμε, γράφουμε, γράφουμε. Λένε πως καθόμαστε οχτώ ώρες τη μέρα εκεί, χωρίς να σηκώσουμε κεφάλι. Ναι. Μπορεί, λέω εγώ, να 'ναι τέσσερις ή δεκαοχτώ. Πώς να τις μετρήσεις; Δε μπορείς να τις μετρήσεις. Από τις σελίδες που βγάζεις κάθε μέρα; Α, και τι σημασία έχει; Τι σημασία έχει οτιδήποτε μπροστά στην απάντηση που ίσως κρύβεται μέσα στις λέξεις αυτής εκεί της σελίδας που γυρνάς ανάποδα δίπλα στη μηχανή σου; Ή αυτής εδώ; Τίποτε, τίποτε, τίποτε. Άμα βάλεις, λένε, χίλιους πιθήκους να χτυπάνε χίλιες γραφομηχανές επί χίλιες φορές χίλια χρόνια, θα γράψει κάποιος τους μια σκηνή απ' την Τρικυμία. Μπορεί. Μπορεί και να τη γράψει. Αλλά εμείς — εμείς, κάποιος από μας, η 1910, ο αμίλητος συγκάτοικός μου, ο 7756, ο 190564, εγώ, κάποια στιγμή, κάποια τυχαία ίσως στιγμή, θα 'χουμε γράψει την απάντηση. Α — α, τότε όλα θ' αλλάξουν — όλα θ' αλλάξουν. Κι η φυλακή, κι ο κόσμος έξω απ' τη φυλακή, και τα πάντα. Θα ξεκινήσει μια καινούργια εποχή. Ως τώρα όλα είναι ίδια: τίποτε, τίποτε, τίποτε δεν έχει αλλάξει από ποτέ. Ο κόσμος είναι ένας πίνακας που κάποιος τού βάζει άλλη κορνίζα κάθε εκατό ή κάθε χίλια χρόνια. Όμως οι Αναγνώστες — εκεί, στα βάθη της φυλακής, όπως ισχυρί-

ζεται η 1910, η αγάπη μου— διαβάζουν. Καταπίνουν τις σελίδες μας με την ίδια θέρμη που ένα χορτάρι ρουφάει τον ήλιο, και ψάχνουν. Ξέρουν πως, μόλις βρεθούν μπροστά στην απάντηση, θα το νιώσουν. Ακόμα δεν έχει συμβεί. Γι' αυτό και συνεχίζουμε. Όλοι εμείς οι αγνοούμενοι του κόσμου. Μέσα στο Γραφείο. Γράφοντας και γράφοντας και γράφοντας. Ασταμάτητα, ασυνάρτητα, με ειρμό ή χωρίς ειρμό, τοποθετώντας τό κάθε γράμμα μετά το άλλο κολλητά ή με διάστημα, ή με δυο ή με τρία διαστήματα, ή φτιάχνοντας ιστορίες με ήρωες ή με δίχως ήρωες ή με εκατοντάδες ήρωες, νά, σαν κι αυτήν που έχω αρχίσει εδώ και δέκα-δεκα-πέντε μέρες — δε θυμάμαι πια. Είναι μια γραπτή τοιχογραφία που αν ήταν όντως τοιχογραφία θα θέλει τον τοίχο της φυλακής για να ζωγραφιστεί. Την έχω στο μαλό μου. Όχι όλη, αλλά την έχω στο μαλό μου. Θέλω — το ξέρω — πολλά χρόνια για να τη γράψω και να την τελειώσω, μα νομίζω πως είμαι νέος, κι ίσως και να προλάβω. Θα έχει 1.910 ήρωες — όσες μονάδες έχει και το όνομα της γυναίκας που ποθώ —, κι η δράση θα είναι κατανεμημένη σε 1.910 ίσα μέρη. Θα είναι όλοι πρωταγωνιστές, και θα μιλούν και θα σκέφτονται όλοι τους εξίσου. Θα τους ονομάσω 1, 2, 3, 4, ώς το 1.910. Θα είναι οι μισοί άντρες και οι μισοί γυναίκες, και θα πλεχτούν 955 κεντρικά ειδύλλια μεταξύ τους. Και στο ακροτελεύτιο Κεφάλαιο, κάποια στιγμή της ζωής μου, όλοι αυτοί θα συγκεντρωθούν σ' έναν κλειστό χώρο και θα συνομιλήσουν. Κι έπειτα θα καταθέσουν όλοι τους από ένα γραπτό κείμενο στη σύνταξη, που θα τα παραθέσω με τυχαία σειρά. Κρατάω ήδη σημειώσεις με το στιλό μου εδώ στο κελί, γιατί δε θέλω ν' αφήσω τα πάντα στην τύχη. Θέλω κι αυτή να εγώ να πηγαίνουμε χέρι-χέρι σε τούτη τη δουλειά. Και κάτι θα βγει τελικά, είμαι σίγουρος. Πιστεύω πως θα 'ναι η απάντηση. Και, μολονότι αυτό το πιστεύουν

οι πάντες εδώ μέσα, δεν πτοούμαι. Το σχέδιό μου είναι καταρτισμένο μέχρι την παραμικρότερή του λεπτομέρεια. Όχι στο μυαλό μου, όχι· στο ίδιο το σχέδιο. Αν ήξερα το πρόβλημα, θα έβρισκα την απάντηση στο πικαι φι. Ναι. Μα δε μας το λένε. Δεν το 'χουν πει ποτέ και σε κανέναν. Με το ζόρι κρατιέμαι και δεν αρχίζω να σκάβω στο πάτωμα του κελιού μου για να βρω τα υπόγεια όπου ζουν οι Αναγνώστες και να τους ρωτήσω ποιο είναι το πρόβλημα. (Μερικοί λένε πως είναι μόνο ένας, ή πως έμεινε μόνο ένας, και πως είναι μια γιγάντια μάζα από μπερδεμένους ιστούς και βλέννα, και πως έχει τη μορφή ενός ερπετικού γίγαντα που πλέκει με τα λεπτά, μυτερά άκρα του ένα αιώνιο πλεχτό, χρησιμοποιώντας τα έντερά του για μαλλί. Και πως οι σελίδες μας καταλήγουν σ' ένα μαγκάλι που καίει μέσα στο ανοιγμένο του στομάχι και γίνονται στάχτη και καπνός και ζέστη· και πως έτσι κρατιέται στη ζωή. Και λένε κι άλλα). Αγοράζω όσα τσιγάρα περισσότερα μπορώ με τα λεφτά μου, γιατί το κάπνισμα νομίζω πως με βοηθάει. Το στιλό μου που γράφω στο κελί τελείωσε προχθές, αλλά σήμερα βρήκα άλλο ένα, γεμάτο, δίπλα στο πιάτο μου με το φαγητό. Αύριο ίσως μου αφήσουν και λίγα κέρματα ακόμη· μπορούν να το κάνουν, αυτά τα στρογγυλά, ανάγλυφα κομματάκια αλουμινίου δεν έχουν καμιά ανταλλακτική αξία έξω από 'δώ, αν υπάρχει ακόμα έξω από 'δώ. Χθες άκουσα για πρώτη φορά σ' έναν καβγά στο εστιατόριο, δυο-τρία τραπέζια πέρα απ' το δικό μας, ότι όλοι έξω έχουν χαθεί, ότι ο χρόνος εδώ στη φυλακή περνάει με άλματα κι όχι με τη βραδύτητα που κυλούν τα δευτερόλεπτα στα ρολόγια των ανθρώπων εκεί έξω, κι ότι ακόμα κι εμείς έχουμε πεθάνει, όπως κι ο τελευταίος Αναγνώστης που τώρα σαπίζει μέσα στους γλυκερούς καπνούς απ' το κάψιμο των λέξεών μας. Η 61170 δε φάνηκε σήμερα, και τα μάτια της γυναίκας που αγα-

πώ έλαμπαν πάνω από το πιάτο της με το χυλό και το λιγοστό κρέας στο κέντρο του — έλαμπαν σα μάτια γάτας ή σα τα νερά της παλίρροιας. Της ζήτησα να μου βρει έναν τίτλο για την ιστορία μου και μου είπε πως δεν την περισσεύουν λέξεις. Έπειτα άπλωσε το χέρι της χωρίς να με κοιτά και με χάιδεψε ψηλά στο πόδι. Της είπα πως ο τίτλος θέλω να είναι και η τελευταία λέξη του έργου μου ταυτόχρονα, μια λέξη που θα την εκστομίζει ο χιλιοστός εννιακοστός ενδέκατος ήρωας την πρώτη και μοναδική στιγμή της παρουσίας του στην ιστορία, κι ότι κατά κάποιο τρόπο θα προαναγγέλλει και την εκφορά της απάντησης. Μου ψιθύρισε κάτι τότε, αλλά δεν το άκουσα γιατί ήμουν συνεπαρμένος. Ήξερα πως θα το κατάφερνα, πως, ό,τι και να γινόταν, εγώ θα 'μουν αυτός που θα πρόσφερα την απάντηση στους αιώνιους Αναγνώστες. Μα πάλι, όλοι το πιστεύουν αυτό. Ακόμη κι ο 1788 εδώ στο κελί μας, καθώς κατρακυλάει τις ψυχρές σκέψεις του στα βάθη του αιώνιου παγόβουνου που κουβαλά στην ψυχή του. Λίγο πριν πέσει στο κρεβάτι του απόψε μού μίλησε πάλι, ή τέλος πάντων μίλησε κοιτώντας προς το μέρος όπου τυχαίνει να κάθομαι πάντα όταν επιστρέφουμε από το εστιατόριο στο κελί, κι οι βαθιές, σπηλαιώδεις, αρχαίες φωνητικές του χορδές δόνησαν τον αέρα κι ακούστηκε κάτι σαν «Δεν υπάρχει πρόβλημα». Ναι... δεν είχε περάσει απ' το μυαλό μου αυτό. Ναι. Γι' αυτό κι η απάντηση είναι τόσο σημαντική. Ναι, έτσι πολλά πράγματα ξεκαθαρίζουν. Αύριο θα συνεχίσω την ιστορία μου. Ή μάλλον όχι — θα την αρχίσω απ' την αρχή. Θα της βάλω κι έναν τίτλο, σε ξεχωριστή σελίδα. **ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ;** Έτσι θα την πω. Κι ελπίζω η 1910 να σηκώσει πιο ψηλά το χέρι της αύριο. Αύριο. Ελπίζω.

26.

Δεσμοί αίματος

Κάτω από τη γη τρέχουν φωτιές. Μοιάζουν με θερμέμερα στάχνα. Βογγάνε, και θέλουν να βγουν έξω. Θέλουν να κάψουν και ν' αφανίσουν. Είναι φωτιές καταραμένες. Αν γνωράς ξυπόλυτος, εκεί που κοντεύονται να ξεμυτίσουν, θα τις νιώσεις. Θα σου κάψουν τις πατούσες. Εκεί που φουντώνουν πιο πολύ είναι στις πόλεις, κάτω από τους δρόμους, στις πλατείες, στα θεμέλια των σπιτιών. Όλη η γη βράζει. Πόσο — πόσο θα κρατήσει αυτό; Δεν ξέρω. Δεν ξέρω. Δεν έχω μηνύματα. Μα κάτι θα γίνει. Πρέπει να γίνει. Σύντομα. Τα αρσενικά μεγάλωσαν. Νιώθουν τις φωτιές και τα μάτια τους κλαίνε. Το τέρας σαλιαρίζει και δεν απαντά. Είναι... είναι ανόητο — χαλάει, σαπίζει. Τι θα κάνω; Τι θ' απογίνω; Τι θ' απογίνονται τ' αρσενικά; Μιλήστε μου! Μιλήστε μου! Σώστε με! Σώστε τον κόσμο πριν πλημμυρίσουν τα πάντα οι φωτιές. Καίγομαι, καίγομαι, καίγομαι.

* * *

ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Δευτέρα 3 Ιουνίου: Θεέ μου, δουλεύω στις ασφάλειες! Θεέ μου ΓΙΑΤΙ δουλεύω στις ασφάλειες; Ε; Να σου πω κάτι; Εγώ ήμουν γεννημένη για άλλα πράγματα. Το ξέρεις. Πρέπει να το ξέρεις. Ήμουν γεννημένη για το θέατρο. Έτσι δεν είναι; Μόνο για το θέατρο. Και για το σινεμά. Σωστά; Σωστά. Και τώρα, μπήκαμε στις ασφάλειες. Κι όχι σ' όποιες κι όποιες ασφάλειες, ε; Όχι: εδώ εμείς ασφαλίζουμε πλοία, κύριε. Βιομηχανίες. Κράτη. Μπορούμε ν' ασφαλίσουμε και καμιά ήπειρο αν έχετε τα λεφτά να μας ταΐσετε, κύριε. Δεν ασφαλίζουμε ό,τι κι ό,τι. Θεέ μου ΓΙΑΤΙ μ' έριξες εδώ πέρα; Θα τσιρίξω, Θεέ μου, και θα φταίς εσύ. Τι θέλω εγώ σ' αυτό το γραφείο; Ούτε που καταλαβαίνω τι κάνουν ακριβώς. Δε μου χούν πει τίποτε ακόμα. Μόνο τα «κυριότερα», είπαν: θα περνάω νούμερα από το ένα κομπιούτερ στο άλλο. Πώς είπατε; Τι; Εγώ;

Τρίτη 4 Ιουνίου: Αν δεν είναι όλοι ηλίθιοι, φταίει που μερικοί δε θα μπορούσαν να φτάσουν τόσο ψηλά. Θέλει και λίγο μυαλό για να 'σαι ηλίθιος, έτσι έλεγε η μαμά. Αχ, μανούλα μου, δε μπορώ εδώ, δε μπορώ. Έφτασα πτώμα στο σπίτι, κι έπρεπε να κάτσω μέχρι τα μεσάνυχτα για να φτιάξω μόνο τις ντουλάπες. Μόνο τις ντουλάπες! Δεν είναι σπίτι ακόμα αυτό, είναι τρελοκομίδιο. Είναι ναυάγιο. Κι ήρθε νυχτιάτικα κι αυτός ο φαλάκρας από δίπλα για να ρωτήσει αν χρειάζομαι τίποτα. Ο βλάχος! Πώς κρατήθηκα... Τέλος πάντων, πρέπει να κοιμηθώ. Θεούλη μου, αύριο πρέπει να περάσω τα στοιχεία για το ασφαλιστήριο του βασιλιά της Κίνας, της Ινδοκίνας, κάτι τέτοιο. Νυστάζω... Κάπως έτσι πρέπει να νιώθει κανείς όταν του κάβουν το κεφάλι, νομίζω, αλλά λιγάκι πιο γρήγορα. Κι αύριο... Ω Θε μου, νυστάζω.

Τετάρτη 5 Ιουνίου: Δεν κάθομαι παραπάνω από δυο βδομάδες. Παίρνω τα λεφτά μου και φεύγω. Μετά θα βγω στο πεζοδρόμιο μάλλον, αλλά δεν πειράζει. Θα γλυτώσω απ' τους τρελούς. Τρίτη μέρα σήμερα, και μου μιλάνε λες κι ήμασταν συμμαθήτριες απ' το Δημοτικό. Η Χοντρή κι η Λιγνή. Η Σκύλλα και η Χάρυβδη. Θεέ μου, είναι απίστευτα Α-ΝΟ-Η-ΤΕΣ! Μπορούν να κάθονται και να κοιτάνε τον τοίχο για ώρες χωρίς να τους σαλέψει. Μπορούν να λένε απίστευτες ανοησίες όλη τη μέρα και να 'χουν την αξίωση να βγαίνουν στον κόσμο μετά και να περπατάνε στους δρόμους μαζί με τους ανθρώπους. Χειρότερη είναι η Λιγνή, νομίζω, αλλά πάλι δεν είμαι σήγουρη. Μπορείς να ζυγίσεις το κενό; Δε μπορείς. Μου 'λεγε — τι μου 'λεγε; Αν — Παναγία μου και Χριστέ μου — αν έχω γκόμενο, πόσους είχα μέχρι τώρα και πώς λέγανε τον «καλύτερο», είπε — και μου 'κλεισε το μάτι! Και η Χοντρή χαχάνιζε, από δίπλα, και της φεύγανε σάλια από το στόμα: σάλια· τα είδα. Και δεν είν' αυτό το χειρότερο. Το χειρότερο είναι ότι δεν έμπηξα τις φωνές. Άλλα θα τις μπήξω. Αν δε θέλω να τρελαθώ, θα τις μπήξω. Αύριο, μεθαύριο. Θα με ακούσουν από 'δω μέχρι την Ανταρκτική. Κάποιος θα με λυπηθεί τότε, δε θα με λυπηθεί; Κι είναι και το σπίτι, γαμώτο... Δε μπορώ να το συμμαζέψω. Φταίσι που δεν ήρθαν ακόμα τα έπιπλά μου. Όσο είναι τόσο λίγα τα πράγματα γύρω μου, δεν ξέρω, μπερδεύομαι. Κι έχει αρχίσει να κάνει ζέστη. Νωρίς, λένε. Άρχισε πολύ νωρίς. Προβλέπουνε καύσωνες. Αχ, θα ξεραθώ, θα ξεραθώ.

Πέμπτη 6 Ιουνίου: Είναι φοβερό. Το μαγαζί πετάει στο χρηματιστήριο, δε μοιάζει να έχει ανταγωνιστές, κι οι φτερούγες του είναι φτιαγμένες από Χοντρές και Λιγνές! Από άσπρες, κούφιες, φτηνές κιμωλίες. Απ' αυτές τις δυο τρελές που με καλημερίζουνε κάθε πρωί

σα σκυλιά — όλο γλώσσες και σάλια. Πώς είναι δυνατό, μπορεί να μου πει κάποιος; Δουλεύουν μήπως μόνα τους τα λεφτά; Είναι τύχη, τι είναι; Αυτές δεν είναι ικανές να κάνουνε μια αίτηση για να ’ρθει το συνεργείο να καθαρίσει το αιρκοντίσιον! Είναι ΑΝΙΚΑΝΕΣ ακόμα και γι’ αυτό. Έχουν αρχίσει να μιλάνε για την άδειά τους· κι είναι να φύγουνε κι οι δύο τον Αύγουστο! Από τώρα. Ιδρώνουν σαν κτήνη, και μιλάνε για την παραλία. Ακόμα και η Χοντρή! Και —Χριστέ μου— το χειρότερο. Αυτό είναι καινούργιο. Τους λένε τη μοίρα. Ε; Ναι: τη μοίρα. Η καθαρίστρια τους λέει τη μοίρα. Είναι απίστευτες. Θα με κάνουν να πηδήξω απ’ το μπαλκόνι. Ήρθε η γυναίκα το μεσημέρι να σφουγγαρίσει, κι εκείνες έπεσαν πάνω της να τη φάνε. Και δε φτάνει αυτό: τους λέει τη μοίρα μια φορά τη βδομάδα. Χαλάνε το μισθό τους στη μάντισσα! Της απλώνουν το χέρι όπως τα κοριτσάκια στις συναυλίες στον τραγουδιστή. Κι εκείνη λέει, λέει. Την ακούν με το στόμα ανοιχτό, σαν ψάρια. Σαν υπνωτισμένες. Εγώ δεν άκουγα, πάει καλά. Κι έπειτα ήρθε ο υποδιευθυντής του ορόφου, από μηχανής θεός. Μου το είπανε μετά: θα τη βάζανε να διαβάσει και το δικό μου. Το χέρι μου. Αλλά το κρατάνε μυστικό από τους Μεγάλους (λένε τους προϊσταμένους Μεγάλους, τους λένε Μεγάλους), κι έπρεπε να περιμένω μια βδομάδα ακόμα. Ε; Τι λες; Θ’ αντέξω;

Το τέρας σταμάτησε να παραληρεί και φώναξε ένα όνομα. Το ξέρω αυτό το όνομα. Την είδα. Με είδε κι εκείνη. Είναι δυνατόν να ’ναι αυτή; που θα σταματήσει τις φωτιές; Πρέπει να την ψάξω. Έχουμε αργήσει. Τα αρσενικά βγήκαν στους δρόμους για να βροντηφή. Είμαι μόνη. Κι η κάψα με καίει, ακόμα κι εδώ. Ούτε ο Ναός είναι ασφαλής πια. Ο εχθρός εί-

ναι δυνατός, πολύ δυνατός. Και το τέρας σαπίζει. Δεν ξέρω αν θα μπορέσει να τα βγάλει πέρα πια. Έχει πάνω από χρόνο να γεννήσει. Τα άστρα. Τα άστρα είναι βαριά. Με πλακώνουν. Γρήγορα, ας γίνει γρήγορα. Δεν υπάρχουν περιθώρια για τον κόσμο. Έχει τόσες φωτιές. Παντού. Γρήγορα, να βιαστώ. Γρήγορα.

ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Δευτέρα 10 Ιουνίου: Πάλιωσα. Γαμώ το κέρατό μου, πάλιωσα. Σήμερα γέλαγα σαν τρελή με τη Λιγνή που έκανε τον υποδιευθυντή. Το περπάτημά του, τη φωνή του. Μα πώς το κάνει; Ήταν αστεία, ναι. Κι εγώ... γέλαγα... σαν την τρελή. Ήδρωνα σα γουρούνι, και γέλαγα. Το χάνω το παιχνίδι, ε; Και που το ξέρω ότι το χάνω τι έγινε, ε; Τίποτα δεν έγινε. Χάος, χάος... Όλα πάνε κι έρχονται, κι εγώ δεν κάνω τίποτε. Είμαι νεκρή όσο κι ο Σέξπιρ. Αύριο θα μιλάω για γκόμενους και γυναικεία προφυλακτικά με τις δύο τους. Θα γίνω ο Τσίκο. Α, το ξέρω καλά το μέλλον μου! Μαμά! Βοήθησε την κόρη σου, μαμά. Χάνεται. Πάει, μαμάκα, το παιδάκι σου, πάει...

Τετάρτη 12 Ιουνίου: Έχει ζέστη. Ζέστη. Κάψα, λάβρα, καύσωνα. Δε μπορώ. Κι ακόμα να ρέθούν να φτιάξουν τον κλιματισμό. Εδώ είναι λίγο καλύτερα, αλλά λίγο μόνο. Πολύ λίγο. Λες κι έχει πάρει φωτιά η πόλη. Τα κτήρια κυματίζουν το μεσημέρι, σα να χάλασε η ταινία. Έποι νιώθω κι εγώ. Σα να χάλασε η ταινία μου. Μια παλιά, παλιά μπομπίνα. Πετιέμαι. Πάω, χάνομαι. Τους είπα κι ότι έχω γενέθλια σήμερα, και μόνο που δε με δείραν. Ήθελαν να μου κάνουν δώρο, είπαν. Δεν είμαι καλό κορίτσι. Είμαι κακό-κακό-κακό-κακό κορίτσι. Κι έχω, γαμώτο, και καθυστέρηση. Τι ναι πάλι

και τούτο; Με τον κρίνο; Έχω ταραχτεί, Θεούλη μου. Αν δε μου τηλεφωνούσε η μαμά θα τα χαξέχασει: μπήκα στα εικοσιέξι. Γέρασα.

Πέμπτη 13 Ιουνίου: Αχ, είναι πολλά. Δε μου πάνε κουβέντα μέχρι το μεσημέρι στο διάλειμμα, κι έπειτα, ενώ γύριζα από την τουαλέτα —είχα κάνει λάθος, δεν ήταν αίμα— είχανε βάλει λουλούδια πάνω στον υπολογιστή μου και στέκονταν εκεί, στη μέση του γραφείου, κρατώντας από ένα χερούλι μιας τσάντας η καθεμιά. Η Χοντρή κι η Λιγνή. Μου πήρανε δώρο. Μια μπλούζα. Ούτε στη θάλασσα δε θα τολμούσα να τη φορέσω, έχει πιο πολλές τρύπες παρά κλωστές επάνω της: και μου φτάνει λίγο κάτω από το στήθος, αν είναι δυνατόν. Και μ' ανάγκασαν να τη βάλω. Θεέ μου, μέσα στο γραφείο. Η Λιγνή έτρεξε και κλείδωσε την πόρτα, κι η άλλη με βοήθησε να ξεντυθώ χωρίς να μου χαλάσουν τα μαλλιά. Κι εγώ δεν πρόβαλα καν αντίσταση. Άλλα δεν είν' αυτό, δεν είν' αυτό. Μετά μπήκε η καθαρίστρια μέσα. Έτσι, άνοιξε την πόρτα και μπήκε με τον κουβά, τη σκούπα και το σφουγγαρόπανό της. Η Λιγνή μάς έλεγε μετά ότι ήταν σίγουρη πως είχε κλειδώσει καλά, αλλά μάλλον θα φταιγε κάτι στην κλειδαριά, αλλιώς δεν εξηγείται. Μπήκε μέσα, κι εγώ στεκόμουν στη μέση του γραφείου με την καινούργια μπλούζα κι ένα εντελώς παράταιρο παντελόνι από κάτω, μ' όλη την κοιλιά έξω, ιδρωμένη, με το στόμα ανοιχτό, και την κοίταγα. Μετά μου χαμογέλασε, και μου πε συγγνώμη. Κι έπειτα άρχισε να καθαρίζει, κι εμείς κάτσαμε στις καρέκλες μας κι ανακατεύαμε χαρτιά: εγώ, εγώ, δεν ξέρω για τις άλλες. Η γυναίκα πέρασε από δίπλα μου και με κοίταξε ξανά, κοίταξε τη μπλούζα μου, κι είχε κάτι επάνω της που μ' εμπόδισε να γυρίσω να την κοιτάξω κι εγώ. Έπειτα... έπειτα, κάποια στιγμή, τέλειωσε τη δουλειά της κι ήρθε

και στάθηκε από πάνω μου. Τα μάγουλά μου έκαιγαν, το θυμάμαι και κοκκινίζω. Μου 'πε να της δώσω τ' αριστερό μου χέρι και να μη φοβάμαι, είπε, να της δώσω μοναχά τ' αριστερό μου χέρι. Της το 'δωσα. Αργησε να το πιάσει, και μείναμε για λίγο κι οι δύο ακίνητες, εγώ με το χέρι μου τεντωμένο κι εκείνη όρθια, ψηλή, λιγνή, με τα κατάμαυρα ρούχα της και τη γαλάζια ποδιά της εταιρείας, να με κοιτάζει χαμογελώντας. Επειτα χαμήλωσε το βλέμμα πάνω στην ανοιχτή μου παλάμη, την έπιασε με τ' αριστερό, κι άρχισε να την ψηλαφίζει με το μεσαίο δάχτυλο του δεξιού της χεριού. Μουρμούρισε κάτι αλλά δεν κατάλαβα τι, κι έπειτα, δεν πρέπει να 'χαν περάσει πάνω από πέντε-δέκα δευτερόλεπτα, έσφιξε την παλάμη μου και με τα δύο της χέρια, χαμογέλασε πλατιά κι είπε: «Πολύ καλή μοίρα, πολύ καλή μοίρα. Μπράβο σου». Κι έφυγε. Πήρε τα πράγματά της κι έφυγε. Οι άλλες δεν άνοιξαν ούτε το στόμα τους για να της μιλήσουν. Πολύ μετά, όταν σχολάγαμε, η Χοντρή μού είπε ότι ποτέ δεν πάιρνει λεφτά την πρώτη φορά. «Σαν τους ντίλερ», συμπλήρωσε η φίλη της. «Πρόσεχε μην κολλήσεις». Κι έφυγαν χαχανίζοντας. Εγώ... δεν ξέρω. Είναι... όλα αυτά... Η ζέστη, το σημάδι πάνω από τον αφαλό μου που άρχισε να με τσούζει ξαφνικά, το χέρι που μου διάβασε η παράξενη γυναίκα χωρίς να μου πει τίποτα συγκεκριμένο, η επιθυμία μου να μου πει κάτι — δεν ξέρω. Φταίσι αυτή η κάψα. Η κάψα φταίσι. Φταίνε τα έπιπλα, η μοίρα μου, η πόλη και η κάψα.

Είναι... Πρέπει να είναι. Οι γραμμές, το σημάδι στην κοιλιά της, σα χαμόγελο... Οι φωνές του τέρατος όταν την επισκέφτηκαν οι αδερφοί της πριν βγουν έξω για τροφή. Τους δέχτηκε όλους με μια θέρμη... όπως παλιά, τον πρώτο καιρό. Κόντεψε να πετάξει τον

ορρό από πάνω της καθώς της έδινε κι ο τέταρτος το σπέρμα του, και το στήθος της πρόστηκε κι έσταξε γάλα κι αίμα μαζί. Σήμερα της έβαλα διπλάσια δόση στον ορρό, κι όταν άρχισε να αφρίζει φοβήθηκα μήπως είχα κάνει λάθος. Άλλα όχι. Μου 'πε πολλά, προφήτεψε πολλά... κι όλα, όλα θα γίνονται καταπώς τα λέει. Ζήτησε μόνη της κι άλλο όταν τα αρσενικά γύρισαν από έξω με το κυνήγι, και της ξανάδωσα. Ο μεγάλος έβαλε στο στόμα της λίγο μυαλό, κι οι υπόλοιποι της χάρισαν μάτια, γλώσσα και θηλές — χωρίς να τους πω εγώ το παραμικρό. Έκατσα δίπλα στο στρώμα της όλη τη νύχτα σχεδόν. Δε σταμάτησε να μιλάει, δε σταμάτησε να προφητεύει. Τ' αρσενικά ξαναμπήκαν ένα-ένα μέσα της μετά το δείπνο και της χάρισαν κι άλλο σπέρμα. Επειτα κοιμήθηκαν δίπλα της, σαν κοντάβια. Ξέρονταν όλα τους τι πρέπει να κάνουν και τι θα γίνει. Είναι τα παιδιά μουν. Είναι οι προφήτες. Το σπίτι μουν είναι ο Ναός. Κι αυτή... αυτό... είναι η μήτρα της Αρχής. Όλα τελειώνονται, όλα αρχίζονται. Εγώ, εγώ τ' αλλάζω όλα. Εγώ.

Α Γ Α Π Η Μ Ε Ν Ο Μ Ο Υ Η Μ Ε Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Ο

Δευτέρα 17 Ιουνίου: Βρήκα λουλούδια το πρωί στο γραφείο μου. Άλλα δεν τα 'βαλαν αυτές. Μου τ' ορκίστηκαν. Η Λιγνή, νομίζω, παρεξηγήθηκε κιώλας. «Δεν είμαι ανώμαλη», μου είπε. Ας είναι. Δεν ξέρω ποιος μου τα 'βαλε, κι η ζέστη κοντεύει να με διαλύσει. Κι είναι και το άλλο, στην κοιλιά μου. Ο μπαμπάς όλο έλεγε πως θα με αναγνώριζαν πολύ εύκολα από το σημάδι εκεί κάτω αν έπεφτε το αεροπλάνο μου — κι η μαμά του φώναζε κάθε φορά ν' αφήσει τ' αστεία γιατί «αυτά γίνονται αν τα λέμε» —, αλλά δεν ήξερε πόσο δίκιο είχε τελικά. Μέχρι προχθές ήταν μια λεπτή γραμ-

μή, σα τρίχα. Τώρα είναι κατακόκκινη και, νομίζω, πιο πλατιά· πλατιά σαν την παλάμη μου. Κι είναι διαρκώς ερεθισμένη και κατακόκκινη. Πήγα στο γυναικολόγο το απόγευμα και προσπάθησε να με καθησυχάσει. Είναι πολύ συνηθισμένο, λέει, εκ γενετής σημάδια να εκδηλώνουν τέτοιου είδους συμπτώματα κάποια στιγμή στη ζωή μας. Δεν πρόκειται να κρατήσει πολύ, είπε. «Θα κοπώ στη μέση, γιατρέ;» τον ρώτησα. «Μόνο αν σε πατήσει τρένο, γλυκιά μου», απάντησε. Ήταν ανόητος, ανόητος. Δεν ξέρω... πονάω. Πονάει η καρδιά μου. Μου είπε, για το άλλο, ότι κάτι τρέχει, μάλλον, με τις ορμόνες μου, κι ότι αν τραβήξει κι άλλο η καθυστέρηση να πάω να τον ξαναδώ. Και να μη φοβάμαι. Να χαίρομαι μήπως;

Τετάρτη 19 Ιουνίου: Πάλι λουλούδια, πάλι λουλούδια. Τη μια μέρα βιολέτες, χτες τριαντάφυλλα, σήμερα νάρκισσοι. Τρία, τέσσερα λουλούδια αφημένα πάνω στο κλαβιέ. Κάθε πρωί. Κι ο πόνος —δεν είναι πόνος, αλλά με πονάει—, αυτό το πράγμα στην κοιλιά με αγριεύει. Ο φαλάκρας από δίπλα πήγε να μου την πέσει στο ασανσέρ. Νομίζω πως τον χτύπησα πιο δυνατά απ' ότι έπρεπε. Αλλά δε βαριέσσαι;

Πέμπτη 20 Ιουνίου: Ο υποδιευθυντής! Μου ζήτησε να βγούμε αύριο, έχει κλείσει κιόλας τραπέζι σ' ένα απίστευτα ακριβό ρεστοράν στο κέντρο. Τι να κάνω; Δεν είναι κακός, όχι, κακός δεν είναι, αλλά... Αλλά τότε τι; Θέλω να γίνω καλόγρια; Όχι, δε θέλω. Λοιπόν; Λοιπόν... Λοιπόν δεν ξέρω. Θα του πω αύριο.

Παρασκευή 21 Ιουνίου: Λοιπόν... Πρώτον: δε μου αφήνει αυτός τα λουλούδια, λέει. (Κοκκίνισε. Ντράπηκε. Ν' άνοιγε η γη να τον κατάπινε καλύτερα). Δεύτερον: το μαγαζί ήταν απίστευτα χυδαίο — ένα τέλειο σκη-

νικό, μια απίστευτη παραγωγή, με τους κομπάρσους όμως να κρατάνε τους πρώτους ρόλους. Και, τρίτον: τρίτον τι; Μ' ἀφησε εκεί, ἀφησε και τ' αμάξι του εκεί κι ἐφύγε μες στη νύχτα. Έφυγε. Χωρίς να πει κουβέντα. Το παιδί του πάρκινγκ σήκωσε τους ώμους του και με κοίταξε με συγκατάβαση, σα να λεγε ότι συμβαίνουν αυτά στις απρόσεχτες κοπέλες όταν δεν προσέχουν με ποιον λύκο βγαίνουν στο δάσος. Γύρισα με τα πόδια στο σπίτι μετά από μια ώρα, τα ταξί λες και δε μ' ἔβλεπαν, κι είχα συνέχεια την εντύπωση πως με παρακολουθούσαν μάτια μέσα από τις σκιές και τα σκοτάδια. Είμαι μούσκεμα στον ιδρώτα και πονάω παντού. Τα πόδια μου έχουν προστεί από το περπάτημα. Η κοιλιά μου καίει. Κάνει ζέστη, δεν αντέχω. Τα έπιπλά μου ακόμη έρχονται. Και με παράτησαν σύζυλη έξω από ένα εστιατόριο της μόδας!

T' αρσενικά έφεραν για δείπνο αυτόν που την άγγιξε και της μίλησε. Τον κάλεσε ο δευτερότοκος, κι ήθε στην αγκαλιά τους σα νυχτοπεταλούδα στο φως. Έκλαιγε όμως μετά και τσίριζε, κι όλο το υπόγειο αντηχούσε για ώρα απ' τις φωνές του. Έτσι έπρεπε να γίνει. Ταΐσαμε στο τέρας τα μέρη του που έπρεπε όσο ήταν ζωντανός. Ο μικρός φυσούσε μες στο στόμα του για να μη μας φύγει όσο ο πρώτος του 'κοβε εκείνο το μικρό πραγματάκι ανάμεσα στα σκέλια του για να το βάλει μέσα στον κόλπο της, κι εγώ ετοίμασα μια ένεση που θα τον κρατούσε ακόμη και μια μέρα αν δεν έπρεπε να τον βρει το χάραμα. Όταν κατάλαβε πως τον λειπαν ένα σωρό πράγματα, άρχισε να γελάει φτύνοντας αίμα: έτσι έπρεπε να γίνει, το τέρας και τα όνειρα μου το χονν πει. Λίγο πριν φέξει, τα αρσενικά έφαγαν γρήγορα ό,τι είχε απομείνει απ' το κουφάρι του, κι η αδερφή τους

χλιμίντρισε θριαμβευτικά πάνω στο στρώμα της. Τα στήθη της έχουν γείρει πια και από τις δυο μεριές, και τρέχουν ασταμάτητα. Η ροή είναι μικρή, σαν ψιλόβροχο. Μα θα σβήσουν τις φωτιές, κι η θύμησή τους θα ταισει τον Αρθρωπο! Έρχεται το αύριο!

ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Κυριακή 23 Ιουνίου: Είδα ένα παράξενο όνειρο το μεσημέρι. Ήμουν μόνη στο γραφείο και πληκτρολογούσα στο κομπιούτερ, όταν είδα μια αντρική μορφή μέσα στην οθόνη. Κατάλαβα ότι ο άντρας απλώς καθρεφτίζόταν στο μόνιτορ, και γύρισα αργά-αργά για να τον δω καταπρόσωπο. Δεν ήταν ένας, αλλά τέσσερις. Δεν έβλεπα καθαρά ούτε τα χαρακτηριστικά ούτε τα σώματά τους. Μόνο τα λουλούδια που κρατούσαν. Μεγάλα, πολύχρωμα λουλούδια που δεν είχα ξαναδεί. Τα κράταγαν όλοι και με τα δυο τους χέρια και μου τα πρόσφεραν. Έπειτα βρεθήκαμε όλοι μαζί ξαφνικά μέσα σ' ένα τεράστιο δωμάτιο, σαν εκκλησία. Δεν έβλεπα πουθενά οροφή, και σκέφτηκα ότι ήμασταν μέσα στο βυθό της θάλασσας, με τα πόδια πάνω και το κεφάλι ανάποδα. Τα λουλούδια είχαν χαθεί, και τώρα οι τέσσερις αντρικές φιγούρες κρατούσαν μιαν άλλη από τα χέρια κι από τα πόδια — ένα ο καθένας τους. Ήταν σα μπαλόνι με μέλη, ένα χοντρό, ελεφάντινο πράγμα. Τράβηξαν δυνατά, το μπαλόνι σκίστηκε, και κάτι με πιτσίλισε στο πρόσωπο. Ξύπνησα μούσκεμα στον ιδρώτα, με το στήθος μου να με πονάει σα να μου το τσιμπούσαν με απίστευτη δύναμη. Η κοιλιά μου με καίει. Πεθαίνω και δεν ξέρω γιατί.

Δευτέρα 24 Ιουνίου: Το πρωί η Χοντρή κι η Λιγνή ήταν στο γραφείο τους την ώρα που έπρεπε — πάντα

ερχόντουσαν δέκα λεπτά πριν από μένα —, αλλά δεν είχαν ανοίξει τους υπολογιστές τους. Η μία δε φορούσε παρά κάποια κουρέλια επάνω της, και η γυμνή της κοιλιά, χαλαρή, ακουμπούσε πάνω στο πληκτρολόγιο που 'χε πέσει στα γόνατά της σα να 'θελε να το κρύψει από τον κόσμο. Το πρόσωπό της έλειπε από τη θέση του, όπως και της άλλης, που καθόταν στην καρέκλα της γερμένη στο πλάι, με μια λίμνη από αίμα να 'χει ποτίσει τη μοκέτα γύρω της σα σκιά από σύννεφο. Θέλησα να φωνάξω αλλά δε φώναξα, και βγήκα πάλι έξω πισωπατώντας, κι άρχισα να τρέχω στους διαδρόμους σαν τρελή, έχοντας το στόμα μου ανοιχτό και θεόστεγνο. Οι άνθρωποι έκαναν στην άκρη για να μη τους χτυπήσω, και βγήκα στο δρόμο χωρίς να θυμάμαι πώς έγινε και κατέβηκα τόσο γρήγορα όλες εκείνες τις σκάλες. Ισως, πάλι, να μην έγινε τίποτε τόσο γρήγορα, γιατί ο ήλιος ήταν ήδη πάνω από το κεφάλι μου όταν βρέθηκα έξω, και τη στιγμή που έφτασα σε κείνη τη γειτονιά ήταν ήδη απόγευμα, κι ας μην είχαν περάσει πάνω από λίγα λεπτά. Κανείς δε με σταμάτησε, κανένας δε ζήτησε να μάθει τι έχω και γιατί τρέχω μέσα στους δρόμους — οι άνθρωποι βάδιζαν κι οδηγούσαν σ' άλλους χρόνους, όχι στον δικό μου. Βρήκα το σπίτι αμέσως, και χώθηκα στην ανοιχτή του πόρτα σα σφαίρα που χτυπάει το στόχο της. Ήταν ταχτοποιημένο, καθαρό και συνηθισμένο σπίτι, αλλά η σκάλα που έβγαζε στο σκοτεινό υπόγειο σε οδηγούσε στο πραγματικό — το υπόλοιπο ήταν φάντασμα, ψέμα, προκάλυμμα. Κάτω... ήταν το αληθινό σπίτι. Ένα τετράγωνο δωμάτιο μ' ένα τεράστιο στρώμα στον ένα τοίχο, και μια κουνιστή πολυθρόνα δίπλα του. Πάνω στο στρώμα, βυθισμένη στις πτυχές του, ξάπλωνε μια γιγάντια γυμνή γυναικεία φιγούρα. Έμοιαζε με πρησμένο από τη θάλασσα πτώμα ιδωμένο σ' έναν παραμορφωτικό καθρέφτη που έδινε μεγαλύτερο όγκο στα πράγματα. Στο

μπράτσο της είχε καρφωμένη μια σύριγγα, που το μακρύ της λάστιχο κατέληγε σ' ένα μεγάλο μπουκάλι στερεωμένο στον τοίχο. Στην άκρη του στρώματος, κοιτάζοντας τα πρησμένα, μελανά πόδια της, κάθονταν στα γόνατα, στη σειρά, τέσσερις κοντοί, λιγνοί άντρες. Γύρισαν προς το μέρος μου ταυτόχρονα, κι είδα πως ήταν αλμπίνοι, με κατακόκκινα μάτια και ολόλευκα μαλλιά. Ήταν γυμνοί και οστεώδεις, με βουλιαγμένα στήθη και πλευρά που μπορούσε να τα μετρήσεις. Η καθαρίστρια-μάντισσα στεκόταν όρθια δίπλα στην κουνιστή πολυθρόνα και με κοιτούσε χαμογελώντας. Έπειτα οι τέσσερις άντρας έστρεψαν πάλι προς το ξαπλωμένο ανάσκελα πλάσμα, κι ένας-ένας ανέβηκαν πάνω στη μάζα του κι άρχισαν να ψάχνουν μέσα στις μπλαβίές σάρκες για να βρουν τον κόλπο του. Τα όγκανά τους είχαν γίνει μακρουλά και σκληρά. Ήταν τεράστια και χώνονταν στο κρέας της θεόρατης γυναίκας σα μαχαίρια στο βούτυρο, σα χέλια που έψαχναν τροφή σ' έναν σπογγώδη βυθό. Εκείνη βογγιούσε μόλις την πετύχαιναν, κι έσφιγγε τρέμοντας τα πόδια της. Τέσσερις φορές το 'κανε, και τέσσερις φορές έκοψε εκείνα τα κρεάτινα μαχαίρια, αφήνοντας τους αλμπίνους να αιμορραγούν σπασμαδικά στο πάτωμα. Καθώς έσβηναν μες στο αίμα τους μίκραιναν, κι όταν κι ο τέταρτος ξεκόλλησε από την κρεάτινη μάζα πάνω στο στρώμα, απ' τους άλλους τρεις δεν είχε μείνει σχεδόν τίποτε. Η όρθια γυναίκα άνοιξε το καπάκι του ορού κι έχυσε στο διάφανο υγρό σκόνη από ένα φακελάκι που κρατούσε στα χέρια της. Το μπράτσο του ξαπλωμένου τέρατος ρίγησε, κι ένα βαθύ, σπηλαιώδες μουγκρητό βγήκε από τον αχανή, πνιγμένο στο λίπος λαιμό του. Το ναρκωτικό τού έδωσε κάποιες δυνάμεις, και μπόρεσε να σηκώσει για λίγα δευτερόλεπτα το κεφάλι του. Έμοιαζε γδαρμένο — κατακόκκινο και μελανό καθώς ήταν από τα χιλιάδες αγγεία που είχαν σπάσει κάτω από το πα-

χύ δέρμα, σα μύτη αλκοολικού. Άνοιξε το στόμα του και, μέσα από μια πηχτή ροή εμετού, φώναξε δυνατά τ' όνομά μου. Μετά είπε κάτι ακόμη, μια λέξη που δε θα μπορούσα να επαναλάβω. Αμέσως έπειτα τα μάτια του πλάσματος γύρισαν, και ξάπλωσε πάλι, οδηγημένο από τη βαρύτητα, στο στρώμα. Η μάντισσα προχώρησε προς το μέρος μου αργά-αργά (τη θυμάμαι να γλιστράει πάνω στο πάτωμα, όπως μετακινούνται πολλοί στα όνειρα), κι όταν μ' έφτασε τράβηξε τα ρούχα μου και τα πέταξε από πάνω μου λες κι ήταν σκέτα κομμάτια πανιού που με σκέπαζαν. Έμεινα όρθια δίπλα της, γυμνή, με τα στήθη μου να με πονούν ξανά, σάμπως ο πόνος να είχε σταματήσει όλην αυτή την ώρα για να παρακολουθήσει την τελετή. Ακούμπησα με τα δάχτυλα το κόκκινο σημάδι πάνω από τον αφαλό μου κι ένιωσα την κρούστα που το είχε αντικαταστήσει — ήταν ξερή, ξερή σαν πηγμένο αίμα. Η μαυροφορεμένη ψηλή γυναίκα άπλωσε τα χέρια της και μ' έπιασε απ' τη μέση. Τα χέρια της με πίεζαν, ήταν δυνατή. Αρχισε να χαμηλώνει χωρίς να μ' αφήνει, κι όταν το στόμα της έφτασε στο ύψος του κόκκινου σημαδιού πέρασε τη γλώσσα της από πάνω του ξεροκαταπίνοντας. Έπειτα σηκώθηκε πάλι, το ίδιο αργά, και με κοίταξε βαθιά μέσα στα μάτια. Τα δάχτυλά της μάλασσαν τώρα τα στήθη μου, παίρνοντας ένα μέρος από τον πόνο που τα έκαιγε. «Είσαι έτοιμη», μου είπε, κι η ανάσα της μύριζε ξεραμένα βότανα. Γύρισε και, ακολουθώντας το βλέμμα της, πρόσεξα κι εγώ την αλλαγή που συντάραξε το ξαπλωμένο στο στρώμα πλάσμα. Η κοιλιά του είχε πρηστεί σε τέτοιο σημείο ώστε ο αφαλός του τεντωνόταν κι άνοιγε. Έμοιαζε με την τρύπα που χουν οι φάλαινες για να εκτοξεύουν τον πλάκα τους. Ήταν όλο κοιλιά τώρα, κοιλιά και σχεδόν τίποτ' άλλο — τα μέλη και το κεφάλι του σάρκινου όγκου είχαν συρρικνωθεί, λες, μπροστά στο μεγαλείο της κοιλιάς του. Η

μάντισσα την πλησίασε, κι όταν το πλάσμα έσκασε σκορπώντας παντού μες στο υπόγειο τα κομμάτια του, εκείνη ήταν εκεί, βουτηγμένη μέσα στο χάος των κομματισμένων σπλάχνων, κι έψαχνε. Γύρισε να με κοιτάξει με τα μάτια της να γελούν. Ήταν όλη βαμμένη στο αίμα, κι είχε τα χέρια διπλωμένα στο στήθος της, κρατώντας με λαχτάρα κάτι. Κατάλαβα τι ήταν, κατάλαβα τι θα γινόταν, ήξερα πως θα ζούσα στο Ναό από 'δω και πέρα, ν' αφουγκράζομαι τις φωτιές, αλλά ένα αυτόβουλο αίσθημα μέσα μου μ' έκανε να ρυγήσω και να πισωπατήσω δυο βήματα. «Γιατί;» με ρώτησε εκείνη πλησιάζοντάς με. «Πιστεύεις ότι ένα τόσο περίπλοκο σχέδιο όσο αυτό θα μπορούσε να 'χε καταστρωθεί για ταπεινούς σκοπούς; Όχι, όχι, ούτε και να το σκέφτεσαι, καλή μου. Ούτε που να το σκέφτεσαι. Θα γίνεις η Νέα Μαρία. Κι αν ο γιος εκείνης έφερε το χάος στον κόσμο, ο δικός σου θα σκορπίσει και το χάος ακόμη σε κομματάκια». Με είχε φτάσει πια, κι εγώ δεν είχα πού να πάω. Ο τοίχος στη γυμνή μου πλάτη με σταμάτησε στοργικά, και την άφησα να τοποθετήσει το ακριδόμορφο τρεμάμενο πλάσμα στο μάρσιπό μου. Τώρα περιμένω να μεγαλώσει, για ν' αντικρίσει τη μοίρα του.

Επίλογος: Αφάνες

Ο άντρας πάνω στη μοτοσικλέτα φόρεσε αργά-αργά το κράνος του, λες και κρατούσε κάτι εύθραυνστο: ένα γυάλινο στέμμα. Επειτα έβαλε μπροσ, μάρσα-ρε απαλά, και γλίστρησε στην άσφαλτο σκύβοντας αδιόρατα, ίσα για να υποκλιθεί στον ζεστόν αέρα που αγκάλιαζε κι αυτόν και τη μηχανή, επιτρέπο-ντάς τους να βρίσκονται όλο και πιο πέρα, όλο και πιο πέρα, όλο και πιο έξω από την πόλη και τα φανάρια της, όλο και πιο μακριά από κείνα τα κυ-κλικά, μονότονα σήματα που ρύθμιζαν τη ζωή σά-μπως να ήταν επιτραπέζιο παιχνίδι για παιδιά. Κι ο άνεμος άνοιξε, τρύπησε, κι ο άντρας πάνω στη μοτοσικλέτα —με το λαιμό κολλημένο τώρα σ' έναν στρόγγυλο δείκτη στο μέσον του τιμονιού, στολι-σμένον με μια χάντρα κι ένα ξεραμένο λουλούδι— βρέθηκε στην έρημο, στη μεγάλη, πλατιά έρημο, έναν τόπο χέρσο, μα γεμάτο όμορφους θάμνους χωρίς φύση, που τους προσπερνούσε χαμογελώ-ντας, στριφογυρνούσε ανάμεσά τους κι έπειτα τους ξέχναγε, γιατί ο ορίζοντας μπροστά του ήταν ακό-μη μακριά, κι ο δρόμος ατέλειωτος, κι η όρεξή του να κρατήσει το γκάζι εκεί, στο τέρμα του, κολλη-

μένο στο όριό του, ήταν ακόρεστη, δεν έμοιαζε ικανή να τελειώσει πριν τη βενζίνη της μηχανής και το φεζερβούνάρ ήταν γεμάτο σα λεωφορείο στην Κόλαση. Κι ύπειτα ο άντρας είδε τη φιγούρα εκείνου του ανθρώπου, ίσια μπροστά του, λες και ξεφύτρωσε μέσα από το σκαμμένο χώμα. Και τρεμόπαιξε τα μάτια γιατί ήταν σίγουρος πως δεν υπήρχε εκεί ένα δευτερόλεπτο μόλις πριν — ήταν σίγουρος, έκοβε το κεφάλι του. Μα η παρέα, μια τέτοια παρέα, απρόσμενη σαν καλό όνειρο, ήταν ευπρόσδεκτη, κι ο άντρας πάνω στη μοτοσικλέτα κατέβασε μία-μία τις ταχύτητές της, σταματώντας την απαλά, ευγενικά, τυλίγοντας γύρω του τον αέρα και φρενάρντας χωρίς θόρυβο ένα μέτρο μακριά από τον όρθιο γέρο με το μακρύ παλτό που σκέπαζε όλο τον το σώμα και το παλιό, τριμμένο καπέλο στο χρώμα του δέρματος. Κι ύστερα, όπως όφειλε να κάνει, σήκωσε το πλαστικό προστατευτικό του κράνους του, χαμογελώντας στον άγνωστο ερημίτη με τα μάτια. Όμως εκείνος έμεινε ατάραχος, χωρίς να κινήσει ούτε μία ρυτίδα του αργασμένου του προσώπου — ούτε έναν σκουριασμένο, κονυρασμένο τον μν. Μόνο είπε τότε, «Δε μπορείς να πας πιο πέρα, άνθρωπε, δεν υπάρχει πιο πέρα να πας. Δεν υπάρχει κόσμος πιο πέρα». Και σήκωνε αργά, αργά-αργά το χέρι του, δείχνοντας μ' ένα γαντοφορεμένο δάχτυλο τον άντρα πάνω στη μοτοσικλέτα, επαναλαμβάνοντας τα ίδια λόγια, όλο τα ίδια λόγια, που 'μοιαζαν να βγαίνουν μέσ' απ' όλο τον το σώμα κι αντηχούσαν βαριά, πνιχτά, στο εσωτερικό του κράνους, ίδια με τον υπόκωφο κρότο που κάνει ο δυναμίτης σε λατομείο αν τον ακούς από απόσταση το βράδυ, κι αν είναι καλοκαίρι, κι αν έχεις ξαπλώσει να κοιμηθείς στην άμμο, δίπλα στη θάλασσα, κοιτώντας τ' αστέρια. Κι ο άντρας πάνω

στη μοτοσικλέτα κοίταξε την εικόνα του νυχτερινού λατομείου στο μναλό του κι ανατρίχιασε, γιατί ήξερε πως ποτέ κανείς δε θ' άναβε δυναμίτη μετά τη δύση, και κάτι μέσα του τον ανάγκασε να πει, «Ναι, ευχαριστώ, ευχαριστώ», και να στρίψει ήρεμα τη μηχανή προς τα πίσω, σχεδόν ταπεινά, ευλαβικά, θέλοντας να φύγει από κει και να γνωρίσει στην πόλη, στην πόλη, με τις μισοσβησμένες λωρίδες στην άσφαλτο, με τους σηματοφραγμένους της δρόμους, στην πόλη, για να βγάλει το κράνος και το βαρό του μπονφάν, για να ξαπλώσει και να κοιμηθεί, γιατί ήταν αργά τώρα, και ξαφνικά νύσταζε, και σκεφτόταν πως η βενζίνη ίσα πον θα του έφτανε για την επιστροφή, έτσι δεν ήταν; Μα μόλις έστριψε, μα μόλις έστριψε, ο άνθρωπος με το μακρύ παλτό και το τριμένο καπέλο σα δέρμα ήταν πάλι μπροστά του, ήταν πάντα μπροστά του, και πάλι σήκωνε το χέρι δείχνοντάς του, και πάλι έλεγε τα ίδια λόγια, σχεδόν τα ίδια λόγια, μ' εκείνη τη φωνή που θύμιζε μακρινή βοή δυναμίτη μέσα στο κράνος: «Ούτε πίσω υπάρχει, άνθρωπε. Ούτε πίσω υπάρχει κόσμος να πας».

